

— స ం పా ద కీ య భూ మి క. —

— 4 —

భగవంతుని కృపచెతన, భాగవతోత్తమల యాశీర్వాదవిశేషమువన, నేటికీమానంధయొక్క గ్రంథమాలికలో ద్వితీయగ్రంథమును వెలువరింపగల్గితిమి. పలువురు ప్రముఖుల సలహావనుసరించి యింతటి నుండి, ప్రక్షిగ్రంథమునకును అగ్రభాత్యర్యాదుగాను చెర్చుట కేర్పరచుకొంటిమి. కాన నీగ్రంథములు తప్పక మూర్ఖదేశకమునకంతకును వయోగింపగలవని నమ్ముచున్నాము.

సభ్యులసంఖ్యమాత్రముమిక్కిలితక్కువగ నున్నది. ముందైనను దేశ హితైకమతులగు మతాభిమానులు కొంతవిరివిగా దోడ్పడి యీపురాతన ముఖ్యవాంగ్మయమును జీర్ణోద్ధార మొనరించెదరుగాక.

ఎందరో యీగ్రంథములను నాగరికినిలో ముద్రించిన నీగ్రంథ ప్రచారముకొంత విరళముగా సాగివచ్చునని యభిప్రాయము నొనగిరి. అధమవక్షము మహ్నూరుమందియైనను యీలిఖిస్తుకముగాను గొనదలచువారుండిన నింతటిరుండియే అట్టిగ్రంథములంగూడ వెలువరింతుము. కాన నభిమానపంతులగువార లీవిషయమందుకు తగుష్కషిపల్ల ప్రార్థితులు.

ముఖ్యముగా నీవంశయొక్క యభివృద్ధికొరకై యిథాశక్తి కృషి పట్విత మాకార్యలోచన నాసభ్యులయొక్క సాయముచెతనే యిప్పుడీ యుద్ధమహిమీవ్వయాదము దాల్చిగల్గింది. గాన నట్టిమహాపురుషులకెల్ల వర్సదా కృతజ్ఞులము.

దేశమంతటను యొకేవిధముగా నొనరిందియున్న యీయూర్థిక దుస్థితిలో, నింకను యారంభదశయెంచే యీ స ం స్థ యం దు ట వలెప్రత్యేకపాకకాలాపతి కానిర్వహణముల నారంభించుటకే ఏలగా లేదు, ఈ కాలించు స్థాపించిన నేగాని భూయవ్యవసాయ లోకమున

కులోధపడి, జగన్మోగళముగా పొణమింపజాలను, ముఖ్యముగా నొక
 కేయిమంది సభ్యులెర్పడి చో నడిమిభముగా నిత్య విస్తాపింపవచ్చును.
 మానభ్యుంధమును ఒక్కొక్కడు అయిదుమందిచొప్పున సభ్యులంజేర్చు
 గల్గినచో యంతయును వెంటనే జరుగగలక. విజ్ఞుగనునారికి మిక్కిలిగా
 మనవిచేయవక్కరలేనుగదా?

ఇప్పటివరకీ న సభివరులుములో మహాశములనేకులనేకసాము
 ములను వాగ్దానమొనరింపరి. ఇట్టిమహాత్ముల యభిమానముకన్నను
 మీదినయాధారమేమియును మాకేర్పడనందున, వీరిమాట మందలిగొర
 వముచేతనే కొంతదైర్యముతో కార్యరంగమున బ్రవేశించగల్గితిమి.
 కాని యిందొక్కరును యెంతకాలమునకును తమవాగ్దానములోకొంత
 యైనను కార్యరూపముగా పరిణమింపజేయకపోవుటచేత, యీయాశతో
 కొంతప్రత్యేకస్వముంగూడ నీనంపపొందవలసినదని తెలుపుటకు
 మిక్కిలివిచార మగుచున్నది. ఈవాగ్దానముల వివరములన్నియు వె
 చుకటి కపింజలసంహితలోను యీపురుషోత్తమసంహితయందును ప్రక
 టితమైనవిగదా? నేటికై నను యైత్రములగు మహాపురుషులు తమతమ
 వాగ్దానములను వీలైనంతవ్వరలో నిర్వహించి మాకృషిపలన లోకోప
 కారము గలిగించెదరని సవినయముగ మఱిమఱికోరుచున్నారము.

ఈవాంగ్మయముయొక్కచరిత్రయుతుతదితరముఖ్యవిషయములను
 ప్రత్యేకగ్రంథములుగనే వెలువరింపనెంచినందున యీపీఠికనికను విస్త
 రించి వ్రాయజాలక నింతటితో విరమించుచుంటిమి.

ముఖ్యముగా నీద్వితీయగ్రంథము నెంతవ్వరలో వెలువరింపదలచి
 తిమా యంతయులన్వేషింపది. ఇందుకు కారణము “క్రేయాంసిబహు
 విభూని”యను లోకోక్తివనునది యాభగవానుడే ముఖ్యసంపాద
 కులయొక్కట్టులనో యిష్టజేకల్గించి వారిప్రియజనుకులను, చిన్ని
 తిమా ర్హతగూడ తనవన్నిధికి చేర్చుకొనుటయే! కాన, నీయాలక్ష్యము

ను మా సభ్యుల స్వధాన వింత సంస్థయే వరమకుగల సహజాభిమానమున కేమాన్మిత్రులగు గత గానియు మొట్టమొదట యాయుద్యమమును జగన్మోక్షశకరముగా బ్రకటింపజేయ వలెను నువచ్చుకీ దోషపడగలరని మిక్కిలి నమ్ముచున్నాము.

ఈ గ్రంథముయొక్క చాక్రణనివయములో మిక్కిలితోడ్పడి యొక ప్రగతిని సాధించి స్వయంప్రకాశమును సమీక్షించుటయేగాక వేరువిధములుగా కూడ కొంతసహాయముగలిగిచి సంస్థ సుద్ధిచేయుటకై బద్ధకంక్షలు లేమున్న శ్రీకవిసార్వభౌమాలయ, యింకనుతమతమ ప్రతికలలోమా ప్రకటనలు నుచితముగా వెలువరించి తోడ్పడుచున్న ఆంధ్ర, అర్చక, గోల కొండ, వైశ్య, వైభావన, వైష్ణవ, హిందూ దేవస్థాన ప్రచారమున్నగు ప్రతికాభివృద్ధిని శ్రీరామచంద్రమూర్తి సర్వాభివృద్ధిముల నొసంగుగాక యది వేడుచుంటిమి.

హరియొకపర్యాయము, మా కన్నివిధములచేతను చేయాల నొసంగుచున్న మా సభ్యులకు కృతజ్ఞతాపాటెలుపుచు, విజ్ఞులగు దేశీయమహాజనులకొకటి నియద్యమము భారత దేశాన్నిత్యమునకై వెంటనేరిణి ముంపకొరుచుంటిమి.

సర్వజగచ్చక్రవర్తియగు శ్రీరామచంద్రమూర్తి మాయాయములను త్వరలోనే సభావ్యవహారముగా!

ఇట్లు

—సంపాదకులు.

(శ్రీ). శ్రీమాన్. శేషేటి చిహ్నముకలసింహాచార్యులుగారు
గొల్లంపూడివాడ, రాజమండ్రి రైల్వే.
ది 25—9—31.

శ్లో. శ్రీమద్యక్షాధ్యక్షానాం వేదాంతద్వయవర్తినాం
పంచరాత్రాగమగ్రంథాన్ ముద్రాణయితు ముద్యతాం
సాక్షిచేటిసువంశ్యానాం కల్యాణగుణశాలినాం
సీతారామానుజార్యాణాం పదపంచనన్నికా
మయా శేషేటివంశ్యేన పృథింహాచార్యశర్మణా
ఽజ్ఞాపనమిదంప్రొక్ష్య బహుప్రణిపూర్వకం.

1. శ్రీమద్యక్షమిదం పంచరాయితం యస్మాచ్ఛనంజాయతే
యేనాఽర్థయశ్రవణశక్తి శక్త్యహ్నేతి సంకీర్త్యతే
శక్త్యహ్నేతిక విష్ణురైక్యం యామోక్షైకసంఖాయినాం
సర్వేపాణిణాం హితాయశ్చిత్తీయపంచరాత్రాగమః.
2. తత్పంచరాత్రం శ్రుతిమూలభూతం । స్మృతిస్థవిస్తారసు బోధ
శంభు । లిపిదుషేయః పారిభక్తీజః । పరిపదప్రాప్తి నుతైక
దక్షః ।
3. అథాబ్జక్రేణ పురాజ్జపన్మనే । సుసాధితః పంచభిరేవరాత్రిభిః
సమగ్రమథాధిక కోటిసఃఖ్యయా । సపంచరాత్రాగమ ఇత్యు
పీరితః.
4. తదాగమశేషభగవత్ సైవ్యపాః । పురందరాద్యా శ్చతతస్సు
రర్షయః । శ్రీకేశవమృత్యుతీ పృథ్వీపాదాం । దదుర్మునిభ్యస్తు
పారేయమజ్ఞయా.
5. తస్మాత్తాతే మనయశ్చసర్వే । తత్పంచరాత్రం బహుశివ్య
సామై । ప్రపాశయిత్వా తపరితేగార్థి । ప్రపర్తయూమాసు
తితాపాహ్లా.

6. తదా రభ్యా కేకై స్మిగమమితస్యో ననపరైః । బుద్ధ్యపూర్వా
చారైశ్చ ర్భహుళమధనంరక్షణమభూత్ । ఇదానీంశ్చీరంగాద
మని గమయూలైకవిధిరా । నదాపూజాభూమాభవతి సుచిరా
దేవమహాహాః.
7. లోకేతత్పాంచరాత్రం బహుమునిశధితా । స్సంహితాశ్చాప్య
నేకాః । వర్తతేసాత్వతాద్యాః భగవదభిమతై । రర్చనాద్వై
ద్విధానైః । జ్యోతిశ్శిల్పాదీకాస్తై రపిచబహుమహా । మంత్ర
వాస్తుప్రదోగైః । చర్యాజ్ఞానాదిపాదై స్సుఖతరవిశదా । ధ్యా
యరత్నై రుపేతాః.
8. బహుభసనియోగా త్పాప్యతస్సంహితాశ్చా । పృథితతమ
నోజ్ఞం సాధుముద్రాపయిత్వా । జననివహనుఖాయ స్వ్యా
మూల్యచక్రత్వా । ప్రకటితమఖిలార్థం పాంచరాత్రంభవద్భిః
9. ఇత్యేవంమధురివిణోక్త పాంచరాత్రం । లోకేస్మిన్ప్రకటితు
మిచ్ఛతంసతావతః । శ్రీరామఃపరమకృపా నిధిస్త్యభీష్టం ।
నందద్వాదతి సునితాంతమర్థయామః.

ఇథం విజ్ఞాన ముతాదానః భాగవతకృపాభిలాషీ.

శ్రీపాంచరాత్రాగమశాస్త్రపారంగతస్య శ్రీమద్రేణీ రంగా
చార్యవర్యస్య ద్వితీయ భాగః. చిన వెంకటాచార్యసింహాచార్యదానః.

శ్రీ. శ్రీమ క. + శ్రేణీ శ్రీరామాచార్యులుగారు, కశింకోట.

ది 26-9-31.

భోమహేశయః !

యస్మాభిప్రేషితా శ్రీరంగసింహలనంహితా శాస్త్రాలోచనా
సభ్యత్వపట్టకాచ పరిష్కృత మయా, సభామాన్యస్మిన్ దేవాగారే
భక్తజనకృత పూజాదీని విధానేనమన్యంతి గోచర యత్కాలవిలంబంకృతం
తేకోతస్యంత్యయా, క్షోభోహం విధానివిధి.

1. కీరజేటియవలెమృత భే సూక్ష్మావైవాత్యకః । సన్యశాపరి
చాన్తకీర్తిః । చతుర్వేదాచారాజేశ్వరః । జ్ఞానాన్యసంకీర్తతాః
సంధి బృహదశ్వనూద్యాకరః । రంగాచార్యమధీరధీశనిగ హంసో
యంరచాజగీతః.
2. తేయానానిశుచిధీత సుహృదాచారాః । కేదాతీవైశ్యమాఖ శా
స్త్ర విదాంపుష్పిణాః । శ్రీనమ్మహిందవదపూజన పూతగాతాః ।
శ్రీవైష్ణవాంఘ్రిచరమావధి దానదాసాః.
3. కేమాంశ్చాయాపాంశ్శోభాః । హర్షాస్త్రీచాన్తసతిత్పరః । శ్రీం
మాచార్యనామాత్యః । శ్రీసృష్టివిష్ణుహోమ్యంః.
4. సంస్థాధీశ. రోపితారవిదతి గళిందాన సేతాకావశే । సంముద్రావ్య
ధరాన్తవైకమనన ప్రిప్రతిలా కేధునా । యాయంత్యర్థచయం విష్ణు
జ్యులహుభా నానాప్రయాపైశ్యతాః । మద్రావ్యైవసుపాంచరా
త్రసచయం తన్వంకిమోదంసదా.
5. నానాదేశభ్యుపగతభలా తాళవత్తస్థకోశాః । నానాభిషా
లిషులలితాన్తమాద్రితా నేకకోశాః । సః శోభ్యైశ్చదృఢహితవిధిం
వర్ణయంతంధవంతం । సాక్షాద్రామానుజమివముదా భావయే
పాంహ్నానభే.

ఇద్దం విజ్ఞా సంయతాదాసః.

కీరచార్యోత్తాగమపారంగతానాం శ్రీమద్రేజేటిరంగాచార్య
చర్యాగాం పుత్రః

శ్రీరామాచార్యః.

యన్. బి.:—ప్రముఖులగువారొసంగిన పదభిప్రాయము లింక నెన్ని
యోగలపు. క్రీమముగా నన్నింటిని బ్రకటింతుమని విన్నవించు
చున్నారము.

—సంపాదకః స.

పురుషోత్తమసమీతాయా, అధ్యాయక్రమణికా.

— 111 —

అధ్యాయసంఖ్యా	విషయవివరము	పుటసంఖ్యా	శ్లోకసంఖ్యా.
ప్రతియోధ్యాయః	కావ్యమునందు	1	44
ద్వితీయోధ్యాయః	అచార్యులకుంధుపరీక్షావిధిః	6	81
తృతీయోధ్యాయః	ఆలయనిర్మాణమునకుంధువిధిః	10	87
చతుర్థోధ్యాయః	ఆలయనిర్మాణమునకుంధువిధిః	14	79
పంచమోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	21	79
షష్ఠోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	29	85
సప్తమోధ్యాయః	ప్రతియోధ్యాయమునకుంధువిధిః	33	23
అష్టమోధ్యాయః	పురుషులకుంధువిధిః	36	46
నవమోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	42	16
దశమోధ్యాయః	ప్రతియోధ్యాయమునకుంధువిధిః	44	81
ఏకాదశోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	48	40
ద్వాదశోధ్యాయః	అచార్యులకుంధువిధిః	52	20
త్రయోదశోధ్యాయః	అచార్యులకుంధువిధిః	56	42
చతుర్దశోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	61	47
పంచదశోధ్యాయః	పురుషులకుంధువిధిః	66	99
షోడశోధ్యాయః	పురుషులకుంధువిధిః	73	12
సప్తదశోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	75	18
అష్టదశోధ్యాయః	ప్రతియోధ్యాయమునకుంధువిధిః	77	58
ఏకాదశోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	83	52
వింశోధ్యాయః	ప్రతియోధ్యాయమునకుంధువిధిః	91	54
ఏకవింశోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	97	58
ద్వావింశోధ్యాయః	వివాహమునకుంధువిధిః	103	80
త్రయవింశోధ్యాయః	పురుషులకుంధువిధిః	111	92

సంస్కృతకోశాధ్యయః	బ్రహ్మసంస్కృతాధ్యయః	121	202
పంచవింశాధ్యయః	పంచమసంస్కృతాధ్యయః	142	66
షడ్వింశాధ్యయః	షడ్విత్కోశసంస్కృతాధ్యయః	149	67
సప్తవింశాధ్యయః	సంసత్సంస్కృతాధ్యయః	157	65
అష్టవింశాధ్యయః	సాలగ్రామలక్షణం	164	112
ఏకాదశాధ్యయః	స్వపదవిధిః	175	82
త్రివింశాధ్యయః	పాఠ్యాంశ్చిత్తవిధిః	179	62
ఏకాదశాధ్యయః	అగ్నికార్యవిధిః	186	62
ద్వాదశాధ్యయః	నిత్యోత్సవవిధిః	212	211
త్రయవింశాధ్యయః	ముద్రాలక్షణం	294	44
అధ్యాయేషు			1814
అధికపాఠేషు			826
అపాఠ్యశ్లోకాః			2140

—సూత్రసముగా చేరినసభ్యులు—

గౌరవ సభ్యులు:—

మ. శ్రీ.—

శ్రీ బాక్తరు లెజవాడ వెంకటస్వామినాయుడుగారు.

రాజమండ్రి.

సామాన్యసభ్యులు:—

శ్రీ మామ్యుగోపావరీమంటల అర్చకవంశుమా,

రాజమండ్రి.

లలితావెన్ రాజమండ్రి—1931—1000

శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త

శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త
శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త

శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త శ్రీహంపరాశాగమ శాస్త్రాదికర్త

(శ్రీమత్సాంఘికరాత్రీదివ్యాగమాంతర్గత)

శ్రీపురుషోత్తమ సంహితా

ప్రథమాధ్యాయః - తాత్పర్యవతానవిధిః

- మంగళం. నమ శ్రీవాసుదేవాయ సత్యజ్ఞానస్వరూపిణే
స్వాశ్రితావనదీతాయ మోక్షైకఫలదాయినే. 1
- మత్స్యపాయవి ఋషయః—
వయోఋషి శ్శ్రుతా వేదా స్త్వయా పూర్వం ధర్మశాస్త్రాణ్యనేకః
కృత్వా ఏతేషు మత్స్యపాయం తు న పశ్యామి నైవోదయ. 2
త ద్వదన్వ మహాచ్ఛాత్రం నిశ్రేయనకరం*శుభం
ఏన సాంసారికం దుఃఖం తరామో జ్ఞానవర్తనా. 3
- వసిష్ఠప్రతివచనం వసిష్ఠః—
పాంచరాత్రాగ భగవద్భక్తి రేవ స్యా ద్భక్తానాం ముక్తికారణం
మప్రశస్తతా తద్భక్తిబోధకం శాస్త్రంపాంచరాత్రాగమస్మృతమ్. 4
కథనం, తచ్ఛా రణోగుణావనోదాయ బ్రహ్మణే విష్ణునా పురా
స్తావ తరణం యదుక్తంపాంచరాత్రాఖ్యంరహస్యామ్నాయముత్రమం
త చ్ఛృణ్వధ్వం మునిశ్రేష్ఠా స్సంసారాంబుధితారకమ్,
సార్థకోటిక్రమాజేన బ్రహ్మణా కేశవా చ్ఛృతమ్. 5
రాత్రిభిః పంచభి స్సర్వం పాంచరాత్రాగమం స్మృతమ్
ఏత దాగమశాస్త్రేణ బింబదేవాలయాదిః. 7

వినిర్మాయ ప్రతిష్ఠాస్య నిత్య మారాధయన్మరః
శాశ్వతం పద మాప్నోతి పున రావత్తినర్జితమ్. 8

పాంచరాత్రగమ ఋషయః—

సాంప్రదాయశ్రవణ భగవన్మనశ్చార్దుల సర్వశాస్త్రవిశారద
కార్థంబుషిప్రశ్నః కైవల్యపద మిచ్ఛానా మ్నాకం శిరణార్థినామ్. 9
తత్సాంచరాత్రశాస్త్రస్య విధానం సంప్రకాశయ

వసిష్ఠప్రతిపదనం వసిష్ఠః—

శ్రీపాంచరాత్ర శ్రీఋగ్యం మునయ స్సర్వే వేదమేకాయనాభిదమ్. 10
గమకబ్ధాధిపరూప సాంచరాత్రం మూలవేదం సాత్వతం తంత్ర మి త్యపి
ఋణామనిర్దేశానిచ భగవచ్ఛాస్త్ర మితి త న్నామభిః పరిపత్యతే. 11

ఏకాయనం మోక్షాయనాయ వై సంధా ఏత దన్యోన విద్యతే
తస్మా దేక యనం చేతి ప్రవదంతి మనీషిణః. 12

ఆగమః ఆచారశధనా ద్విన్య గతిప్రాప్తివిధానతః
మహాత్మ్యతత్వకథనా దాగమశ్చేతి గణ్యతే. 13

మూలవేదః మహతో వేదకృతస్య మూలభూతో మహా నయమ్
ఋగద్యాన్కంధ భూతాస్తే శాఖాభూతాశ్చయోగినః.
జగన్మూలస్య వేదస్య వాసుదేవస్య ముఖ్యతః
ప్రతిపాదకతా సిద్ధా మూలవేదాఖ్యతా ద్విజాః 14

సాత్వతం తత్వస్వరూపహరిణా ప్రోక్తత్వా త్సాత్వతం మతమ్
తంత్రం తనోతి విపులా నర్థా తత్వమంత్రసమాశ్రితా. 16
తాగ్రం చ కురుతే యస్మా త్తంత్ర మి త్యభిధీయతే
సాంచరాత్రంతుసర్వేషాంశాస్త్రాణామూలకారణమ్ 17
బ్రాహ్మణ స్సర్వవర్ణేషు యతి శ్చాశ్రమిషూత్తమః

పంచరాత్రప్రయద్యద్ధాగా చ తీర్థేషు దైవతేష్వపి చాచ్యుతః. 18

శస్తిః తద్వత్సర్వేషు శాస్త్రీషు పాంచరాత్రం ప్రశస్యతే
పాంచరాత్రం మహద్వివ్యం శాస్త్రం శ్రుతివిభాషణమ్. 19
విశేషేణాధిగంతవ్యం గీతం భగవతా స్వయమ్
యశేత పురుషం సాక్షా ద్యథార్హం ప్రతిమాదిషు. 20

భగవన్నిరూపణ ఋషయః—

తదర్చనావిధా కో వా పురుష ఇ త్యుక్తో విధిః కో వా తదర్చనే
ఋషిప్రశ్నః ప్రతిమాలక్షణం కీదృక్ వదస్వ భగవన్మతే. 21

వసిష్ఠవచనం వసిష్ఠః—

శ్రీపురుషోత్తమ పురుషోత్తమేన దేవేన పూర్వం భగవతా స్వయమ్
సంహితావతిరణం పాంచరాత్రాగమం దివ్యం మమ పితే స్వయంభువే. 22
ప్రొక్తం తచ్చ మయా లబ్ధం వారిధే రమృతం యథా

సంహితాప్రశ్నః క్షణాదిప్రతిష్ఠాంతం ప్రతిష్ఠాద్యుత్పవాంతకమ్ 23
ఉత్పవం తు సమారభ్య పాయశ్చిత్తాంత మేవ హి.
యస్యాంసమగ్రం సంప్రొక్తం పురుషోత్తమసంహితా 24
ప్రయోజనం చ శాస్త్రస్య మోక్షః ప్రకృతిదుర్లభః.
అభిధేయం భగవతో సమారాధన ముత్తమమ్. 25

సంబంధో వీక్ష్యతే సద్భి స్సాధ్యసాధకలక్షణః.
శ్రుతిమహాలమిదంతంత్రం ప్రమాణం కల్పసూత్రీవత్. 26
వేదశాస్త్రా త్పరం నాస్తి న దైవం కేశవా త్పరమ్
తస్మాద్భజస్వ దేవేశం * విధినా నేన కేవలమ్. 27

తత్త్రనామ ఋషయః—

శ్రవణార్థం ఋషి కతిధేదాని తంత్రాగే నామధేయాని శాని వ

సాక్షాత్ గాణి—* ప్రతిమాలక్షణం బూహి నిస్కరేణ ద్విజోత్తమః.

* విధిశాస్త్రేన వైదికాః.

ప్రశ్న: శ్రోతుమిచ్ఛామివిప్రీంద్రశరం కామాహులంహి నః. 38
వసిష్ఠ:—

కపిత్థవచనం శత మేక మథాప్తౌ చ తంత్రేస్మిన్విదితం మయా
త్రినావనంకీర్తనం నామధేయావిప్రతేమా శృణ్వంతౌ సుసమాహితాః,
మార్కండేయం పార్షదం చ వాసిష్ఠీయం చ సంహితా
విశ్వామిత్రం వైవస్వతేయం సంహితా గరుడస్య చ. 30
కాశ్యపం మైంగలాఖ్యం చ వాసిష్ఠం పుష్కరాహ్వయం
సత్వాఖ్యం సనకాఖ్యం చ విష్ణుసిద్ధాంత సంహితా. 31
పాద్యం పద్మోద్భవం క్షేయం వివాగేంద్రం చ వారుణం
నలకూబర మాగ్నేయం వామనం శౌనకం తథా. 32
పావకం పార మైశ్వర్యం పారాశర్య మతః పరమ్
విష్వక్సేనంకాఖ్యగేశం చ వీరమాంగళికం తథా. 33
శ్రీవిష్ణుతిలకం చైవ లక్ష్మీతిలకసంహితా
దశోత్తరం చ శాండిల్యం మారీచస్య చ సంహితా. 34
మాద్గలం రోమశం చైవ వామదేవం సుబోధకమ్
మేరు గంగా చ సత్యోక్తమైంద్రం పరమపూరుషమ్. 35
నారసింహం హయగ్రీవం దూర్వాసం కృష్ణసంహితా
పుష్టితంత్రం మహాతంత్రం పురుషోత్తమసంహితా. 36
బ్రహ్మాండం చాపి కామార మీశ్వరం మత్స్యసంహితా
భారద్వాజం యాజ్ఞ్యవల్క్యంగ కేంద్రం మనుసంహితా. 37
శ్రీపుష్కరమహాలక్ష్మీ కుశలానంద పావనాః
పంచప్రశ్నంక్రియఃప్రశ్నంప్రశ్నోదంసాత్వతంతతః. 38
కపింజలం చ బ్రహ్మాక్షం అగస్త్యం కైమినం తథా
విష్ణువేధవికం సారం సామ్యం హాతీతి మేవచ. 39

కాత్యాయనం చ వాల్మీకం హైరణ్యం కాపిలం . తథా
జాబాలం వాయుపీయం తు వారుణాంగీరసం తథా. 40
నారాయణం చ వ్యాసాశ్విం బ్రహ్మనారదసంహితా
దత్తాత్రేయం కణ్వగార్గ్యసంహితా కలిరాఘవమ్. 41
ప్రాచీతసం పౌష్కరం చ * మథునంగ్రహసంహితా
సంవాదమింద్రశుక్రాభ్యాముమామాహేశ్వరాహ్వయమ్
బోధాయన మనంతం చ వారాహం చ ననందనమ్
పులస్త్యం పులహం చైవ వాసుదేవస్య సంహితా. 42
సంకర్షణం భృగుశ్చైవ గాంధర్వ గణసంహితా
నారదోత్తరవిజ్ఞాన మేవమష్టోత్తరం శతమ్. 44

అనుక్తమన్యతో అనుక్త మన్యతో గ్రాహ్యం సంహితాను పరస్పరమ్.
గ్రాహ్యమేవ ఆచార్యం వరయే త్పుర్వంయజమానఃప్రాయత్నవాన్.

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహాపనిషది పురుషోత్తమ

సంహితాయాం శాస్త్రావతారవిధిర్నామ

ప్రథమోఽధ్యాయః.

శ్రీమత్సాంబరాత్రీ దివ్యాగమే-శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

ద్వితీయోధ్యాయః

—ఆచార్యాదిలక్షణ భూపరీక్షావిధిః—

మువయః—

ఆచార్యాదిలక్షణ మానంద్రీ భవతా పోక్త మాచార్యం వరయే దితి
శ్రీనాథం ఋషి కీదృశో యజమాన స్తు కి మాచార్యస్య లక్షణమ్. 1

ప్రశ్నః లక్షణం వద చాస్మాక మాచార్యయజమానయోః

శ్రీవసిష్ఠః—

శ్రీవసిష్ఠపరివృత్త బ్రాహ్మణఃకుటిర్యోవైశ్యశ్శూద్రో వాష్యసులోమజః

సంజాత్యలక్షణం శ్రీద్ధాభక్తిసమాయుక్తో ధనాఢ్యో ధర్మతత్పరః

యజమానః ప్రసన్నాత్మా దేవయాగార్థ మాదరాత్. 2

ఆచార్యం వరయే త్పూర్వం తతఃసహి సిద్ధయః

పాంచరాత్రవిదం శాంతం సిద్ధాంతేషు కృతశ్రీమమ్. 4

భగవద్వంశజం శుద్ధ మలోలుప మదాంభికమ్

మహాభాగవత శ్రేష్ఠమేకపత్నీవ్రతం శుభమ్. 5

బ్రాహ్మణం సత్యసంవన్నం సదాచారసమన్వితమ్

సర్వావయవసౌందర్యం యువానం వేదవేదినమ్. 6

సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞ మగ్ని హోత్రీధరం శుచిమ్

ఉత్పత్తిస్థితిసంహార వేదినం బ్రహ్మవాదినమ్. 7

పాశాంతరాజీ—* మేకపత్నీదృఢవ్రతకమ్.

* సతతస్మం.

◆ ◆ ◆

ప్రతిష్ఠాకర్మతత్వజ్ఞం సంధ్యోపాసనతత్పరమ్

అచార్యవరణ ఏవం లక్షణానంయుక్త మాచార్యం వరయే త్తతః 8

క్రమః సమయే యజమాన స్తు గాం భువం కాంచనం తథా
నారికేళం చ కర్మాదా వాచార్యాయ ప్రదానయేత్ . 9

భూపరీక్షా అచార్యో యజమాన శ్చ దేవాగారస్య సిద్ధయే
భూపరీక్షాదికం కుర్యాత్ శాస్త్రదృష్టేన వర్తనా . 10

ఋషుధాభేదకథనమ్ సుపద్మా భద్రకా పూర్ణా భూమనా చేతి చతుర్విధా
యోగ్యాయోగ్య ఆద్యస్త్రుత్రుఃపరిగ్రహ్యశాచిత్యాస్త్యాజ్యాద్విజ్ఞోత్తమాః
ఋషుధానిరూపణం కుశదర్శే స్సమాక్షిర్థా నిత్యం తోయేన సంయుతా
సుపద్మాలక్షణం హరిణో యత్ర నివృత్తి సా సుపద్మేతి కీర్తితా 12

భద్రకాలక్షణం భలినో యాజ్ఞికా వృథా లతాగుల్మనమన్వితాః
పూర్ణాలక్షణం దృశ్యంతే భద్రకా సా చ పూర్ణేతి పరికీర్తితే . 13

భూమాలక్షణం అధోజలసమాయుక్తా గిరే శ్శిఖర మాశ్రితా
వాయుసశ్యేనగృధ్రాధ్యా కఠినా వృకసంకులా . 14

ఊసరక్షేత్రసంయుక్తా సా భూమే తి ప్రకీర్తితా
భూమాంచపర్జయేద్భూమిం భద్రకాదిషుకారయేత్ .

ఖననవిధిః జానుమాత్రం ఖనేద్భూమిం మృదముఘృత్యపూరయేత్
ఉత్తమాభూమిః పాంసు రభ్యధికో యత్ర సాభూమిశోచ్యత్తమామతా . 16

అధికపాతాణి— ◆ ◆ ◆

శ్లో. శ్రీధాభక్తిసమాయుక్తం ప్రపన్నం దీక్షితం గుహమ్

పరోపకారనిరతం యోగవిద్యాకృతశ్రమ్

శాంతందాంతంకీర్తి మంతం సర్వసద్గుణ శోభితమ్

పాపదూరం ప్రసన్నాత్మ మష్టాక్షరపరాయణమ్ .

పాతాంతరాణి— • శాస్త్రోక్తసకలవర్తనా .

మధ్యమా	సమత్వే మధ్యమా ప్రవహీనా స్యా దధమా మతః
అధమా	సమ్యక్పరీక్ష్యబహుధా కర్తవ్యే బ్లాంగలైః క్రమాత్ . 17
కర్షణం	వాపయే త్తల ముద్గాంశ్వ యనసీవారసర్వపాకా
బీజావాపః	అథ వా సర్వథాన్యాని యాన్శాని సమంతతః . 18
బీజావాపేన గ్రా	త్రిరాత్రా దధికోహంతి ఉత్తమా భూమి రుచ్యతే
హ్యగ్రాహ్యభూ	అప్రకూఢేన యాభూమిః ప్రయత్నేనవివర్ణయేత్ . 19
నిరూపణం	ఫలకాలే తు సస్యానాం గవాంశ్వప్తిం చ కారయేత్
బలిప్రదానం	తత స్తు లోకపాలాం శ్వ పూజయే ద్దేశికోత్తమః . 20
	లాజైః ఫలై రపూవై శ్వ విశేధేతు బలిం షివేత్
	కర్తగంధైశ్చపుష్పైశ్చకుముదాదీం శ్వ పూజయేత్ . 21
భూపూజావాస్తు	భూజేవీచ సమభ్యర్చ్య వాస్తుపూజాం చ కారయేత్
పూజాదికం	శాంతిహోమంతతఃకృత్వా రాత్రౌ హగరణంచరేత్ . 22
	తత శ్వ విమలే శుద్ధే ప్రభాతే కృతకృత్యచాన్
	పుణ్యాహంతాప్రకుర్వీత బ్రాహ్మణాన్భోజయే త్తతః
పునఃపునః	క్షేత్రం తత్థాతయే త్పశ్చా దాజలాంతం సమంతతః
	తజ్జలే వరుణం పూజ్య శిలాశంకుం చ కారయేత్ . 23
శంఖస్థాపనవిధిః	తచ్ఛంకుం త్రివిధం కృత్వా చా ధస్తా చ్చతురం తథ
	తస్మధ్యే చాప్తఫలకం తదగ్రం కమలాకృతిః . 24
	ఏవం లక్షణసంయుక్తం శంకుం సంపూజయే త్తతః
	రత్నానుత్రేణ సంవే ప్త్య గర్భి రత్నాదికం న్యసేత్ . 25
	కూర్మయంత్రం ప్రతిష్ఠాప్య యంత్రం సౌదర్శనం మహా
	తస్యోపరి చ విన్యస్యశిలాశంకుం నివేశయేత్ . 26
పూరణవిధిః	ప్రథమే నైకతం పూర్య ద్వితీయే శర్కరాస్తథా

ధాతీఫలం త్యజీయేతు చతుర్థే జంబుకాఫలం. 28
 పంచమే తు కపిత్థం చ నారికేళం తు షష్ఠకే
 సప్తమే తు ఫలం బిల్వ మేతావ త్రస్తరావధి. 29
 సంపూర్య చాష్టభాగేచ పంకిలం పూరయేత్తతః
 చతురశ్శం సమం కుర్యా దస్తిపాదేన ఘట్టయేత్. 30
 శంకు మేవం ప్రతిష్ఠాప్య చాలయంతు సమారభేత్
 విభవానుగుణే నైవ కారయే దాలయోన్నతిమ్. 31

ఇతి శ్రీరాంచరాత్రే మహాపనిపది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 ఆచార్యాదిలక్షణ భూషణాదిభి ర్నామ
 ద్వితీయోధ్యాయః

శ్రీమత్సాంబరాత్రదివ్యాగమే-శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

తృతీయోధ్యాయః

ఆలయనిర్మాణ-జ్ఞాపకధనవిధిః

దేవాలయనిర్మాణమువయః—

నిర్మాణకాలాంతరము దేవాలయం వినిర్మాయ దేవం సంస్థాప్య భక్తితః
ముష్పక్తిః పూజాం కారయితు వ్రస్య పుణ్య మాచక్షుభోమునే. 1

పసిష్ఠ ప్రతిసచ వసిష్ఠః—

సం దేవాలయనిర్మాణఫలశ్రుతిః వాసుదేవా ద్యాలస్య కృతౌ వక్ష్యే ఫలాదికమ్
చిక్కిరో ర్దేవధామాది సహస్రజనిపావనుత్. 2

మనసా సద్భక్త్యర్థానాం శతజన్మాఘనాశనమ్
యేతు మోదంతి కృష్ణస్య క్రియమాణం నరాగృహమ్ 3
తే పి పాపై ర్విముచ్యంతే ప్రాప్నువంతి పరాం గతిమ్
సమతీతం భవిష్యం చ కులానా మముతం నరః. 4

విష్ణులోకం నయం త్యాశు కారయిత్వా హరేర్గృహమ్
వసంతి పితరో దృష్త్వా విష్ణుతోకే హ్యలంకృతాః. 5

విముక్తా నారకై ర్దుష్టైః కర్తుః కృష్ణస్య మందిరమ్
బ్రహ్మహత్యాదిపాపేభుఘాతకం విష్ణుమందిరమ్. 6
ఫలం యన్నాప్యతేయజ్ఞే ధామ కృత్వా త దాప్యతే

దేవాగారే కృతే సర్వ తీర్థస్నానఫలం లభేత్. 7

దేవా ద్యద్దేహతనాం చ రణే యత్తత్ఫలాదికమ్
శాశ్వతం పాపసునా చాపి కృతం ధామ త నాకభవతి 8

వీకాయతనకృత్స్వగ్గీ త్వగారీ బ్రహ్మలోకభాక్
 మంచాగారీ శంభులోక మష్టాగారా ధ్వరా స్థితిః 9
 ఘోషశాలయకారీ తు భక్తిముక్తి మహాపున్నయాత్
 కనిష్ఠమధ్యమంత్రేష్ఠంకారయిత్వాహరేర్గ్రహమ్. 10
 స్వర్గంచవైష్ణవం లోకంమోక్ష మాప్నోతి చ క్రమాత్
 శ్రేష్ఠమాయతనం విష్ణోఃకృత్స్వాయధనవా లభేత్ 11
 కనిష్ఠే నైవ తత్పుణ్యం ప్రాప్నోతి త్యధనవాన్నరః
 సముత్పాద్య ధనం కృత్వా స్వల్పే నాపి సురాలయమ్. 12
 కారయిత్వాహరేః పుణ్యం సంప్రాప్నోతి త్యధికంవరమ్
 లక్షణా పి సహస్రేణ శతే నార్ధేన వాహరేః. 13
 కారణం భవనం యాతి త త్ప్రాప్తే గరుడధ్వజః
 బాల్యేతు క్రీడమానా యే పాంసుభి ర్భవనం హరేః. 14
 వాసుదేవస్య తుర్వంతి పితరో లోకగామినః
 తిర్థే చాయతనే పుణ్యే సిద్ధజ్ఞే త్రే త భాశ్రమే. 15
 కర్తు రాయతనం విష్ణో ర్యథోక్తా త్రిగుణం ఫలమ్
 బంధూకపుష్పవిశ్వాసై స్సుధాపంకేన వైష్ణవమ్. 16
 యే పిలిప్యంతి భవనం తే యాంతి భగవత్పురమ్
 పతితం పతమానం తు తదార్థపతితం నరః. 17
 సముధృత్య హరే ర్ధామ ప్రాప్నోతి ద్విగుణం ఫలమ్
 పతితస్య తు యః కర్తా పతితస్య చ రక్షితా. 18
 విష్ణో రాయతన స్యేహ న నరో విష్ణులోకభాక్
 ఇష్టకాని చ యత్రిష్ఠే ద్యా వజాయతనం హరేః 19
 న తుల న్తస్య వై కర్తా విష్ణులోకే మహీయతే
 న ఏవపుణ్యవాన్ న్నాజ్య ఇహలోకే పరత్రచ. 20
 కృష్ణస్య వాసుదేవస్య యః కారయతి కేతనమ్

దేవాద్యైః
 శ్వాదిభిః

- జాత స్స ఏవ సకృతః కులం తే నైవ పాలితమ్. 21
 విష్ణుద్రాక్షాద్దేవ్యాదేగ్రహకర్తా స కీర్తిభాక్
 కిం తస్య విత్తనిచయైర్మౌఢ్యస్య పరిరక్షణః. 22
 దుఃఖార్జితై ర్యః కృష్ణస్య సకారయతి కేతనమ్
 నోఽభోగ్య ధనం యస్య పితృప్రదివాకసామ్. 23
 నోఽభోగాయ బహూనాం వ్యర్థ స్తస్య ధనాగమః
 యథా ధ్రువో నృణాం మృత్యుః పితృనాశస్త్రోధ్రువః 24
 మూఢ స్తత్రానుబద్ధాతి జీవితే ధ చ వేదసే
 యథావత్తం స దానాయ నోఽభోగాయ దేహినామ్. 25
 నాపి కీర్త్యే సభర్తార్థం తస్య స్వా మ్యేధకో గుణః
 తస్మా ద్విత్తం సమాసాద్యదైవాద్వాపాదుమా దథా. 26
 దద్యా త్సమ్య ద్విజాగ్రేభ్యః కీర్తనాని చ కారయేత్
 దానేభ్యశ్చాధికం యస్మాత్కీర్తనేభ్యో వరంయతః. 27
 అత స్తత్కారయే ద్ధీమాన్ విష్ణాదే ర్మందిరాదికమ్
 వినివేస్య హరే ధామా భక్తిమ ద్భి ర్న రోత్యమైః 28
 నివేసితం భవే త్కృచ్ఛ్ర త్రైలోక్యం సచరాచరమ్
 భూతం భవ్యం భవిష్యం చ స్థూలం సూక్ష్మం తథేతరమ్. 29
 ఆబ్రహ్మస్తంభపర్యంతం సర్వం విష్ణో స్సముద్యుతమ్
 తస్య దేవాది దేవస్య సర్వగస్య మహాత్మనః. 30
 నివేస్య భగవన్ విష్ణో ర్న భూయో భువి జాయతే
 యదా విష్ణో ర్దామకృతో ఫలం తద్వ ద్వివాకసామ్. 31
 శివబ్రహ్మర్క-విఘ్నేశ చండీలక్ష్మ్యదికాత్మనామ్
 దేవాలయకృతేః పుణ్యం ప్రతిమాకరణేఽధికమ్. 32
 ప్రతిమాస్థాపనే యాగే ఫలస్యాంతో స విద్యతే
 మృణ్మయా ద్దారుణే పుణ్యం దారుణా దైవ్య కేభవేత్. 33

ప్రతిమాకరణే

ఫలకథనం

నిష్కళోద్ధాచ్ఛేపజేస్యాత్ హేమాదే రథికం ఫలమ్
 సప్తజన్మకృతం పాపం సారంభాదేవనన్యతి 34
 దేవాలయస్య స్వర్గే స్యాత్ సరకం నైవ గచ్ఛతి
 కారయన్యగవద్ధామ సయ త్యచ్యుతలోకతామ్. 35
 సప్తలోకమయో నిష్ఠు స్యంత యః కురుతే గృహమ్
 తారయత్యక్షతా లోకానక్షయాన్ప్రతిపద్యతే. 36
 ఇష్టకాచయ విన్యాసో యావం త్యజ్జాని తిష్యతి
 తావద్వర్షసహస్రాణి తత్కర్తు ర్దివి సంస్థితిః. 37

ఇతిశ్రీసాంచరాత్రే మహోపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయా
 మాలయసిర్మాణ ఫలకథనం నామ
 తృ తీ యో ధ్యా యః.

శ్రీమత్పంచరాత్రిదివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

చతుర్థోధ్యాయః

అలయలక్షణ-మూర్ధైష్టకావిధానమ్.

అలయనిర్మాణ

విశేషః—

విధిః

దేవాలయప్రమాణాని శ్వేణుధ్వంశునిసత్తమాః
ఉత్తమం ప్రస్థరా చారూడుధ్వమం చేష్టకాన్మృతమ్. 1

ప్రస్థరవర్ణఫలని

రూపణం

ఏతే షేష్కతమే నైవ కారయే ద్భగవద్భవమ్
ప్రస్థరాణాం చ వర్ణాని వక్ష్యామి మునిపుంగవాః. 2

రక్తవర్ణం చ సాభాగ్యం పీతవర్ణం మహాభయమ్
ధూమ్రవర్ణం వ్యాధిరూపం గౌరం చ యరణం భవేత్. 3

శ్వేతవర్ణం భవేత్పుణ్యం నీల మాయుష్యవర్ణమ్
వర్ణాణ్యం మృత్యునాశంచల్పభకంహోమదాయకమ్. 4

సాదేవలింగనిర్ణ

యవిధిః

చింతామణిశిలా బ్రహ్మాన్ కర్తు రిష్టశుభం భవేత్
కుర్వీందం చతుసాభాగ్యం వర్ణాన్వేతాని నిర్ణయః. 5

పురుషం తాళనాదం చ వేణునాదం నపుంచకమ్
ఘంటానాదం ప్రియతమా ఇత్యేతే లింగనిర్ణయమ్. 6

లింగాదిభుయో

గర్జనాదనిరూప

ణంత్రాగ్నిహృతా

దివర్ణాని

ఘంటానాదం చ లింగానాం పీకానాం వేణునాదకమ్
తాళం దేవాలయానాం చ శిలాసు క్రియ త్తీరితః. 7

శ్వేతం ద్విబాలివర్ణ శ్చ రక్తం శుక్రియవర్ణకమ్
పీతం వైశ్య మిదంవర్ణ మితరాక శూద్ర వర్ణకాన్. 8

నంగృహ్యతు శిలా సూక్తా శ్శిల్పిసం పూజయేత్తుభ్యః

- అంశులాదిమాత
విధిః మధ్యయాం గుళిమధ్యం చ అంగుష్ఠవలయార్థకమ్. 9
యవత్రీయాణాం మానం చ అంగుళస్య ప్రమాణతః
అంగుళైర్ద్వాదశై ర్యుక్తస్తాల ఇత్యభిధీయతే. 10
- గర్భాలయం ఇద మతేన తాలేన ద్విగుణం హస్త ముచ్యతే
అష్టాదశకరైః కార్యం గర్భాలయం చ విస్ఫుటిః. 11
మధ్యమం దశభి ర్హస్తై రధమం పంచహస్త కమ్
ఉపావహాదిపంచాంగ మధిష్ఠానం చక్రికల్పయేత్. 12
పంచహస్తా చతుర్హస్తా ద్విహస్తా వా యథేచ్ఛయా
దండస్తదర్థం. వాచోనంతస్యోచ్ఛేధం సమీరితమ్. 13
అధిష్ఠానే కృతే తస్మిన్ స్తంభ మంత ర్వివర్జయేత్
ఏకద్విత్రిచతుర్హస్తైః క్రిమశో వర్జితా భవేత్. 14
- మందిరస్య మహానానా నక్తిసాగునముచ్చయః
ఉపవీరనమాయుతా సాలో దండ స్త్రిరుచ్యతే 15
కల్పనీయం ప్రాయతేన తదంగ స్యార్థ మంటపమ్
గీవాగ్రితులితో వాస్యాత్ ప్రతిసమ్మితయే వ వా. 16
విచ్ఛిన్నా సంతరే తేషాం సాలానా ముచ్చయం విదుః
ఏతద్గర్భగృహం ప్రోక్తం * పురతస్స్యార్థమంటపమ్. 17
- అర్థమంటపమ్ పంచహస్తం చతుర్హస్తం కారయే దర్థమంటపమ్
హినేర్థేమంటపేభాన్నః పార్శ్వభ్యంతర్నిమిత్తః. 18
అగ్రితః పృష్ఠతో వాపి భవేతాం పార్శ్వవర్తని
సముచ్చితం ప్రతినమం అధికం వా యథేచ్ఛయా. 19
తావ ద్విస్తారయుతా శ్చ దిగుణం చోభయో ర్భవేత్
సోపానం స్యాత్పంచదిప్త మంత శ్చాంత శ్చ నిర్గమః. 20

సోపానపద్మయః కార్యా మ్మహంగుళసముచ్చయాః
చండ శైవ ప్రచండి శ్చ కల్పయేద్వారపార్శ్వయోః. 21

సృతమంటపమ్
తదగ్రే మంటపం కుర్యాత్ నృత్యార్థం ద్విజసత్తమాః
షట్త్రింశస్తంభసంయుక్తం ఘోషశస్తంభ మేవవా. 22

సముచ్చితం ప్రతినమం అధికం వా యథేచ్ఛయా
ఏకద్విత్రిచతుఃపంచహస్తై ర్నైత్యర్థమంటపమ్. 23

పాంతరాళం సముద్దిష్టం పార్శ్వభ్యా మథ నిర్గమః
సోపానపద్మయః కార్యాః పార్శ్వయోరుభయో రపి. 24

తావ ద్విస్తారయుక్తా శ్చ ద్విగుణ శ్చోభయం భవేత్
సోపానపద్మయో హస్తి హస్తం కుర్యాన్ధవీయసః. 25

యద్వారథాంగం కుర్వీత సింహవాళ మథాపి వ
అంతరావరణం కుర్యాత్ నృత్యమంటపమధ్యతః. 26

ద్వారం వా తాయనం వాపి భిత్తిబంధం న జాతువా
కులీయో వినాశంచ వ్యాధి ర్వా భిత్తిబంధనే. 27

యద్వార్థమంటపా దర్థ సపాదా పాద మేవ వా
తత్తుల్యావాంతరాళం తు అంత రాళాయ తం భవేత్. 28

విస్తారం ప్రాసయేత్త త్త అంతరాళస్య పార్శ్వయోః
హస్తం తాళంతథర్థం వాప్రాసయేత్పార్శ్వయోరపి. 29

యుగ్మస్తంభసమాయుక్త స్తథాబంధ మథాపి వా
లాంగలం వా ప్రకుర్వీత ఉభయం వా వినా భవేత్. 30

చతురశ్రం వా యతం వా చతుర్ద్వారం చతుర్దిశమ్
వాతాయనం సయుగ్మతునకుర్యాద్భిత్తి బంధనమ్. 31

అంతరావరణస్యాంత ర్మహి ర్శోభయపార్శ్వయోః
కల్పయే ద్విక్రూరప్రభోగదుఃఖా గ్గణధామిను. 32

- పాకారమం పాకారేషు చ సర్వేషు మంటపాని సమంతతః. 33
- టపాని ద్వావింశతిధనుర్మానం మంటపం చోత్తమం భవేత్ 34
- అధమం ద్వాదశధనుర్మంటపం సరిచక్షతే
- అష్టాసీమంటపం పూర్వోక్త సప్తసంఖ్యా వా భవేద్దాస్థానమంటపమ్. 35
- ఉత్తమం దశభిర్హస్తై ర్మధ్యమం చాప్త హస్తకైః
పద్భిస్తమధమం ఓద్వాల్ యుద్గంహస్తత్రయాయతమ్.
దక్షిణోత్తరయోః స్వప్తే భిత్తి యస్యః పరికల్పితాః
స్తంభాన్లకయతం తత్రో సోపానం సరికల్పయేత్. 37
- దీర్ఘశాలా మధః కుత్యాత్ మంటపం చైవ కారయేత్
మంటపాః పాష్టకాని స్పర్శే సర్వావరణసంస్థితాః 38
- అష్టాసమంటపా స్సర్వాన్ ప్రకూర్యాత్సర్వతోముఖాన్
శూద్రః పృథివీతంకుర్యాత్ సోమనూత్రస్య లక్షణమ్. 39
- పాదవేద్యాం శిలాయాం చ నుకరానన మాచరేత్
వైశ్యః కపాతవేద్యాంచ కుర్యాద్దశముఖాకృతిః. 40
- క్షేత్రియాః పట్టికాయాం చ మృగాధిపశిరాకృతిః
ద్విజోద్విపట్టికాయాంచ కుర్యాద్దోముఖపద్విజాః. 41
- గర్భాయద్వార ఏవం గర్భగృహాయామం తస్య ద్వారం విధీయతే
శేషేన ఫలభేదని పాద్మారం శుభదం పోక్తం దక్షిణే పుష్టివర్ధనమ్. 42
- రూపణం పశ్చిమే విజయం చైవ ధనదం చోత్తరం భవేత్
ఉత్తంగం నవతాలై శ్చ విస్తృతిః పంచభిర్భవేత్. 43
- విమానాని చ భిద్యంతే తలః శిష్టానభేదతః
కౌశాదంతక్షణం పాసానం పంచభా భేదం నాగరం ద్రావిడం తథా. 44

- వృత్తం వృత్తాయతం చైవ వేసరంచ పక్షీర్నితాః
 నాగరం సర్వదిగ్నా సికాకారం కూటశాలాసమన్వితమ్. 46
 ఆద్యేచ చతురశ్శీతం చాగ్రే వృత్తాయతం యది
 నాగరం తత్సమాఖ్యాతం ద్రావిడం చాధు నోచ్యతే. 48
- ద్రావిడం పాదాదిస్థూపిపర్యంతం చతురశ్శీం పరికల్పయేత్
 నడశ్రీమథవాకుర్యాత్ యుక్తంతద్ద్రావిడంభవేత్. 47
- వేసరం పాదాదిచ శిరోంతం తు వృత్తం వృత్తాయతం తు వా
 వేసరాఖ్య మితి పోక్తం మందిరేషు యథా క్రియమ్. 48
 కూటశాలాసమాయుక్తం సర్వదిగ్నా సికాయుతమ్
 కంఠోర్ధ్వతలవిస్తీర్ణం వేసరం మందిరం స్మృతమ్. 49
- సర్వతో నిర్గమం పాదవిభృతిస్థూప్యంతం అష్టాశ్రం ద్వాదశాశ్రీకమ్
 యత్కూటశాలారహితం సర్వతో నిర్గమ స్మృతః. 50
- మూర్ధ్వకావిధిః మూర్ధ్వకావిధిం బ్రహ్మన్ శృణు వత్సృమి సాంప్రతమ్
 ఆలయస్య పురోభాగే కారయే ద్వాగమంటపమ్. 51
 వేదికాం కారయే నృధ్యే ఏకద్విత్రిసుహస్తకమ్
 సర్వాలంకారసంయుక్తం తోరణై రుపశోభితమ్. 52
- సాధితాః పూర్వరాత్రౌ చ చత్వారః ప్రస్తరేష్టకాః
 శిలాదోషవిముక్తా స్త్యుః సుపక్వామృణ్మయా ధవా. 53
 సంచగవ్యేన సగర్భోత్స్య పరిస్తీర్య కుతై స్తథా
 పుణ్యాహంవాచయిత్వాధపోక్షయేచ్ఛకుశాంబుభిః. 54
- కాతుకం బంధయే త్తత్ర మూలమంత్రేణ మంత్రీవిత్
 ప్రత్యేకం వస్త్ర మాసాద్య స్థాపయే త్తు తదగ్గిరః. 55
 సాదయే త్కలశాన్ స్పృశ్యాత్ సవస్త్రాన్ సాపిధానకాన్
 సంచకుంభాన్ స్విషిత్వేవ మధ్యే కుంభం తు విన్యసేత్. 56

గంధోదకేన సంపూర్ణం కుశై రశ్వధవల్లభైః
 మూలమంత్రేణ కుంభాస్తుసాదయేత్సాధకోత్తమః. 57
 కుముదః కుముదాక్ష శ్చ పుండరీ కోధ వా మనః
 శంఖకర్ణ స్సర్పనేత్ర స్సుముఖః స్సుప్రతిష్ఠితః. 58
 పరితః కలశా న్యష్టా పూజయే ద్దేశికోత్తమః
 వారాహానారసింహంచ శ్రీధరం హయశీర్షకమ్. 59
 జయదస్త్యం చ రామంచ జయనం వాసుదేవకమ్
 వివిధవిధ్యేశ్వరానామిత్రాక్షాన్మూర్త్యుభిః పూజయేత్.
 సకూర్పిసాదయే ద్వద్వాన్ సర్వాలంకారసంయుతమ్
 ఆరభేత తతో హోమం వేదీపార్శ్వే తు దేశికః. 61
 దిక్షష్టాసు తథాధామ్ని శాంతిహోమం ప్రవర్తయేత్
 వేదపారాయణై స్సార్థం పఠన్భి శ్శాకునం ప్రతి. 62
 ఋగ్వేదం పూర్వదిగ్భాగే యజుర్వేదం తు దక్షిణే
 పశ్చిమే సామవేదం తు అధర్వం చోత్తరే తథా. 63
 జహుయా త్సమిధాజ్యేన చరుణా పయసా తథా
 ఆప్స్తోత్రరశతం హుత్వా సమిధాజ్యైః పృథక్పృథక్. 64
 సంపాతాద్యంగృహీత్వాతుపూర్ణాహుతి మథాచరేత్
 రాత్రికేషం న్యతికమ్య కృతస్నానః కృతాస్నికః. 65
 పూర్వవ త్పుజయే త్కుంభాన్ గంధపుష్పాభిధిస్తతః
 ప్రదీపయే ద్ధూపదీపై రర్పయే ద్దేశికోత్తమః. 66
 బలిదానం ప్రకరీరత యథావ దనుపూర్వశః
 ఆచార్యో తక్షకై స్సార్థం యజమానపమన్వితః. 67
 ధామప్రదక్షిణం కుర్వా ద్వేద మోషసమన్వితః
 ఆరోపయేద్వ తాస్సర్వాః చిమానస్యోపరిసర్థే. 68

పుణ్యాహం వాచయేత్తత్ర ఋత్విక్ష్ణుస్సహ దేశికః
 మూర్ధేష్ఠకానామాధాతాపాజ్ఞుఖిస్తుసమాహితః. 69
 భ్యాయన్నా రయణం దేవం హృత్పద్యే ప్రణవంజపేత్
 ఆదద్యా దిష్టకాన్సంవ్యాపూర్వదిక్రమమాశ్రితః. 70
 ప్రణమ్య దంశవ భూమకా యజమానో గురుం పునః
 వస్త్రైశ్చ ధనధాన్యైశ్చ గోభూమికనక్తైస్తథా. 71

పంచాంగ భూషణం దద్యాద్దాసీదాసాంస్తథైవ చ
 తోపయేద్ద్రోణకారాంశ్చ వస్త్రాన్నధనధాన్యతైః. 72

ఘృహిణివిధిః

స్థూపికాకీల మధునా విద్యోమి కమలానన
 లోవాజం దారుజం వాపి స్థూపికాకీల విష్యతే. 73

విమానకంఠతులిత మత్యర్థం ద్వీగుణంతు వా
 యుగ్మం స్యాస్థూపికాకీల మపునర్భవకాంక్షిణః. 74

ఇతరేషా మయుగ్మం స్యాత్ స్థూపికాకీలకల్పనమ్
 ప్రదోషే నమనుస్మాప్తే గర్తం కుర్యాత్తుస్థాపికే. 75

వృత్తం వాచతురశ్రం వాకారయేద్గర్త ముత్తమమ్
 పుణ్యాహం వాచయేద్గర్తే నవరత్నాని విన్యసేత్. 76

క్షీప్త్వాగర్తే తత స్థూపీం పాఞ్మఖో మూలవిద్యయా
 ఆచార్య స్థాపయేత్థూపీం పంచాంగకల్పభూషితమ్. 77

సుధయా స్థూపికాకీలం దృఢం కుర్యాదనంతరమ్

శిఖాకుంభస్థాపనం

శిఖాకుంభం సువర్ణం నారాజితం తామ్రమేవవ. 78

వైత్తళం మృణ్మయం వాపి స్థాపయేత్తక్షణే శుభే

శిఖాకుంభస్య శిరసి స్థాపయేద్విష్ణుచక్రమ్. 79

ఇతి శ్రీపాంచరాత్ర మహానిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

అలయోత్తమ మూర్ధేష్ఠకావిధానం నామ

చతుర్థోధ్యాయః

శ్రీహంపరాత్రదివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం.

పంచమోధ్యాయః

శిలాసంగ్రహణవిధిః

ప్రతిమాతక్షణం బ్రహ్మవాచ—

శ్రీవజ్రార్థం బ్రాహ్మణ్యం దేవదేవేశ ప్రతిమాతక్షణం మమ

హృదయే నమః సువిస్తరం యథా బ్రూహి శ్రోతు మిచ్ఛామి తత్సతః 1

శ్రీభగవానువాచ—

శ్రీభగవత్ప్రతి ప్రతిమా స్కారయే త్సూర్యం సాధక స్సునమాహితః

కవచం వింబవి సురూపా లక్షణోపేతాం నేవదేవస్య శార్ఙ్గీణః 2

రాక్షాసా వసరవి తస్మాం జీవం సమారోప్య సమారాధ్య న నీదతి

దూషణం నిరాకారే తు దేవేశే చిత్తం న రమతే యతః 3

విగ్రహారాధనవి తస్మా దాకారవ త్సూర్యం లక్షణం కృద్విచక్షణః

కేవలః చింతయన్ నతతంతంచ చిత్త స్థైర్యమవాప్నుయాత్ 4

స్థిరే చేతసి తత్రైవా క్లేశహని మవాప్నుయాత్

క్షీణక్షేత స్తు పురుషః పరం నిర్వాణ మృచ్ఛతి 5

విరక్తిమూలతాం యాతి తస్మా దర్పాం కృతే నతి

తస్మా దర్పాం ప్రకుర్వీత్ విత్తసాలంబనాయ వై 6

ప్రతిమాద్ర రత్నం లోహం శిలీ మృచ్ఛ దానుస్ఫటిక మేవ చ

కృతేనః సద్భక్తివ్యాణి ప్రశస్తాని ప్రతిమారణే ద్విజా 7

- శిలాసంగ్రహః ప్రథమం తు శిలాం వక్ష్యే ఏషు శైలేషు దృశ్యతే
 శిలాసంగ్రహః హేమకూట శ్చ విషణ్ణో హిమవా న్నీలపర్వతః. 8
- ఫలనిర్దేశః మందరో మాల్వనాం శైవ త్రికూటో మలయాచలః
 గంధమాదన మేరు శ్చ ద శైతే సర్వభోత్రమాః. 9
- ఏతేషు ప్రతిమా గ్రాహ్య తదలాభే శిలాం శృణు
 భూగతాయా శిలా గ్రాహ్య తదలాభే శిలాం శృణు. 10
- గిరౌ చ చిత్రకూటాఖ్యే చైవతాఖ్యే మహాగిరౌ
 శింశుచినే చిత్రకూటే నీలకంఠే గీతధా. 11
- తథాశ్వేతగిరౌ గ్రాహ్య తదలాభే శిలాం శృణు
 భూగతాయా శిలాపోక్తాస్తాసాం వక్ష్యేమిలక్షణమ్ 12
- కథనం వారుణే చైవ మాహేంద్రీ ఆగ్నేయా వాయవీ తథా
 చతస్రీ స్తు శిలాః పోక్తా స్తాసాం లక్షణ ముచ్యతే. 13
- వారుణీ యా ఘృష్ణవనసంకీర్ణా జలాశయనమావృతా
 సా షీతీ వారుణీ జ్ఞేయా తత్రిత్యా కామదా శిలా. 14
- మాహేంద్రీ యస్యాం చోత్తరత స్యాయం వీహితేత్రం తు దక్షిణే
 పశ్చిమే క్షీరవృక్షాశ్చ సా మాహేంద్రీ తి కీర్తితా. 15
- ఆగ్నేయా పాలాశఖదిరాశ్వధ కాశ్మీరః పూర్వదక్షిణః
 తింత్రీణ్యాశ్చ కపోతాశ్చ గృద్ధ్రా శ్చైవ తు వాయసాః 16
- బలాహకా బకా శ్చైవ దృశ్యంతే యత్ర సంతతమ్
 ఆగ్నేయా సా షీతీ జ్ఞేయా తత్రదాః కామదా శిలా. 17
- వాయవీ తోయ మంతర్గతం స్వల్పం ఖననే యత్ర దృశ్యతే
 విలుశ్చేష్మాత కాకీర్ణ స్ను ద్విభీతక సంయుతా. 18
- తృణోదకవిహీనా చ శర్క రోత్కర సంయుతా

- సృగాలాయత్ర దృశ్యంతే తదైవ మృగతృప్తకాః 16
- వాయవీ నా ఖేతి జ్ఞేయః శిలా తత్ర తు వర్జితా
వర్జనీయస్థలాని నదీతీరే కూషత్వేన పూతిభూమా చతుష్పదే. 20
- వల్మికే పితృభూమా చ లవణోదకసంకులే
ఆమేధ్యభూమా శబర చండాలాదినిషేవితే. 21
- దేవాలయసమీపే చ తప్తే వా తాతపాదిభిః
దేశే వర్షా శిలా సుర్వాః గృహీతా చే దనర్థతా. 22
- గ్రాహ్యపరిశే
కాని పుణ్యక్షేత్రే శుభే దేశే బ్రహ్మ వృక్షనిరంతరే
కుశకాశోదకయుతే మృదైః కృష్ణైర్నిషేవితే. 23
- సద్మోక్షలసమాకీర్ణ ప్రహితేత్రనిరంతరే
హింతాలపూగపున్నాగ నారికేళసమన్వితే 24
- తపస్విజనసంబంధే దశ గ్రాహ్య శిలా సుదా
వర్జనీయం విది త్వైవం గుణదోషా నిరూప్య చ. 25
- దేశభేదాం శ్వ భూభేదాం లింగభేదాం నైదైవచః
జ్ఞాత్వైవం లక్షణైర్మృతాంగృహ్ణీయాచ్ఛుభదాంశిలామ్.
గ్రాహ్యపరిశ్ర
నాయః వర్జితాభి శిలాభి ర్యః ప్రతిమాం లోభమోహితః
కుర్యా ద్వాకారయే ద్వాపి భవే తస్యాభికారకమ్. 27
- శిలా శ్వతుర్విధా బ్రహ్మన్ వర్ణభేదై శిలాదిభిః
శిలాయాంత్రా
సూతాదిజాతి బ్రాహ్మణస్య శిలాశుభ్రాక్షత్రియస్యతుపాటలా. 28
- భేదాఃతల్లక్షణాశ్చ బీతా వైశ్యస్య శూద్రస్య కృష్ణా ముఖ్యానాంధోదితా
బ్రాహ్మణస్య శిలా త్రిస్రోస్త్రాజ్ఞస్తదైవచ. 29
- శిలాసంగ్రహేకా
లవినియమనమశి పృశస్త్రం సర్వమాసేషం శిలాసంగ్రహణం ద్విజ. 30
- లాపంగ్రహణాదిభిః పథకా లేణ సహితా న్దతీనాం గజైశ్చ హృహ. 31

బ్రాహ్మణాభోజయిత్వాతుకృత్వాంతేస్వస్తివాచకమ్
నిర్గతస్తు శిలాం పశ్యేత్ తదా ప్రభృతి నిత్యశః. 32

అంశు రార్పణమ్ శిలాసంగ్రహణే చేతే శారయే స్మహాతీం ఏనామ్

భస్మాపనాది కృత్వాంకురార్పణంతత్రబ్రాహ్మచారీహవిష్యభుక్. 33
ఆచార్యో యజమానేన సార్థం తత్త్రి విచక్షణః

కుంభం సంస్థాపయేత్తత్ర మూలమంత్రేణ సాధకః. 34

ఆవాహయేత్తతో దేవం మూర్తినుంత్రేణ సర్వగమ్

పుణ్యాహంవాచయిత్వాతాతుచక్రముద్రాప్రదర్శయేత్

మహామందాగ్రం ప్రదర్శ్యాధ ప్రిణమ్యాంజలిముద్రాయా

శిలాయామండలీకృత్వాతత్రవిష్ణుం ముదార్పయేత్. 36

కర్తు మిచ్ఛతి యాం మూర్తిం తస్మంత్రేణ సమర్పయేత్

అర్చయిత్వాతుదిద్దేవా భూతాన్మూరబలింశీవేత్.

బలిప్రదానమ్

పలలం రజనీచూర్ణం సలాజం దధిసక్తు చ

భూతం క్రూర మితి ప్రోక్తం తేన భూతబలిం హరేత్. 38

జాతుం

హోమం కుర్యా చ్చతుర్దిక్షు కుండే వా స్థండిలేపి వా

పలాశసమిధం పుష్పం ఫల మాజ్యం సప్లవమ్. 39

జాహుయా స్మూలమంత్రేణ పృథ గప్టోత్తరం శతిమ్

చరుణా చ నృసూక్తేన పృథ క్కుండ చతుష్టయమ్. 40

సకుండే జాహుయా త్తత్ర సర్పిషా వనదేవతాః

పార్షదా నండశైలాం శృ తటశృంగాని ఝర్జరా. 41

సమద్రాం శృ తథా వృక్షానోషధీ శృ వనస్పతిః

జరాయుజా నండజూశ్చ నేషదజానుద్భిదస్తథా. 42

తథా సర్వాణి భూతాని మంత్రైస్తేజోవతాపయైః

స్వాహంతైర్జహుయాత్సశ్చ*ధునేద్వ్యాహృతిభిస్తథా.
 స్వప్నార్థకయనం స్వప్నాధిపతిమతేజః పృథగప్రోత్తరం శతమ్
 పూర్ణా హుత్యంత మఖిలం కృత్వాశర్మ విచక్షణః. 44
 ఉపాప్య ధర్మశయ్యామం ప్రభాతే చ జితేంద్రియః
 ఆచార్యస్సస్థితోభూత్వాఇమంమంత్రముదీరయెత్. 45
 ఓంనమః స్సర్వలోకాయ విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే
 విశ్వాయ విశ్వరూపాయ స్వప్నాధిపతయే నమః. 46
 శత మప్రోత్తరం మంత్రం ఇమం జప్త్వా స్వపే ద్బుధః
 సుప్త్వా స్వప్నే తతః త్రైలింయదిపశ్యేత్సముజ్వలమ్. 47
 ప్రవృద్ధశిఖరం తత్ర కాంచనద్రుమభూషితమ్
 ఫలపుష్పసమాయుక్తం రూపేత్స్వం తైలతైర్ద్రిమైః. 48
 ఏవంభూతే యది స్వప్నం ప్రతిమా శోభనా భవేత్
 ప్రాత్ర రేతు శిలాగ్రాహ్య శాంతిం కుర్యాదదర్శనే. 49
 శిలాం ముహూర్తే సంపశ్యేత్ శోభనే దేశికాత్తమః
 యతః పిశాచా నాగాద్యా యత్ర తిష్ఠంతి నిత్యశః. 50
 సర్వేతే ప్యవగచ్ఛంతు సన్నిధతాం సదా హరిః
 ఇ త్సుక్త్వా మంత్రసంసిద్ధాసిద్ధార్థా తత్ర నిక్షిపేత్.
 తేన మంత్రేణ భూతేభ్యః ప్రత్యాశం నిక్షిపేద్బలిమ్
 పుణ్యాహంవాచయిత్వాతఃపాపమేణ శిలాంస్సృజేత్.
 మూలమంత్రేణ దత్వార్ఘ్యం జపేదప్రోత్తరం శతమ్
 సూక్రిపాతాదీని బింబస్య చానురూపేణ పాతయే త్సూక్రి మబ్జజ. 53
 శిలాం సంస్థాపయేత్ స్థిత్యా రథకారస్య శాసనాత్
 గ్రివభేదనఫలభేదః దక్షిణాత్తర మాయామం తథా వై పూర్వపశ్చిమమ్. 54

ఉత్తరే దక్షిణగ్రీవా పూర్వగ్రీవా జయప్రదా
శ్రీకరీ పశ్చిమగ్రీవా కర్తు ర్భవతి నిత్యతః. 55

పుష్టిదా చోత్తరగ్రీవా కోణగ్రీవా తు వర్జితా
మూలభాగశిలా యా తు ఉపరిష్టా ద్భవే త్సవా. 56

అథస్థా చే చ్చిరోభాగో విఘ్నో నేత్రీ దంష్ట్రీయోః
మహాకుంభస్థతో యేనన్నా సయేత్సంభృతాంశిలామ్. 57

మహాకుంభస్థ ప స్వర్ణగోభూతిలాం దత్వా శాంతిహోమం సమాచరేత్
నాది ఉత్పాట్యమానేదృశ్యంతే ఘృలింగా యత్ర చాగ్నివత్. 58

నాదేనవర్చనీయశ్చ నాద శ్చ కాంస్యఘంటాచ ఏతచ్ఛిష్టాని వర్జయేత్
లానిదూపం కాంస్యవస్మధ్యభాగేతుమూలే వై కాంస్యతాడనే. 59

నాదేనలింగవిదూ ధ్వని ర్యన్యా శ్శిలాయా స్తు సపుమా నితి కీర్తితః
పఙం న్యూనైస్తస్మా ధ్వనేకించిచ్ఛేదనే యత్రాసా రమా. 60

శిలానాదవిహీనం తు సపుంసక ముదాహృతమ్

స్త్రీపున్నపుంసక పుల్లింగే ప్రతిమా ప్రోక్తా స్త్రీలింగే పాదపీఠికా. 61

శిలానామోపయో సపుంసకశిలాయాం తు రత్నన్యాస ముదాహృతమ్
గాని గర్భవత్సం శిలా వర్జా గచ్ఛా చ్చాంతర్వ్యవస్థితాః. 62

గర్భవతీశిలావర్జ తస్మా ద్గర్భా వరీక్ష్యేత చేదనే భేదనే పి వా
నీహం నవనీతం మహిషజం శృంగమేషస్య చూర్ణితమ్. 63

గర్భవతీశ్చ చూర్ణం చ కురవిదస్య సంచేద్య పయసా గవామ్
శిలాయాం సర్వతో లింపే ద్గర్భవ్యక్తిస్తతో భవేత్. 64

మండలా యత్ర దృశ్యంతే తత్ర గర్భం వినిక్షిపేత్
మాంజిష్ఠవర్ణనదృశే మండలే దద్దురో భవేత్. 65

పీఠకే మండలేగోధా కృష్ణేకృష్ణాహి రేవ చ
కఫితే మూసికా ప్రోక్తా కృగలా నస్తు వాహనీ. 66

- గుణవర్ణై తు పాపాణః తండులే గృహగౌళికా
అంభః కృపాణనదృశే వాలుకాపదృశనన్నిభే. 67
- విచిత్రే వృత్తికం జ్ఞేయః నీలే వీతే పతంగకః
మధువర్ణే తు ఖద్యోతో మండలే నిర్దిశే దృశః. 68
- గర్భభేదకలాని దద్దురే శ్యా దనారోగ్యం గోధాయాదుర్భయోభవేత్
విషేణ మ్రిశ్యతే సర్పిరసపత్యస్తు మూషకే. 69
- కృకలానే తు చాల్పాయః పాపాణే శనినా హతః
గౌళికాయాం ధనాపాయో జలేవై గర్భనాశకమ్. 70
- శికతే తు జలాపాయః వృశ్చికే కలహస్తథా
శలభే రాష్ట్రనాశ స్సాత్ ఖద్యోతే తు కులహయమ్. 71
- తస్మా ద్యత్నా త్సరీక్ష్యేత గర్భం నిత్య మతంద్రితః
గర్భజీశిలాసంగ) గర్భయుక్తాశిలామోషశ్చృతిమాంకియతేయది. 72
- శేఫ్రశ్యవాయః తన్మండలాధిపో రాజా కారక స్తాపక స్తథా
నిమిలితా భవం త్యేతే తస్మాద్గర్భం పరిహయేత్. 73
- శ్రీయాదిబింబం దేవీనాం చ రమూడినాం నిర్మాణేస్త్రీశిలా వరా
ర్యాణివయశి పుంశ్శిలా పాదపీఠం స్యా ద్భిత్తస్యానేనపుంసకే. 74
- లాసంగవాణేవి దేవీ బింబనిర్మాణే కుంభమధ్యే విచక్షణః
కేషః ఆవాహ్య మూలమంత్రేణశ్రియం త్రైలోక్యమాతరమ్
హోమాది పూర్వవత్కుర్యాత్ శ్రీసుక్తేన తు సాధకః
లక్ష్మియా శిలయా దేవీ నిర్మితా చ త్రమాదతః. 76
- లోభయుక్తేన మనసా స నాశ మధిగచ్ఛతి
పరివారశిలాసం తత్రైవ దేశే సంగ్రహాః పరివారశిలా శ్శుభాః. 77
- గృహః శిలాసంగవాణం తేషాం కుర్యాన్మంత్రైర్యథా క్రమమ్

పాతాంతరాణి—

♦ స్వస్యమంత్రైర్యథాకృతుమ్.

శ్రీ పురుషోత్తమ సంహితా.

ఆచార్యదక్షిణాం దత్వాత్ యథావిభవవిస్తరమ్ 78
 శిలాం గృహీత్వా తాం యత్నా దారోష్య శకటాదిషు
 నీత్వా ధామ్ని స్థపతయో రథకారమతానుగాః. 79
 కుర్యు రర్చా యథాశాస్త్రం చోదితై ర్లక్షణై ర్యుతమ్

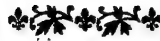
ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహాపనిషది పురుషోత్తమసంహితాయాం
 శిలాసంగ్రహణవిధానం నామ పంచమోధ్యాయః

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీపంచరాత్రాస్త్రే. శ్రీపురుషోత్తమసహితాయాం

షష్ఠాధ్యాయః

దారుసంగ్రహణవిధిః

రత్నప్రతిమా	నిర్దోషా రత్నజా స్సర్వా స్సర్వకామఫలప్రదాః
స్ఫాటికా ప్రతిమా యత్ర సా సాభాగ్యవివర్ధనీ	
లోహతేజదాని	హిరణ్యం రజతం తామ్రం త్రివిధం లోహ ముచ్యతే. 1	
సువర్ణప్రతిమా
ఫలం	హిరణ్యాయా ప్రభా నతి సర్వసంపత్కరీ భవేత్
విత్తం యశ శ్చ విధవో విజ్ఞానం రాజతే ఫలమ్. 2	
రాజతప్రతిమా
ఫలం	ధనపుత్రప్రదా శర్తు స్తామ్రజా ప్రతిమా శుభా
వృక్షజా శ్రీకరీ జ్ఞేయా మృణ్మయీ సర్వకామదా. 3	
కామగ్రహఫలం	కార్తికాద్యష్టమాసేషు ప్రశస్తో దారుసంగ్రహః	
దారుమృణ్మయీ
విషఫలాని	ప్రశస్తం పక్షనక్షత్రం యోగయుక్తే శుభే దినే. 4	
దారుసంగ్రహణ
కాలః	అగురు దేవదారు శ్చ రాజవృక్ష శ్చ చందనమ్
బిల్వకామ్రానమేరు శ్చ నింబః ఖదిర ఏవచ. 5	
యోగ్యవృక్షజా
తయః	శిరీషః పనస శ్చైవ వకుళః కుట జోర్ధనుః
శింశుప శ్చ కదంబ శ్చ దిరీప శ్చంపక స్తథా. 6	
కృష్ణవృక్షాణి	కాశ్మర్యో మధుక స్సాల శ్చమీ పున్నాగ ఏవ చ
రక్తచందన మి త్యేతే ప్రతిమార్థ ముదాహృతమ్. 7	
	ఏతైః కార్యైః ప్రతికృతీః వర్ణితై ర్న కదా చ న
వర్జనీయా నపి తయా నభిదాస్యామి తా శ్చ శృణు. 8	

స్వయంశుష్మా శ్చయేవృక్షాఃస్వయంభగ్నాహతత్వచః
వక్తార్కాణితా శ్చైవ కోటరద్రణసంయుతాః. 9

చతుష్పదస్థితా యేచ యే చ పుత్రకవృక్షకాః
న దేవాయతనస్థా శ్చ న చ వల్మీకసంభవాః. 10

సంప్రాప్తభూతాయేవృక్షా శ్మశానస్థాశ్రయాద్రుమాః
పక్షిణాం నిలయా యేచ శుష్మాగ్రాయేచ పాదపాః. 11

నిస్త్రాణి తానలహతా కుంజరాశనిదూషితాః
ఋశుభిః స్సేవితా యే చ ఛాయాదా యే మహాపథి. 12

ఏకశాఖా ద్విశాఖా శ్చ త్రిశాఖా శ్చ వివర్జితాః
చండాలాద్యధమై శ్మశ్వ త్సేవితాః పృథిలోమజైః. 13

శీర్ణపర్ణా శ్చ మార్గస్థా అన్యవృక్షసమావృతాః
కూషస్థా శ్చ తటాకస్థాః చక్రీతా శ్చవివర్జితే. 14

త్వాజ్యవృక్షసం వర్జితై స్తరుభిః కుర్యాత్ పృథిమీ శ్చ ప్రమాదతః
గుహాపృథ్వీ కర్తా కారయితా చోభా సాన్వచాయా నిశశ్యతః. 15

వాయః శుచౌ సమే వివిక్తే చ కేశాం గారాస్థివర్జితే
దారుసంగ్రహార్థ ప్రాగుదక్రవణే దేశే హృద్యే కంటకవర్జితే. 16

మధివాసాదీని సమంతా దుపలిప్యాధ తస్యాధస్తాం వసుంధరామ్
గాయత్ర్యా చపరిపూతే పరితః ప్రోక్ష్యవారిణా. 17

దారుసంగ్రహణే దేశే పూర్వత శ్చాధివాసయేత్
శిలాసంగ్రహవద్ధా మం కుర్యాత్తంత్రవిచక్షణః. 18

అనోకహానా మంగాని ప్రవాళాని చ పూర్వవత్
జుహుయా దగ్ని కోణేతు ప్రాచీనే దేశికోత్తమః. 19

ప్రత్యుశయే ద్భృక్షమూలం ప్రణవేన చ దేశికః
ప్రచ్ఛాదయే త్సదశ్శేణ వాససా మంత్రవిత్తమః. 20

వృక్షమూలే కుఠారం తు ప్రోక్ష యిత్యానిదావయేత్
 అర్చయే ద్గంధపుష్పాద్యై రత్రుమంత్రేణమంత్రవిత్. 21
 కృత్వా వ్యాహుతిభిః పశ్చాదుపతిష్ఠేత భూరుహమ్
 ప్రాంజలిఃప్రియతోభూత్వాఇమంమంత్రముదీరయేత్. 22
 కర్మణా పూర్వవృత్తేన స్థావరాకార మూశ్రితమ్
 వృణోమి విష్ణుబింబార్థం సర్వసంపత్కరం తవ. 23
 స్థావరత్వాదితో గచ్ఛ దివ్యం రూప మనుత్తమమ్
 భుక్త్వ భోగాం శ్చ విపులాం వాసుదేవప్రసాదతః. 24
 హిసస్మి నాహం వృక్ష త్వంకింతు ముంచామిజన్మతః
 వృక్షశోకస్య శాంత్యర్థంప్రాప్యదేవాలయంశుభమ్. 25
 దేవత్వం యాశ్యతే తత్ర దాహచ్ఛేదవిపర్జితమ్
 జలపుష్పప్రదానేన సధూపై ర్భలిభి న్తథా. 26
 లోకా స్త్వాం పూజయిష్యంతి తతోయాస్యతినిర్వృతిమ్
 ఇత్యుపస్థాయ మంత్రేణ రక్షానుత్రేణ వేష్టయేత్. 27
 పూర్ణాహుతిం తతోహుత్వావహ్ని ముద్వాసయేద్గురుః
 ప్రభాతే దేశికస్సాన్ని త్వా ముహూర్తే శోభనేశుచిః. 28
 పూర్వ ద్వంధపుష్పాద్యైఃపూజయేద్వృక్షముత్తమమ్
 తద్వృక్షం తు కుఠారేణ ప్రాఙ్ముఖఃప్రియతశ్శుచిః. 29
 రథకార స్తతో వృక్షం ఛేదయే ద్గుర్వచజ్జయా
 ప్రాచ్యా ముదీచ్ఛ్యాంపతితఃకర్తరభ్యుదయావహమ్. 30
 నైరుత్వాగ్నేయ యామ్యాది దిక్షు సాతో న శోభనః
 వాయువ్యవారణేభ్యం తు దిక్షృపాతో న శోభనః
 యస్య బాహ్యస్థితా శాఖా దిక్షృప్తాసు సనుంతతః
 పూర్వమేవతు తాన్చిత్వాపశ్చాద్వృక్షంతుమంత్రవిత్
 యథాశిలాయాం గర్భాస్తు తథా వృక్షేషు చైవహి
 కుంభోదకేన సంస్పృశేద్ధ్యాత్వా తత్రస్థితో ఘోరిష్ఠః. 31

వృక్షపతనేఫలా
 ఫలనిరూపణమ్

గర్భపరీక్ష

శ్రీ పురుషోత్తమ సంహితా.

గురవే దక్షిణాం దద్యాత్ పూర్వవత్కమలాసన
 దేవాలయం ద్రుమం నీత్వా రథకారేణకారయేత్. ౩౪
 బింబ మత్యద్భుతాకారం శర్వావయవశోభితమ్
 ఇతి సమ్యక్సమాఖ్యాతం దారుసంగ్రహణం పరమ్. ౩౫

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాః
 దారుసంగ్రహవిధానం నామ
 షష్ఠోధ్యాయః.
 (శ్రి) (శ్రి) (శ్రి)

శ్రీమత్సాంఘరాత్ర శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

సప్తమోధ్యాయః

ప్రతిమామృత్సంగ్రహణవిధిః

శ్రీభగవానువాచ—

- మృణ్మయశ్శిలి మృణ్మయప్రతిమాం వక్ష్యే యథావ త్కమలానన
 మాయాంపక్వా వక్వావక్వేద్విధాప్రాక్తామృణ్మయప్రతిమా క్రమాత్. 1
- పక్వవిభేదః అపక్వా ప్రతిమా శస్తానర్వకామఫలప్రదా
 మృత్సంగ్రహణ పుణ్యక్షేత్రే నదీతీరే కాంతారే షర్వతే పివా. 2
- యోగ్యప్రకాశాని మృదం సమగ్రాం గృహ్ణీయా త్సర్వవోషవివర్జితామ్
 నీచై రభ్యాసితాం చైత్య శృణానాదివివర్జితామ్. 3
- బ్రాహ్మణాదిజా బ్రాహ్మణస్యసితామృద్వేక్షత్రియస్యారుణా స్మృతా
 తయః వైశ్యస్య పీతో విజ్ఞేయా కృష్ణా శూద్రస్య వడ్మజ. 4
- మృత్సంగ్రహణ విధిరౌదుంబరాశ్వద్ధ స్వగ్రో భార్జనభూరుహామ్
 కానంతరవిధిః సముద్భృత్య త్వచ స్సర్వాం మానం చారిషు నిక్షిపత్. 5
- తోయై ర్మాసోపి తై ర్మృతాన్ముం మిశ్రయేత్పీడయే త్తతః
 యువానం కుశలం శాంతం కులాలం వ్యాధివర్జితమ్. 6
- రథకారం నియుంజీత శాస్త్రోక్తే సర్వకర్మణి
 రథకారోక్త విధినా కులాలం సర్వ మాచరేత్. 7

తాం నూతనేషు భాండేషు నిక్షి ప్యాచ్ఛాద్యయత్నతః
ఛాపూయాం నిక్షి పేద్భాండం యథానాతాదినస్ససేత్
భాత్రీఫలం త్రిభాగం చ పద్మణా చ హరీతకీ

భాతరీయ శ్రుయోభాగాః చూర్ణమేతత్ప్రకల్పయేత్ . 9

పుణ్యక్షేత్రే నక్షితీరే ఋతే పులినే వ్రాదే
నిర్ఘరే సంగమే సోమ్యే వేది కోర్వరయా స్థఘా. 10

శాలిక్షే త్రేదేవభాతే శృంగే చ వృషహస్తినోః
వరాహకృష్ణవల్మీక కుశీరవనతౌ తథా. 11

నళిన్యాం దీర్ఘికాయాం చ మృద శ్చైకో నవింశతిః
మృదామమీషాం చూత్రాభిః శిశ్రయేత్పిడయేత్తతః. 12

పూర్వాక్షమానై త్రిఫలా చూర్ణైస్తాం శిశ్రయేత్పునః
నాద్యై శ్శిష్టాపాషాణైః మృత్తుర్యాం శేనచూర్ణితైః. 13

చందనం కుంకుమం కృష్ణం శ్రీశేష్టం హరిచందనమ్
గుగ్గులం చ విశాం చైవ హరితాళం మనశ్శిలా. 14

తమాలప్త్ర జ్యేతాని చందనాదీని చూర్ణయేత్
మృద్విశిష్టేకభాగై స్తు చూర్ణై స్తతుల్యసైకతైః. 15

చూర్ణై స్తై ర్లోహరత్నై శ్చ మిశ్రయిత్వా విమర్దయేత్
కపిధస్య రసం తత్ర భాగ మేకం విమిశ్రయేత్. 16

మధుత్తైలఘ్నతక్షీర దధిభి స్సుక్తిసమ్మితైః

అధివాసః

ఇమాం మృదం సమాలోఢ్య సవభాండేషు నిక్షిపేత్.

అచ్ఛాద్య సవవస్త్రేణ భాస్యమధ్యే నినిక్షిపేత్
అర్చయేత్ స్థూలమంత్రేణ మృదాభిండా ద్దేశికౌత్తమః.

శోమధిః

కుంజే వా న్తండిలే వాపి హోమంకుర్యాత్తతో గురుః
సర్వేషాం జహుయా దగ్నో మూలే నాప్తోత్తరం శతం.
హరుం పురుషసూక్తేన ప్రశ్లేకం జహుయాత్తతః

సంపాతాభ్యేన తాంసిచేన్మృదం భాండేషు సంస్థితాం.
 పూర్ణాహుత్యంత మఖిలం కుర్యాత్తంత్రవిదగః
 మాసం పర్యసి తాం కృత్వా ప్రతిమాం కారయేత్తతః.
 మృత్సంగ్రహోయం సంప్రీక్తః ప్రతిమాలక్షణం శృణు
 రత్నలోహశిలాదారుమృణ్మయాదివిభేదతః. 22

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిషది పురుషోత్తమసంహితాయాం
 ప్రతిమామృత్సంగ్రహణం నామసప్తమోధ్యాయః
 శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీపాంచరాత్రే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయే

అష్టమోఽధ్యాయః

ధ్వజబేరాదివిగ్రహాలక్షణవిధిః

ధ్వజబేరాలక్షణం అతః సరం ప్రవక్ష్యామి విగ్రహాణాం చ లక్షణమ్
 ఆలయస్య ప్రమాణేన కూర్యాద్ద్వారప్రమాణతః. 1
 యజమానస్య మానేన శారయే త్రివిధం భువి
 గర్భాలయమానేన గర్భాలయస్య చాయామం సవభాగం చ గణ్యతే. 2
 విగ్రహాకూటః యథా ద్రవ్యానుసారేణ కూర్యాద్ద్వారానుసారతః
 ఏకాక్షినవమాంతం చ శారయే న్యూలన్విగ్రహమ్. 3
 గర్భాలయద్వారమానం సాదం న్యూనం చ వై ద్విజ
 ద్వారమానేన ద్వారార్థం వా తదర్థం వా ద్వారమానం చతుర్విధమ్.

ఋషయః— అధికపారాని.

భగవత్ మునికాండూల ఆశ్రితార్థఫలప్రదా
 కథ్యతాం బింబనిర్మాణవిధిం శాస్త్రప్రమాణతః
 కలిభేదాని బేరాణి ఆర్చనార్థం వధుద్విజః
 శేషం తు లక్షణాన్ముహూర్తవిస్తరేణ యథావిధి
 శ్రీ వసిష్ఠః—

అజమానమానేన యజమాననమః కుర్యాత్ | నేత్రాంతం వా యథావిధి
చుబుకం చాన్యమానం వా వక్షోజాంతం హృదంతకమ్.
నస్తమాన మిదం జ్ఞేయం యజ మానవశం విదుః
శిల్పి నాగమశాస్త్రేణ కారయే ద్విగ్రహం శుభమ్. 6

అంగుళాదిమానాని అంతః పరం ప్రవక్ష్యామి అంగుళన్య ప్రమాణకమ్
మానాంగుళం అణురేణుభి రప్తైశ్చ నర్హవం 2నవిధీయతే. 7
నర్హవై రప్తభి ర్నైవ తిల మేకం విధీయతే
తిలాప్తభి ర్యవం ప్రోక్తం యవాప్తైస్తీ ర్యగంగుళమ్. 8
3 ఇతిమానా గుళం ప్రోక్తం మాత్రాంగుళ మిదం శ్రుణు

మాత్రాంగుళం మధ్యమాంగుళమధ్యన్య ఊర్ధ్వం పర్వన్య తిర్యగమ్. 9

మాత్రాంగుళం చ ద్వివిధం దేహలబ్ధాంగుళం తతః

దేహలబ్ధాంగుళం అంగుష్ఠవలయార్థం చ అష్టార్థం చ తథోన్నతమ్. 10

ఇదం చ ద్వివిధం ప్రోక్తం సర్వశాస్త్రేషు నిశ్చితమ్

మానాంగుళప్రమాణేన ఆలయాదివిధీయతే. 11

శయోగాని మాత్రాంగుళప్రమాణేనకుండంకూర్పం స్పృశం స్రువమ్

ఇథాద్యనలపాత్రాణి కుర్యాత్సర్వాణి దేశికః. 12

దేహలబ్ధాంగుళే నైవ ప్రకుర్యాత్సర్వదేవతాః

4 ఆలయస్య వసే నైవ తథాద్వారపరీక్షేన చ.

పాతాంతకాణి—

1. నేత్రాంతం వాయుధాయచి

2. తత్ప్రేచత్యతే

3. మానాంగుళమి దంప్రోక్తం

4. ఆలయస్య ప్రమాణేన, తిథాద్వారప్రమాణతః

వింబనిర్మాణవిధిః యజమాననశే నైవ మూర్తిం కుర్వాత్త్రిభాతతః

విగ్రహప్రమాణః తద్వింబనవ్యహస్తస్య దేహలబ్ధాంగులేన చ. 1

పాదాదికేశపర్యంతం తథాచాష్టోత్తరం శతమ్

ద్వాదశాంగుళమానేన నవతాలాని గణ్యతే.

సర్వేషాం విగ్రహాణాం చ ప్రమాణ మితి నిశ్చయ

విగ్రహవిభాగాని లింగస్థానం శరీరార్థ అధశ్చోర్ధ్వంచ తత్సమమ్.

ఊర్ధ్వకాయం చ తుర్భాగ నాభేర్లింగస్య చాంతర

ఏకభాగ మథ శ్చోర్ధ్వ హృదంతం చైకభాగతః.

హృదాదిచుబుకాంతం చ ఏకభాగం విధీయతే

తస్యోర్ధ్వచ శిరోజాంత మేకభాగం ప్రకల్పయేత్.

అవయవప్రమాణ కర్ణౌ చతుర్భిరంగుల్యైర్నాశికం చతురంగుళమ్

విధిః నాశికస్య నమం నేత్రీం వక్త్రీం నేత్రీస్య తత్సమమ్

చతురంగుళకం కంఠం మేహనం చతురంగుళమ్

మేహనార్థం చ వృషణం నైవమధ్యం దశాంగుళమ్.

అధఃకాయాంతరే జానుహస్తా జాన్వంత ముచ్యతే

నాభే స్సమం బాహుమధ్యం తత్సమం మణిబంధక

హస్తలక్షణం తదర్థం స్యాత్పాణితలం నఖాంతం కారయే ద్బుధః

అంగుళత్రయమానేన మధ్యమాంగుళి మున్నతమ్.

పర్వత్రయం నమం కుర్యాత్ సర్వలక్షణసంయుతమ్

తర్జననామికం చైవ మాపం న్యూనం విధీయతే.

కనిష్ఠికం ద్విమాపం స్యాత్త్రిమాపాంగుష్ఠ ముచ

యథావింబప్రమాణేన తథా కుర్యాద్ద్విచక్షణః.

పాదలక్షణం పాదం తాలప్రమాణేన అంగుళానాం విధిం శుణు

అంగుళత్రయమానేన పాదమధ్యాంగుళం స్మృతమ్

తతః పాణ్యంగుళా నేవ కారయే చ్చిల్పినత్తమః

అవయవలక్షణం మన్తకన్య చ మధ్యేతు కర్ణసానం విధీయతే. 26
 శ్రోణీలలాటం కుర్వీత హర్మవృష్టవ దున్నమ్
 కర్ణా నేత్రే) నాసికే చ జానూగుల్ఫా కటిభుజా. 27
 వృషణం చుబుకం చోష్ఠే మణిబంధం చ భ్రూయుగే
 తాహుమూలా కుచాయుగ్మసమం కుర్యా ద్యథావిధి.

స్థానక 1తివ్రతః ప్రతిమాయాం తు గర్భావర్తం నమున్నతం
 యోర్ధ్వపాస్తా భుజనచూ నేత్రాంతం చాయుధాగ్రకమ్.
 అలంకారాననం కుర్యాత్ ప్రమాణం న విచారయేత్
 యథాబింబోర్ధ్వమానేన ఆననం చ తథోన్నతమ్. 30
 నాసాదిచుబుకాంతస్య ద్విగుణం మకుటం తథా
 యథా లాభం తథాకుర్యా ద్ధర్మస్తూపీం ప్రకల్పయేత్.

దేవ్యాదిహనవిధిః దేవీమానం తతో వత్సే నాసాంతం విగ్రహస్య చ
 ఓష్ఠాంతం. మధ్యమం ప్రోక్తం చుబుకాంత మథాధమమ్.
 ఆసీనా సా చతుర్హస్తా తివ్రతి ద్విభుజా తథా
 దేవస్య సార్వయోః కుర్యా త్తివ్రత్యై ప్రతిమే ద్విజ.
 వామే శ్రియో వామహస్తం లంబం దక్షిణపంకజమ్
 తథా దక్షిణదేశే చ శ్రియో2 వామే చ పంకజమ్. 34
 దక్షిణే లంబహస్తం చ శ్రీభూదేవ్యో శ్చ లక్షణమ్
 సర్వేషాం విష్ణుబింబానాం లక్షణం సార్వయో శ్రియోః
 ఆలయే న్యే స్థాపితవ్యాః రాజ్యలక్ష్మీ శ్చతుర్భుజా

పాతాంతరాని—

1. స్థానకే విగ్రహే కుర్యాత్.

2. వామేనపంకజమ్.

3. ఏకలక్ష్మీ శ్చతుర్భుజా.

♦ ♦ వరదాభయహస్తం చ పద్మం నవ్యాపనవ్యయోః,
 శద్ధవీరే సమాసీనాం రాజ్యలక్ష్మీం తు కారయేత్
 సర్వేషా మవతారాణాం 4 రాజ్యలక్ష్మీం ప్రకల్పయేత్.
 5 ఇ త్యేవం ధ్రువబేరస్య లక్షణం శర్వసమ్మతమ్

కాతుకజేరాదిహ కౌతుకం ధ్రువబేరార్థం కౌతుకార్థం తథోత్పవమ్. 38

నాని నడ్వీరాణి స్నపనం చోత్పవార్థం న్యాయో స్నాపనార్థం బలి స్తథా
 సాలగ్రామం చ తిర్థార్థం ఇతి ష డ్వేళలక్షణమ్. 39
 ధ్రువాదిస్నపనాంత స్తు ధృవవ త్కారయేత్కమాత్

♦ ♦

సువర్చవమూర్తిః పటోఽచక్రమధ్యే చ మూర్తిం పద్మజ ముచ్యతే.

పంకజం హేతిరాజం చ గదాం దక్షిణబాహుభిః

శంఖం చ ముసలం శార్ఙ్గం ధారయే ద్వామబాహుభిః

భ్రూతం పటోఽచక్రస్య పడరై స్సహితం మరమ్

ద్వారపాలవిగ్ర 1 సర్వేషు ద్వారదేశేషు ద్వా బింబౌ ద్వారపాలకా. 42

సాలకూతాని వామే చక్రం తథా శంఖం గదాం దక్షిణహస్తకే

వ్యస్తపాదం సపాదం వా ద్వారదక్షిణవిగ్రహః 43

వామే శంఖం తథా చక్రం వామహస్తే గదాధరమ్.

4. వీర లక్ష్మీం ప్రకల్పయేత్.

5 ఇ త్యేకం ధ్రువబింబస్య లక్షణం కథితం ద్విజాః

అధికపాతాని—

♦ ♦ వరదాభయహస్తా చ ఊర్ధ్వపంకజధారిణీ

కమలాసనియక్తా చ వీరలక్ష్మీ ర్విధీయతే.

పుష్పవలద్రసిధం చాస్యం సర్వాగం సుందరం శుభం

సర్వాభరణసంయుక్తం కీర్తిబింబం సర్వత స్మృతం.

పాతాంతరాని—

అధికపాతాని—

1. ద్వారే ద్వారే న కుర్వీత ద్వారపాలకవిగ్రహా ♦ ♦ అవతారేషు సర్వేషు కర్మా

ర్వాప్తానకం స్మృతం.

అన్యం వరదహస్తం చ వామవిగ్రహలక్షణమ్. 44

.....

ద్వారవిగ్రహమా ద్వారమానం చ తస్యార్థం తదర్థం చ తదర్థకమ్
 నాః యథా విత్తానుసారేణ కారయే ద్వారపాలకాః. 45
 గర్భాలయస్య మానేన ధ్వునమానేన వా .భవేత్
 ప్రమాదై చ శ్చ తున్భిశ్చ కుర్యా ద్విత్తానుసారతః.
 ఇతి శ్రీరాంచరాతే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 ద్రువబేరాది విగ్రహ లక్షణం నామాష్ట

మో ధ్యా యః.

ॐ ॐ ॐ

శ్రీమత్సాంఘరాత్రే శ్రీపురుషోత్తమనంహితాయాం

న వ మో ధ్యాయః

రథాదియానలక్షణవిధిః

రథలక్షణం.

శ్లో. రథస్య లక్షణం వక్ష్యే దేవదేవస్య శార్థిణః

విమానోచ్చాయమానంవాగోపురోచ్చాయమేవవా.

ధ్వజస్తంభసముచ్చాయంమంటపోచ్చాయ మేవ వా

లోహేన దారుణా వాపి కారయే దగ్రీథ ముత్తమమ్. 2

అంతస్సారం దారుజం చే ల్లోహ శ్చైతన్స్వర్ణరాజితమ్

నవరత్నైశ్చ శ్చ ఖచితం ద్వారస్తంభశతావృతమ్. 3

షోడశద్వాదశాష్టే వా యథా విభవవిస్తరమ్

భూరాదిసప్త వా కుర్యా దతలాదిచతుర్దశ. 4

భూర్భువస్సువ రి త్యాదిలోకత్రయతలం యథా

ఉచ్చాయ స్యానుగుణ్యేన | ఆయామం పరికల్పయేత్.

భూమికాయా శ్చ పగ్రీథమే భాగే చక్రాణి కల్పయేత్

పార్శ్వయో రుభయోః కుర్యాద్రథస్యానుగుణంయథా.

1, తథామాను ప్రకల్పయేత్ * గాంధీన వా సహకుర్యాత్ యథానితానుసారకృ.

తద్రగే చ శిఖాకుంభం చక్రే నోజ్వలితం మహత్
ఘంటాశతసమాయక్తం పతాక ధ్వజశోభితమ్
హయా న్వా ద్విరదా న్వాపి ప్రాగ్భాగే పరికల్పయేత్
తస్మధ్యే సారథిం స్థాప్య తోత్రం వాంకుశధారిణమ్. 8

చిక్రచనా అతలాదిపదే తత్తల్లొకస్థా పరికల్పయేత్
సాగా క్యతా నిశ్శన్నరాంశ్య గంధర్వా గరుడస్తథా.
సిద్ధా నిద్ద్యాధరాం చైవ దేవదానవరాక్షసా
పిశాచా స్తుహ్యగా సాస్పద్యాన్మనీ స్పరమవైష్ణవాన్. 10

రథమధ్యపీఠ తస్మధ్యే వేదికాయాం తు కూర్మపీఠం ప్రకల్పయేత్
లక్షణం తస్యోపరి హ్యసంలం చ సహస్రశణిమండితమ్
కల్పయిత్వా ధ తస్మధ్యే డోలికాం స్వర్ణవిర్జితామ్. 12
తస్మధ్యేప్రదశం పశ్చా కర్ణికా కేసరాన్వితమ్
ఆసీనార్థం తు దేవస్య స్వర్ణపీఠం ప్రకల్పయేత్. 13

రథనిర్మాణఫల ఏవం కృత్వా రథం దివ్యం విష్ణో రతులతేజసః
విశేషః యే ర్పయం శృణిభక్త్యా తు తే యాంతి పరమం పదమ్
తత్తరవాహనాని అతః పరం ఏసంత్యోరు చాహనానాం చ లక్షణమ్
తల్లక్షణానిచ— పీఠ మూదిత్య సోమం చ సింహవ్యాలిఖిగాధిపాః 15

హనూమా స్త్వాన మత్తేభౌ హయస్యోదర ఏవ చ
శిలికాం సర్వభూపాలవాహనాని యథాక్రమమ్
గర్భాలయసమం వాపి తద్వార స్యోన్నతిం తథా
ధ్రువజీరషీమాణం వా వాహనాని చ కారయేత్. 16

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహోదనిషది పురుషోత్తమసంహితాయాం,
రథాదిలక్షణం నామ సపమోధ్యాయః

శ్రీపంచ రాతే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

ద శ మో ధ్యాయః

ప్రతిష్ఠాముహూర్త నిర్ణయవిధిః

ప్రతిష్ఠావిధిక్రవణా నిర్వహణావాచా—

క్షం బ్రహ్మపక్షః ప్రతిష్ఠాలక్షణం బ్రూహి దేవదేవజగత్పతే
తత్సర్వం విస్తరే శైవ యది తుష్టో సి మే ప్రభో. 1.

భగవత్ప్రతివచనం శ్రీభగవాను వాచ—

ప్రతిష్ఠావిధికారకాలభవమ్యే విశేషణ ప్రతిష్ఠావిధి ముత్తమమ్
[క్రియాసూత్రమ్] మంటపం ప్రభమం కుర్యా ద్విశీయం జలవాసకమ్. 2

తృతీయం స్నాపనం కుర్యా చ్చతుర్థం శయనం భవేత్
పంచమం చాగ్నివిన్యాసం షష్ఠం బ్రాహ్మణభోజనమ్.
సప్తమం శాంతిహోమం తు అష్టమంస్వర్ణసం భవేత్
నవమం గౌహశుద్ధి స్తు దశమంరత్న ముచ్యతే. 4

ఏకాదశం కర్మపూర్తేః పూర్ణాహుతి మథా చరేత్
ద్వాదశం స్థాపనం కుర్యా త్సోమీక్షణం చ త్రయోదశమ్.
న్యాసం చతుర్దశం కుర్యా త్పరివార మణిపరమ్
షోడశీ దక్షిణా పోక్షా క్రియాసూత్ర ముత్తమమ్. 6

శ్రుతిస్థిమూహూ ప్రితిస్థాసు ముహూర్తస్య లక్షణం శ్రుణు సాంప్రదమ్

రన్దిర్లయః ఆయనం 1 దక్షిణాయన ముత్సృజ్య ఉత్తరాయణ ముత్తమమ్. 7

పటం ఉత్తమం శుక్ల పటం తు కృష్ణపక్షేపి వా భవేత్

త్యాజ్యదివసాని గురూ వస్తంగతే శుకే వ్యతిపాతే తు వర్జయేత్. 8

సంక్రాంతౌ దుర్దినే చైవ గృహణే సోమసూర్యయోః

ఋరస్తా శ్చ పురస్తా శ్చ షోడశాహని వర్జయేత్. 9

అతిచారే తథా మాసే ఋర్యయుగ్మయుతే తథా

ఏవ మాదిషు చాస్యేషు గర్హితేషు న కల్పయేత్. 10

త్యాగ్యదివసాని రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య చాస్యస్య గ్రామస్య చ గురో నై థా
యజమానస్య ధిష్ణ్యస్య శుభే వ్యసంగజేషు చ. 11

తిథినక్షత్రోవా రేషు మాహుర్తేషు శుభేషు చ

తిథయః పృథమా చ ద్వితీయా చ పంచమీ చ త్రయోదశి.

దశమీ పార్ణమాసీ చ శుక్లపక్షే శుభేతిథౌ

వారాణి గురుభార్గవసామ్యానాం వారా శ్రేష్ఠ తమా మతాః

నక్షత్రాణి ఉత్తరాసు చ రేవత్యాం అశ్విన్యాం ధాతృతే తథా

పుష్యే పునర్వసా చాపి హస్తే చ శ్రవణే తథా. 14

దేవస్య స్థాపనం కుర్యా ద్విష్ణౌ రభ్యుదయావహమ్

సామ్యగ్రహాః సోమో బృహస్పతి త్వైశ భార్గ వోధ బుధ స్తథా. 15

కుభలగ్ననిర్లయః ఏతే సామ్యగ్రహాః ప్రోక్తాః పృథస్తా స్థాపనం ప్రతి

నైః హి కేయ శ్చ సార శ్చ అర్క త్వైవ తు నిందితాః

రాసే స్త్రుతీయే షష్ఠే వా సిథి త్వేచ్ఛుభశంసినః

సాకాంతరాణి—

1. ఆయనం చోత్తరం శ్రేష్ఠం త్యాజ్యం దక్షిణముచ్యతే.

- ద్వితీయే చ తృతీయే చ తథాపంచమషష్ఠయోః 17
 సప్తమే దశమే చైవ రాశౌ చైకాదశే పునః
 స్థితః శ్శుభకరశ్చంద్రః పట్నస్తదశమస్థితః 18
 భయకృద్భాగ్యో జ్ఞేయశ్చంద్రః క్రూరై ర్నిరీక్షితః
 సూర్యేందుకుజగన్వాక్యే కేతవో లగ్నగాయది. 19
 కర్తు మృత్యుప్రదా సౌమ్యశ్చాయుశ్రీపుత్రపాత్రదాః
 ద్వితీయే విత్తదా సౌమ్య సచంద్రా నేష్ఠదాః పరే. 20
 తృతీయ స్థానగాః క్రూరాః గృహశ్రీపుత్రదా స్మృతాః
 చతుర్థేశుభదా సౌమ్య శ్చంద్రః క్రూరా శ్చ దుఃఖదాః
 పంచమే వ్యాధిదా క్రూరాః శుభాః పుత్రధనప్రదాః
 పుత్రదస్త్రత్ర పూర్ణేందుః క్షీణేందు ర్దోషకృద్భవేత్.
 షష్ఠి శ్చదుఃఖదా ప్రాక్తా దశమీ చ ధనప్రదా
 పుత్రసంపత్ప్రదా సౌమ్యాః ధర్మస్థానస్థితా యది. 23
 లాభస్థానగతా సుర్యే గ్రహ శ్రీపుత్రపాత్రదాః
 వ్యయస్థానగతా సుర్యే బహువ్యయకరా గ్రహాః. 24
 సూర్యవార శ్శుభప్రాక్తః కరపుత్రయుతో యది
 మందవారో హితః కర్తుః స్వాతీ రోహిణియోగతః
 తృతీయా బుధసంయుక్తా షష్ఠీ జీవసమాహితా
 ఏకాదశీ సోమయుతా కరోతి ప్రాణసంశయమ్. 26
 పౌష్ఠస్తు సప్తమీ యుక్తా దహ త్యగ్ని రివప్రజాః
 ఉత్తరాషాఢసంయుక్తో సోమవారస్తు శోభనః. 27
 సృషమత్స్యమృగేంద్రాఖ్యమహూర్తాచోత్తమామతాః
 కుంభక శ్చ ధనుర్మేషమిథునా మధ్యమా స్మృతాః. 28
 కర్తు సూర్య బగోపేతే చంద్రతారాబలాద్వితే
 పంచేష్టకయు తేలగ్నే వ్యష్టమే శుద్ధిసంయుతే. 29

శుభగ్రహే షి తే యుక్తే సుముహూర్తే సు యోగకే
బహునా త్రకి ముక్తేన సహమాహూర్తికై ర్దురుః 30

స్థాపనం దేవదేవస్య కుర్యాత్కాలే యథావిధి
తదర్థం మంత్రపం కుర్యాత్ యథాభిమతదిబ్బుఖమ్. 31

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిషధి శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
ప్రతిష్ఠాముహూర్తనిర్ణయోనామ దశమోధ్యాయః

శ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీహంచరాత్రే పురుషోత్తమసంహితాయాం.

వికాదశోధ్యాయః

యాగశాలాకుండత్రోరణవిధిః

యాగమంటపనిర్మా

బ్రహ్మవాచ—

కాదివిధాబ్రహ్మ శ్లో. భగవన్ బ్రహ్మహేతవేక యాగమంటపలక్షణమ్

పృథ్విః కస్మిన్ దేవే ప్రకర్తవ్యం సర్వ మన్యత్సువిస్తరమ్.

భగవత్ప్రతివచనం

శ్రీభగవాన్—

యాగమంటప

లక్షణం

దేవాలయస్య పూర్వస్యాం చైశాన్యే చోత్తరే పి న

ద్వితీయా వరణే యద్వా తృతీయా వరణే పి నా.

యాగార్థం మంటపం కుర్యాత్ షోడశస్థంభసంయుతః

హస్త షోడశవిస్తీర్ణం తద్వ దాయామసం మితమ్.

చతుర్ద్వారసమాయుక్తం చతుస్తోరణభూషితమ్

తద్భువం సవధా కృత్వా 1 మధ్యమే బ్రహ్మణః పదే

వేదీం నిగ్మాయ పరితః దిక్షు కుండాని కల్పయేత్

చతురశ్రంభుజ

లక్షణం

హస్తమాత్రం ఖనే ద్భూమిం చతురశ్రంయథా భవేత్

తన్మధ్యే పద్మవీకం స్యా చ్చతురంగుల మున్నతమ్

పాఠాంతరాదీ—

1. తన్మధ్యే బ్రహ్మణఃపదే.

బహి రప్తదళం పన్నం ద్వాదశాంగుళవిస్మృతమ్. 6
ఖాతా ద్భహి శ్చ తుద్దిక్షు మేఖలాత్రితయం భవేత్

9

చతురంగుళ మశ్వేధా ద్వాదశాంగుళవిస్మృతా. 7

ప్రథమా మేఖలా కార్యా ద్వితీయా తద్వసున్నతా
అష్టాంగుళసువిన్తిర్దా ద్వితీయా మేఖలా భవేత్. 8

తృతీయా మేఖలా కార్యా చతురంగుళవిస్మృతా
తద్వ దాన్నత్యనహితా తదూర్ధ్వే యోని రిష్యతే. 9

కుండస్య వశ్యమే భాగే యోనిః పంచదశాంగులా
విప్పలచ్ఛదవ త్కుర్యాత్ యామ్యేవా యోనికల్పనా.

ఉదఃకృష్ణో యది భవేద్ధోతా యోనిం వినా పివా
కుండం కుర్యా త్తదశేతు కోణసూత్రస్య మానతః.

చతుర్దిక్షు చతుస్సుతా నాస్సాల్య చతురశ్రకమ్
మధ్యాత్కోణస్పృశత్సుత్రం పార్శ్వభాగేనిధాయచ.

అతిరిక్త తృతీయేన భ్రామయే త్సర్జచంద్రీవత్
చాపకుండం మధ్యే సూత్రం సమాస్సాల్యవిస్మృతే సుత్ర రాధకమ్.

స్వీకృత్య దక్షిణార్థం తు పూర్వవ న్మేఖలాత్రయమ్
యే తచ్చాపాఖ్యకుండం స్వాత్ పూర్వవ చ్చతురశ్రకే.

పుత్రకుండం తేత్రమాద్యాత్కోణసూత్రం పూర్వవ ద్రామయేత్తతః
పూర్ణచంద్రపదే తత్కాత్ పూర్వవ న్మేఖలాయుతమ్.

పద్మకుండం అశ్రాద్వ్యస్తం సమాబధ్య పూర్వవత్సుత్రీపర్తనా
దళాని మేఖలాస్థానే నిర్మితం పద్మకుండకమ్. 16

2

ఆధికపాతాని

సాత్వతీ రాజనీ చైవ తామసే తి క్రమాద్యవేత్
సర్వేషాం చైవ కుండానాం మేఖలానామ నిర్ణయః

- త్రిశకుండం అశ్రవిస్తృతపద్భాగం దక్షిణోత్తరయో ర్వయోః
 పశ్చిమేత్రస్య సంయోజ్యసూత్రమాస్ఫల్యలాంఛయేత్.
- మేఖలా తత్సూత్రస్ఫలనే వైవ త్రిశోణ సాధయే ద్దురుః
 యాద్యగ్విధం భవే త్కుండం తాద్యగేవతు మేఖలా.
- పంచకుండనిధానం చతురశ్రం భవే త్ప్రాచ్యాం దక్షిణే ధనురాకృతిః
 పశ్చిమే వర్తులం కుండం శిత్తరే త్రిశకుండకమ్. 19
- చతుస్తారణాని అశ్వద్ధోదుంబర త్వైవ స్యగ్రోధు తు తద్దైవచ. . 20
- తేషాం ప్రమాణాని ప్లక్ష త్వైవతు చత్వారో తోరణార్థం ప్రకల్పయేత్
 తను క్షేపమథో వక్ష్యే తోరణానాం చ సర్వతః 21
- మంటపద్వారతుల్యం వా సాదాయత మథాపి వా
 తద్దండం ద్వీగుణం వాపి స్థంభోక్షేప మథాపివా. 22
- పంచమాస్తనమో వాపి చతుర్వాస్తం తు వాపునః
 తదర్థం పట్టికాకారం తోరణానిచ కారయేత్. 23
- మంటపనిర్మాణే దశతాలం తథా యామం పట్టికాతు తదర్థకమ్
 స్తంభాదినాహని స్తంభయోర్ములనాహం స్యాద్ద్వైత్రిశాంగుళమీరితమ్.
 తయో ర్మధ్యే తు నాహం తు అష్టావింశతి రంగులమ్
 తదగ్రయో ర్నాహం స్యాచ్ఛతుర్వింశాంగుళోన్నతమ్.
 స్తంభయామం త్రిభాకృత్వామూలభాగేయుగాత్రకమ్
 మహాభాగే తు కాస్త్యశ్రం షోర్ధ్వభాగే తు వర్తులమ్. 26
- అథవా స్తంభనాహం స్యా మ్మూలమధ్యాగ్రకేషు చ
 చతుర్వింశ ద్వింశతి శ్చ షోడశాంగుల మివ్యతే. 27

పాశాంతరాణి—

1. శిత్తరే పద్మచుచ్చతే.

2. పశ్చిమభాగే త్రిశం స్యాత్

పోడశాంగులనాహం వా పాదా దగ్రనమం తతః
 స్తంభయో ర్నాహ ముక్తంచయథాశోభంభవేత్తతః
 స్తంభయో రగ్రతః కుర్యాత్ పద్మకుట్మల వద్భవేత్
 అథ వా గ్నిశిఖా వాపి యథా శోభంతు కారయేత్.
 స్తంభా దుత్సేధమానేన విస్తారం పట్టికా ఉభే
 పట్టికాద్వయవిస్తారం ద్వాదశాంగుల మేవ వా. 30
 అష్టాంగులం వా కుర్వీత పోడశాంగుల మాయతమ్
 చతురంగుళవిస్తారం పట్టికార్థం తు పంకజమ్. 31
 స్తంభం చతుర్థ విభజే దేకభాగం క్షీతో క్షీపేత్
 యజ్ఞవృత్యై శ్చ సంగృహ్య యథాకామ మథాపివా.
 ద్వారప్రమాణం వాకుర్యాత్ప్రమాణం పురుషాయతమ్
 ఏవం లక్షణముక్తాని కారయేత్తోరణాని చ. 32

అష్టమంగళలక్షణం వత్సోమిలక్షణం చాప్త మంగళాని యథా తథమ్
 యజ్ఞవృత్యై నమాధాయ క్షీరవృతం ఏశేషతః. 34
 ఆయామమేకహస్తం స్యా ద్విస్తారం చ పడంగుళమ్
 ఘనం త్రయాంగుళం ప్రోక్తంరక్తాంగం శ్వేతవర్ణకమ్.
 పీతాభం పంకజాభం చ రాజా రాష్ట్రశుభావహమ్
 శ్రీవత్సూ పూర్ణకుంభం చ భేరిం దర్పణమండలమ్. 36
 మత్స్యయుగ్మం చ శంఖా చ చక్రం కాశ్యపనందనమ్
 ఫలకేషు లిఖేదేవం మంగళాని యథాక్రమమ్. 37

సమిధః పాలాశౌ దుంపరాశ్వద్ధ స్తత్యైస్స మిధయస్తథా
 ఇన్ధ్రమేకవింశత్యై కుశాభ్యాం బంధయే త్తతః. 38
 సమిత్యై దేశయుగళం చ తు ర్వింశాంగుళః కుశైః

బ్రహ్మకూర్పా చతుర్వింశతి దర్భై శ్చ బ్రహ్మకూర్పా దయస్సృతాః.
 దయః కుూలమంగుళము తస్మిన్మి తథాగ్రం విస్ఫజేద్భుధాః

ఋతగ్రంథి వద్గ్రంథి ర్వేణి రూపం తథా కృతిః. 40

త్రిప్రాదేశతః పరిధీ న్ప్రాదేశం స్యాత్పవిత్రకమ్

సృష్టవాదీని

యజ్ఞాంగం ఖాదిరో నాపి సృష్టవౌకారయే త్సుధీః. 41

చతుర్ద్విశాంగుశాచా నుం తదగ్రే కమలాకృతిః

విలమంగుళమాత్రం స్యాత్స్పృవమేవం ప్రకీర్తితమ్. 42

ద్వాదశాంగుళి దండం స్యాత్చతురంగుళకం విలమ్

జహురష్టాంగుళం చైవ సృచమిత్యభిధీయతే. 43

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాఃపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

యాగశాలాకుండ తోరణాది లక్షణానామవకాదశోధ్యాయః

ॐ ॐ ॐ

శ్రీహంస రాత్రే పురుషోత్తమసంహితాయాం

ద్వాద శో ధ్యాయః

ఆచార్యనివేశనమృత్యుంగ్రహణవిధిః.

ఆచార్యపరణం శ్లో. పృథివ్యాదివసే ప్రాప్తే యజమానో హరింస్మరన్
బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోద్ధాయః కృతనిత్యక్రియస్తథా.
పత్నీపుత్రాదినంయుక్తో బ్రాహ్మణై ర్వాంధవై స్సహ
నృతగీతాధిభి శైవ ఛత్రధ్వజవితానకైః. 2
దేవస్య స్థాపనా యాదా ఆచార్యస్య నివేశనమ్
ప్రవిస్య ఫలపుష్పాదీ న్దత్వా భక్త్యాచ భూతతే. 3
సాహంగం ప్రణిపత్యేదం విజ్ఞాపన మథా చరే
మయా నిర్మితబింబేషు భక్తానాం మోక్షసిద్ధయే. 4
భవన్మంత్రప్రభావేన భగవం తం ప్రవేశయ
ఇతి సంప్రార్థ్య సంపూజ్య పుష్పనక్షుంకనాదిభిః. 5
అర్చకస్స హరి స్సాక్షౌ చ్చరరూపీ న సంశయః
ఇతి మత్వా మహాప్రాజ్ఞం 2 నమారోఽప్యత్యయానకే.

పాతాంతరానీ.

1. కృతనిత్యక్రియస్థితిః

2. యానమారోపయేత్తుతః.

వేదవిద్భిద్బాహుజై శ్చ తూర్యఘోషపురస్సరం
 గ్రామప్రదక్షిణం నీత్వా యాగశాలాం ప్రవేశయేత్.
 విష్వక్సేనతాజ సుమ హురై తు సంప్రాప్తే విష్వక్సేనం ప్రపూజయేత్
 పుణ్యాహవాచనం సంప్రోక్త్య సర్వసంభారాణాం పుణ్యాహస్య జలేన చ 8
 సంకల్పం దేశకాలవిభాగేన కర్తు స్సంకల్ప మాచరేత్
 ధృత్వా కంకణవస్త్రాదీ స్యజమానాన్వితో గురుః. 9
 ముర్ధ్నిక్షృణో పూజయేత్ సమధుపర్కేణ సర్వాన పృథ్విజన్తతః
 పరివర్త్య తా ధారయిత్వా కొతుకాని కుర్యాత్ త్పరివదర్చనమ్. 10
 దేవతావాహనం తదనుజ్ఞా మవాప్యైవ దేవా నావాహ్యా శాస్త్రతః
 వైష్ణవా న్భజయేత్పశ్చాత్ మధ్యాహ్నా బంధుభిస్సహ.
 సాయంకాలేమృ సాయంకాలే తు సంప్రాప్తే మృతస్సంగ్రహణమారభేత్
 త్సంగ్రహణం ఆచార్యో యజమానశ్చ గీతవాదిత్రనిన్వనైః. 12
 రక్షిధిః మహతా జనసంఘేన 1 వేదఘోషసమన్వితమ్
 దిశం ప్రాచీ ముదీచీవా గత్వా తత్ర శుచిసలే. 13
 మంత్రే శాస్త్రేణ సంప్రోక్త్య గోమయేన 2 విలేపయేత్
 భూమి ర్భూమ్న తి మంత్రేణవృత్త మండలమాలిఖేత్.
 తస్మధ్యే మేదినీం దేవీం నవతాలసమాయుతామ్
 ఈశాననైరుతిన్యస్త శిరఃపాదాంబుజద్వయూమ్. 15
 ఊర్ధ్వవక్త్రాం విలిఖ్యేవం అర్చయేత్ స్నానసపూర్వకమ్
 కూర్చేన సశ్చిమే చక్రం విష్వక్సేన మధోత్తరే. 16
 ప్రాగ్భాగే గరుడం యాత్యే ఖనితే శేష మర్చయేత్

♦ ♦ ♦

న్యాసం కృత్వా వరాహస్య .వారాహస్యప్రభంజపేత్.

పాశాంతరాణి.

అధికపాతాని.

1. వేదఘోషపురస్సరం, ♦ ♦ ♦ భూవరాహం సమాలిఖ్య పూజయేత్ ద్గంధపుష్పైః.
2. విలిఖ్యత.

భూవరాహం తతో ధ్యాత్వా ఖనిత్రంధారయ స్తరుః
త్వాం ఖరామితి తత్కుత్సో నిఖనే! త్రాప్నోజ్ఞాఖస్తతః.
మృతం సంగృహ్య లోహాది భాజనే వేత్రజే పివా
ననేన వాససా చ్ఛాన్య భూగర్భే బలి మాచరేత్. 19
మృద్భాజనం సమారోప్య గజేయూనాదికేపివా

... ..

శ్రీసూక్త పావమానాది పాఠకై ర్భావనై స్సహ.
గ్రామప్రదక్షిణం నీత్యామంటపం సంప్రవేశయేత్

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
మృత్సంగ్రహణవిధి ర్నామ ద్వాదశోధ్యాయః.

(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ)

శ్రీహంచరాతే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

త్రయోదశోధ్యాయః

అంకురారోపణవిధి.

అంకురార్పణం శ్లో. గ్రామప్రదక్షిణేనైవ అంకురార్పణమంటపమ్
 వివిశ్య చందనార్ద్రాణి 1 సూత్రాణి స్ఫాలయేద్ధురుః
 మండలరచనా పాగయతాని ప్రథమం ఋణానిద్వాదశస్ఫుటమ్
 ఉదగాయతసూత్రాణి దశపంచచ కల్పయేత్. 2
 వీధ్యర్థం మార్జయేత్తత్ర పట్టింశతోఽష్టకాని చ
 మధ్యద్వాదశకేతత్ర ఘటికాస్థానయేత్క-మాల్ 3
 పూర్వవ ద్ఘటికా శ్చైంద్రే వారుణ్యాంతుఘటాన్యసేత్
 ఆగ్నేయే నైరుతే యామ్యే పాలికాః పూర్వవన్యసేత్.
 వాయువ్యైశాన్యసోమేషు శరావా స్పూర్వవన్యశేత్
 ధాన్యపీతప్రకల్పసంపాత్రాణా మధివాసార్థం వీహిఖిః స్తండులై స్తైలైః
 వీతాని కల్పనీయాని ప్రత్యేకం మూలవిద్యయా
 పాలికాఘటికా చైవా శరావం చ త్రిధా మతమ్. 4
 పాలికాఘటికశరావ సావర్ణం చ జితం చైవ తామ్రజం మృగ్మయం తువా
 లక్షణాని పాలికామృఖినిస్తారం ఘోడశానిగుళ ముచ్యతే. 5

పాకాంతరాణి.

1. సూత్రోక్త్యాస్ఫాలయేద్ధురుః.

శ రావాణాం ముఖం కుర్యా ద్వాదశాంగుళవిస్తృతమ్
చతుర్దిక్పితవక్త్రాణాం విస్తృతం చతురంగులమ్. 8

ఘటానాం మధ్యమం వక్త్రం విస్తారేణ పడంగుళమ్
సర్వేషాం పాదపీతస్య విస్తృతిస్తు దశాంగుళమ్. 9

చతురంగుళ మాన్వత్వం అంగుళం కంఠ మివ్యతే
కుత్సాగపుష్పసదృశం వక్త్రం ముఖోదనన్నిభమ్. 10

ఉత్సేధః పాలి గానాం తు పంచవింశాంగుళం స్మృతమ్
ద్యౌవింశతి ర్ఘటానాం తు శ రావాణాం తు వింశతిః.

ఏతల్లిక్షణయుక్తాని పాత్యాగ్యానీయ దేశికః

పాలికాదిస్థాపనవిధిః మూలముగ్రతేన సంప్రక్త్య దూర్వా మశ్వద్ధవరకమ్.

శిరీషం సహ దేవీం చ తత్కంఠేషు చ బంధయేత్
తంత్రం త న్వేతి మంత్రేణ మూత్రేణ పరివేష్టితమ్. 18

భూమి శ్శుష్కేతి మంత్రేణ త్రిభాగం నిక్షిప్తస్మదమ్.
యథోక్తవర్తస్థానేషు ఘటికాః పరమేష్ఠినా. 14

బ్రహ్మజిజ్ఞాసమంత్రేణ ఘటా స్మధ్య వినిక్షిప్తం
యత ఇంద్రేణి మంత్రేణ ఘటద్వాదశకం న్యసేత్. 15

విగ్రహే పదే తథాగ్నేయే త్వమగ్నేరితి మంత్రతః
పాలికా స్థాస్యయామ్యేషు యయామసోమమంత్రతః.

మూషణుపరమంత్రేణ నైరుత్యాం పాలికా న్యసేత్
తత్సాయకామీతి వాగుణ్యాం పూర్వ వద్ధటికా న్యసేత్

శరావా విక్షిప్తే ద్వాయా వాయుమూత్రేణ దేశికః
ఉత్తరే సోమమూత్రేణ శ రావా స్పూర్వప న్యసేత్. 18

1 ఈశాన మనునారాదే శరావా విక్షిప్తే త్రక్రమాత్

పాశాంతరాదే.

1. ఈశాన్యాంశైవమంత్రేణ శరావాన్విన్యసేత్క్రమాత్.

పాలికాసు యజే ద్విష్టుం ఘటికాసు చతుర్ముఖమ్. 19
 శరావేషు శివం ధ్యాత్వా సమావాహ్యప్రపూజయేత్
 పాలికానా మప్తదిక్షు కలశా నివన్యనేత్రమాత్. 20
 ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్యం । దిక్పాలా న్నూజయే త్తతః
 తోరణధ్వజదేవాదీన్ సమావాహ్య తతో గురుః 21

శ్రీమతుంధస్థాపనం పాతాళాం పశ్చిమ స్థానే దశద్రోణప్రమాణతః
 ధాన్యరాశౌ వినిశ్చివ్య ధృవంత ఇతిమంత్రతః. 22
 సోమకుంభం న్యసే త్తస్మి న్వాససా శేష్యపారయేత్
 గంధోదకేన పంచత్వ క్షుంచరత్నాని విన్యసేత్. 23

2 నువర్ణనిర్మితం సోమం తస్మి న్నావాహ్య పూజయేత్
 నివేద్య పాయాసాన్నంచ సోమకుంభన్య చోత్తరే. 24

3. దైత్యదానవశరకం విన్యసే త్తస్మిన్ హేతిరాజం సమర్పయేత్.
 ముద్గాదివేణుబీజాంతం త్రయోవశ మనుత్తమమ్. 25
 ముద్గానర్మపవీవార శింబమావయన స్తథా

కైటభిర్దేవతాంశు శృణ్వస్యామ కుభుద్ధాం శృ తద్ధా తిలా.

4. కైటభం వేణుశ్చ ధాన్యాని పయోభిః త్వాశయే త్సుధీః
 నవభాగైశ్చింజ త్రివిధైర్ద్రవ్యైః పవీహి మాషగోధూమనర్వహి. 27

5. తర్జునాంశుశ్చ ధాన్యాని పయోద్యా త్రయోదశ మధాపివా. 28
 6. కైటభం వేణుశ్చ ధాన్యాని పయోద్యా త్రయోదశ మధాపివా. 28

7. కైటభం వేణుశ్చ ధాన్యాని పయోద్యా త్రయోదశ మధాపివా. 28
 8. కైటభం వేణుశ్చ ధాన్యాని పయోద్యా త్రయోదశ మధాపివా. 28

9. కైటభం వేణుశ్చ ధాన్యాని పయోద్యా త్రయోదశ మధాపివా. 28
 10. కైటభం వేణుశ్చ ధాన్యాని పయోద్యా త్రయోదశ మధాపివా. 28

1. లోకపాలాన్ప్రపూజయేత్.

2. సోమం న్యసే త్తస్మిన్ వాససా శేష్యపారయేత్ గంధోదకేన పంచత్వ క్షుంచరత్నాని విన్యసేత్.

- బీజాధికవాతావా ఆచార్యో విష్ణుగాయత్ర్యా బీజాధీశా నధార్పయేత్.
 హనం ముద్గాణా మధిపం విష్ణుం నర్షపాణాణాముమాపతిమ్. 30
- నీవాంశాం జగత్త్పాణం శింఖానాం హరి రిష్యతే
 మామాణాం యతః జంబుయవాసాంబ్రహ్మదైవతమ్.
 ప్రియంగుణాం మహానేనం చణకానాం బృహస్పతిమ్
 శ్వామూకానాం శిష్యం దేవీకుళుద్ధానాంతుకచ్ఛవమ్.
 ఏతిద్ధాన్యాధిపా న్సృజ్య యోభిః యోభయే త్సుధీః
 బీజాభిమంక్రణం యాజాతా ఇతి మంత్రేణ బీజానా మభిమంత్రేణమ్. 31
- తత్త్వత్రం మూర్ధ్ని శిష్యస్య స్వస్యవాదత్రీనిస్వనైః
 దేవాగారం పరికర్ష్య పౌండరీకేన వై పునః. 34
- తద్భాజనం వినిత్యే 1 నవవస్త్రేణ ఛాదయేత్
 పుణ్యాహం తత్త్రీ కుర్వీత కుంజ వా స్థండిలేపి వా. 35
- అంశరార్పణ హోమవిధిః
 అగ్నిం సంస్థాప్య నిధిషన్మూలమగ్రేణ దేశికః
 నమిధాజ్యచరూ మ్మత్వా సృసూక్తేన చరుం హునేత్.
 సోమమగ్రతేణ జహుయా దాజ్యే నాప్తోత్ర రం శతమ్
 సంపాతాజ్యేన సంస్పృశ్య స్పర్శమంత్రేణపాలికాః. 37
- అజ్యశేషం బీజపాత్రే నిత్యే జప మాచరేత్
 శతవారం విధోర్మంత్రం తతో విప్రాభ్యనుజ్ఞయా. 38
- బీజావాపనం
 మాహూర్తే శోభనే బీజా వ్యాపయేత్పాలికాదిషు
 బ్రహ్మేంద్రాగ్నిశ్రవేణైవ ద్వాదశాక్షరవిద్యయా. 39
 ఊర్ధ్వతాపీతి మంత్రేణ పృథ్విగాచ్ఛాచయేత్క్రమాత్
 సోమకుంభస్తతోయేన సింహే దల్లింగమంత్రకైః. 40

పాఠాంతరాణి.

1 నవవస్త్రేణవేష్టయేత్.

శ్రీ పురుషోత్తమసంహితా.

పాపమానాదిసూక్ష్మైశ్చ దిక్షు దద్యా ద్భులిఃతతః
 యాగాంతం సోమకుంభస్య పూజనం చ నివేదనమ్.
 కుముదాదిగణేభ్యశ్చ బలిం దద్యాద్దివానిశమ్
 దీపా రక్షే దనిర్వాణా న్యౌవత్కర్మావసానకమ్. 42
 అంకురార్పణ మారభ్య దీప్తితో గురురీరితః.

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 అంకురార్పణవిధిర్నామత్రయోదశోధ్యాయః

(శ్రీశ్రీశ్రీ)

శ్రీరామచంద్రాశ్రే పురుషోత్తమసంహితాయాం.

చతుర్థశోధ్యాయః

వాస్తుయోగవిధిః

- వాస్తుపూజానసర నిరూపణం వాస్తుయోగం తతః కుర్యాద్వాస్తునాధస్య ప్రీతయే
అనర్చితే వాస్తునాథే కృతం కర్మాసురంభవేత్. 1
తస్మా దారభ్య మాజేషు దేవయాగాదికర్మసు
ప్రాగేవ పూజయేద్వాస్తుం తద్విధానం బ్రవీమి తే. 2
వాస్తుమండలరచనా భూసుక్తేన భవం తత్ర గోమయేన్ విలేపయేత్.
రక్తప్రీతస్మితై శ్చూర్ణైః రంగవల్లీః ప్రకల్పయేత్. 3
తస్మి న్నూతనవస్త్రేణ మండలే తండులైః కృతే
కర్ణమాల్యేసువర్ణైః తదర్థార్థేన వై పునః. 4
విత్త శాత్యం వినా కుర్యాద్వాస్తవః ప్రతికృతిః బుధాః
ఊర్ధ్వగా దశ శ్చేభాస్య స్తైర్యగ్రేభా స్తథాదశ. 5
విలిఖే న్మండలే తస్మిన్ ఏకాశీతిపదం భవేత్
ప్రతిపూజోధనవిధిః ప్రతిమాశోధనం కుర్యాత్ప్రంచామృతరసైః పృథక్. 6
తస్మిన్మధ్యపదే వాస్తుప్రతిమాపూజనం చరేత్
వాస్తాప్రతీతిమంత్రే ద్వా యథాశక్తిజపం చరేత్

పాశాంతరాజి—

1. యథాశక్తి జపేత్తతా.

- అయుతం వాసమానం నా శత మష్టోత్తరంతు వా
 కుంభస్థాపనం తస్మిన్నేవ వచోపంచ త్వక్ష్ణల్లవనమన్విశమ్. 8
 సూత్రేణ వేష్టితం కూర్చం గంధాదిభి రలంకృతమ్
 1 వాస్తుకుంభం సమావాహ్యకుంభేతుప్రతిమాన్యసత్.
 వాస్తుపూజా ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్వీత పూజయే ద్వాస్తు పూరుషమ్
 పోషతై రుపచారై శ్చ ద్వాత్రింశైర్వా యథాక్రమమ్.
 సోమమంటప తత్ప్రాచ్యా ముత్తరశ్యాం వా విధివ త్సోమమంటపమ్
 నిర్మాణం సంస్థాప్య ధాన్యచస్త్రైశ్చై స్తండులై శ్చ యథాక్రమమ్.
 మండలరచనా తన్మధ్యే పోషకపశు పద్మౌ చైవ సకర్ణకమ్
 లిఖత్వా పద్మ మధ్యస్థ పోషతై రుపచారకైః. 12
 కుంభస్థాపనం కర్ణికాయాం సోమకుంభం సహేతుమణికూర్చకమ్
 ప్రతిమాకోధనం రజితప్రతిమ్యాం కృత్వా సోమం కర్షప్రమాణతః. 13
 పంచగవ్యేన సంశోధ్య కుంభే విన్యస్య శాస్త్రతః
 ప్రాణప్రతిష్ఠా ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్వీత సోమమంత్రం సముచ్చరన్.
 అర్చనంచ పోషతై రుపచారై శ్చ సోమం సంపూజయే ద్దురుః
 బ్రహ్మద్యౌష్టికౌ వాస్తుమంటపస్త్వస్థ పద మారభ్య బాహ్యతః. 15
 అకార్యనవిధిః ఇంద్రా ద్యష్టకదే బ్రహ్మన్ వింశీ నవ చార్చయేత్
 బ్రహ్మజిజ్ఞాసమితివై మంత్రం జప్త్వా గురు స్వయమ్.
 ప్రజాపతిం విధాతారం బ్రహ్మణం కమలాననమ్
 అజం కథిం శతానందం ద్భహీనాం విశ్వరేతనమ్. 17
 ఆవాపయా మిత్యుచ్చార్చ్యపూజయేత్పరమేష్ఠినమ్
 తత్సూర్యపదమక్మేతు మాహేంద్రంతు సమర్చయేత్.

పాఠాంతరాణి.

1. వాస్తుకుంభం తు సంస్థాప్య.

ఆనత్యేనేతి మంత్రేణ చార్యమ్ భాస్కరం తథా
 ఆదిత్యం చైవ సప్తశ్చైవ యోగైర్దామయం లోకబంధవమ్.
 తద్వామ్యపవనమేకేణ ధర్మజా సమర్పయేత్
 యమానసోమ మిత్యేత స్మృతానమ్యక్సయచ్చరణ.
 యమం దండధరం శూలం బాలాశం రవినందనమ్
 బులాయవాహనం చైవ తదమత్కే సమర్పయేత్.
 తత్సత్త్వా తదమత్కేతు యోగసాం పతి మర్పయేత్
 ఇనుమ్యేవదుణేత్యేత స్మృతేణ విధి వత్తతః. 22
 వరుణం మక గాయూధం వశిష్ఠాణి ప్రచేశనమ్
 సురూపిణ మపాంన్నానం ప్రాదక్షిణ్యేన పూజయేత్.
 కుబేరం పూజయేత్తమత్కే చాప్యా మిత్యేతిచోచ్చరణ.
 కుబేరం యక్ష రాజుల ధనేకా గుహ్యకేశ్వరమ్, 24
 గదాపాణిం ధనుధీశం వనమత్కే సమర్పయేత్
 అగ్నిం దూతం జపిత్యాగ ధూమకేతుం ముతాశనమ్.
 సప్తజిహ్వం వాన్యనాహం ఆగ్నేయూతు చతుష్టకే
 మోక్షదామగ్రతః సుచార్మ్యవిరుతిం నరవాహనమ్.
 కర్పరం ఖడ్గహస్తం చ నైగుత్సా తు చతుష్టకే
 తతో వాయుం సముచ్చార్మ్య జగత్పాణానమీరణమ్.
 మాదుతం వనదానం చ వాజువ్యాం చ చతుష్టకే
 తమీశానం సముచ్చార్మ్య శారీరాధం మహేశ్వరమ్.
 ఈశానం స్పృశభూధం ఈశాన్యాంతు చతుష్టకే
 ఈశానకోణ దారిశ్య విద్యహ శ్చార్చయే త్సుధీః. 29
 యన్య నామాదిభి ర్మంత్రై స్పృశ్యత్రపృణవాదికైః
 ప్రాదక్షిణ్యేన విధివ ద్ద్యానిశత్సు పదేవ్యపి. 30
 ఈశానం చైవ సప్తశ్చ జయతాదత్య మేవచ

హోవాహనం

ఇంద్రించ సత్యసంబాధం భృశం చైవాంతరిక్షకమ్. 31

అగ్నిం చ తత్ర చోష్ణాశుః పూషణం వితథం తథా
యమం గ్రహక్షతం పశ్యాత్ గంధర్వం భృంగరాజకమ్
ఋషిం చ నిఋషితిం చైవా దౌవారిక మతః పరమ్
సుగ్రీవం పుష్పదంతం చ సరి సత్యసురం తథా. 32

పోషణం నాగజవనం నాగముఖ్య మతః పరమ్
గుహ్యకం చైవ భల్లాటం సోమం చానర్గళం తథా.

ద్వాత్రింశత్కల అదితిం సౌరదేవంచ తద్భృష్యేషు చ పూజయేత్
కావశానం ఏవం పూజించ విర్యత్య సావర్ణా నథ రాజితా 33
తామ్రజా న్యాధకలశా న్యసే దాకలశే ష్టితి

పంచామృతసమాయుక్తా పంచత్వక్చంచవల్లవై. 36

నప్రమృద్భిస్సమాయుక్తా న్నవరత్నసమన్వితాన్
చతుర్దశౌపధీయుక్తా న్ప్రతిమావస్త్రసంయుతాః. 37

ద్వాత్రింశ త్పరిత స్థాస్య తంతునా వేష్టయే తతః

అప్యది వ్యప్తకలశా నివస్యస్య విధివత్క్రమాత్. 38

ప్రాచ్యాం బహిః కుమారంచదక్షిణస్యాంతుభాస్కరమ్

ప్రశ్చిచ్ఛ్యాం జుబుకం దేవ ముదీచ్ఛ్యాం పిలిపించకమ్. 39

ఈశాన్యాది గ్విశ్రవసం ఆగ్నేయాం చ విడాలకమ్

నైరుత్యాం పూతనాంచైవ వాయుచ్ఛ్యాంపాపకాక్షసీమ్.

పూజయేత్కలశేష్వేపం 1 న్నామమృతైః పృథక్ పృథక్

నాస్తుపాణం కుండేవా స్థాడిలే చైవ సంస్థా ప్యాగ్నిం తు దేశికః. 41

ఇథ్మాధానాజ్యభాగంతు కృత్వా శాస్త్రోక్తవర్తనా

పాస్తునాథం తతో ధ్యాత్వా కుండమధ్యే యథావిధి.

పాతారక ర జి.

1. తత్తవ్యక్తైః పృథక్ పృథక్.

అయుతంవా సహస్రంవా శత మష్టోత్తరం తు వా
 జపాద్దశాంశమధవా సమిధాజ్యచరూః హునేత్. 43
 సోమమంత్రం తతో హుత్వా శత మష్టోత్తరం తువా
 మంటసస్థిత దేవానాం తత్తత్ప్రదసుసంఖ్యయా. 44
 సమిచ్చరుక్మతై ర్హోమః కారయే త్సర్వసిద్ధయే
 శమ్యపామార్గఖధిర సమిద్భిర్హోమనూచరేత్. 45
 పరివాగాః తతో సర్వదేవతాన్ సస్యమంత్రైః
 సమిధాజ్యచరూః హుత్వాపూర్ణాహుత్యంతమాచరేత్
 వాస్తునాథాధిదేవానాం బలిం దద్యాద్విధానతః 46
 వాస్తుకుంభ స్తతోయేన యాగమంటపభూమిషు
 అఘమర్షణసూక్తేన శేచయే ద్వాస్తుశుద్ధయే. 47

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 చతుర్దశోధ్యాయః శ్రీశ్రీశ్రీ

(శ్రీ) పంచ రాత్రే పురుషోత్తమసంహితాయాం.

పంచదశోధ్యాయః

పర్యగ్నికరణ జలాధివాసవిధిః.

- పర్యగ్నికరణవిధిః తతఃపర్యగ్నికరణం తదర్థం బ్రాహ్మణంవశేత్
 వాన్తిహస్తసమంస్థూలం పంచహస్తత్రిహస్తకమ్. 1
 కుశకాశకృతంపుంజం త్రిముఖాగ్రేణసంయుతమ్
 తత్పుంజంవాస్తుహోమాగ్నోప్రజ్వాల్యవిధిపూర్వక .
 పర్యగ్నిమంత్రముచ్చార్య పరిభ్రమణమాచరేత్
 శాలాది సర్వదేశేషు చాలయాదిషు సర్వతః. 3
 ప్రదక్షిణాక్రమేణైవ వేదవాద్య పురస్కరమ్
 పంచగవ్యైస్తతః కుర్యాత్ ప్రోక్షణం యాగభూమిషు.
 పుణ్యాహవాచనం కార్యం బ్రాహ్మణైర్వేదశారగైః
 శాంతిసూక్తానధీయావైః ప్రోక్షయేత్సుధవారిణా. 5
 దీపాన్ప్రజ్వాలయేత్తత్ర గోఘృతేనచ పూరితా
 కృష్ణాగురుముఖైర్గంధైర్ధూపయేత్సర్వదిక్షు చ 6
 స్తంభాన్ సంవేప్యవాసోభి శ్శుభ్రవస్త్రైర్వితానయేత్
 ధ్వజైశ్చసువతాకాభి ర్ముక్తాహరైశ్చపల్లవైః. 7
 అవ్యైఃపుష్పైర్పల్లవైః పుష్పాణాంచనభూషణైః
 నవలైఃకదళీస్థంభైః క్రముకై స్తోరణాదిభిః.

శోభయేన్మృతపం సర్వం యథావిత్రానుసారతః

యాగశాలాపూజా తతస్తు యాగశాలాయాః పూజాకార్యా చతుర్ముఖ. 9

ద్వారాణాం పార్శ్వయోఃఘాత్యాద్విత్తాలాన్యవటానివై
తేషుసంస్తాపయేత్సంభావ తోరణార్ధం యథావిధి. 10

అశ్వద్ధం పూర్వదిగ్భాగే యామ్యే చౌదుంబరం తథా
న్యగ్రోధం పశ్చిమద్వారే స్థితం చైవోత్తరేతథా. 11

ధ్వజద్వయం స్థాపనీయం ప్రతిద్వారస్య పార్శ్వయోః
ప్రాచ్యంరక్తధ్వజేనా ప్వా పీతవర్ణౌచ దక్షిణే. 12

పశ్చిమే నీలవర్ణౌ చ ఉత్తరే పాండురధ్వజాః

స్థాపయేత్పూర్ణ కలశాన్ సాపిధానాన్ సవస్త్రుకాన్.

సరస్వ హేమ కూర్చాంబు పూరితాన్సుత్రవేష్టితాన్
సుశోభనం సుబుధం చ సుభద్రం చ సుహాతికమ్.

ఏతే తోరణదేవా స్త్యుః ధ్వజాభిష్ఠానదేవతాః

కుముదః కుముదాక్ష శ్చ పుండరీక శ్చ వామనః. 15

శంఖుకర్ణ సర్పవేత్త్ర స్సుముఖ స్సునృతిష్ఠితః

పూర్ణ శ్చ పుష్కర శ్చైవ ఆనందో నందవచ చ.

వీరసేనుశేషేనా చ సంభవప్రభవౌ తతః

కుంభాభిదేవతా హ్యేతాస్సమావాహ్యాయజ్జేత్రమా
అష్టదిక్షుపతాకాసు దిగీశా స్త్రాన్ప్రపూజయేత్.

అంతరాళికా ఆవాహ్యపూజయేద్విద్వాన్ ఇంద్రదేశానాంతరేవసూన్

పూజా హంతాశనేంద్రయోర్మధ్యైరుద్రానావాహ్యపూజయేత్

యమస్యాగ్నే రంతరాశేఆదిత్యానర్చయేత్త్రమాత్ :

యమరాక్షసయో ర్మధ్యేసాధ్యానసూర్యాజ్యయేత్సుధీ

వరుణకోణవహధ్యే శు ఆభ్యాగ్ని మరుత్తః స్తతః. 20

మరుజ్జలేశాంతరాశే ఆశ్వినా చ ప్రపూజయేత్
కుబేరమరుతో ర్మధ్యే విశ్వా దేవా ప్రపూజయేత్.
ఈశానసోమయా ర్మధ్యే చంద్రోదేవా నభార్చయేత్
ఏవం సంపూజయే త్తత్తద్దేవతాశ్చ యథాక్రమమ్ 22

శిల్పకాలాగమనం మధ్యాహ్నం సమయే ప్రాప్తే ఋత్విగ్ని స్సహ దేశికః

శిల్పితాజనంచ శిల్పికాలాం దతో గత్వాప్రతియా స్సూరిక్షయేత్. 23

ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే వైష్ణవానా మనుజ్ఞయా
శిల్పిభి ర్నిర్మితే బింబే శాస్త్రదృష్టేన పర్మనా. 24

పరిత్యజతః సమ్యక్ తాళయే త్సంచగవ్యక్తః

తతః ప్రత్యాశ్య తోయేన గంధయుక్తేన దేశికః. 25

భూమా సమ్యక్ కృమాలిప్య పుష్పాణి వికిరే త్తతః

తత్రైవశాయయే ద్బింబం శిల్పినం పూజయే త్తతః. 26

ధనై శ్చ కర్మానుగుణం స్థలిం పరితోషయేత్

నయనో ద్ధాతనం కార్యం శిల్పినా కుశలేన పై 27

మానోన్మాన గాం చ దత్వా ప్రియత్నేన శిల్పినే తు యథావిధి

ప్రహుణకాంతి తథాపనాష్టాసమయే శాంతిహోమం నమాచరేత్. 28

కామదీని మానోన్మానప్రమాణేభ్యో హని ర్యో జాయతేనృణామ్

సహానిర్విలయం యాతి శాంతిహోమే కృతే నతి 29

శమిపల్లవసంయుక్తై స్త్రీలై స్సాక్ష్యైశ్చ స్యయమ్

సప్తవ్యాహృతిభి ర్నైవ ప్రత్యేకం జహుయా ద్ధురుః.

సృసూక్తేన చరుం శశ్చాత్ జహుయా త్తోడశాహుతిః

పంచోపనిష దై ర్మంత్రై స్సర్పిషా జహుయా చ్యుతమ్

ప్రతిమాసన్నిధా నేవ హుత్వా సూక్ష్మా హుతిం తత
ఉపతిష్ఠేత్తతదను మంత్రే శానేన దేశికః 32

నమ స్తుభ్యం భగవతో జాత వేదస్వరూపిణే
నారాయణాయ హవ్యస్య కవ్యస్య చ యథా తథమ్.

భోక్త్రే యస్తవ్యదేవానాం ఆత్మనే పరమాత్మనే
సన్నిధస్య చిరం దేవ ప్రతిమాయాం హితాయనః 34

ఏవం విజ్ఞాన్య దేశేశం దేవస్యత్వేతి సంస్మృతేత్
దక్షులశితశిద్ధార్థయుక్త మూర్ధ్నామయేన తు. 35

సువర్ణేన తదా వేద్య బద్ధీయా ద్దక్షిణేశరే
విష్ణోర రాటమంత్రేణ సస్తవా గభిమంత్రితమ్. 36

రథం వా కుంజరం నాపి శిబికాయాం యథారుచి
ప్రతిమా స్సమ్యగారోఽప్య గ్రామంక్యత్వాప్రదక్షిణమ్.

జలాధివాసవిధిః పాండురై రాతపత్రై శ్చ చామరై శ్చ సితై స్సహ
చీవాంశుకమయై చ్చత్రై స్త బర్హమయై రపి. 38

వ్యజనై రపి కల్యాణై ర్భుజై ర్నానావిధై స్తథా
శంఖదుందుభిః స్థోమై ర్మృతగీతనమన్వితైః. 39

మహోపచారై రపి ర్బ్రాహ్మణై స్సహ దేశికః

... ..

శనై శ్చనై ర్నయే ద్వేవం జలపార్వం యథోదితమ్.

పాతాంతరాణి.

1. స్మృతగేయసమాప్తతైః

అధికపాతాని—

.....

తూర్యనాదిత్రనిష్ఠోష్ఠైశ్చ నయంగళపాతకైః

జయఘోషై శ్చ మృతిభిః భక్తై ర్భాగవతే స్సహ.

జలాధివాసదేశం తు సంస్కార్య శిబికాదిభిః

1 అవరోష్య జూభ్యుర్ధ్వే ప్రసాయాం సింహవిష్టతే. 41

జలాధివాసయో

గృహలాని

ప్రాజ్ఞుని చ సమం స్థాప్య యద్వాకుర్యాదుదబ్బుఖిమ్
నదీషు దేవఖాతేషు తటాకే నిర్ఘరే హ)దే. 42

సంభవే నతి కుర్వీత జలవాసం యథాశి

జలాధివాసాన

గృహలాని

అన్యతోయే స్మృతానే చ లవణోదకదూషితే. 43

చైత్యవృక్షసమీపే చ నీచై రధ్యాసితే తథా
ఊషరే శైవలయుతే వర్ణాంతరయుతే తథా. 44

ఏవమాదిషు దూష్యేషు పృథిమాం నాధివాసయేత్

జలాధివాసప్రసా

లక్షణం

జలమధ్యే ప్రసాయాం కుర్యా ద్భూమంతంభసమన్వితమ్. 45

చతుర్ద్వారసమాయుక్తాం చతుస్తోరణభూషితామ్

వితానధ్వజసంయుక్తాం దర్భమాలా పరిష్కృతామ్. 46

ముక్తాదామసమాయుక్తాం స్రగ్వీణాం భూపదీపితామ్

ఇతై ర్నానాభిధై ర్యుక్తాం చతుర్రశాం సుశోభనామ్

జలాధివాసక్రమః పుణ్యాహవాచనా త్పూర్వం నద్యాదిషు సుసంస్థితాః

అఃపురుషమంత్రేచ సంశోష్య గురు రాత్మవాన్. 48

అగ్నిమంత్రేణ తత్తోయం సంశోష్య తదనంతరమ్

జలాద్యమృతబీజేన పున రాపూరయే ద్దుః. 49

తస్మిన్ జలే మహాపీఠం పృథిమాయామసమ్మితమ్

కావ్యజం సుదృఢం స్నిగ్ధం విదన్యనే చ్చజలాశయయే.

విదన్యస్యా స్తారణోపేతం సోపధానం నవం శుభమ్

పాఠాంతరాణి.

1. అవరోష్య జలే దేవం.

2. విదన్యనే స్మృతిమంత్రేణ.

3. మంగళాస్తారణోపేతం.

ప్రకల్పయే ద్యోగపీఠం తస్యోపరి యథాకీనుమ్. 51

గంధపుష్పాదినా పీఠ మర్చయిత్వా నమాహితః

ద్వారతోరణకుంభాదీ నర్చయే త్తదనంతరమ్. 52

ప్రతిమాం పంచగవ్యేన పంచోషిషదైః కృమాత్

స్నాపయేత్ప్రజ్ఞాభోభూత్వాశుద్ధస్నానంసమాచరేత్

ఏవం కుర్యాద్విధానేన ఘృతారోపణపూర్వకమ్

అర్ఘ్యం పాద్యం తథాచామం వస్త్రం యజ్ఞోపవీతకమ్.

భూషణాని చ సర్వాణి ద్వాదశాక్షరవిద్యయా

దత్వా తతోర్చాం సంహార మాగ్నేజైవతు సంహరేత్.

తత్త్వసంహరక్రమంతంహరస్య క్రియం వక్ష్యేప్రాజ్ఞుభో వా పుష్పదమ్మభిః

పూర్వం సంహృత్య ప్రాగాదీన్ శ్రోత్రాదీన్ చతతఃపరం

శబ్దాదీం శ్చ తతో ధ్యాత్వా పృథివ్యాదీన్యథాక్రమమ్

మన ఆదౌ మన స్తత్త్వే మహానవ్యక్తం సంజ్ఞకే. 57

పృథివీ చాపు లీనా స్యా దగ్నౌ చాప స్తథాలయమ్

అగ్ని శ్చ వాయు మాగ్నేషు ఆకాశే వాయుతత్త్వకమ్.

ఆకాశస్యా దహంకారే అహంకారో మహంతికే

మహా దవ్యక్తకే లీన మవ్యక్తం చాత్మని స్థితమ్. 59

ఏవం సంహృత్యతత్త్వాని ధ్యాయే ద్వేవ మసామయమ్

చ్ఛాదయిత్వా శుభై ర్దిర్భై ర్నవవస్త్రైః ప్రగాదిభిః. 60

ఆపీఠమకాశిపర్యంతం నిచ్చిదగ్ధం వేషయే ద్బుద్ధః

జలమధ్యగతం పీఠ మాచార్యో మూర్తిపై స్సహ. 61

శంఖదుందుభినిర్వోషై రానయే త్ప్రతిమా స్తతః

పాఠాంతరాణి.

1. గంధపుష్పాత్మైః పీఠ; గంధపుష్పాదిభిః పీఠ.

ఉదజ్జుఖం ప్రాక్సిరసం 1 ప్రతిమాం శాయయే త్తతః.

శయానస్య తు బింబస్య దక్షిణేతు మహాఘటం

విన్యసే ద్రుహ్నాబీజేన పూజాంతే నైవ కారయేత్. 93

2 విన్యసే ల్లోకపాలాం శ్వ స్వామదిక్షు చ దేశికః

మంగళా న్యభిత స్థాస్య శశీకరణం తతః. 94

3 జలం క్షీరార్ణవం ధ్యాత్వా పీఠం కేషఞ్చిత్త స్మరేత్

జలాదు త్తీర్థ మంత్రోజ్ఞో 4 రక్షాం తత్రవిన్దిశేత్.

దర్శయే చ్చక్రముద్గాంచ రక్షాముద్రాంప్రదర్శయేత్

5 త్తీర్థాత్ర మేకరాత్రం వా జలవాసం సమాచరేత్.

కాలపరిమితిః సన్యాద్యభావే బింబస్య జలాధవననం భవేత్

సన్యాద్యభావే జలద్రోణ్యం కటాహే వా సముద్భవ్య మహాజలమ్.

జలవాసవిధిః యథాసంభవ మన్యస్మిన్ మృణ్మయాదా త దివ్యతే
సద్యో వా తోయవాసం తు కుర్యాత్త్రైత్రవిచక్షణః.

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమనంహితాయాం

జలాధివాసవిధి ర్నామ పంచదశోధ్యాయః.

శ్రీశ్రీశ్రీ

ప్రకాశకరాణి.

1. ప్రతిమాం శాయయే ద్దరుః.

2. దిక్పాలకుంభాక సన్ధాప్య చాప్తదిక్షు చ దేశికః.

3. జలం క్షీరార్ణవం మత్వా.

4. రక్షాం కుర్యా ద్యధావిధి.

5. త్రిరాత్రో మేకరాత్రం వా యామం యామార్ధ మేవ వా మూహూర్ధా కాల
మస్తి వా జలవాసం విధియేత్.

శ్రీపాంచరాత్రే పురుషోత్తమసంహితాయాం.

షోడశోధ్యాయః

భద్రకమండల లక్షణమ్.

బ్రహ్మ

జలాదివాసాదికర్మ జలాధివాసనే చైవ ప్రతిష్ఠాయాంతధైవ చ
జాంఘాగ్యకాలశ్రేయనే వేదికాయాం చ కః కాలః కమలాపతే. 1

వజ్రబ్రహ్మపృక్షః శ్రీభగవాన్.

శ్రీభగవత్ప్రతివచనం ప్రదోషే వ్యధివాసస్య శయనేతు మహానిశి
జలాధివాసాదీనాం ప్రతిష్ఠా చ దివా కుర్వాన్ముహూర్తే శాస్త్రచోదితే.

జాంఘాగ్యకాలని ఇదానీం వత్సతే సమ్యక్ భద్రకస్య తు లక్షణమ్

రూపణం 1 చతురశ్రకన్యతం ష్టేత్రం చాప్తథా నిభజే త్సునః. 3

భద్రకమండలరచ శతార్థ మేకహీనం తు కోవ్యకాని భవంతి హి

నాక్రమః మధ్యతో నవభి ర్భాగైః పద్మం చ పరికల్పయేత్ 4

వికర్ణికాశేనై ర్యుక్తం దళద్వాదశశోభితమ్

పదద్వయేన ద్వారాణి నవకాని భవంతి హి 5

షట్కుం షట్కుం పదానాంతు ప్రతికోణేతుమార్జయేత్

ఉపకంఠ ప్రసిద్ధ్యర్థం ద్వారాణ్యేవం భవంతి చ. 6

వర్ణరచనా విపంచవర్ణైః చూర్ణైః క్రమేణపరిపూరయేత్

పాశాంతరాజి.

1. చతురస్రం స్థలం కృత్వా.

2. కర్ణికాశేసరయుతం.

3. పంచవర్ణైః కృత్యూర్ణైః కృత్య మండలం పూరయేత్ తత్తతః.

ప్రాద్భారం శ్వేతవర్ణేన కృష్ణ నైవతు దక్షిణమ్ 7

ఋషియం రక్తవర్ణేన 1 పీతవర్ణేన చోత్తరమ్

ఉపద్వారాణిచాష్టాక్ష శ్యామవర్ణేన పూరయేత్. 8

పంచవర్ణైస్తు ఐద్యం స్యాత్ ద్వితీయే నైన కర్ణికా

చతుష్కోణాః లిఖే ద్వరైః 2 ర్మిలపీతసితాదిభిః. 9

వీణాక్షరలేఖనం రజోభి రేవం సంపూగ్య మధ్యే తు ప్రిణవం లిఖే

3 నామాని కేశవాదీనాం దళద్వాదళకే లిఖేత్. 10

వాసుదేవాదినామూని చతుర్ద్వారేషు విన్యసేత్

ఇంద్రాదీనాం లిఖే నామా స్యుపద్వారేషు చాప్తసు.

అనేనైవ ప్రకారేణ రంజయే ర్భద్రకం సుధీః

తస్మిన్నావాహయేద్దేవం మూలమంత్రేణచార్పయేత్.

♦ ♦ ♦

ఇతి శ్రీరాంచరాత్రే మహాపనివది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

భద్రకమండలక్షణం నావపొడవోఽఘాయః శ్రీశ్రీశ్రీ

పాఠాంతరాణి—

1. పీతే నైవతు చోత్తరం.

2. ర్మిల పీతసితాదిభిః.

3. ద్వాదశకాక్షరమంత్రం తు.

అధికపాఠాణి.

♦ ♦ ♦

ద్వాదశకాక్షర మంత్రాత్మ్యే యే హరిం పూ యంతి చ

తేషాం ప్రతస్త మేత న్యండలం శీఘ్రం ధృక్పత్

అష్టాక్షరపరాణాం తు దలసంఖ్యాప్తైః చ వ్యతే

తథేవా వాహనం కేషు కళే న్నక్షత్రాక్షరం సరస్వతి.

శ్రీపంచరాత్రే శ్రీపురుషోత్తమసంహితానాం

సప్తదశోధ్యాయః

వాస్తుయోగవిధిః.

వాస్తుపురుషువా తతః ప్రభాతే నిమలే మూర్తిపై స్పృహదేశికః
 ౧౦౦ యోగమంటపభూభాగే దక్షిణే భూతలే శుచా. - 1
 వాస్తునాథం లింగతస్య పంచవర్ణైశ్చ చూర్ణకైః
 అధోమూఖం ప్రాశ్చిరసమ్ పాణిపాదాచ కోణయోః 2
 సప్తదర్శకృతం కూర్చం తస్మిన్నిక్షిప్య పూజయేత్
 వాస్తునాథం చ గంధాన్యైః పూజయిత్వా తతఃపరమ్.
 వాస్తుదేవశిరోదేశే పూజయే దంశుమాలినమ్
 దక్షిణే బాహుమూలేతు కామమానావ్యాపూజయేత్
 కుమారం కూర్చరే చైవ హస్తే చైవ వినియోగమ్ ౩
 అశ్వినౌ చ పదద్వంద్వే చంద్రం దేహస్య మధ్యతః. 4
 పాణౌ తు దక్షిణే దుర్గాం కూర్చరే మాతరస్తథా
 నామే తు బాహుమూలేతు స్థానం హృదయపద్మమ్
 1. మాం హరిం హభిదేశేతు బ్రహ్మణంతుప్రపూజయేత్
 దిత్వస్తాసు చ దిక్పాలాన్ తేత్రనాథపథోత్తరే.
 పార్శ్వే సంపూజ్య తద్వాస్తు పశ్చిమే దేశికోత్తమః
 అగ్నిం సంస్థాప్య విధివ త్సూచోపనిషదా హునేత్.

సాతాంతరాణి.

1. మాం హరిం హభిదేశేతు.

సర్విషా శతవారం తు సహస్రం వా యథారుచి
 అపామార్గై శ్చ శమ్యై శ్చ ఖాధిరై ర్జుమయూ త్తతః.
 సమిద్భిర్ములమంజ్రేణ తత్తస్మత్తార్జ్వలసంఖ్యయా
 సూక్తేన పౌరుషే నైవ చరణా షోడశాఽనుతీః. 10
 జుహుయా ద్వాస్తుదేవాః చ చరణాచ సకృత్సకృత్
 దద్యా త్తేతాగ్ధినాథాయ దేవేభ్యశ్చ బలింకృమాత్.
 అనేన విధినా కృత్వా వాస్తునాథస్య పూజనమ్

జూదధరణవిధిః అపరాణ్ణా తు సగ్రహప్రే మూర్తిపై సహదేశికః. 12
 నృత్తగీతాదివాద్యైశ్చ నదీతీరం ప్రవేశయేత్.
 జలా ద్భింబా సముద్ధాప్య సృష్టిక్రమ మనుస్మరణ. 13
 కలశస్థా శ్చ కంభ స్థ 1 దేవతా విసృజే త్తదా
 బింబాని విష్టకే తీరే ప్రాజ్ఞుఖం వా పుష్పదజ్ఞుఖం. 14
 సమవస్థాన్య బింబేషు లోహజానాం విశుద్ధయే
 త్రిత్రిశీఫలతోయేన శోధయిత్వా తు మూర్తిపైః. 15

♦ ♦ ♦

వస్త్రే¹ రాధరత్నైః పుష్పై గ్గం ధై శ్చ వివిధై శ్శుభ్రైః
 మనోహర మలంకృత్య బింబా న్యారోప్య యావత్. 16
 తూర్యమంగళవాదిత్రై ర్ని నయే ద్యాగమంటనమ్
 మంటనస్యోత్తరే భాగే విష్టకే సన్ని వేశయేత్. 17

ఇతి శ్రీసాంఘరాత్రే షహోపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 వాస్తుపురుషావాహన జూదధరణవిధి ర్నామ సప్తదశోధ్యాయః

(శ్రీ శ్రీ శ్రీ)

♦ ♦ ♦

శ్రీమత్సాంబరాతే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

అష్టాదశోధ్యాయః

ప్రతిష్ఠాన్నపనవిధిః.

- సయనోన్మీలనం అథాత స్సూత్రనయ్యోమి ప్రతిష్ఠాన్నపనక్రమః
 సయనోన్మీలనం కుర్యాద్ద్వింబస్య తు విధానతః. 1
- మధువాతేతి మంత్రేణ దృష్టిః సుద్ధాటనం చరేత్
 స్వపార్థా తతః కుర్యాద్ద్రతౌబంధవ మాదితః. 2
- స్వపార్థరక్షణం
 బంధనం 1 సావర్ణమాశ్రమం ఔమం వా నోచేత్కూర్వాన మేవవా
 తంతుభిః పంచభి ర్వాపి సప్తభి ర్వా కృతం శుది. 3
- షష్ఠ్యత రశతై శ్చైవ శ్రమ్మతై స్త చ్చతుర్గుణై
 క్రముకార్థతగ్గురై ర్వా శదశ్యాదిభిరై ర్యతమ్. 4
- భాదిద్యయప్రమాణేన తంతులేన చ పూరితే
 సావర్ణై రాజితే వాపి తామ్రపాత్రే ధవా గురుః 5
- నిత్యే శ్య శత్రు మాచ్ఛాద్య పరిచారక మూర్ధ్ని
 విశ్యవ్య స్య త్రగీతాద్యైః ఛత్రచామరవైభవైః. 6
- అనేకదీపసంయుక్తం 2 వితానేన నమన్వితః

పాతాళేరాజి.

1. సావర్ణమేవకూర్వాన మూర్ధ్నిః కుర్యాద్ద్యధారుచి.

2. విశోనద్యజ్ఞోభిరమ.

శాకునాదిమహాసూక్త పఠద్విద్భాష్యంతై స్సహ. 7

దేవాగారం పరిక్రమ్య త్రివారం యాగమంట పే
బింబస్య పూర్వదిగ్భాగే గోమయాలిప్త భూతలే. 8

తత్పాత్రం తు వినితీప్య సూత్రమంత్రేణ పూజయేత్
ప్రోక్ష్యతోయేనతత్సూత్రం గృహీత్వాహస్తయోర్ద్వయోః
ఊంగుష్ఠానామికాభ్యాం తు అపరాజితమంత్రతః

చందనం చ సమాలిప్య సూత్రం బింబస్య తక్షిణే. 10

హస్తే చైవ శ్రికులీరాం బద్ధీయా ద్దక్షిణే తరే
సూత్రం దక్షిణహస్తేన స్పృశ స్నేహగ్రామానసః. 11

అస్త్రమంత్రం జపిత్యాగ దేవమర్వాదిభి ర్యజేత్

స్పృశవమంటప

న్నపనార్థం ప్రకుర్వీత మంటపం లక్షణాన్వితమ్. 12

లక్షణం

దశహస్తప్రవిస్తారం ద్విగుణేనాయతం శుభమ్

చతుర్దిక్షు చతుర్ద్వారం తోరణై శ్చ విరాజితమ్. 13

మంటపం తత్త్రిధా కృత్వా తృతీయాం నేధ పశ్చిమే

చతుర్హస్తాం స్నానవేదీం చతురశ్రాం మనోహరామ్. 14

హస్తోచ్చేధా మూర్ధ్వభాగే వలయేన విరాజితామ్

కృత్వా తదుత్తరే పార్శ్వే ఒలకుల్యాం ప్రకల్పయేత్.

తన్మంటపస్య చైశాన్యే సుగంధజలపూరితామ్

జలద్రోణీం కటాహం వా నితీప్య చ్ఛాదయే జలమ్.

ఏవేన వాససా వేన్యై నవమాసం సముచ్చరన్

అభిరుక్త్యతతోర్వాది పూజాద్రవ్యాం శ్చ కల్పయే

ఏకాశికలశస్థాపన చందరాద్ధాగ్రీణి సూత్రాణి చతుర్దశనిపాతయేత్

మండలలక్షణం

తతో దగాయతాని స్యుః కోష్ఠా న్యేకోన్మనవ్రతిః. 18

శతం తు సూత్రవిస్తారం షోడశాంగుల సమ్మితమ్

అష్టదిక్షు తథా మధ్యే ప్రత్యేకం నవభూమిభుః. 19

నవకోష్ఠాని సంగృహ్య శేషకోష్ఠాని మూర్జయేత్
ఏకాశీతిపదే ప్లేవం వీహిభి స్తండులై సి.లై: 20

తుర్యాంశేన క్షమా శ్శు. గ్న త్పునక్వీతానికల్పయే
ఏధికాను కుశా న్యన్య సౌవర్ణా రాజితాస్తభా 21

గోలక్షణం.

తామ్రజాన్ మృగ్మణా న్యానకాశాన్ లక్షణాన్వితాన్.
పక్వబింబసమానాభాన్ అచ్చిద్రా న్నోటపక్షితాన్. 22

న్యనవంతా సభిన్నాంశ్యే కలమండలవర్జితాన్.
కలశాన్ విష్ణు. గ్నాత్వా క్షతాశ్య నవతింతుభి: 23

తతుం తస్యేతి ముక్తేణ వేద్యే పశ్యిమభూతలే.
ధాన్యపీతం ఏథా యోగ్యే. స్క. ల. శా. సభివాసయే. 24

విష్ణుమంత్రేణ ప్రగ్రా నాదగ్రామ్మశాన్ న్యనత్
కుశేషు తేషు సమ్మ. భ. ని. తే. పే. త్తానధోమూఖా. 25

ప్రణవం సమ్య గుచ్ఛార్థ తిక్తుంభోరి పూర్వవత్
పరిస్తీర్య తతో దంభ్య స్థితేణ సరమేష్టికా. 26

పురుషే గాన్ధ్యోశోయసవో ద్రి. తే. త్వాజ్ఞుఖస్సయమ్
విశ్వేనాతితివిన్యాసం క్షత్వా మంభాని తాని వై. 27

ఉత్తానాని తతి: క్షత్వా సప్రత్యా హ్వయవిద్యయా
అజ్యేన విష్ణుగాయత్ర్యా తతి ముద్వేదిరం హు కీత్. 28

సంపాతాజ్యేన సంస్పృశ్య స్నిహస్రగన్యసంచయమ్
జలేన పూరయే దర్శా కలశా నిష్కృష్టవిద్య గూ. 29

గోళాపన విధి:

మధ్యే కుంభేష్పురిం వ్యవిప్రచాచ్యాముద్వేదకం న్యనత్
రత్న కుంభం త ధాగ్నే సే. పు. కు. భం తు దక్షిణే. 30

నైరుతే లోహకుంభం సు వానాన్యాం మూర్జనోదకమ్.
గంధోదకం చ వాయున్యాం కౌబేంభ్య మక్షితోదకమ్.

యనోదకం త ధేళాన్యాం దద్యహి: పూర్వదిక్పశితే.

సవకే మధ్యమే పాద్యకుంభం తత్ర నివేశయేత్ . ౩
 అర్ఘ్యం యామ్యే తథాచామం వారుణే చోత్తరే తథా
 పంచగవ్యం తథాగ్నేయే మధ్యే దధిషుటం స్యనేత్ .
 నైరుతే చ తథా క్షీరం వాయూ మధుషుటం స్యనేత్
 కషాయకుంభ మిశాన్యాం సర్వత్రోపరితోఘటాః .
 శుద్ధోదకాం శ్చ తుష్పప్తి మస్తా ఎష్టా నివేశయేత్ .
 చతుర్వింశతి దర్భై శ్చ కూర్పాం కృత్వాతు మధ్యః
 ఘృతకుంభే స్యనే త్యేష జలకుంభేషు సర్వతః
 సప్తభిః పంచభి ర్వాధ శృతాః కూర్పాన్ వినిక్షిపేత్
 పిథాయ కుంభాః చక్రేణశరావైర్వేష్టయేత్క్రమాః
 వాసోభి ర్ద్రివ్యకలశాన్ ఇమం వస్త్రాణి మంత్రతః .
 అన్యా నేకైకవస్త్రేణ చ్ఛాదయేత్సంత్ర ముచ్చర
 ఋత్విగ్భి సుహదేవస్య సన్నిధిం ప్రాప్య దేశికః .
 వేదవాద్యేషు ఘోషేషు ప్రవృత్తే సర్వనాదికే .

హోమం

కల్యాణదేవతా

వాహనవిధిః

అశ్వేన మూలమంత్రేణ జహనుయాత్కుంభసంఖ్యం
 సంపాతాశ్వేన కుంభేషు దేవతావాహనం చరేత్
 ఘృతకుంభే వాసుదేవం ఉష్ణకుంభే తు పూరుషమ్ .
 ఫలకుంభే సత్యదేవం అచ్యుతం మార్జనోదకే
 అనంతం బీజకలశే రత్నకుంభే తు కేశవమ్ .
 నారాయణం లోహకుంభే గంధతోయేతు మాధః
 యవోదకే తు గోవిందం పాద్యే విష్ణుం సమర్చయేత్
 మధుసూదన మ్హరేతు కుంభే చాచమనీయకే
 త్రివిక్రమం పంచగవ్యే వామనం శ్రీధరం తథా .
 దధికుంభే క్షీరఘటే హృషీకేశం సమర్చయేత్
 ఎద్దనాథం మధుఘటే తర్కమా యోదకేకమాత్ .

దామోదరం యజే దత్ర వీరపూజాపురస్కరమ్
కలశాన్పదధాన్యేషు కలశేషు వసుధరామ్. 45

కూర్చే వ్యస్త్రేణ చక్రికాసు హేతిరాజం తదైవచ
వస్త్రేషు విష్ణుం సంపూజ్య స్నాపయే తు క్తవర్తనా.
విష్ణుగాయత్ర్యాచ ఋత్విగృధ్యతం పాద్యకుంభకమ్
హస్తే గృహీత్వ కూర్చేన తత్కుంభస్థితవారిణా. 47

ఇదం విష్ణురితి పోత్య స్నాపయే త్సు రుషోత్తమమ్
మూలమంత్రేణ చావ్యాది దీపాంతై రర్చయే ద్విభుమ్.
ప్రతిద్రవ్యఘటస్నానే మూర్ధానం దివ ఇత్యుచా
మృద్భి రేకోనవింశద్భి రాలిప్య కమలాసనః. 49

పంచవారుణికై ర్శంఖైః జలైః ప్రత్యుత్తరేణ
ఆపోషే త్యర్ఘ్యతోయేన పూర్వవ త్స్నాపయే ధరిమ్.
తద్విష్ణోరితి మంత్రేణ తథాచమనవారిణా
పవిత్రం తేతి మంత్రేణ పంచగవ్యాభిషేచనమ్. 51

ఘృతమంత్రేణ మధ్యస్థ ఘృతకుంభాభిషేచనమ్
దధికావణ్ణమంత్రేణ దధ్నా దేవాభిషేచనమ్. 52
ఆవ్యాయన్వేతి మంత్రేణ పయోభిన్నపనం చరేత్
మధువాతేతి మధునా ఓషధీ రిరిమంత్రతః. 53

కమాయవారిణా స్నానం దేవదేవస్య శాజీణః
మానస్తోకేతి మంత్రేణ ఉష్ణకుంభాభిషేచనమ్. 54

వవత్తేతి ఋచా కుర్యా ద్గ్రీతనవార్యభిషేచనమ్
ఫలినీత్యనువాకేన ఫలాంబుస్నాన మూచరేత్. 55

హిరణ్య గర్భమంత్రేణ లోహతోయాభిషేచనమ్
త్రాతార మితి మంత్రేణ స్నాపయే దక్షశాంభసా,

శ్రీ పురుషోత్తమ సంహితా.

ఇదంవిష్ణుః శ్రీ సానం కుర్యాద్వై యవారిణా
 నారిగాన్మపనం కుర్యాత్ శ్రీసూక్తేన తతః పరమ్. 57
 సహస్రధారయా శుద్ధస్నానం కుర్యాత్ చుభై ర్భైః
 వపనం స్నాప్య దేవేశం మండలగాఢనం చరేత్. 58

ఇతి శ్రీ సాంచరాత్ర మహాపనిషది శ్రీ పురుషోత్తమ సంహితాయాం
 ప్రతిష్ఠాస్నానవిధి ర్నామ అష్టాదశోధ్యాయః

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీపంచరాత్రే శ్రీపుకష్టోత్తమసంహితాయాం.

ఏ తో న వింశో ధ్యాయః :

శయ్యాధివాసవిధిః.

శ్రీభగవానువాచ.

శయ్యాధివాసవిధిః అతఃపరం ప్రసయ్యమి శయ్యావాసక్రమం పరమ్
ప్రతిష్ఠాకర్మసంసిద్ధి ర్భవ జ్యేష్ఠ స సంశయః

.....

మండలోపరిశయ్యాం య కారయే దక్ష మార్గతః
శయ్యాపరికల్పనం ద్వాదశాక్షరమంత్రేణ వేదికాం ప్రోక్షయే త్తతః

అధికపాదాని —

1. మంటపం కల్పయే దాదౌ సర్వలక్షణసంయుతం
గోడశస్త్రభసంహితం అలంకాచై రలంకృతం
2. కడలిపూగపున్నాగ కృముకాది తరూకాతథా
కుశపుష్పాని మాలాం శ్చ వితానఘృజకేతనాః
3. ద్వాదశకుంభాంస్తోత్రజానిదర్శనానియుథాక్రమం
అభాష్టమంగళం చైవ అలంకృత్య సమంతతః
4. సుస్థుల్వాగరుధూపాని దీపమాలాని కల్పయేత్ .
సుగంధేనా నునిప్యాగ రంగనల్లం సమం
5. పూనిచిత్రా నివృన్దస్య హృద్యే మండలమానినః
స్వస్తి శ్చేభద్రకంవాపి నరా బ్రహ్మచేతరం తు వ

పాగ్రానుదగ్రాంశ్చ | దర్భానాస్తీర్యపుష్కలమ్
శాలినాం నవభారైస్తు తండులూనాం తదర్థకైః. 3

తిలినాం తండులూర్థై శ్చ పీఠంబి కుర్వా త్సునింతరమ్
తస్యోఽథి వ్యాఘ్రచర్మం తూలికాం తదనంతరమ్. 4

మృద్వాస్తరణసంయుక్తాం పి కంబళాన్యః పరి న్యసేత్.

ఔమం తస్యోపరి న్యన్యః క్రిత్రవస్త్రాణి నిక్షిపేత్. 5

4తత శ్చక్లాని వస్త్రాణి సోఽథానాని సర్వశః

శయనాంగాని చాసాద్య కస్తూరీగంధవాసితామ్. 6

నానాపుష్పసమాక్షిప్తాం నానాలంకారశోభితామ్

భగవతోశయనం 5 శయ్యాం ప్రకల్ప్య దేవేశం శాయయేద్విధినా తతః.

బాహ్మణైః పాదపం సూక్త ముచ్చరద్భిర్యథాతథం

తూర్యఘోషైర్మంగళై శ్చ మూర్తిపా శ్చగురు స్తథా.

ఉత్తిష్ఠే త్యాతి వంత్రై శ్చ బింబ మధ్ధాన్య యత్నతః

శయ్యావేదిభఃపం సిత్యాక్షండానాం బాహ్యమార్గతః 9

ప్రదక్షిణక్రమే చైవ శయ్యాయాం శాయయేద్గురః

విశ్వతచ్ఛకు రితి చ యన్వైష్ణవ మితి స్మరేత్. 10

6 కీన్మంత్రాభ్యాం శాయయేచ్ఛమందిరాభియుఖం 7 విభుమ్

శ్చిరూదీపం చ బింబాని పార్శ్వయో ద్వినివేశయేత్.

పాతాంతరాణి

1. కుశానాస్తీర్యపంక్తవిత్.

2. ధాన్యపీఠం ప్రకల్పయేత్

3. నిక్షిపేంద్రాశ్చ కంబళం

4. ధాతవస్త్రాణి తదమ

5. కృత్యాశయ్యాంతతో దేవం

6. మూర్తిపాదైశ్చ శ్చాగురుం శ్చ

7. యథా.

యువాసువాస ఇతి చ వస్త్రీణాచ్ఛాదయే తతః
ధ్వజశోరణకుంభాదీక పూజయిత్వా యథాక్రమమ్,
ఆచ్ఛాదయే త్తోరణాని నవైర్వాసోభిరేవ చ

ప్రాగాదిద్వారదేశేషు ఋగాదిపత్రో ద్విజాన్. 13

సంస్థాప్య దేశికో దేవం హృదయేతు సమాహితః

1 ధ్యాత్వా సత్త్వా తతః కుంభానవ్పదితు వినిక్షిపేత్.

థాన్యరాశిషు శంఖం చ చక్రం పద్మం గదాం తథా

శ్రీవత్సగరుడం కూర్మం ధ్వజం స్వర్ణమయం షీపేత్ 15

కుంభానా మంతరాశేషు నిక్షిపే స్మగళాష్టకమ్

సాంకురాః చాలికా స్థాప్య వేదికాయాం సమంతతః. 16

అష్టే విష్ణ్వాదిమూర్తీ చ కుంభే వ్యప్తసుపూజయేత్

దేవస్య వాయుదిగ్భాగే థాన్యరాశౌ సవశ్రుకమ్. 17

మహాకుంభస్థాపనం సాపిధానం మణిస్వర్ణ దివ్యగంధాంబుపూరితమ్

మహాకుంభం య సంస్థాప్య తస్య చార్వే గళంతికమ్.

కూర్పసూత్రాంబరై ర్యుక్తాంపుణ్యతీర్థాంబుపూరితమ్

♦ ♦ ♦

నివేశ్య పాయసాన్నేన బ్రాహ్మణా న్భోజయేత్తతః 18

తతో హోమం ప్రకుర్వీత ఋత్విజో దేశికాజ్ఞయా

సథితం మణిజం వాపి లోకీకం వాగ్ని మానయేత్.

ద్వాదశాక్షరమంజ్రేణ ప్రోక్త్య పుణ్యహవారిణా

దివ్యాగ్నిం మనసా ధ్యాత్వాప్రత్యక్కుండేతువిన్యసేత్

దక్షిణే శ్చ సర్వకుండేషు పర్యగ్నికరణం చరేత్

హోమం

పాతాంతరాణి.

అధికపాతాణి.

1 ధ్యానం కృత్వా

2 క్షుణ్ధః

♦ ♦ ♦

ఘృపుష్పసమాయుక్తాం సువర్ణప్రతిమాయుతమ్

స్థాపయే త్వర్వకుండేషు పశ్యత్కుండాగ్ని మేవచ. 21 |

♦ ♦ ♦

అగ్నిమధ్యస్థపద్మేషు ఆధారాదీ న్యజే త్రమాత్
వాసుదేవం తు పూర్వాగ్నో యామ్యేసంకర్షణంతథా,
ప్రౌర్యముం శ్రీమే కుండే త్వనిరుద్ధ మధోత్తరే
1 పద్మకుండే మహాత్మీయాధ్యాయయేత్సాజయే త్తతః.

♦♦

శాలాదక్షిణపార్శ్వేతు స్థాప్యధేచతుష్టయం
గంగానరస్వతీగోదా యమునా స్తాసు పూజయేత్. 25
తాద హిత్వా పాయసాన్నం పాచయే సువిచక్షణః
ప్రాక్కుండే జహుయా దగ్నాః షష్టోత్తరసహస్రకం.
కుండస్థదేవమగ్రతేణ పాయసాన్నం తుహోమయేత్
కృతరాన్నం దక్షిణాగ్నో గుడాన్నం పశ్చిమేతథా. 31
హరిద్రాన్న ముదీచ్ఛ్యం తు 2 దుగ్ధాన్న మితరాగ్నిష
తిలశాలి 3 యవై శ్చైవ నేణు బీజై ర్యథాక్రమం. 38
ఋత్విజో జహుయా త్సర్వే గుర్వషజ్ఞాపురస్సరం
కుంభావాహనవిధివవం జత్విత్సు జహ్వాన్సు మహాకుంభే గురు ర్యజేత్.

పరఃశ్రోతి రాసఘనం నమావాహ్యచ్యుతం హరిం

పాతాంతరాణి,

అధికపాణాణి

.....

అగ్నిబీజేన వతిమాన్ వాయుమంత్రీ మనుస్మరన్

1 సారాయణం పద్మకుండే అర్చయేచ్ఛ యథాతథం

(పద్మకుండే శ్రియందేవీ మావాహ్య విధినా ర్చయేత్.)

2. దుగ్ధాన్న మితరాగ్నిష 3. యవశ్రీహి

♦ ♦ ♦ (ప్రాచ్ఛా మహావనీయం చ దక్షిణేదక్షిణాగ్ని ష,
ప్రతీచ్ఛ్యం గార్దపత్యాగ్ని రుక్తురే సగ్యనామకః
ఆగ్నేయే అనధ్యాగ్నిహునికృమహోజపేత్

మూలమంత్రేణ చార్వ్యద్యై శ్శక్తికృత్య పూజయేత్.

సుదర్శం తు శరణే జ్వాలాభిః పరివేష్టితం

సహస్రాదిత్యసంగాశ్చ సహస్రారం యథావిధిః. 31

షడక్షరేణ మంత్రేణ చావాహ్యాస్వయం మర్చయేత్

కత్వసంహార శయనస్థస్య దేవస్య న్యాసం సంహార మేవ చ. 32

న్యాసహోమాదీని కృత్వాస్మష్టి క్రిమేదైవ 1 పునః స్తత్త్వాని సంస్మరేత్.

తత్త్వాని గోఘృతే నైవ పాక్కుండే జహుయాత్తతః

అష్టోత్తరశరం వాపి చాష్టావింశతిరేవ వా

అష్టైవా తుయథాశక్తిర్బహుయా త్తు పృథక్పృథక్

తత్త్వన్యాసస్యహోమంతు శృత్యైవం తదనంతరన్

దశప్రాణాదివాయూ గం న్యాసం కుర్యా దిడాదిషు. 35

షడశన్యాసకృతుః మత్స్యదివ్యతిరక్తేషు ఐశ్వరన్యాస మిరితం

ప్రథమం ప్రణవన్యాసం వ్యాహృతీ సాం ద్వితీయకం.

తృతీయ మక్షరన్యాసం ఋక్షాణాం చ చతుర్థకం.

3 కాలస్య పంచమం జ్ఞేయం వాసరస్యతుష్ఠకమ్.

వర్ణన్యాసం సప్తమం తు తోయన్యాస మధాష్టమం

నవమం నిగమన్యాసం దేవానాం దశమం హితం. 38

పాఠాంతరాణి.

1. స్మృతే తత్త్వాని దేశికః

2. కుర్యా దాహుతయ స్తదా

(దద్యా దాహుతయో గురుః)

గీ. కాలన్యాసం పంచమం చ

కాంతిహోమం

ఏకాదశం విరాజం చ కృతున్యాసం తు ద్వాదశం
 త్రయోదశం గుణన్యాసం మూర్తిన్యాసం చతుర్దశం. 89
 శక్తిన్యాసం తతః ప్రోక్షం లోకన్యాసంతు షోడశం
 శృత్యైవం షోడశన్యాసం శాంతిహోమం సమాచరేత్.
 ప్రాక్కుండే మధునా హుత్వా భూస్వామీతి శతాహుతీః
 సంహతాజ్యం తు సంగృహ్య స్పృశే దైవస్య పాదయోః
 త దైవ వక్షిణే కుండే భువన్స్వామీతి మంత్రితః
 పయసా చ తతో హుత్వా హృదయం సంస్పృశేత్ బృధః
 తతః పశ్చిమకుండే తు సువన్స్వామీతి మంత్రితః
 దక్షా హుత్వా ముఖం స్పృశ్య చోత్త రేత్రిశకుండకే.
 సర్వైర్వాహృతిభి త్తైవ సర్పిషా హోమమాచరేత్
 సంపాతేన శివోదేశే స్పృశేద్భిబస్య దేశికః. 44

కళావాహనం

ప్రాక్కుండే సర్పిషా చైవ గుడేన మధునా స్వయమ్
 హుత్వా తు విష్ణుగాయత్ర్యా శత మష్టోత్తరం గురుః
 సంపాతేన ముఖం స్పృశ్య వేదీదిక్కులశస్థితైః
 భుధిరాశ్వధృతాలాశ బిల్వశాఖాభి రంబుభిః. 46

సించేయుర్మూర్తిసా స్పర్శ్యే చాబ్లింగైః పావనై రపి
 వేదికాకోణకుంభస్థ వైతస్యా శాఖయా గురుః. 47

విష్ణుగాయత్రీయా సించేద్భింబాని సకలాని చ
 | సజీవకరణం కత్వా నివేద్య చయథావిధి. 48

పాతాంతరాణి.

1 సజీవకరణం కృత్వా నివేద్యంతం గుహాజ్ఞయేత్

♦ ♦ ♦

కంకణబంధనం బధ్ని గుగా ద్ధక్తిణే హస్తే కౌతుకం మహాభరతే
 బ్రలింగదానం ద్వారేషు చ బలిం దత్వా స్వస్మార్థః శ్రీమంత్రతః 49
 స్వస్మార్థకయనం అష్టోత్తరశతం ముత్వా పూర్ణాహుతి మథా చరేత్

♦ ♦ ♦

1 ఆచార్యయజమానాద్యైః స్వస్మార్థం తర్భవిత్వే.
 తాయీర న్నాత దుద్దాయ భగవన్నామ ముచ్చరన్.

అధికపాదాః.

♦ ♦ ♦

మహారాజోపచారై శ్చ పూజయేద్దేవ మవ్యయం
 సహస్రనామపూజాం చ కృత్వా ముత్వా మహాద్యుహుః
 మూర్తిమంత్రం యథాశక్తి జపత్వాతు గురుస్వయం
 తపశ్శక్త్యా స్వకీయేన గురుహృత్పద్మ సంస్థితం
 దేవం బింతే సమాశోష్య బ్రహ్మరంభేణ వర్తమా
 ప్రణమ్య శిరసా భూషా నైవేద్యాంతం సమర్పయేత్
 అర్ఘ్యపాద్యోపతాపాణి తామరవృజవాడికాన్
 సమర్ప్య పార్థివే దేవ మాచార్యో నిర్మలాత్మనాన్.

♦ ♦ ♦

అష్టదిగ్బంధనం కృత్వా తేన మాతృద్యవాపహ
 తేదఘోషైః మూర్త్యుఘోషైః స్తోత్రై ర్నానావిదైః పుత్రా
 సృత్తగీతజయధ్వై ర్భగవన్నామకీర్తనైః
 మూర్తిమంత్రజపై శ్చైవ రాత్రికేవం సమాపయేత్.
 పాశాంతరాణి—

1. ఆచార్యో యజమానాద్యైః

స్వప్నాభావేపిదుస్వప్నే శాంతింకుర్యాద్దురుస్వయం.
 శుభం భవతి చేత్కిర్మ ప్రారభే త 1 విచక్షణః
 ఇ త్యేవం సంగ్రహేణైవ ప్రాక్తం శయన లక్షణమ్. ౩౩

ఇతి పాంచ రాత్రీ మహావిద్యయోః శ్రీ పురుషోత్తమ సంహితాయాం

శయ్యాదివాసవిధి గాను ఏకోనవిశోధ్యాయః

(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ)

అధికపాతాని

.....

గ్రామం ప్రదక్షిణీ కృత్య మహోత్సవసమన్వితం

ఆలయం సంప్రవిశ్యాథ నిత్యకర్మ సమాప్యచ.

పాతాంతరాని.

3. యథావిధి.

శ్రీమత్సాంబరార దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాః.

వింశోధ్యాయః

ప్రతిష్ఠావిధిః

ప్రతిష్ఠావిధిః తతఃప్రభాతే పుణ్యార్థే వారే నిర్ణీతం గృతే
 వ్యారవాస్తు 1 దేవప్రతిష్ఠా కుర్వీత మజునాన దేశికః 1
 హోమం తత్సర్వేవాస్తు హోమం తు కుర్యాద్వారస్య దక్షిణే
 గర్తస్థాపనక్రమః గర్భమండర మధ్యస్థ పీఠగర్తేషు శాస్త్రుతః
 రత్నవ్యానం ప్రకృర్వీత ప్రథమావరణేష్టసు
 గర్తేషు బీజాన్యష్టై చ నిక్షిపేత్ తదనంతరమ్. 3
 రత్నాని చ తృతీయే తు ధాతూం శ్చ స్థాపయేద్బుధః
 చతుర్థే చాష్ట కిలోహం శ్చ మధ్యగర్తే తు విన్యసేత్.
 పారదం బ్రహ్మ గాగం చ సువర్ణం శాలిబీజకమ్
 తదూర్ధ్వే స్త్రీశిలాపీఠం స్థాపయిత్వా 4 నిచక్షణః. 5
 సుధయాసు దృశీకృత్య పుణ్యాహం వాచ యేత్తతః

పాఠాంతరాణి—

1. శ్రీతిష్ఠాం దేవ దేవస్య ప్రకృర్వీ తద్విశోత్తమః
2. తదనంతరః.
3. లోహాని.
4. నిక్షిపేత్తమః

- అష్టధాన్యాని ప్రహయి శ్చ యవా శ్చైవ నిష్పావా శ్చ ప్రియంగవః
 నీవారాశ్శాలయోమాషాః తిలాశ్చాప్తాః పశ్యంతీతాః
- అష్టరత్నాని చైడూర్యం మార్కీకం చైవ జలజం వజ్రమేవచ. 7
 పుష్కరాగం చంద్రకాంతం స్ఫటికం చైంద్రసీలకమ్
- అష్టధాకషః ఏతాన్య ఘృత రత్నాని హరితాశం మనశ్శిలా. 8
 సౌరాష్ట్రం రోచనం శ్యామం సీనం గౌరికమంజనమ్
 ధాత్యష్టకమితిహక్తం కృమేణైవ నివేశయేత్. 9
- హస్తసక్రముః శ్రీశిలాపద్మ మధ్యేతు ప్రణవన్యానమాచరేత్
 కర్ణికాయాం స్వరాజ్యేవ వ్యంజనాని దశేషు చ. 10
 విజులాదీనితే ష్టేనన్యాసా కుర్యా ద్యధావిధి
 తతశ్చ పిండికాం గంధైః పుష్పైరభ్యర్చయేత్క్రమాత్.
 పిండికాయాం శ్రియం ధ్యాత్వా ఆహతేనైవవాససా
 పృచ్ఛ్యాద్యచాస్త్రా విన్యస్య ద్వారే ద్వారే యథావిధి.
- అష్టధాన్యవ
 నాది తతః గురు స్మర్యాగభ్య ధ్వజతోరణ దేవతాః
 వినృజ్యచాస్మింహృతయేత్సారోప్య బ్రాహ్మణైస్సహ.
 సమర్థలే స్మహాకుంభం మూర్తికుంభం స్తతఃపరమ్
 మూలంబి సర్వబింబాని మూర్తిపైర్వాహయన్తురుః.
 గళంతికాం స్వయం ధృత్వాతోయథారాపురస్సరమ్
 1 శంఖశ్రేణ్యాదిఘోషై శ్చ మంగళైః క్వినిధై రపి. 15
 ధ్వజఘతీపతాకాద్యైః జయఘోషై శ్చ చామరైః
 వేదపాతై స్తోత్రజాలై ర్హరినంకీర్తనాదిభిః 16
 పౌదకీణకృమేణైవ 2 ప్రవిశేద్గర్భమందిరమ్

పాఠాంతరాని—

1. శంఖశ్రేణ్యాదిఘోషైః క్వినిధైః శ్చ మంగళైః
2. చాలయన్తుః ప్రవేశయేత్.

ద్యౌరేతుదేవ మహ్యైర్ద్యౌరర్చయే ద్దేశికస్వయమ్. 17
 భగవతోస్థాపన విధిః
 పీఠపరిదక్షిణే నైవ దేవమంతః ప్రవేశయేత్
 ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే స్థాపయే ద్దేవమవ్యయమ్.
 ధృవా ద్యౌరితి మంత్రేణ చాత్వాహారమమితృచా
 పృథివీసీతి వైసామ్నా పిండికానాశమధ్యతః. 19

అష్టబంధేన చా పూర్వబింబ శంకుం నివేశయేత్
 పారుషం సూక్తము చాపూర్వకర్మార్చాపురతోన్యసేత్.
 త త్పురశ్శీర్ష వార్చాంచ దక్షిణే శయనం బలిమ్
 ఉత్తరే న్నవనం తీర్థం తాకికా నిష్టభూమిషు. 21
 ఏవం సంస్థాప్య దేవేశ మారాధన మథాచరేత్

మూలబేరస్య పురతో బద్ధ్వా పద్మాసనం గురుః. 22
 ప్రాణాయామతయంకృత్వా ధ్యాయేద్బ్రహ్మం సనాతనమ్
 తం విష్ణుం హృదయే పద్మే మానసం యాగమాస్థితః.
 అభ్యర్చ్య చ శ్రియా భూమ్యా మంత్రేణ పురుషాత్మనా
 అంజలిసిత పీఠేతు సమావాహ్యహరిం తతః. 25

తద్విష్ణుం పృథివీమాయాం తు విన్యసేత్సు సమాహితః
 నివృత్తిమంత్రే ముచ్చార్వ్య తస్మిన్పింబే స్థితం స్మరేత్.
 పృణమ్న స్వాగతం దత్వా ముద్రాంబద్ధ్వాచ దర్శయేత్
 వృష్టిస్థితిలయేష్వేకం న్యాసం కుర్యా ద్యథావిధి. 26

శ్రియాదీనాం చ 1 దేవానాం మహాకుంభ జలేనైవై
 ప్రాక్షుణం ప్రాక్షయేత్స్వ స్వకుంభేణ మదాగన్యా 2 మాచరేత్.
 అగ్నిపృథివీ స్థాపయే ద్దక్షాపత్యాగ్నిం కుండేధిశ్రివణేషు చ

పాతాంతరాణి-

1. దేవీనాం.
2. భూత్యకం.

దేశికో యజమానేన ప్రిహ్వస్తిష్ఠా కృతాంజలిః

దేవస్య పురతః స్థిత్యాగాధామేనాము దీరయేత్

స్తోత్రపాఠః

భక్తవత్సం భక్తానా మభిప్రేతార్థసాధక. 20

పార్థియేత్వా మహం దేవ మదమగ్నిహ కామ్యయా

సన్నిధత్స్వచిరం స్థానే కర్మణే శ్రీధర్మ మయా. 21

ప్రశీద దేవ దేవేశ పూజామపి గృహణమే

గామిన్య రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య ప్రజానా మిందిరావరా.

దేహితుష్టించ పుష్టించ గతిం చ పరమాం తథా

ఇతివిజ్ఞాప్య దేవాయ యజమానః ప్రసన్నధీః. 22

కార్యతపాబంధం ఆచంద్రార్క మనిచ్ఛిన్న పూజార్థం మధున్విషః

దేవనామ్న అర్చ త్తోణీం సస్య జలోపేతాం దేవనామ్నా విలిఖ్యచ. 23

కస్య భూదానపి అర్చకస్య కుటుంబస్య జీవనార్థం ప్రకల్పయేత్

దాన క్రమః తతోర్చకం సమాహూయ కర్తా దేవస్య సన్నిధౌ. 24

కృతాంజలి పుటో భూత్వా విజ్ఞాపన మథాచరేత్

దేవస్యారాధ నార్థం చ త్వక్కుటుంబస్య వృత్తయే

మయాదత్తా మిమాం భూమిగృహణేసిబ్రువన్ తి

శిలాయాం తామ్రపత్రేవా నిఖత్వాదానశాసనం. 25

అర్చకస్య కశే దద్యాత్ సహిరణ్యఫలోదకమ్

యదివార్చక నామ్నా వాక్యత్వాత్తోణీం ప్రదాపయే

దేవస్య నామ్నా భూదాన ముత్తమం పరిచక్షతే

అర్చకస్య భవే న్నామ్నా మధ్యమం ఫలమాచ్యతే.

భూదానమేవ కుగ్రీవ భృతకం సకదాచన

భూదానేన వినాయస్తు భృతకం ప్రదదాతిచేత్. 26

తస్య పంశక్షయం యాతి తస్యాయుశ్చీకృత సక్యతి

సకృత్ దేవకో నామ సర్వకన్య సహిగృహ్యతే. 27

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన భూమిమేవ ప్రదాపయేత్.

భానాచార్యుః భగవత్పాదతీర్థాంబు సేవనార్థం వరేత్తతః. 41

నియోజనం స్థానాచార్యం చ తత్థానే హస్తకం చ నియోజయేత్
అధ్యాపకాన్ సృత్తగీత వాద్యకాన్ పరిచారికాన్. 42

స్థానశుద్ధి కరణన్యాయాన్ పాత్రీశుద్ధికారాం స్తథా
దేవపూజాభివృద్ధ్యర్థం తాంస్తాం శ్చ నియమే తతః. 43

యేతేషాం జీవనార్థం చ భూమిం దద్యాద్యథావసూ
తాన్ సేవాసు నియుజ్యాథ తత్తన్నా మభిరేవనః. 44
పరిచారకవర్గై శ్చ యః పృతిష్ఠాపయే ద్విభుమ్

సయాతి పరమం స్థానం తత్రాస్తే భగవానివ. 45

యజమానస్య విభవే సర్వానేతాస్ప్రకల్పయేత్
నోచే దర్శక మేకం వా వరయే ద్భక్తితో ద్విజః. 46
సంపూర్ణఫల మాప్నోతి యావదాభూత సంప్లవమ్

ఆచార్యదక్షిణాది అన్యేషాం చైవ భక్తానాం సృత్తగీతాది కుర్వతామ్. 47
సర్వేషాం ఋత్విజాం చైవ యతీనాం విదుషాం తథా
బ్రుథావితానుసారేణ తోషయే చ్చ వృథక్ పృథక్.

యజమానస్తతో భక్త్యా కల్పితే విష్ణురే తథా
పృతిష్ఠాపక మాచార్యం ప్రతిష్ఠాంతే సమర్పయేత్. 49

సావర్ణకటిసూత్రై శ్చ కేయూరైః కటకై స్తథా
మణిహారైః కుండలై శ్చ రత్నజై రంగుళీయకైః. 50

తౌమసస్తోత్రరీయై శ్చ జీవా జీవ ధనై స్తథా
తోషయిత్వా యథాన్యాయం దేవవత్సౌ సమర్థహృది
యానాదికే సమారోప్య తూర్యఘోష పురస్కరమ్
గ్రామప్రదక్షిణే చైవ స్యగృహే సంప్రవేశయేత్. 53

యమేవం స్థాపయేద్దేవం 1 పాంచరాత్రాగమోక్తః
 నరూతిః పరమం స్థానం 2 అపునర్భవలక్షణమ్: 53
 పునాతివశజాన్ వైవ పురుషా నేకవింశతిమ్
 ఇతి సంక్షేపతః ప్రాక్తో ప్రతిష్ఠాకర్మణి శోభనమ్. 54

ఇతి శ్రీ పాంచరాత్ర మహాపనిషది శ్రీ పురుషోత్తమనంహితాయాః
 ప్రతిష్ఠావిధిర్నామ వింశోధ్యాయః
 శ్రీశ్రీశ్రీ

ॐ

పాతాంతరాణి.

1. పాంచరాత్ర విధానతః
 2. పునరావృత్తి వర్ణితమ్.
- శి.పద్మజ.

శ్రీమత్సాంబరాత్రీదివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

ఏకవింశోధ్యాయః

విమానాదిప్రతిష్ఠావిధిః

శ్రీభగవానువాచ.

విమానప్రతిష్ఠా

ప్రాసాదమంటపాదీనాం ప్రతిష్ఠాబహుణం శృణు
 ప్రాసాదస్యాగ్రతః కుర్యాద్విధివద్వాగమంటపం. 1
 చతుర్ద్వార సమాయుక్తం చతుస్తోరణ భూషితమ్
 ప్రాసాదస్యాపి పరితః కుర్యాత్కుండాప్తకం గురుః
 యాగపంటపభూభాగే కుండమేకం ప్రకల్పయేత్
 సమస్త మూర్తిహోమంతుం తస్మిన్నేవప్రకల్పయేత్ 3
 రాత్రావేవాంకురారోపం యథావిధి సమాచరేత్
 శైలోద్ధంపూర్వవత్కుంభంకృత్వాధాతుమయంతువా 4
 తద్విగోళకమానేన మంత్రబింబేనపైసహ
 అధివాస్య యథాన్యాయం సర్వోపకరణాన్వితం. 5
 స్నానార్థమఖిలం తాభ్యామాపాద్యచయథావిధి
 తస్మిన్కరత్నాదినంయుక్తే బింబకుంభేనివేశ్యచ. 6
 పుష్పైరాభరణై ర్వస్త్రైః చ్ఛన్నం కృత్వాస్ఫుటపుష్పవర్

పాతాంతరాత్—

1. కుర్యాద్విధికోర్తమః

శనైః ప్రాసాదశిఖర మారుహేన్మూర్తివైస్సహ. 7
 రత్నన్యాసం తతఃకృత్వా 1 పూర్వోక్తే క్రమేణ
 వివేకయే తతోబింబా శిఖాకుంభ సమన్వితమ్. 8
 సంపూజ్యవాససాచ్ఛాద్య సుధయాదాగ్ధ్య మాచరేత్
 ప్రాసాదం ప్రాపయేత్పశ్చాత్ వర్జ్యసిద్ధార్థకాదిభిః. 9
 విమాన పట్టికాగూఢా తు పంచవింశతి తంతుభిః
 బద్ధాశు క్షేతుకంపశ్చాత్ కుంభాచ్ఛాయాధివాసనమ్.
 దర్శనే న్న సనం కుర్యాత్ పూర్వ వద్దేశికోత్తమ
 చతుర్దిక్షు విమానస్య మూర్తయః కల్పితాయది. 11
 నేత్రాణి తేషాం చోన్మీయ యథాశాస్త్రక్రమేణతు
 విమానస్యాపి కుర్వేత కూర్ప ద్వారాధివాసనమ్. 12
 ప్రాక్కుండేనకలంహోమమాచార్యస్వయమాచరేత్
 పూర్ణాహుతిం తతః కృత్వాచక్రం విఘ్నతయంపరమ్.
 ప్రతిష్ఠాప్య సమభ్యర్చ్య తతోత్త్రం సమనంతరమ్
 త్రియంశేన శిఖామచ్చు శిఖామంత్రేణ విశ్మయేత్. 14
 ప్రాసాద బింబయోర్వి ప్రస్థాపనం యుగపద్మవేత్
 విమానస్య ప్రతిష్ఠేద్ధం సమాసాత్కీర్తితం మయా.
 శ్రుణుశ్చం మంటపాదీనాం ప్రతిష్ఠాం మునిపుంగవా.
 మంటపం ప్రథమం చాగ్ర్యం తద్దై వాస్థానమంటపమ్.
 ప్రాకారం సచనావాసం కోశాగారాంబరా స్పదే
 వానీయ పుష్పశాలాం చ తథాపై యుగమంటపమ్
 థాన్యాగారాది సర్వాం చ తాళయో దృఢభిర్బలైః
 చర్యగ్నికరణా కృత్వా మాత్సర్యోల్లేపనాదికమ్. 18

మంటపప్రతిష్ఠా

వాతాంతరాదీ.

1. కాస్తోక్తేనైవ మార్గభిః

వంచగజైశ్చ సప్రహృత్ 10 తానాద్యైశ్చ భూషయేత్
 గంధైశ్చ భూషయిత్వాతు దీపానారోపయేత్ తతః. 19
 సుఖాచారైరలంకృత్య విశిలేష్య విచాక్షతాన్
 వాచయిత్వాతు పుణ్యాహం నాస్తువాధంతతోర్పయేత్.
 2 ప్రకల్యథాన్యపీతం తు తత్రీకుంభం నివేశయేత్
 దేవం. తత్రీసమభ్యర్చ్య సాంగం సవరివారకమ్. 21
 స్థండిలేవాపి కుండేవా పత్రిషాస్యానలం తతః.

♦ ♦ ♦

దేవమ గ్నాతు సంతర్ప్య పూజయిత్వైమథాచరేత్.
 సుముహూర్తేతు సంసౌప్తిపోత్ర పేతుంభతోయతః
 వాహనరథగోళ ఇత్యేవం మంటపాదీనాం పత్రిష్టావిధిరీరితః. 23
 రాదీనాం ప్రతిష్ఠా రథాదిగోళురాదీనాం వాహనానాం సమం స్మృతమ్
 ద్వారశాఖాకవా ద్వారేద్వారే ప్రకల్పేత కవాటద్వయ మబ్జజ. 24
 టాడి ప్రతిష్ఠా పోత్రయే ద్వారశాఖా శ్చ పుణ్యాహస్య జలేనతు
 సప్రహృత్ ధృశ్య వాసోభి రాచ్ఛాద్య స్థండిలే తతః.
 కవాటా శ్చ ద్వారశాఖా. స్థాప్యకుంభేయజే తతః.
 అష్టా కుంభం శ్చ పరితః వాసుదేవాదిమంత్రితః 26

పాఠాంతరాణి—

1 చాలం కృత్య విశేషతః.

2 ధాన్యపీతం ప్రకల్యాధ మహామంథం నివేశయేత్.

అధికపాతాని.

పహోమం కుర్యాద్యధాకాస్త్రం

ప్రాణోష్ఠిశ్చేనైవ నర్తనా

మంటపానా నుధిపతిం తార్థ్యం హుత్వా స్వమంత్రితః

సహస్రమయితం వాపి అష్టోత్తరశతంయనా

సమిధాన్యః కుంభాద్యైతగ్రీష్మకంకు స్పృశక్ పుష్కక్.

కుంభస్యోత్తర దేశేతు కరకం స్థాపయే ద్గురుః

తోరణాదీని సంపూజ్య అభివాసం చ కారయేత్. 27

హోమం చ విధివత్కృత్వా సంపాతాజ్యేన నేచయేత్

సుముహూర్తే సులగ్నేచ కవాటాధస్థితాశ్చని. 28

గర్తేతు రత్నవిన్యాసం పుణ్యాంహంవాచయే త్తతః

పంచగవ్యేన సంప్రోక్ష్య కవాటాస్థాపయే ద్విజః. 29

కూర్చేన కుంభతోయేన దేవానావాహయే త్తతః

అథోభాగేతు శాంతించ వాద్దేవీం దక్షిణే తథా. 30

ఉత్తరేతు రతించైవ లక్ష్మీమూర్ధ్వేతు నిస్యనేత్

కవాటే దక్షిణేబిష్మాక విశ్వదృగ్భూతభావనా. 31

కవాటే వామకే స్థాప్య విశ్వవక్త్రః ప్రతాపవాన్

దశావతారమూర్తీంచ తథావాహ్య యథాక్రమమ్.

వేదేషు వేదశాస్త్రాణి పురాణాని క్రమాన్వయేన

నారాదేషుత్రయత్రింశ ద్దేవానావాహయే త్తతః. 32

కీలేషుచ ఋషీన్వయస్య గౌరీశు పట్టికాతలే

కుండపట్టే కవాటస్య విస్వభావన మర్చయేత్. 33

కవాటస్థాపనాప్రోక్షా చక్రస్య స్థాపనం శ్రుణు

సుదర్శన పరిశిష్ట అధవక్ష్యే విశేషేణ చక్రస్థాన ముత్తమమ్. 34

.....లక్షణం చక్ర రాజస్య సంక్షేపా 1 ద్విజసత్తమాః

అధికపాఠాని.

పాఠాంతరాణి—

*** కవాటాధిపతిం వాయు మావాహ్యభర్త్య యత్నతః 1 ద్వ్యక్ష్యలేతోధునా
అవత వాయుమంత్రేణ జపం కుర్యా యథావిధి

... గ్రామరీప్త విశాకార్థం వహ్నిచో రామయూదిభిః

దేవాగారస్య రక్షాగ్ధం దేశక్షేపార్థమేవచ.

సుదర్శన ప్రతిష్ఠాతు కర్తవ్యం భగవద్దేవే

గోపురగ్రేనవా గ్రామమగ్నే ప్రంభాగ్రితఃకగ్రిమాత్.

కుదర్శనలక్షణం విస్తృతం దశహస్తేన పంచహస్తేన వా పునః. 36
 కరద్వయేన వా కుర్యా ద్విద్వాద్వాత్రింశదంగులమ్
 చతుర్వింశాంగులం యద్వా షోడశం ద్వాదశం తథా.
 మూలలింతాననసమం సహస్రారసమన్వితమ్
 యద్వాశతార మథవా చతుర్వింశత్యరాన్వితమ్. 38
 ద్వాదశార మథాష్టారం యద్వా పంచాశ్రమేవవా
 అరానామానుగుణ్యేన జ్వాలాభిః పరివేష్టితమ్. 39
 1 త్రికోణనిర్మితం చక్రం నాభిమండలమండితమ్
 స్వర్ణాద్వైః కారయే ద్విద్వానానారత్నైశ్చశోభయేత్
 శ్శ్యపరిష్టక్రిమః శిల్పినం ధనిథాన్యాద్వైః స్తోషయిత్వా యథావసు
 సంగృహ్య సర్వసంభారాన్ యాగద్రవ్యాణ్యశేషతః.
 విమానసా్యత్తరేభాగే కుర్యా న్మంతుప ముత్తమమ్
 షోడశస్తంభసంయుక్తం మధ్యేనేదీం ప్రకల్పయేత్. 42
 వేద్యాశ్చ పరితోదిక్షు చతుష్కుండాని కారయేత్
 యద్వైకకుండం కుర్వీత పట్కోణం తు మనోహరమ్.
 తదుత్తరద్వారదేశే సమీపే స్నానమంటపమ్
 స్నానమంటప రాదేతు అంకురార్పణమంటపమ్. 44
 కృత్వాచాభ్యంతరేదేశే సుధాచూర్ణైశ్చ మండయేత్
 అంకురానర్పయే త్సుణ్యే కాలే పూర్వే యథోదితే. 45
 మథిత్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య సర్వకుండేషు మూర్తిపాః
 వాస్తుహోమాదకంకృత్వా యథావూర్వంతు కారయేత్
 పర్యగ్నికరణం సర్వ వస్త్రానాం కుండపహ్నిరా
 పంచగవ్యేన సంహృత్య పుణ్యాహవ్య జలేనతు. 47

పాతాంతరాజీ—

2 పట్కోణనిర్మితం

క్షీరేధివాన్యతచ్ఛక్రం నప్రభిః కలశైః స్పృశేత్
 పూర్వోక్తే నైవమార్గేణ జలవాసాదికారయేత్. 49
 తతోపరాష్టానమయే చక్రముద్ధావయేజ్జలాత్
 యాగశాలాం ప్రవిత్త్యైవ స్నపనంకారయేత్క్రమాత్.
 మంత్రేణోస్మిల్యనేత్రేణు శయ్యాయాం శాయయేద్గుః
 ధాన్యవీరగతే కుంభే హేతిరాజం సమాహ్వయేత్
 న్యాసంకృత్వా విధానేన శాంతిహోమం చ కారయేత్
 చక్రం నజీవం కుర్వీత పూర్వోక్తే యాగమంటపే. 52
 దర్భాస్తరణసంయుక్తే మూర్తిపై స్సహితః స్వపేత్
 ప్రభాతే సమనుప్రాప్తే మూర్తిపై స్సహితోగురుః. 53
 వాస్తుదేవాదిదేవాంచ సంపూజ్యోద్వాప్యదేశికః
 పూర్ణాఘ్నితంత్రోమత్యావహ్నించక్రే సమర్పయేత్
 ముహూర్తేతు శుభేప్రాప్తే యజమానో జితేంద్రియః
 ఋత్విగచార్యసహితో వాద్యఘోష పురస్సరమ్. 55
 ధామప్రదక్షిణేనైవ చోపరిస్థానమావేశేత్
 స్థాపయే చక్రరాజంతు రత్నన్యాస పురస్సరమ్. 56
 ధృవంత ఇతిచోచ్ఛార్య చతుర్దిక్షుబలింక్షిపేత్
 ఆచార్యదక్షిణాం దద్యా ద్యజమానో యథాక్రియమ్.
 ఏవం యః కురుతే భక్త్యా చక్రం సాదర్శనం మహత్
 ఇహభుక్త్వాభలాన్ భోగన్చాంతేసాయుజ్యమాఘ్నయాత్.

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 విమానగోపురమంటపాది ప్రతిష్ఠావిధిర్నామ ఏకవింశోధ్యాయః

శ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీమత్సాంఘికరాత్ర దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం.

ద్వా వింశో ధ్యాయః

చక్రాబ్జమండల దీక్షావిధిః.

అవశ్యావాచ.

దీక్షావిధివచనార్థం భగవన్ శోభతు మిచ్ఛామి దేవదీక్షాం పరాంశుభామ్
విష్వాక్షాః కస్మిన్ కాలే తు కర్తవ్యం దేవతారాధనార్హతామ్. 1

అదీక్షితానాం పూజాదా ప్రాగుతా నధికారతా
తస్మాద్దీక్షావిధిం నమ్య గృహస్వ మమ సువృత. 2

శ్రీభగవానువాచ.

భగవత్ప్రతివచనం శృణుదీక్షాం ప్రవక్ష్యామి యథాశాస్త్రం నమాహితః

దీక్షావిధిప్రకరతా యాంకృత్యా మనుజా స్సర్వే భవంతి భగవద్భయాః

దీక్షాకర్తార్థా ధీయుతే ఋక్తి రనయా క్షీయతే చ యథాభవః

నిర్వచనం. దీయతే క్షీయతేచైవ సావీత్యేత్యభి ధీయతే. 3

వైష్ణవం భగవద్భక్తం నర్వతంత్రార్థకోవిదమ్

దీక్షాగురులక్షణం ప్రతిష్ఠాతంత్రీకుళలం పాంచరాత్రా స్వయోద్భవమ్.

మహాభాగవతంవృద్ధం । నమాహూయాబ్జసంభవ

దేవదీక్షాస్థలనిర్దేశః దేవతాయతనే రమ్యే గృహేవా గురుశిష్యయోః. 4

పాథాంతరాని—

1. పూచార్యం పరమే శ్చురా

- గురుమూఖాదేవ
మంత్రోపదేశా
వశ్యకతా.
- 1 శుభలగ్నో నునక్షత్రే దేవదీక్షాం సమాచరేత్
యద్యచ్ఛ్రీ యాశ్చోమంత్రః ఛలేనాథ బలేనవా. 7
సత్రేక్షి తేవానర్థస్య ప్రత్యుతానర్థకృద్భవేత్
సర్వేమూతా స్సర్వఫలాః గురువక్త్రా 2 ద్వివిస్మతాః.
తస్మాద్గురుః మూఖాదేవ మంత్రాగ్రాహ్యమనీషభిః
విష్ణ్వర్చనాది దీక్షాయాం స్వయంవ్యక్తస్థలాదిషు. 9
దీక్షాకాలనియమః అయం నూనఋత్యుదేవి తిథివారాదికం శుభమే
లరిమిత్రాదికం తద్య బాచాఽయో నవిచారయేత్. 10
మంత్రాగ్రా ముపదేశోయం దేశికస్య ముఖాంబుజాత్
అభియాతస్య దీక్షేతి తయా శిష్యః పవిత్రతః. 11
ప్రణతా యైవ శిష్యా య స్వవర్ణాశ్రమధర్మినే
3 సక్తచిత్తాయ సతతం విహితేష్వేవ కర్మసు. 12
వేదవేదాంగ యోగానాం సారాసారవిజేషునః
బహుశ్రుతాయ శీలాయ సతతం వృద్ధనేవినే. 13
మంత్రే స్పృశ్యుపదేష్టవ్యో 4 సాన్ధ్యాయ చతురాశవ
స్యగృహే పుష్కరేకాలే సాయాష్టా మంత్రోవిత్తమః
సూత్రపాఠంతతః కృత్వా మంటపం రచయేత్క్రమాత్
చక్రాబ్జమండలం వాపి భద్రకం స్వస్తి కంఠువా. 15
లిఖేత్సంచవిధై శ్చూర్ణై ర్యథాశాస్త్రానుసారతః
ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్వీత మంత్రే తంత్రే విదుత్తమః. 16
ఉపచారైః పూజశభి రర్చయేచ్ఛ పృథక్ పృథక్
భగవత్ప్రార్థనాది. తతో గురం పురస్కృత్య దేవతారాధనేరతః. 17

పాఠాంతరే.

1. శుభలగ్నో నుమహూర్తే దీక్షాకర్మ సమాచరేత్ 2. ద్వివిస్మతాః
3. భక్తిక్రథాసమేతాయ 4. సదాన్ధ్యాయ కదాచన

వివిధైర్భూగళైః స్తోత్రైర్దేవాగారం సమావిశేత్
దేవదేవం ప్రణమ్యాధ పౌదక్షిణ్యేన సాధకః. 18

రథేనా కుంజరేనాపి శిబికాయాం యథాచరన్
దేవదేవీం సమారోప్యగ్రాసుకృత్వా ప్రదక్షిణమ్
దీక్షాసానం సమాసాద్య నృత్యగీతాదిభి స్సహ
మండలస్య సమీపేతు దేవం పీఠే నివేశయేత్. 20

సీరాజనాంతం కుర్వీత అర్చ్యపాద్యాదిపూర్వకమ్
ఏవం సంపూజ్య విధివత్ స్వగృహేమండలే ద్విజః. 21
స్థాపయేద్విధినాతస్మిన్ ధృవసూక్తేనవైగురుః

పుణ్యాకాడిపూర్ణ తతోనుజ్ఞాన సమాయాచే 1 ద్వైధస్య చమహాత్మనః.

చమత్మంతకలాపాని పుణ్యాహపూర్వం కుర్వీత అంకురారోపణాదికమ్
చ శాశ్విన్య చ వాయువ్యే మహాకుంభం తదుత్తరే. 23

కరకంచ సమాసాద్య మహాకుంభే జనార్దనం
సుదర్శనం చ కరకే విష్ణవాదీ నుపకుంభకే. 24

అవాహ్యభ్యర్చ్యవిధివ త్ప్రాయసాన్నం నివేదయేత్
అగ్నిప్రతిష్ఠా కర్తవ్యా న్వసూతోక్తవిధానతః. 25

అంకురార్చణహోమాదీ న్కారయేత్కమలాసన
మూర్తిహోమంతతః ప్రత్యాహుత్వావైకుంఠపార్షదాన్
పూర్ణాహుతిం తతోహుత్వా వౌషడంతేన పద్మజ

శిష్యస్య దంతకా తత శ్శిష్యం సమాహూయదంతాకాపేనధావయేత్
శ్శాదిపరీక్షాకరః తత్కాష్ఠంతం పరీక్ష్యేన నేత్రేనస్త్రీణబంధయేత్

భన్మనా తిలకంకృత్వా అస్త్రమంత్రంసముచ్చరన్. 28

శిష్యస్యనేత్రాంశ రక్షాబంధం తతః కృత్వా పంచగవ్యంతం ప్రాశయేత్

ఋషాబంధాదివిధయః తతః కాయ విశుష్కర్థం ప్రణవేనచరుం తతః. 29

భుజీత శిష్యస్తదను విశుష్ఠా భావయే ద్గురుః

కరే గృహీత్వా దేవేశం ప్రణమ్యగురురాత్మవాః. 30

భగవతో విజ్ఞానం విజ్ఞాపయే దిమాంగాధా ముచ్ఛార్యకమలానన

సంసారపాశబద్ధానాం పుశూనాం పాశమోక్షణే. 31

త్వమేవ శరణం దేవ గతి రన్యా సవిద్యతే

పాశమోక్షణహేతు స్త్వం త్వత్సమారాధనాత్మకః. 32

తేనేమాం జన్మసాక్షేః పాశితాః పశుజన్మనః

విపాశయామిదేవేశ అనుజ్ఞాతుం త్వ మర్హసి. 33

సూత్రశేష్ఠసక్రమః ఇతి విజ్ఞాప్యతం శిష్యం మాయాసూత్రేణవేష్టయేత్

శుక్లం రక్తం చ కృష్ణం చ త్రివర్ణం ద్విగుణీకృతమ్. 34

సూత్రం పునశ్చ త్రిగుణం కృత్వా సూత్రేణ తం ద్విజ

శిఖాం ప్రకృమ్యపాదాంతం పంచవింశతినంఖ్యయా. 35

వేష్టయేత్ స్మూలముత్యేణ కాయం శిష్యస్య సర్వశః

హోమవిధిః సర్విషాష్టోత్తర శత వారాన్సుర్ణాహుతిం తతః. 36

స్వప్నాధిపతి మంత్రేణ సర్విషాష్టోత్తరం శతమ్

మాఘాదశేన భూతేభ్యో బలిం దద్యా ద్విశేషతః. 37

విముక్తనేత్ర బంధస్య శిష్యస్య తనుబంధసమ్

మాయాసూత్రం సమాదాయ శరావే 1 న్యన్యపద్మజ

కుంభపార్శ్వం శరావేణ విధాయున్యేనదేశికః

స్వప్నార్థశేషం. దర్భానస్తీర్య తత్తత్ప్రే శిష్యస్త్వపంసమాచరేత్. 38

మండలస్థం చ కుంభస్థం దేవం నో ద్వానయే ద్గురుః

ద్వితీయ దివసే తతః ప్రభాతే విమలే స్నాత్వాచార్య పురస్సరమ్. 40

కాంతిహోమః. 2 నిత్యం నిర్వృత్య విధిం న్మండలస్థం జ్వార్దనమ్

స్వప్నశాంతిం తతః కృత్వా పునర్నేత్రే చ బంధనమ్.
 కృత్వాచాగ్నాత్తుజహు యాన్మూలమంత్రశతా హుతిః
 మాయానాత్రి) మాయానూత్రం తత శ్చిత్వా సంహరితృమమాత్రితః
 సఃహరితృ మః. తత్త్వాను ద్విశ్యజహుయా త్ప్రకృత్యంతాని దేశికః
 శిష్యకరీరస్య శోషణాదీని కర్మాణి శిష్యదేహీ సమాచరేత్. 43
 శోషణాదీని. పంచోపనిషదన్యాసం సృష్టిపూర్వం స్యనేత్రనా
 నేత్రబంధవిమో పోక్షయే న్యూలమంత్రేణ నేత్రబంధం విమోచయేత్
 చనాదీని. చక్రాబ్జం దర్శయిత్వాధ శిష్యేణసహితో గురుః
 శ్రీమన్నారాయణం దేవం లోకానాం గురుమీశ్వరమ్
 హంత్రోపదేశః ధ్యాత్వాచ దక్షిణేకణ్ఠే శిష్యస్య ప్రణవాన్వితం
 మంత్రం దద్యాద్భక్తిం ఛందో దైవతం చాంగ మేవచ.
 న్యాసధ్యానాదినహిత ముపదేశ స్తతః పరమ్
 అష్టాక్షరం చోపదిశ్య ద్వాదశార్ణవం తతః క్రమాత్. 42
 పడక్షరంచ విష్ణోస్తు గాయత్రీ చ తతః పరమ్
 చతుర్థాం మూర్తిమంత్రాణా మన్యేషామపి పద్మజ. 43
 మూర్తిమంత్రాశ్చ తదను తమధ్యాప్య భుభావిధి
 ధర్మాపదేశః. తస్మిన్కాలే తు శిష్యస్య నియమా న్రవచే ద్దురుః. 49
 మంత్రః పరస్యనాభ్యేయః నాక్షమాలాం ప్రదర్శయేత్
 స గురుం దూషయే ద్వాచానకలంజు చ భక్షయేత్.
 నాన్యతంతు పచే ద్వాచా సగచ్ఛే త్పరయోపితః
 ప్రాసాదం దేవదేవీయ మాచార్యం పాంచరాత్రికమ్.
 అశ్వద్ధం చ వటం ధేచం సాధుసంఘం గురోర్గృహమ్
 దూరా త్ప్రదక్షిణం కార్యం సమీపే ప్రతిమాంహరేః
 విష్ణువ్రత పరంచైవ విష్ణ్వాయతనపూజకమ్

పాతాంతరాణి—

1. స్యగురుః ప్రతిపత్య చ

విష్ణ్వాలాపకథానక్తం మానయే ద్విష్ణువత్సదా. 53

ఇత్యాది నియమా స్సర్వా నాజ్ఞాశ్య గురునత్తమః

*మృత్యు నామ శిష్యస్యనామ నిర్దిశ్య గురుభట్టారకాదిషు 54

నిర్దేశ్యః ఏవం కుర్యాత్తత శ్చిష్యా తం గురుం ప్రణవత్యచ
దక్షిణాం చ యథాశక్తి స్వాచార్యాయ ప్రదాపయేత్.

♦ ♦ ♦

దీక్షితస్యప్రకస్తతా యథిథం వైష్ణవీందీతాం పాప్నోతి సునిశ్చయమ్

గ్రాహ్మణో నేదవిద్విద్వాక్ సనర్వాశ్రమిణాం శరః.

పరార్థయజనే స్వాధ్యే స ఆచార్యః ప్రికీర్తితః

న ఏవ సూరి స్సుహృత్ సాత్వతః పాంచరాత్రీయైః. 57

ఏకాంతి కస్తస్మ యశ్చ దేశికో దీక్షితోర్చకః

గురు ర్భాగవత త్రైవ పూజక స్సాధకోహరిః. -58

భట్టారకాదిరాఖ్యాభి రాఘ్నేయః కమలానన

దీక్షాపరిసమాప్తిః పూర్ణావలతిం తతో హుత్వా దేవతోద్వాసనంచరేత్

గ్రామం ప్రదక్షిణంనీత్వా నేదవాద్య పురస్సరమ్

యానమారోఘ్యదేవేశం దేవాగారం ప్రివేశయేత్. 60

ఇతినమ్యత్సమాఖ్యాతో దేవసీతావిధి ర్మయా

పంచసంస్కారవిధిః ప్రిసంగాదద్యవత్సోమి పంచసంస్కారసంజ్ఞికామ్. 61

దీక్షాం మత్ప్రీతిజనకాం 1 పూజాయోగ్యా యయాద్విజ

పంచసంస్కారావ యేపూజయతు మిచ్ఛంతి యేచసంతి ముముక్షువః, 62

సర నిరూపణం శేషామతాం వినాదీక్షాం గతిరన్యా న విద్యతే

తాపః పుండ్ర స్తథానామ మంత్రోయాగశ్చపంచమః.

పంచసంస్కారదీక్షేషా దేవదేవ ప్రియావహః

అధికపాఠాని.

♦ ♦ ♦ గోధూధాన్యాదికం శర్వం యథాశక్తి సమర్పయేత్.

పాఠాంతరాణి—

1. పూజాయోగ్యా యయాద్విజ

- పంచసంస్కారదీక్షావాన్ మహాభాగవతస్మృతః. 64
 అంకురార్పణం మహాకుంభం సమాసాద్య అంకురార్పణపూర్వకమ్
 భావానాన అగ్ని అగ్నిప్రతిష్ఠాంకురీత ఆఘారాం తంతుపూర్వవత్
 కార్యాదయః. అష్టోత్తర సహస్రంవా శతమష్టోత్తరంతువా
 మూలమంత్రేణ హుత్వావై చరుణాషోడశాహుతిః. 66
 సృణూతైతే తతోహుత్వా ప్రాయశ్చిత్తాహుతీస్తునేత్
 షష్ఠాభిషేచనాఽ. తతః పూర్ణాహుతిం హుత్వా అనుజ్ఞాప్య ద్విజానపి. 67
 తతః కశ మభ్యగ్న్య శిష్యంతేరాభిషేచయేత్
 తం శిష్యం శుభ్రరస్త్రిద్యై రలంకృత్య తతః పరమ్. 68
 బద్ధాంజలి న్తతో శిష్యః దండవ త్రణమేత్ తతా
 ప్రార్థయే త గురుం శిష్యః గాథయా వక్ష్యమాణయా.
 గుహ్యార్థవా. విష్ణ్వర్చనా నుదీతాం చ పంచసంస్కారమార్గతః
 దత్వాషణ్ణం రక్షరక్ష విష్ణుప్రీత్యై 1 చ మాం తథా
 తాపసంస్కార ప్రార్థయంతే ముముక్షుశిష్యం హోమకుండనమీశః
 క్రమః కుండస్య దక్షిణేపార్శ్వే చోదజ్ముఖ ముపావిశేత్. 71
 చక్రం శంఖం తథాసమ్యక్ కూజయే స్మంత్రవిత్తమ
 నైవేద్యాంతం సమభ్యర్చ్య హోనూంతే తాపయేద్గురుః
 — — —
 తత్సం దృష్ట్వాతు శిష్యస్య భుజమూలే తు దక్షిణే
 చక్రం తదితరే శంఖం విశ్యనే త్వస్య మంత్రతః. 73

2. గుహ్యార్థమా

అధికపాశాని.

... ..

గుహ్యార్థనాద్యాయాధానాః హోమం. కృత్వా యథావిధి.

1. పశ్చాత్తత్పక్షాత్తే బ్రహ్మకాపూజాస్థానేనివేశయేత్
 ఉద్వేషపుండ్రసంస్కారార్వాక్షవిధినాకుర్యాత్పుండ్రానాం ధారణం తతః.
 నావసంస్కారః దాస్యనామాపి శిష్యస్య దత్వా శాస్త్రోక్తమార్గః
 మంత్రసంస్కారః సర్వార్థా వేదగర్భస్థా వేదశ్చాప్తాక్షరేస్థితః. 76

(అష్టాక్షరపరికంప) తస్మాత్సమస్తమంత్రాణాం మూలమష్టాక్షరంస్మృతమ్
 అష్టాక్షరీంచోఽదిశేత్స్వాసపూర్వం యథా విధి. 76

ద్వయంచ చరమంచైవ తథాచోఽదిశేద్గురుః

అష్టాక్షరస్య మంత్రస్య ఉపదేశేన కేవలమ్ 77

అన్యేషామపి మంత్రాణా ముపదేశస్తు సిద్ధ్యతి

తస్మాత్సమస్తమంత్రాణా ముపదేశః పృథక్ పృథక్.

నాపేక్షతే హి సర్వత్ర భావద్దీప మివాబ్జజ

యాగసంస్కారః శ్రీమూర్తి దానం శిష్యాయ యాగవిద్యా సమన్వితమ్

• • •

ఏతేహి పంచసంస్కారాః కథితా స్సంగ్రహేణచ

యేసమర్చ్యోఽథాతపాః శిశ్రావ్నాతి పరమాంగతిమ్.

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే విహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

చక్రాబ్జమండలదీక్షాదివిధిర్నామ దావినోధ్యాయః శ్రీశ్రీశ్రీ

పాతాంతరాదీ-

1. పశ్చాత్తప్రక్షాళయేత్తైచ-గోక్షీరేణ గరు స్స్వయం

2. మక్తి మాప్నోతి నిశ్చయః

• • •

అధికపాతాని.

ఆచార్యః కుర్వతాం బ్రహ్మకా-నిర్వరేనైవచేతసా

తతో శిష్యం సమాహూయ-చాకీర్వాదం చకారయేత్

శిష్యస్తు స్వగతుం మత్వా-కేవలం భగవానితి

యథావిధి సమర్థ్యర్హ-అర్పయేద్దక్షిణాం క్వచిత్.

శ్రీమత్సాంఘిక రాత్ర దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమనామితాయాం.

త్రయో వింశో ధ్యాయః

ధ్వజారోహణ దేవతా హ్వానవిధిః.

మహాత్మ్యవవిధానే బ్రహ్మ—

బ్రహ్మహృత్. భగవత్స్వందరీ కామ శరణాగతవత్సవ
మహాత్మ్యం: కథం కల్పి త్క దృక్తస్య ఫలం చకమ్. 1
మమ జిజ్ఞాస మనసః విస్తరాద్వద 1 మే పృభో

భగవత్ప్రతిపచనం శ్రీధగవాన్—

మహాత్మ్యపరికస్త్రబ్రహ్మన్నా రాధన మిదం శ్రేయః కామై రనుష్ఠితమ్. 2
మత్ప్రీతిజనకం భద్రం మహాత్మ్యం 2 మనుష్ఠితమ్
పురావృత్రవధే 3 తాత తత్సావస్య పృశాంతయే. 3
4 దేవేంద్రేణాపి మత్ప్రీత్యై కృతమే తన్మహాత్మ్యకమ్
ఉత్సవశబ్దార్థః. విధానంతస్య వత్సయి ఉత్సవస్య విశేషతః. 4
నవస్సాసారికందుఃఖ ముత్తరంతి తదంబుధిమ్

పాతాంత రాణి.

1. సువ్రత.

2. మితరీతం.

3. పృష్ఠ పాపమోచనీతనే

4. ఇంజేతాచరీతం వత్స కృణుమ్యే తన్మహాత్మ్యకమ్

కర్తాయితచ విద్వాంసో నిర్భువం త్యుత్సవాహ్వాయమ్
 ఉత్సవభేదాః. 1 నిత్యోనైమిత్తికః కామ్యుః ప్రీతిభిః సమహోత్సవః,
 పాపాఽనోదనైకాంతం కర్తురాయుర్వివర్ధనమ్.
 ప్రజానామపి రాష్ట్రస్య సర్వాభ్యుదయసాధకమ్
 దుష్కృతుదుర్నిమిత్తాదిః ఘోరాణాం శాంతిదంపరమ్. 7
 ధర్మార్థకామ 2 మోక్షాణాం పురుషార్థప్రదం శుభమ్
 తీర్థసక్షత్రనిర్ణయః 3 ఆరంభే దేవయాగానా ముత్తరాయణ ముత్తమమ్. 8
 దర్శేతు పౌర్ణమాస్యాంచ ద్వాదస్యాం శ్రీవణేషివా
 అయనే విషువేచైవ రోహిణ్యాం తు పునర్వసా. 9

♦ ♦ ♦

నిశ్చిన్య తీర్థదివసం యాగకర్మ సమారభేత్
 ఉత్సవదివసనిర్ణయః ద్వాదశాహం న వాహంనా సప్తాహం వా చతుర్ముఖ.
 పంచాహం త్ర్యహంచాపి చైకాహంవా మహోత్సవమ్
 ధ్వజకర్ణవిగ్లతః ఏకాహే చ 4 త్రయాహే చ ధ్వజకర్మ సకారయేత్.
 యాగమంటప దేవాలయస్య చైశాన్యే పూర్వవ ద్యాగమంటపమ్
 లక్షణం. దశహస్తాయతం యద్వా నవహస్తాయతం తు వా. 12
 పంచహస్తాయతం వాపి విస్తారాయామ సంమితమ్

పాశాంతరాణి—

1. నిత్యం నైమిత్తికంకామ్య ముత్సవం (త్రివిధం స్మృతమ్
 సమస్తపాపహరణం సర్వారిష్టనివారణమ్
2. మోక్షాది
3. అయనంవోత్తరం శస్తం చారంభేతు హరే స్సః
4. త్రయహేచైవ

అధికపాశాని.

♦ ♦ ♦

అన్యేషు పుణ్యలిఖిషు గ్రహణాదికపర్యగు
 యజమాన్యజన్మరే ప్రతిష్ఠాముఖశతధా

చతుర్దాశర సమూముక్షం ముటపం పరికల్పయేత్. 13

మటపస్య చతుర్దిక్షు శారయే స్మహతీం ప్రసామ్

మధ్యోస్య మహావేదీ హస్తోచ్చేదాం మనోహరామ్.

నిర్మాయత చతుర్దిక్షు కుండాని పరికల్పయేత్

ఆశ్రం చాపం తథాన్యత్త్రాత్రిశ్శిగ్రూర్వాదితక్రమాత్.

యద్వైకంచతురక్షంవా కల్పయే త్కర్తు రిచ్ఛయా

కాలాలంకరణం. అశ్వస్థతోరణాదీని పూర్వవ ద్భూతయే త్తతః. 16

స్థోమస్థవాక్షోకారయే దప్త మంగళాని యథాక్రమమ్

క్షామైఃకార్యానకైః | శ్చిత్రైశ్చిత్రయేస్మటపప్రసామ్.

స్తంభంశ్చవేష్టయే త్క్షామైః గ్భూక్తాదానూనిలంబయేత్

స్తంభేషువీచానారోహ్య పతాకాభి ర్విభూషయేత్. 18

శుభ్రై ర్విత్తానైర్బద్ధీ యాతుచ్ఛమాన్తైశ్చశోభయేత్

ఏవం శాలామలంకృత్య ఆచార్యాదీన్ వరే త్తతః. 19

ఋత్విగ్వరణం. ఋత్విజస్వోడశబ్రహ్మణ్ యద్వాప్తే చతురోపివా

తేచ భూమ్యా యథానిత్యం స్వర్ణహారాంబరాదిభిః 20

నుగంధద్రవ్యలేపైశ్చ ఉష్ణేషైరూర్ధ్వపుండ్రకైః

అలంకార్యా యథానిత్యం యజమానేన భక్తితః. 21

ఉత్సవారంభః. దేవస్య స్నానం కుర్యా దుత్సవారంభణంతయోః

ఉత్సవరంభణ త్సూర్వం ధ్వజారోహణముచ్యతే 22

ధ్వజారోహణ పూర్వేస్య రంకురార్చణ మాచరేత్

కాశ్చేమేవా ధకార్యానైః | పశు గరుడమాలిఖేత్. 22

పాతాంతరాణి.

1. ర్వైస్త్రైః

2. గరుడం లేఖయే త్పశు

ధ్వజపటలక్షణం. దశహస్త సమాయామం విస్తారం పంచహస్తకమ్
 తస్మధ్యే నవతాలేన గరుడం కాంచనప్రభమ్. 24
 నీల నానాగ్రసంయుక్తం కుందితం సవ్యపాదకమ్
 పక్షవిక్షేపసంయుక్తం శ్వేతాంబరధరం విభమ్. 25
 గగనే గమనాకారం లలాటే రచితాక్షమ్
 హరకేయూరసంయుక్తం నూపురాభరణోజ్వలమ్. 26
 నాగేంద్రాభరణం దేవం గరుడం లేఖ్యయత్నతః
 పంచవర్ణైశ్చిత్రీయిత్వా శిల్పినాన్యేన వా గురుః, 27

♦ ♦ ♦

గరుడాధివాసః. తత్పటం గృహ్యధామాది ప్రాదక్షిణ్యేన దేశికః
 ప్రవేశయే ద్యాగభూమిం కటా ధాన్యేధివాసయేత్. 28
 నయనోస్థిలిన దీని ప్రతిష్ఠాయామి వాచరేత్
 దర్పణే స్నానంకృత్వా శయ్యాయాం శాయయే ద్గురుః
 తత్పటస్య చ నాయశ్యే ధాన్య తండలపండురే
 వివృతస్య చ పహకుంభం ఉత్తరే కరణం న్యసేత్. 30
 అష్టదక్షిణైకలశా శాస్త్రులక్షణసంయుతాన్
 సప్తాభ్యుద్యమే కుంభే గరుడం వేదరూపిణమ్. 31
 అవాహ్యకంకేచకం 2 మింద్రాదీ నష్టదత్తుచ
 నైవేద్యాంతః తు సప్తాభ్యుద్యమే గరుడం తతః 32
 అధివాసహాసం. సశోధ్యశోపనాదభ్యః కుండాన్నజన్వయే త్తతః

పాఠాంతరాణి.

1. మంత్రాదీ నృధాక్రమం, కలకేషుయజేత్సవ్యగృహోక్తేనైవవర్తయే
 అధికపాఠాని.

♦ ♦ ♦ చిత్రచామరకుంభాది పంగళాని యధాక్రమం
 పటస్య పార్శ్వే కుతిమితా యధావిధి సమాచారేత్.

- దర్శనమూలేన పర్యగ్నిం కృత్వా దేశికనత్తమః. 38
 (పాణిప్రతిష్ఠా. తత్త్వానాం సృష్టినంహార న్యాసహోమాచకారయేత్
 కుంభసత్త్వం కూర్చేన సమాదాయ పటేన్యసేత్. 34
 తతః ప్రాణచక్రిష్ఠాం చ గారుడన్యాసపూర్వకమ్
 కృతాంజలిపుటోభూత్వా పార్థివే ద్విసతాసుతమ్. 35
 గరుడప్రార్థనా. ఏహి దేవి మహాభాగ వైనతేయ మహాబు
 సాన్నిధ్యం కురుష్యేంద్ర స్రసీదాత్ర సమోస్తుతే. 36
 ఆహూతః కర్మణాసద్ధి కురుత్స్వ విసతాసుత
 ఆహూతవ్యావ్రుయో లోకాః దేవస్యోత్సవనంపది. 37
 గాయత్ర్యాని హగేశస్య పూజయే దుపచారతైః
 ప్రభాతేగ్రామ ప్రభాతే తత్పుటం న్యన్య ఇవికాదా యథోదితే. 38
 ప్రదక్షిణం. నర్తగాయకవాదిత్ర 1 వేదఘోష సమన్వితమ్
 ధ్వజాహోహవిధిః గ్రామప్రదక్షిణేనైవ దేవాగారం ప్రవేశయేత్. 39
 ధ్వజస్తంభసమీపోర్వి గత్వాధ్వజపటేనతు

♦ ♦ ♦

పుణ్యై రల్లింగై ర్మూత్రై స్తంభం సంప్రోక్ష్యవారిణా.
 విష్ణుసూక్తం నఃకుచ్చార్చ్య దర్శనూత్రేణవేష్టయేత్
 స్తంభావటే రత్నహోహ థాతుబీజాని నిక్షిపేత్. 41

పాతాంతరాణి.

1. వేదవాదిత్రనిస్సరైః

అధికపాతాని—

♦ ♦ ♦

ఆలంకృత్యధ్వజస్థానం స్తంభం చ తు యథోచితం
 దర్శనూలాదిభిః పుష్పైః పల్లవైశ్చ గరుస్సయమ్
 భక్త్యాహంవాచయిత్వాతు కూర్చవాదిత్ర నిస్సరైః.

స్తంభాశ్రేణిమూల్యస్య సువర్ణోనీతిమంత్రితః

రత్నస్యానికృతేంద్రే స్తంభమూలం దృఢం యథా. 42

ప్రశిష్టావసయంత్రేణ స్థాపయే ద్వేశికొత్తమః

దేవస్యాభిముఖం స్థాప్య పటస్థం వినతాసుతం. 43

చతుర్దిక్షు చతుర్దేనా నావాహ్యవిధిపూర్వకమ్

గరుడప్రార్థనా. గరుడం ప్రార్థయే తత్ర గాధయావత్సమాణయా. 44

పక్షీనగ్రహవీక్షేప తరంగానిల సంపదా

నిరస్తాసురసంహ్నాహ నమరే శత్రుసూదన. 45

సన్నిధత్స్యపటేయాప దుత్సవావబృథాంతికమ్

ఏవం విజ్ఞాప్యక్షీశం తదారభ్య దినేదినే 46

శాలిద్యయే చార్చనీయం యావత్తీర్థ దినావధి

ఏవం కృత్వాశు సాయాహ్నా దేవతాహ్వనమాచరేత్

భేరీపూజా దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే ఉపవిశ్యాననేశుభే

స్థానశుద్ధిః. చరణం పశిత్రమంత్రేణ 1 భువం ప్రత్యక్ష్యవారిణా.

విష్ణుగంగాలయంత్రేణ దర్శయే స్వంమూర్ధయే త్రమాత్

గంధద్వాజేతిమంత్రేణ గోమయేన పలేపయేత్. 49

ఆపస్పందతు మంత్రేణ 2 రంగవల్లిః ప్రకల్పయేత్

అక్షతాన్ దక్షిణేచ్ఛమా దేవస్య త్వేతి మంత్రతః 50

ధాన్యమ స్వేలిచులత్రే. ధాన్యపీఠం ప్రకల్పయేత్

శన్నో దేవీతి మంత్రేణ పద్మపత్రై రలంకృతిః. 51

త్రాతారం మంత్రముచ్చార్య పద్మంమధ్యేనమాలిఖేత్

పాఠాంతరాణి.

1. భూమిం ప్రత్యక్ష్యవారిణా.

2. పంచమూర్త్యై రలంకృతమ్

ధన్వనాగేతిమంత్రేణ 1 ద్ధ్యైర్భూర్ధ్వం పరిస్తరేత్. 52
 మూర్ధ్నాన మితిమంత్రేణ నమఃస్కూర్యాద్భువం గురుః
 న్యసేత్కోణ చతుష్టేషు ఘృతదీప చతుష్టయమ్ 53
 విష్వక్సేనపూజా పుణ్యాహేది. విష్వక్సేనం ప్రపూజ్యసః పుణ్యాహం వాచయే త్తతః
 తజ్జలైః ప్రోక్షయేద్భేరి మాపవందంతు మంత్రతః. 54
 అగ్ని రాయమ్మ మంత్రేణ ప్రోక్షయే త్సర్వవాద్య కాళ
 అర్యమాయేతి తద్భేరి విన్యసేద్ధాన్యవిష్టరే. 55
 సంస్థాప్యభేరి తన్మధ్యే దేవానావాహయే త్రమాత్
 భూతేశు చ మహాభూతం విష్ణుభక్తం గదాధరమ్. 56
 భర్తృణిదేవతా వాహనః ప్రహవతిం సూర్యచంద్రా శేషం భూమాత్మకా న్తతః
 వాచస్పతిం నప్తఋషీ న్నందిశం చ సమర్చయేత్. 57
 భుక్తకాద్యుప వాద్యాని. మర్దళం కాహళం శంఖం మృదంగం వల్లకీ తథా
 పటహం ఝల్లరీ కాంశ్య తాళ మింద్రాదిషు క్రమాత్
 పరితః స్థాప్య తద్భాష్యే స్థాపయే న్నృత్తగాయకాన్
 పటస్థం గదాడం పూజ్య భేరిమావేన్యవాసనా. 58
 ధద్విష్ణో రితిమంత్రేణ భేరితాడన మాచరేత్
 శ్రీసూక్తంతుసముచ్చార్యసర్వవాత్సానిఘోషయేత్.
 వతాహ్వనం. కుముదాదిగణానాం చ ఋషీణాం బ్రహ్మణ న్తతః
 రుద్రాణాంచైవ సర్వేషా మాహ్వనం సమ్యగాచరేత్.
 తత్తద్దేవాదిశృప్త్యర్థం తత్తత్తాళాని ఘోషయేత్
 బలిప్రదానవిధిః. తత స్తుచోత్సవం బింబం శ్రీభూమిభాగ్నంసమన్వితమ్.
 శిబికాదా సమారోప్య చాలంకృత్య విశేషతః
 బలిదేవేణ సహితో భ్రామయే త్రమయోగతః 60

పాతాంతరాణి.

2. దర్శనాస్తీర్యజ్ఞికః

సృతగీతయుతైర్వాద్యైః సృతైః పరిజనైః సృహ
అర్చ్యైః గృధైశ్చ మూర్త్యైశ్చ తాంబూలైర్ధూపిపక్షైః

విమానద్వార మౌగభ్య గ్రామవీధ్యాంత మేవచ
పాణునేన బలిం దద్యాద్దేవతాహ్వానపూర్వకమ్. 65

గామిన్యప్రా గామిన్యదిశి పూర్వస్యాప్రాజ్యఖస్సంస్థితోగురుః
గ్భాగే కర్తవ్యబలిః. జేఘతావాహనం కుర్యాత్సంత్రేణానేన దేశికః. 66

ఆగచ్ఛతామరగణాః ప్రాగాశాంయేధీశేరతే
విరూపాశ్చ సురూపాశ్చ సపర్యాముద్యతామిమామ్. 67
గృహీత్వాపాంతు నస్తృప్తాః కుముదస్యానుయాయినః
మహాంత్యి మముపాయాంతు పీతాస్తేభ్యోన మోస్తువః.
మంత్రేణానేన కుముదానగణాపూజయేత్కమాత్
గంధాదిదీపపర్యంతం | పాణుసాన్నం బలిం క్షిప్యేత్.
తాంబూలం చ సమర్ప్యాథ తత్తత్సంగీతతాళకైః
సంతోషయేత్తతః పశ్చాత్పాప్యాగ్నేయాదిశంగురుః

అగ్నేయదిగ్భాగ ఆగచ్ఛతామరగణా యేగ్నాశామధీశేరతే
బలిః భీమభీమముఖారాద్రా సపర్యాముద్యతామిమామ్. 71

గృహీత్వాపాంతునస్తృప్తాః కుముదాత్మానుయాయినః
మహాంత్యి మముపాయాంతు పీతాస్తేభ్యోన మోనమః
అనేనకుముదాత్మంతు తోషయిత్వాతుపూర్వవత్

దక్షిణభాగే. ఆగచ్ఛతాం పితృగణాః యామ్యాశాంయేధీశేరతే. 71
దారుణాదారుణాచారా స్సపర్యా ముద్యతామిమామ్
గృహీత్వాపాంతునస్తృప్తాః పుండరీకానుయాయినః. 74

పాతాంతరాని—

1. పూర్వనేన బలిం క్షిప్యేత్.

- మహాంత్యి మముపాయాంతు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుతః
అనేనపుండరీకాక్షం సమావాహ్నా చ పూర్వవత్. 75
- అగచ్ఛతాం యాతుధానాః కోటేశాంయేధిశేరతే
శ్రవ్యాశనః కూరధియ స్సపర్యాముద్యతామిమామ్.
గృహీత్వాపాంతు సస్త్రప్తా వామసన్యాసుయాయినః
మహాంత్యి మముపాయాంతు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుతః.
ఇత్యేవం నిర్మతంపూజ్య స్రీతీచీది శమాశ్రితః
- అగచ్ఛతాహి ప్రథమాః ప్రతిచ్యాంయేధిశేరతే. 78
- మహావిహదందశూకా స్సపర్యాముద్యతామిమామ్
గృహీత్వాపాంతుసస్త్రప్తా శ్శంకుకర్ణాను యాయినః. 78
- మహాంత్యి మముపాయాంతు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుతః
ఇతిసంపూజ్యవరుణం వాయవీది శమాశ్రితః. 80
- అయాంతగంధర్వగణాః వాయువ్యాశాంయేధిశేరతే
సందగ్ధన భీమపేగా స్సపర్యాముద్యతామిమామ్. 81
- గృహీత్వాపాంతు సస్త్రప్తా స్సర్వశ్రేతానుయాయినః
మహాంత్యి మముపాయాంతు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుతః
వాయుమేవంతుసంపూజ్య కాబేరీం దిశమాశ్రితః
- అగచ్ఛతాం యక్షగణాః ఉదీచీయేధిశేరతే. 83
- విరూపా దండహస్తా శ్చ సపర్యాముద్యతామిమామ్
గృహీత్వాపాంతు సస్త్రప్తా స్సుముఖసన్యాసుయాయినః.
- ♦ ♦ ♦ మహాంత్యి మముపాయాంతుప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుతః

♦ ♦ ♦ ఇథం కుచేర మభ్యగ్న్య మాహేశ్వరదిశంగతః 85

అయాంతు వైశాచకగణాః రాదాశాంయేధిశేరతే

సకూలాయుధహస్తాశ్చ సపర్యాముద్యతామిమామ్. 86

గృహీత్వాపాంతుసస్త్రప్తా స్సప్రతిష్ఠాసుయాయినః

మహాంత్యి మముపాయాంతు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుతః. 87

ఏవం సంపూజ్యగ్రామస్య మధ్యః త్వద్దేశికః
 ఆగచ్ఛతాం సిద్ధగణాః గగనయేధశేరతే. 88
 శుచయ స్సత్యహృదయా స్ససర్వాముద్యతామిమామ్
 గృహీత్వాపాంతునస్తప్తాః పృష్ఠిగర్భాశయాని,
 మహాంత్విమముపాయాంతు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుః.
 ఏవం సంపూజ్యగగనం పృథవీ పూజయే తతః. 90
 ఆగచ్ఛతాధరగణాః పృథవీయేధశేరతే
 బహురూపా బహుజ్ఞానా స్ససర్వాముద్యతామిమామ్.
 గృహీత్వాపాంతు నస్తప్తా మానవస్యానుయాయినః
 మహాంత్వి మముపాయాంతు ప్రీతాస్తేభ్యోనమోస్తుః.
 ఆనాహ్యతోపయేదేవం తత్తద్దేవస్యోస్తయే
 తతో నృతైశ్చ తాక్షేశ్చ తోపయిత్వాతు దేశికః. 93
 భేరితాడనపూర్వంతు 1 దేవతావాహనం చరేత్
 గ్రామమేవం పరిభ్రావ్య ఆలయం సంప్రవీశ్యచ. 94
 ద్వజస్థానం సమాసాద్య 2 సంపూజ్యగరుడం తతః
 తాలాదిస్మత్తశ్చైతైశ్చ విష్వక్సేనంతు సోపయేత్
 కృత్యై వా దేవతాహ్వనమహాకుంభంనను ర్చయేత్

ఇతి శ్రీపాంచరాతే ప్రహోషణపది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 ద్వజారోహణదేవతాహ్వనవిధిర్నామ త్రియోవింశోధ్యాయః

శ్రీశ్రీశ్రీ

పాతాంతరాణి.

1. దేవతాహ్వన మచరేత్

2. గరుడం పూజయే ద్దురుః

శ్రీమత్పంచరాత్రవివ్యాకమే శ్రీపురుషోత్తమసూహితాయాం

చతుర్వింశోధ్యాయః

బ్రహ్మత్సవవిధిః.

శ్రీభగవాన్ —

- కుంభార్చనవిధిః కుంభార్చనా విధానం తు వత్సౌమి శృణు పద్మజ
 షోడశస్తంభసంయుక్తే అలంకారై రలంకృతే. 1
- మంటపే మధ్యమేభాగే కుంభావాహన మాచరేత్
 తదర్థం మండలం కుర్యా చ్చక్రాబ్జం పంచవర్ణైః. 2
- చక్రాబ్జచండల చతురం డేత్రవిస్తారం శతద్వయముతేనచ
 రచనాక్రమః షట్పంచాశత్సపదికం కోష్ఠానివిభజేత్. 3
- షట్త్రింశతోన్మమధ్యేషు పంచవృత్తాని కారయేత్
 ప్రథమం కర్ణికాక్షే త్రిం దళస్థానం ద్వితీయకమ్. 4
- నాభిస్థానం తృతీయంతు అరక్షేత్త్రిం చతుర్థకమ్
 పంచమం నేమి భూమిస్తు చాష్టావింశతికోణైః. 5
- బహిఃపీఠం ప్రకల్ప్యాన బహిఃసంక్తి ద్వయేనతు
 లతావిధీ ప్రకీర్తిత చతుర్ద్వారం ప్రకల్పయేత్. 6
- ప్రతిత్యేకం చ చతుఃకోషై శ్శుభానాం శుద్ధయేషునః

పాతాంతరాణి.

1. చతుర్ద్వారాణికారయే .

కోణే కోణే ద్వికోఽంతం నమూర్జవిధినా తతః. 7

అర్థశోభాః పృశిధ్యర్థం తీగి తీగి చ మూర్జయేత్
చ త్వారిహోశోభార్థం మూర్జసియం పృథక్ పృథక్. 8

వర్ణచావిధిః

శోభయేన్మండలం తత్ర పంచవర్ణైః స్థితాదిభిః

రత్నజైర్థాతు జైహ్యుర్జైర్గంధచూర్ణై రథాపివా. 9

శాలిపిష్టే శ్చిత్రై శ్చిత్రై శ్చిత్రయేన్మండలం తతః

కర్ణికాం పీతవర్ణేన శుక్తైర్బింశాన్విభూషయ్యేత్. 10

కర్ణికాం పాటలేనైవ కృష్ణైః త్వ కేన రావణమ్

శ్యామైః పీతైశ్చ రక్తైశ్చ నాభిరేఖాతీయం 1 లిఖేత్.

దళానిశ్వత వర్ణైశ్చ రక్తవర్ణైః రాణిచ

కృష్ణైర్మేఘైః భూమిం చ పీతం పీతైశ్చ శోభయేత్

చిత్రైర్లతా వితానైశ్చ వీధికాం శోభయేత్తతః

రక్తైః శ్శోభాం తథాపీతైః శోభాంచ కల్పయేత్. 11

శుక్లం రక్తం తథాపీతం కృష్ణం ద్వార చతుష్టయమ్

మండలం చిత్రయిత్వైవ 2 మారభేతనమర్చనమ్. 12

మండలార్చనమ్

మృతాధ్వానం కర్ణికాయాం వర్ణాధ్వానం దశేషుచ

తత్వాధ్వానం కేన రేషు కళాధ్వాన మరేషుచ. 13

పదాధ్వానం నాభిభాగే భువనాధ్వాన మర్చయేత్

నేమిభాగే కర్ణికాయాం నమూనావ్యక్తరాణిపై. 14

పరమాత్మాన మూనావ్యా సకలీకృత్య పూజయేత్

పాతాంతరాణి—

1. క్రమాత్..

2. మారభేత్సంకార్యనమ్.

దశద్వాదశకే శక్తిం కేసరేషు యజ్ఞేత్తతః. 17

శ్రీయాదీం శృణుతః పూజ్యోదళాంతఃపరయోహరిః

ద్వితీయనలయే బ్రహ్మణ త్రినేస్త్రస్తు తృతీయకే. 18

ఃస్త్వానయః పూజనీయా అరేషు ద్వాదశస్వపి

మత్స్యా దీప్తియే పూజ్యకేహ్యమాముధపూజనమ్

పీత్య చ చతుర్దిక్షు వరాహో నరేశ్వరీ

అనంతశృహయగ్రీవోతంధే గ్రాక్ష్యాదయః క్రమాత్

ద్వారపాలాః పూజనీయాః ఛండాదీశ్వ తతోయశేత్

విప్వక్సేన మధైశాన్యే గరుడం పురతోర్పయేత్. 21

ఽక్షీణే హేతిరాజంచ గదాంచ ద్వారిపశ్చిమే

అనంతరదశేష్వేనం పూజయేత్క్రమేనాగతా. 22

వాసుదేవాదిశృష్టాంతం ద్వాదశాదిశ్యపూజనమ్

అష్టాక్షరాణాం శ్వనన మప్తచిదమృతాకారయేత్. 23

చతుర్ద్వింశతిః షడ్వేషు చతుర్ద్వింశతి మూర్తయః

ఇద్ధం దేవాన్ సమావాహ్యైః సహకుంభంతువిన్యసేత్

కుంభస్థాపనం

సోపకుంభం సకరకం మధ్యే చ కాగ్నిబయంశలే

శృత్వామానసయాగంతుఃపహిఃకుంభే యజ్ఞేత్ప్రభామ్.

మహాసహవిర్ని వేద్యాన హోమం కుర్యా ద్యధావిధి

సమిద్భిరాజ్యేశ్వరభి ర్ముఖమంత్రేణ దేశికః. 26

అష్టోత్తరనవస్త్రం వా శతమష్టోత్తరం తువా

అష్టోత్తరశతాభిశ్చ గాయత్రీభి స్సమావృతమ్ 27

పాశాంతలాటి—

1. కుంభస్థాపనమాచరేత్

2. కుంభమధ్యే యజ్ఞేత్ప్రభుమ్

శైకుంఠపార్వద
హోమక్రమః

వైకుంఠపార్వదం హోమం కుర్యాత్తంత్రీవిచక్షణః

ఆదానారాధనాం దేవం శ్రీభూసీశానమన్వతమ్. 28

సత్యసూరిత్రీయం హంచచాయుధా న్నరపాతకా

శ్రీవత్సం కాన్తుభగం చైవ వనహాలాం కిరీటకమ్. 29

రత్నకుండలయుగ్మం శ్రీవైకుంఠవిమానకమ్

ధారతంచ విధాతారం భువంగంచ పతంగకమ్. 30

మణికం తాపనంచైవ సిద్ధం సాధ్యమతఃపరమ్

షష్ఠ్యంచ హంసరూపంచ హంసగ్రీవంచ కూర్మకమ్.

ఎరాహం నారసింహంచ వామనం భృగురామకమ్

(శ్రీ) రామజానకీ చైవ కృష్ణం భరతం తథా. 31

శత్రుహ్నుచ హనూమంతం బలరామం చరేవతీం

శ్రీకృష్ణం రుక్మిణీం చైవ సత్యభామాం తదైవచ. 32

బద్ధం చక్రిరూపంచ ద్వారకీయం ధ్వజం తథా

బ్రహ్మణం సృష్టికర్తారం జాణీంచ సనకాదయః. 33

నారసింహం భృగుంచైవ మార్కండేయమతఃపరమ్

వేదవ్యాసం శుకంచైవ అశ్వత్థా కాశ్యపం తథా. 34

అరీతిం చైవ చాగ్రీం చ అంశూయాశి సమన్వితమ్

భరద్వాజా శాశికంచ గౌరమంచ వశిష్ఠకమ్. 35

అనుంధతీం జాషదగ్నిం రేణుకాంచ తతఃపరమ్

ఇంద్రాదచ్ఛదచ్ఛదచ్ఛలాన్ గాయత్రీద్వితయేవచ. 36

పార్వతీచైవ గంగా చ ద్వయోద్గాయత్ర్యసంతరమ్

ఉమాపద్మిని ఛాయాభి సహితాన్వ్య ఘోర్వకమ్. 37

- నవగ్రహశోభనీశ్వ గాయత్ర్యప్రత్యక్షతరంతరమ్
అనేన విధినా హోమం కృత్వా దేశికసత్తమాః. 39
- చతురశ్రేణి నానుజేవం చాపేనంగర్షణం తథా
ఃశ్చివే చైవ శ్రద్ధామృముత్త రేచా నికర్షకమ్. 40
- నాయనైః కృతైర్గౌడైర్హరిద్రాన్నైశ్చ మాధ్వరైః
పారుషేణైవ సూక్తేన హోతవ్యం పృథగగ్నిమ. 41
- చతురశ్రేణు కుండేతు 1 బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతాః
తత్తన్నామ చతుర్ధ్యంతం సరివారపదేనచ. 42
- స్వాహంతంమఃప్రముచ్చాగ్యహోతవ్యంతుయథాక్రమం
బ్రహ్మగ్రహాంతిరుద్రాన్స్వదేవా యథాక్రమం. 43
- ఛందాసి వేద ఋషయః గంధర్వాశ్చ సలీన్యసాః
యతౌశ్చాస్మిన్సత్తేన మాసాద్యై స్సహవత్సరాః 44
- సరితశ్చ సముద్రాశ్చ ఋతాశ్చ తథావగాః
భూతాఃశవో నృతౌఃశధైవోపధయన్స్థితాః. 45
- నవసృతీశ్చోభిజాశ్చ స్వేదజాశ్చాం డజాన్తదా
జరాయజాశ్చ భూతాదినన్తలోకస్తధైవచ. 46
- అథ లాద్యాన్తథాలోకాస్తప్తఛండాదిదేవతాః
ఇత్యేకేభ్యోబలిగ్రహ్యం జహుయన్సూరివిద్యయా. 47
- పూర్ణామతిః ఇదం విష్ణురితి ప్రోక్ష్యపూర్ణామతి మథాచరేత్
వనం ప్రతిదనం కుగ్యాత్సామం ప్రాతర్విశేషకః. 48
- ఉత్పతే బలి తతో బలిప్రదానంతు కుగ్యాద్యాగస్త్యమంటపే
పృథాననిధిః బలి వింబం చ చక్రంవా శిలికాదాని వేన్యచ. 49

పాశాంతరాణి—

1. బ్రహ్మరుద్రాద్విదిష్వతీః

- అయూచ్చ వినిష్క్రమ్య తద్వారే కుముదాదికమ్
 సమభ్యర్చ్యబలినద్యాత్ శుచౌ భూమితలే పునః. 50
- ప్రథమాదివస నిష్కౌత్సవ సక్రియానా బలిం కుర్వాన్యభి
 దేనబలిగ్రవ్యభేదః తిలజం రజసీచూర్ణం కరంభాన్ లాజసంయతాన్. 51
- చగణాసహసంయోజ్య పృథమేహ్ని బలిం క్షిపేత్
 ద్వితీయేహనిసంయోజ్య । చగణాతిలతండుమ్ 52
- విశ్చితాం శ్చారణాన్లాజ భాన్యారాపూషకాంస్తథా
 తృతీయేచ చతుర్థేచ నారీకేశజలై స్సహ. 53
- సప్తాంశ్చ శాలిపిష్టంచ సయోజ్యచగణాసహ
 సంచమే షడ్భవీజాని పాయసం శాలితండులమ్. 54
- షష్ఠేత్వపూర్వాసంయోజ్య చగణాచ బలిం క్షిపేత్
 సప్తమేహని సర్వశ్చ 2 సార్థమన్నై శ్చతుర్విధైః. 55
- సర్వపూర్వాసాన్యోజ్య స్థానేవ్యప్త మపూర్వవత్
 అష్టమే నవమే చైవ బలిదానం నయం స్మృతమ్. 56
- అపూర్వాభరణై ర్శాల్యై రపూర్వై శ్చాంబరై స్సహ
 ఉత్సవం ప్రత్యహంకుర్యాద్భావక్షీర్ణదినాంతిమ్. 57
- గ్రాహ్యసంవిధిః గ్రాహ్యసంవిధానంతు శృణుష్య కమలానన
 నిత్యపూజావసానేతు విశేషోత్సవ మాచరేత్. 58
- తదర్థం చాత్సవం బింబం భద్రవీరే చనేశ్వర
 నృత్తగీతైశ్చ వాద్యైశ్చ ఛత్రచామరకేతుభిః. 59
- స్వస్తిసూక్తాదికం సర్వం శతద్భిర్భాష్యతై స్సహ

పాశాంతరాజీ_

1. చరుంచ తిలశండులం.

2. బలిరన్నై శ్చతుర్విధైః

శ్లోకసంఖ్యః.

ధామప్రదక్షిణం 1 కృత్వా ప్రాపయేత్సానమంటపమ్
 దేవస్యతు పురోభాగే స్నానార్థంతు మండలమ్
 తిలతండులథాన్వైశ్చ కారయిత్వా 2 తతః పరమ్. 61
 కలశాన్ల తుణోపేతాన్ నవవా పంచవా కృమాత్
 విస్యస్య పూరయేత్సర్వా కలశా గాళితాంభసా.
 తత్తద్ద్రవ్యాన్వినిషీష్య తత్తద్దేవాన్ సమర్చయేత్
 విభివ త్సుపసంకృత్వా శ్రీసుక్తేన హరిద్రయా. 63
 సహస్రేథార యాతుర్యాత్సన్నపనం చ నృసుక్తతః
 ప్లాతశాట్యతు సంమృజ్జ వస్త్రాభరణ మాల్యకైః 64
 భగవంత మలంకృత్య ధూపదీపా సమర్చ్య చ
 భక్త్యభోజ్యాదికం నర్వం వినివేద్య 3 తతః పరమ్. 65
 తాంబూలవీటికాం దత్వా నీరాజన మథాచరేత్
 నివేదితాన్నభక్ష్యాదీ భక్తేభ్య పుంప్రదాయచ. 66
 తతో దేవంతు సంస్థాప్య పూర్వోక్తే భద్రవీరకే
 వాహనస్తు సమీపార్థ్యం గమయేత్సర్వవాద్యకైః. 67
 విభవానుగణంస్థాప్య మంత్రావ్యాసం మథాగిధి
 కృత్వా దేవస్య చార్ఘ్యద్యై రుపచారైస్తు పూజయేత్
 దేవస్యవాహనారూఢాః ఛత్రచామరధారిణః
 అర్చకాదేవ పార్శ్వేతు స్థాతవ్యం భక్తితత్పరా. 69
 తతో భగవత స్సమ్యక్ గృహీత్సవ మథాచరేత్

ఉత్పజే వాహన
 క్రమః

పాశాంతరాజి—

1. నీత్య
2. తు దేశికః
3. యథావిధి.

సృష్టవాదిత్ర గీతైశ్చ వేదఘోషై ర్మహాజనైః. 70

చత్రభ్యుపసృజతా కాభిర్వితానై శ్చామరైశ్చభైః
వీణావేణురవై శ్చాపి శంఖముందుభిః స్యునైః. 71

ఆకాశే సంచర ద్భిశ్చ సిద్ధగంధర్వవిగ్రహైః
ద్రష్టునాం ప్రీతిజనకై ర్విసోదై ర్విభవైస్సహ. 72

ఏవమాదిభి రన్యైశ్చ దేవస్యోత్సవ మాచరేత్
తత్కాలే భగవద్భక్తా దద్యుః పుష్పఫలాదికమ్. 73

తత్సంస్కృతు సమాదాయ ప్రోక్షయే త్పుజకస్త్వయమ్
నివేద్య దేవదేవాయ పుష్పాన్ వికిరే ద్ధుః. 74

పాపనశ్రమః. ప్రధమేహ నిదేవస్య హంసవాహన మిష్యతే
1 ద్వితీయదివసే సింహం తృతీయే తు భగేశ్వరః. 75

చతుర్థేహని శేషశ్చ పంచమేచాంజలిసుతః
షష్ఠేతుసూర్యచంద్రాచ రథారోహంతు సప్తమే. 76

అష్టమేతు తురంగం న్యా శ్చ నవమే గజ మేవచ
♦ ♦ ♦

ఏవం క్రమేణ దేవస్య సవాహోత్సవమీరితమ్. 78
2 ఉత్సవసంతరం దేవం పునస్సప్తమం. మాచరేత్
భగవంతం సమభ్యర్చ్య అపూషాదీన్ నివేదయేత్. 78

పాశాంతరాణి.

4 ర్యవిధై స్సహ

1. ద్వితీయేహని సింహంచ.

2 ఉత్సవాంతేతు దేవతం పున స్సప్తమసపూర్వకమ్

యథావిధి సమభ్యర్చ్య నివేద్యాంతం ప్రతూషయేత్.

అధికపాశాని.

♦ ♦ ♦

యాశీశ్చ కయానాది వాహనాని యధాస్మయం.

శ్రీభూమిస్యాం తతో దేవ మాయేనం ప్రవేశయేత్

విశేషాత్సక క్రిమః ప్రధమేహని కల్యాణం వనవిహార మనంతరే. 79

నవాహ్నికోత్సవః స్లహోత్సవం శృతీయేహి చతుర్థే డోలికోత్సవం
పంచమే పూరణంప్రొక్తం జలదోహితు పృథక్. 80

సప్తమేదివసేప్రాప్తే రథారోహణ మూచరేత్
అష్టమే మృగయాత్రాచ నవమేచ బృధంస్మృతమ్. 81
ఇత్యేవం కథితం బ్రహ్మ నవాహ్నికోత్సవపద్ధతిః

బ్రహ్మవాచ.

కల్యాణోత్సవవిధిః భగవత్ దేవదేవేశ భక్తాభీష్టఫలప్రదా. 82

శ్రీనకే బ్రహ్మ శ్రియాదీనాం వివాహంతు బ్రూహి తేనుగ్రహాయది
ప్రశ్నః. విస్తరేణైవ తత్సర్వం వదతాం వదతాంవర. 83

భగవత్ప్రతిపదం. శ్రీభగవానువాచ.

కల్యాణోత్సవవిధిః అధశ్రియాదిదేవీనాం పాణిగ్రహణముత్తమమ్
కథ్యతే శ్రుణు తత్సర్వం సావధానేన చేతసా. 84

యస్య శ్రీవణమాత్రేణ జన్మసాఫల్య మాప్నుయాత్
కల్యాణోత్సవ యస్యావతారదివసే తస్య కల్యాణ మూచరేత్.

వివసవిష్ణయః. అవతారేషు సర్వేషు అనుక్తే జన్మతారకే
చైకాదశ్యాం ప్రతిరీప్త కల్యాణం భక్తిభావతః. 85

జగత్కల్యాణశిష్యర్థం ప్రత్యబ్ధం కారయేత్సవమ్
కల్యాణోత్సవక్రిమఃవిష్వక్సేనం ప్రపూజ్యాదా పుణ్యాహస్య జలేనతు. 86

రక్షమాత్రవిధిః. సంప్రోక్ష్య సర్వసంభారాన్ రక్షమాత్రానిధారయేత్
ధృవాదిమూలబింబానాం శ్రియాదీనాం తద్దైవచ. 87

అచార్యాణాంచ సర్వేషాం ఋత్విజాంశ్చ యథావిధి
రక్షమాత్రబంధనాడిశ్చనేషు ప్రసక్తేషు స్పృష్టిదోషవ్య నాశనే. 88

భగవత్ప్రతిపదం. అశౌచ పరిహారము యోగ్యతాపాదనాన్యుక్త

కల్పాగమంబు

స్వచ్ఛేనకృతసూత్రాణి ధారయేయుః పృథక్ పృథక్
అగ్నిప్రతిష్ఠాం కుర్వీత ప్రతీత్యత్రేయధాతధమ్
సంస్కారాణి తతః కృత్వా చాఘరాతః పునఃసేత్తతః
అగ్నేః స్వచ్ఛేన ససిద్ధ్యర్థం పంచసూక్తైర్హవేత్త్రమాత్
మూర్తిమూర్తేణ జహుయా వ్నోడశామతయన్తథా
ద్వావశాక్షరమంత్రేణ చాష్టావిశతి సంఖ్యయా
సమిధాజ్యచరూః హుత్వా హోమశేషం సమాపయేత్

కల్పాగమంబు

ప్రవేశః.

పాణిగ్రహణవిధిః.

తదాగ్రీతౌ 1 వాదివాదేషం వివాహాగార ముత్తమం
2 ప్రవేశయిత్వాతం దేవం నగరోత్సవపూర్వకమ్. 94
విష్ణుకేసరం ప్రపూజ్యాథ పుణ్యాహం వాచయేత్తతః
విజ్ఞాప్య పాణిగ్రహణ కర్మదేవాయభక్తితః. 95

పాణిగ్రహణవిధిః

కారం నిరూపణం.

కదాదిన్న పరిత్యాగ్యం వన్నే వన్నేతు నిశ్చితం
కారం నిరూపణం నిత్యోత్సవవిహితేతు ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే. 96
అక్షతారోపణం నామహ్యుత్సవం ప్రతివాద్వికం
భక్తిశ్రద్ధాన్వితోజేషం పాణిగ్రహణ మాచరేత్. 97
పాణిగ్రహణః ధ్యుక్తం కర్మసర్వం సమాచరేత్

ప్రధానహోమం

కుంభస్య చతురశ్రస్య సమీపే ప్రాజ్యుఖంహరిమ్. 98
దేవీభ్యాం సహదేవేశం నివేష్య సుసమాహితః
ఇహ్వాధానాదినస్కారా నాఘరాతం యథావిధి. 99
ప్రధానహోమం కుర్వీత ప్రవేశాఖ్య మతః పరమ్
లాజహోమం ప్రకుర్వీత తాత్రికం హోమమేవచ.
సప్తావరణహోమా కృత్వావైకుంఠ పార్వదా
శ్రీసూక్తహోమంకుర్వీత తిథివారాధిదేవతాన్. 101

నత్రత్రాణావధిః తీర్థ చ జయాదీంశ్చపలు శీర్షకాచూర్ణ
ప్రణీతిమార్పనాంగం గృత్వాశర్మ యథాపిని 102

యానేతేన సమాహృత్య స్మృత్యవాద్యపురస్సరం
1 గ్రామం పృథివీశీకృత్య దేవాగారం ప్రవేశయేత్
ఇతిసమ్యక్సమాభ్యాసేన వాగ్దేహిపాణముత్సరం

వివసహోత్సవవిధి తతోవస విహారాఖ్య ముత్సరం తూద్యశేధువా.

ద్వితీయవివసే దేవం నిత్యపూజావసానకే
శ్రియావసుధయాసార్థం వాహనేతు నివేశయేత్. 105

భద్రం కర్ణేతిమంత్రేణ సవర్ణప్రభయానహ
పుష్పమాల్యై రంశ్య పూర్వః పూర్వమంగళైః 106

ఉద్యానవనమాసాశ్య తస్మద్వ్యక్తితమంటవే
దేవీభ్యాం సమాదేవేశం భజిషీతే నివేశయేత్. 107

స్నానయే గ్ధాలితాంభోభిః పంచవింశతిభిర్ఘృతైః

♦ ♦ ♦

అలంకారాననేభర్ప శవ్యమూ ఫలామృతమ్. 108

శీతలంతర్పణజలం మద్గూఢం గుహ్యవశం
తాంటూలం చ నివేద్యాన నీరాజన మథాచరేత్ 109

స్తోత్రైస్తుత్వాతం దేవేశం సాష్టాంగం ప్రణీశ్యచ
దేవస్యపాదయోర్ద్వయాత్ పుష్పాంజలిమతః కరమ్ 110

దేవస్య పురతోస్మత్తగీత వాఙ్మవిశారదైః
వాద్యం బహువిధం నాట్యం శర్మయే యర్థుశాస్త్రముః

పాతాంతరాదీ.

1. ధామప్రదక్షిణంసీత్యై, ఆలయంతు సమాపిశేత్

అధికపాతాని.

♦ ♦ ♦ కుండేవా స్థండిలేవాపి హోమశ్చత్వా యగ్లోదితం.

ప్రసాదాన్ని.

వేదపాఠాపసానేతు పూర్వవ స్మృతే స్సహ
 యానేదేవం సమారోఽప్య మందిరాంతం ప్రవేశయేత్.
 ఏవం వనోత్సవంకృత్వా స్థనోత్సవ మథాచరేత్
 తృతీయే దివసే ప్రాప్తే దేవం దేవీ సమన్వితమ్. 113
 శివికాయాం సమారోఽప్య చాలంకృత్యవిభూషణైః
 ప్రదక్షిణ క్రమేణైవ సరస్తీరం సమానయేత్. 114
 తత్సరోవరమధ్యస్థ మంటపే సుమనోహరే
 సింహాసనే సమారోఽప్య నైవేద్యాంతం సుపూజయేత్
 దివ్యంస్థవం సమాదాయ శుకాభిద్వజీకృతం
 అలంకృతం వితానాద్యైః పుష్పమాల్యోపశోభితం. 115
 ధ్వజైశ్చవిహితాకారై ర్దర్శనైశ్చామరై స్తథా
 నారికేళస్య పూగస్య కదళ్యాః ఫలసంచయైః. 116
 ఘంటాభిః కింకరీభిశ్చ సర్వత స్సమలంకృతం
 పుణ్యాహం వాచయిత్వాఽథ స్థవంసంప్రద్య దేశికః. 117
 తస్మిన్ భగేశమావాహ్య పూజయిత్వా యథావిధి
 నైవేద్యం భక్తితోదత్వా సంప్రార్థ్యవిహగేశ్వరం. 118
 సరస్తోయంతు సంస్కార్య దహనాప్యాయనాదిభిః
 తస్మిన్ దుగ్ధాభిమావాహ్య ఇంద్రాదీనాం స్పరితోషయేత్.
 కుంజేవా స్తండిలేవాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి
 ఆజ్యభాగాంతిమంకృత్వా శేషమంత్రేణ దేశికః. 119
 అష్టోత్తరసహస్రంవా శతమష్టోత్తరంతువా
 చరుం పురుషసూక్తేన జుహుయాత్తోడశాహుతిః. 120
 సంపాతాజ్యం సమూదాయ 1 సేచయిత్వా స్థవం తతః

పాఠాంతరాదీ.

1: సేవయే త్స్వవమధ్యతః.

తస్యవే దేవదేవేశం నవ్యగా రోపయే ద్ధరుః. 123

అర్చకాదీక్షితాశ్చైవ తదైవ పరిచారకాః

దేవస్య పరిత స్సర్వే తిష్ఠేయుర్భక్తిసంయుతాః. 124

దేవస్యాగ్రే స్థవ్యేష్ఠిక్ నవ్యగీతాదికం చ రేతు
మంటపగ్రతిః పక్రమ్య తస్మిన్నారోపయే త్ప్రభుం.

దేవం తత్ర సమభ్యర్చ్య చార్హణం పృథుకాదికం
నారికేళమపూజాదీన్ సవ్యే తదనంతరం. 126

యానేదేవం సమారోప్య పూర్వోక్తైవవర్తనా
గ్రామంపిదక్షిణంసీత్యా మందిరం సంప్రేవేశయేత్.

ఏవం స్థవోత్సవశ్చ త్వా గత్యపూజాం సమాచరేత్

ఊలోత్సవవిధిః. చ కుర్థదేవనే కు గ్యా ఊలోత్సవ మనుత్తమం. 128

ఊలాసస్థాపనార్థాయ నిర్మితే మంటపే గురః

సురవ్యం సమంశ్చక్య విష్వక్సేవంతు పూజయేత్.

పుణ్యహం వ చయిత్వాతు బ్రాహ్మయే ఊలికాం తతః

ఊలికాయామనంతంచ వేదాకరజ్జఘపూజయేత్. 130

ఇ ద్రాదిభ్యో బలిందత్వా దేవంయానే నివేశ్యచ

శంఖభేరినాచైశ్చ ఊలాయాం స్థాపయే ద్ధరుః. 131

తత్ర దేవం సమభ్యర్చ్య చిత్రాన్నా నిఫలోదకం

నివేద్య పానకంచైవ తాంబూలంతు సమర్పయేత్. 132

తతో పురుషసూక్తాది పఠద్విగ్భాహ్మజే న్సహ

అధికపాతాని.

♦ ♦ భద్రం కర్ణేతిమంత్రేణ భువాద్వారితివంతతః

♦ ♦ నృత్తగీతవివోదాని కారయే జ్ఞేనసన్నిహ.

హోలాఽఽఞ్జా గృహీత్యాతు చాలయేత్తు శనై శ్శనైః.

తతస్తు దేవసేవేశం శివశాయాం సేవేత్సచ

భామ ప్రదక్షిణీకృత్య దేవాగారం సమావిశేత్. 134

పూరణోక్త్యంబిధిః. పంచమే దివసే పాఠే పూరణోక్త్యచరమాచరేత్

సావర్ణంరాజశం వాధ తామృజంశేత్ర జంతువా. 135

వైణజం వాధ కుర్వీత సూరణార్థాతు పంజరమ్

ప్రతిమానుగుణేనైవ పంజరం పరికల్పయేత్. 136

ఉత్పేద్యధః ప్రతిమాయాశ్చ చతురంగుల ముచ్యతే

ప్రతిమాపరితః కార్యా వైపుల్యంతు దశాంగులమ్. 137

ఏతల్లక్షణసంయుక్తం పంజరం పోత్త్వవాణిణా

1 భావ్యాదికృతపీతే తత్పంజరం నన్ని నేకయేత్. 138

యోగపీతం సజభ్యర్చ వింబముత్తిష్ఠమంత్రితః

దేశిక స్వయమూదాయ పంజరే 2 వినివేశయేత్. 139

భద్రం కర్ణాతిమంత్రేణ రత్నాబంధన ముచరేత్

తూర్వాదివేద ఘోషేషుప్రవృత్తైషువారిం స్మరేత్. 140

పూరణద్రవ్యభేదేన రత్నైశ్చ పూరణం కుర్యాత్సర్వదోష ప్రశాంతయే

ఫలభేద నిరూపణంరత్నపూరణయోభక్త్యా పూజయేత్ప్రతిమాంహరేః

సర్వక్రతుఫలం ప్రాప్య విష్ణుసాయజ్యతాం ప్రశేత్

స్వర్ణాదిలోహపూరణ యోభక్త్యాపూజయేద్ధరిమ్. 142

అగ్నిష్టోమఫలంప్రాప్య విష్ణులోకే మహియతే

ఫలైశ్చపూరయే ద్యస్తుప్రతిమాం భక్తితోహరేః 143

అశ్వమేధఫలం పాప్య మోదతే విష్ణుమందిరే

పాఠాంతరాదీ.

1. భావ్యరాశ్యంతు సంస్థాప్య పంజరం దేశోత్తమః.

2. సన్నివేశయేత్.

ఘృతపూరణ యోభక్త్యా పూరయే ద్వేవ మవ్యయం.
చాతుర్మాస్యఫలం ప్రాప్య విష్ణుగోక్షే మహీయతే
మధుగాపూరయే ద్యస్తృభక్త్యా దేవం జనార్దనమ్. 1,5
సద్యః శ్రతుఫలం ప్రాప్య విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్

♦ ♦ ♦

జలదోగ్ధాన
గాహనం.

ఇతి సమ్యక్సమాఖ్యాతం పూరణోత్సవ ముత్తమమ్.
జలదోగ్ధానశంకం వక్ష్యే యథావదవ ధారయ
జుష్ట్రోణీచ సావర్ణ్య రాజితం వాధతామ్రజమ్. 142
బింబమానానుసారేణ కారయే ద్విభవం యథా
1 కర్పూరైః కుంకుమైః పుష్పైః సుగంధద్రవ్యసంచయైః
సురభీకృతేన తోయేన జుష్ట్రోణీ ప్రపూరయేత్
శోషణాది తతః కృత్వా గంగాద్యాస్తాశ్చ పూజయేత్.
తతో దేవం సమానీయ ప్రవృత్తే వేదపాఠకే
వాద్యఘోషే ప్రవృత్తేతు న్యస్తీనూక్తం జప స్థరుః.
నిమజ్జయే త్తతో దేవం దేవీభ్యాం సహ దేశికః
స్నార్ద్రావానసా దేవ మారోఽప్య శిబికాదిషు. 151
ఆపాదమస్తకం లింపే త్కుంకుమేన సుగంధినా
తతో గ్రామేపరిభ్రామ్య స యే దాస్థానమంటపమ్.

అధికపాఠాణి.

♦ ♦ ♦ పూరణ ద్రవ్యభేదేన మంత్రభేదః ప్రవక్ష్యతే
సహిరత్నా నీతిరత్నై స్స్వర్ణాద్వివి హిరణ్యతః
యాః ఫలేత్యాది చ ఫలైః ఘృతం తక్ష్మంత్ర ముత్పరక
మధువాతేతివిధునా పూరణం కరుతాం గరుః.

సాతాంశ ౧౭.

1 కుంకుమమాగ్ధ కర్పూరైః సుగంధమహాసైన్దవైః

ఉత్పవాంతోదితస్నానం కృత్వా । దేవస్య భక్తిః
ద్వాత్రింశ దశచారైస్తు పూజయిత్వా యథావిధి. 153

అలయే సప్రవిశ్యైవ కుల్యాన్నిత్యార్చనం విభాః
ఏవముక్తవ్రాతేణ షష్టేహమ్యుత్సవం చరేత్. 154

రథోత్సవవిధిః.

రథోత్సవం ప్రకుర్వీత సప్తమేహ్ని యథాక్రమమ్
భ్రతధ్వజపయాకాద్యైః ఖమ్బదామైర్వితానకైః. 155
ముక్తాదామైశ్చ సావర్ణై ర్మంజీరాణాంగై స్సహ

ఘంటాభి శ్యానురైశ్చైవ స్వర్ణకుంభై రలంకృతమ్.

బహ్ని బహ్నావతంసైశ్చ సంయుతం సుచునోహరమ్

నానాచిత్రైస్తు సంయుక్తం దీపమాలాదిభిర్యుతమ్. 157

రథం సంప్రోక్ష్యతోయేన 2 పంచగవ్యేన ప్రోక్షయేత్

రథాదిదేవతాపూజాపాదాదిశిఖరాంతస్థా తత్తద్దేవా నమర్చయేత్ 158

సశ్యం సునర్ణం గరుడం తార్ఖ్యం చక్రేషు పూజయేత్

చక్రేదండద్వయేమాయాంఽపిహ గేంద్రం మర్చనమేత్

కేశవాదీ తలేభ్యర్చ్య భర్గాదీన్పాదభాగకే

స్థంభేషు చాయుధాః పూజ్యస్తూపికాయూనదాహరిం

శాలాసు వాసుదేవాదీః కూర్మాదీన్వేదికానువ

అనంతం శిఖరేచైవ పద్మనాథం తదూర్ధ్వకే. 161

ఘండాదిద్వారపాలాంశ్చ కుముదాదిగణాన్యజేత్

దిక్పాలాంచ సమభ్యర్చ్య అప్టరిక్షు యథాక్రమమ్ 162

కోణేషు చ సమభ్యర్చ్య పురుషం సత్యమమృతమ్

అనంతం చ తతోపూజ్య తురగేషు ఖగ్గాధిపమ్. 163

అతలాగ్ని లోకాని చాంతరేషు తతో యజేత్

పాతాంతరాదీ-

1. దేశికసత్తమః. 2. భువగవ్యైశ్చ 3కా: 3. ఘనంతం సమర్చయేత్

మేతిరాజం సమభ్యర్చ్యరథస్యాంత ర్భహిస్థలే. 164
విష్వక్సేనంతం సంపూజ్య 1 సారధ్యాం విగ్రహే గురుః
బలిదానం తతః కుర్యాత్ రథస్య పరితః క్రమాత్.

♦ ♦ ♦

తతో దేవం చ దేవీభ్యాం యానమాహోస్యదేశికః.

రథమధ్యే భగవ జయఘోషై ర్నృతగీత భేరిపటహనిస్వనైః.
స్నివేశవిధిః. శంఖతూర్యమృదంగాద్యై ర్వీణావేణురవై స్సహ
రథం ప్రదక్షిక్వత్య శాకునం సూక్త ముచ్చరన్. 167
ధృవంత ఇతిమంత్రేణ దేవమాహోపయే త్తతః

తత్రాదేవం సమభ్యర్చ్య నైవేద్యాంతం యథావిధి. 168

రథస్థగపన్నివేదిత నైవేద్యాన్నం తతో దద్యాత్ స్త్రీణాంసంతానసిద్ధయే
ప్రసాదేస్త్రీణాం తద్రథం భ్రామయే ద్ద్రామే సుకరం తు యథాభవేత్
సంతానప్రాప్తిః రథస్థం దేవదేవేశం దృష్ట్వాపాపైః ప్రముచ్యతే
రథస్థగపద్ధర్యనే లోకోయం నిశ్చయం చై తత్ జాతవ్యం కమలానన.
పూజనవిధిః. యస్తుగత్వారథస్థం మాం తృప్త్యతే భక్తిభావతః

ధనాశ్వనగరగ్రామ గజపుష్పఫలాదికైః. 171

ఉపాహారైరనేకైశ్చ బహుమానపురస్కరమ్

సోస్తుభుక్త్వాఖిలాన్భోగానంతే మత్సామ్యమాఘ్నయాత్

తతో దేవం రథాద్యానే స్థాపయిత్వా యథాపురమ్

2 ప్రదక్షిణ కృమేణైవ చాల తఃప్రవేశయేత్. 173

ఏవం రథోత్సవం ప్రోక్త వదేవస్యశార్దూలః

పాతాంతరాజీ—

1. రథసారథివిగ్రహే. 2. భ్రామప్రదక్షిణేనైవ.

అథికపాదాః.

♦ ♦ ♦ తిలలావాక్షతయంత చరుణా బలి మాచరేత్,

మృగయోత్సవవిధి: అథవక్ష్యే విశేషేణ మృగయోత్సవ ముత్తమమ్. 174

భగవత్ప్రీతిజనకం నర్వారిష్టవినాశకం

మృగయోత్సవయూతాయా చాప్తమే దివసేవిభుమ్. 175

యూతాశ్చకరణై స్సార్థ మలంకృత్యవిశేషతః

అశ్వరత్నే సమారోప్య నానాలంకారశోభితే. 176

మహతాజనసంఘేన గమయే ద్విసినం మహత్

తత్రాభ్యర్చ్యవిశేషేణ మృగయాంకారయే త్తతః. 177

మృగబంధన ధనుః నేనాంవిన్యస్యపరితః మధ్యే కూరమృగస్థితిం

పూజాది. తథాకృత్వా భటాస్తత్ర మృగానభ్యాహారేః పురుః.

దర్శయేయుర్మృగాంస్తాతాః పూచయేయుః క్రమాద్భూషిః

హతానాం కూరజంతూరాం భవేత్పుణ్య మనంతకం.

దేవస్య తు పురోభాగే ధనుర్పాతౌ పృథ్వాజయేత్

చతుర్దిక్షు చతుర్భాగా నూర్ధ్వేచైకంవిసర్జయేత్. 180

తతో దేవంతు సంపూజ్య యథావిభవనిస్తరమ్

గ్రామప్రదక్షిణేనైవ చాలయం సంప్రవేశయేత్. 181

అవబృథోత్సవవిధి: తస్యామపరరాత్రౌతు తీర్థబింబాధివాసనమ్

1 బింబస్య దక్షిణకరే కాతుకం బంధయే ద్ధురుః. 182

ధాన్యరాశ్యౌతు విన్యస్య యథావిధి నమర్చయేత్

నిశాచూర్ణ దేవస్య తు పురోభాగే ధాన్యరాశానులూఖిలం.

ఘట్టనాదయః. స్థావయిత్వా తతోలక్ష్మీం ధ్యాయే త్ప్రీత్యాకృతవర్తనా

క్షుణ్ణం మూలమంత్రేణ మంత్రితం మునలంగురుః.

మూర్తివైశ్చ సమాదాయ నిశాచూర్ణంతు ఘట్టయేత్

చతుర్భి ర్వైష్ణవై శ్చాపి వైష్ణవీభిస్తునాయథా.

ఘట్టయేచ్చ నిశాచూర్ణం తథాసూక్ష్మతరం భవేత్

కుంభే నిక్షిప్త తచ్చూర్ణం వేష్టయే న్నవవాససా.
తత్కుంభం తండులేపీతీ స్థాపయే న్ములవిద్యయా
గంధైరభ్యర్చ్య తచ్చూర్ణై శ్రీసూక్తేనాభిషేచయే
వాహనదేవ మారోఽప్య తీర్థబింబపురస్సరమ్
సద్యాదపుణతీర్థంవా సరస్వీగమథాపివా.

పార్జునాస్త్యం, ద పారమాస్త్యం చ దశ్యే చ స్థితం చేద్యో జనాంతరం
శ్చ కర్తవ్యవిశేషః సముద్రాగిర మధవా సత్వా తత్రస్థ మంటపే.

(సముద్రస్నానం) ప్రసాయాం భద్రపీతేవా ప్రాంజ్ఞుభోవా పుష్పదమ్మభిః

వాహనాద్య ఏరోఽప్యథ దేవం తత్ర నివేశయేత్.

అగ్రతః కలశాన్ పంచవిశతి ర్దశసప్తవా

అవ్యుధస్స పనవిభిః సవవా పంచవా । స్యస్య కలశై రభిషేచయే

చక్రస్నానవిభిః తీర్థేషు తేషు గంగాద్యా శ్చావాప్యవినివర్తతః

చక్రబింబం సమాదాయ దేశికేంద్ర స్సమాహితః.

తీర్థేనిమజ్జయే తత్ర త్రివారంతు యథావిధి

అల్లిగ ఎవమానాది సూక్తోచ్చారణపూర్వకమ్. . 98

చక్రేణ సహస్నాత తత్కాలే సహదేవేన నిమజ్జతి చ యే స రాః

సాంఘలవ శేషకథనంతే నిర్ధూయా శుభం సర్వం మహాపాతకనలచయం.

ధృవంయాంతి మదుష్ప్రాపం స్థానమాచంద్ర తారకం

తతో దేవం సమానీయ మంటపే వినివేశ్యచ.

అర్ఘ్యద్యైః పూజయే తత్ర పౌరుషేణైవసూక్తతః

నివేద్యాన్నాదకం తత్ర భోజయే ద్యాగ్నిహృదా తతః

యానేదేవం సమారోఽప్య ప్రాపయే దాలయాంతరమ్

తద్భాత్రౌ పూజయే దేవం పుష్పయాశాఖ్యమండలే.

మహాత్మనే అచా మహాత్మనే పరివర్తేషు దేశికేంద్రేష్టవర్తనా

శ్యామేష్వరయోః ఊహాపాహవిధానేన కర్తవ్యం సునోహరమ్.
 త్వవాదికంకార్యం. నవాహోత్సవమధ్యేపి దేశికస్తు యథోచితం
 మహదాశీర్వాద, ఆ మహదాశీర్వాచాఖ్యంచ ఆస్థానోత్సవనామకః.
 స్థానాద్యమంత్యపుష్పదామవిలాసంచ యథావిభవనిర్మలమ్
 విషయః కవాటబంధనం దేవదేవీసంభాషణం తువా.

కవాటబంధనం దేవదేవీసంభాషణం తువా.

అన్యన్యనేకచిత్రాణి వినోదాని చ కల్పయేత్.

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రేమహాసన్నిపది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 బ్రహ్మోత్సవవిధిర్నామ చతుర్వంశోధ్యాయః

(శ్రీశ్రీశ్రీ)

శ్రీమతాంచ్చరాత్ర దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం.

పంచవింశోధ్యాయః

పుష్పయాగవిధిః

పుష్పయాగవిధిశ్రీ బ్రహ్మ —

వజ్రార్థం బ్రహ్మ దేవ దేవ జగన్నాథ సృష్టిస్థిత్యంతకారక

ప్రశ్నః 1 భక్తాభీష్టప్రదానార్థం హ్యుత్సవోక్తంత్యయా పురా.

తదుత్సవే శర్యటనే చాస్మశ్యస్వర్కనే పివా

యత్కించిద్దోషశాంత్యర్థం సంభవేచే నృహోత్సవే. 2

తత్తద్దోషప్రశాంత్యర్థం తస్య నిష్కృతి సిద్ధయే

ఉపాయః కిం దేవ దేవ తద్వదస్య జగత్ప్రభో. 3

భగవత్ప్రతిపదం శ్రీభగవాన్ —

శ్రీపుష్పయాగవిధిః శృణు వత్సవోత్సవమి పుష్పయాగాఖ్య ముత్సవమ్

కర్తవ్యం మమనఃపీ త్యే 2 సర్వదోషాన్ దహేత్సునః.

తస్మాత్సమాహితో భూత్వా సమాప్తదివసేనిశి

పాతాంతరాణి.

1. భక్తాభీష్టప్రసిద్ధ్యర్థం మత్సవక్రమమిరితం

తదుత్సవే ప్రవర్తేతు చా స్మశ్యస్వర్కనేపతి

తద్దోషపరిహారార్థం కర్తవ్యం కిం జగత్ప్రభో

తత్సగ్గుం విస్తరేణేవ వదత్వం వదతాం వర.

2. సర్వదోషపహరకం.

తత్పరేద్యగ్నిశివాధ పుష్పయాగం సమాచరేత్. 5

ఆస్థానమంటపే వాపి యాగమంటపమగ్యతః

తలోచ్ఛేదాం ద్వితాలేన విస్తారాయామ సంహితాం. 6

మృదాపేదీం పశికల్ప్యాధ తస్యాం దేవం నివేశయేత్

తత్పురోభూతలేచైవ ద్విహస్తాయామవిస్తృతామ్. 7

తాలమానోన్నతాం పేదీం దర్పణోదరవత్సమామ్

తద్దక్షిణే పంచవర్ణ చూర్ణాని మసుమానిచ. 8

పుష్పయాగ మండలరచనా క్రిమః పోత్య నిశీష్య తద్వేద్యాం మండలం రచయేద్గురుః

పృథమం శ్యామచూర్ణేన కర్ణికాం కారయేత్తతః. 9

తదూర్ధ్వే పీతచూర్ణేన పృత్తిం కృత్వా తథాపరమ్.

ఇంద్రాదిదిగ్విభాగేన చతుర్దిక్షు చతుర్దశిమ్. 10

స్వేతం రక్తం తథాపీతం శ్యామంచూర్ణైస్త్రపురయేత్

దళాంతరేఖాతన్మధ్యే స్వేతపీతద్వయం తతః. 11

తదూర్ధ్వే శ్వేతవర్ణేన చూర్ణేన భృమణం చరేత్

తతోష్ఠదళమాలిఖ్య దిక్షు వర్ణంతా సూర్యవత్. 12

ఈశాన్యాం దిశిపీతం చ శ్యామం శ్వేతం చ కర్తవ్యమ్

దళాంతరేఖాతన్మధ్యే రక్తధూమ్రపృపూరణమ్. 13

రక్తచూర్ణేన సంవేష్య తదూర్ధ్వేష్ఠదళం లిఖేత్

పీతవర్ణేన సంపూర్య దళాంతే శ్శుష్ణవర్ణకమ్. 14

దళమధ్యే శ్వేతవర్ణ చూర్ణేన పరివిభాజయేత్

కృత్వానేమిం ధూమ్రవర్ణచూర్ణేన పరితోలిఖేత్. 15

తదూర్ధ్వే ద్వాదశదళం 1 పంచవర్ణైః ద్విమిశ్రితైః

సంపూర్య దళరేఖాంతే స్వేతరక్త దళాన్వితైః. 16

పాఠాంతరాణి.

1. పంచవర్ణైః ద్విమిశ్రితైః

మిశ్రితేనైవ చూర్ణేన పీతం స్యాద్దళమధ్యశే
పరితశ్యామచూర్ణేన వృత్తం కృత్వా మనోహరమ్. 17
తత్సమంతా తేస్వతరక్త కృష్ణచూర్ణత్రయం స్యనేత్
ద్వారైశ్చతుర్భిస్సంయోజ్యదేవానావాహయేత్త్రమాత్

మండలేదేవతావా వృధము కర్ణికామధ్యే దేవదేవం సగాతనమ్
హనకృమః 2 మయూరకంఠవచ్చామం పీతకాశేయవాసనమ్. 18
శీవశస్సనమాలాద్యైః 3 శ్చక్రాదైశ్చ సమన్వితమ్
ద్వాదశాక్షరచుంత్రేణ ప్రతిపాద్యం 4 మనోహరమ్.
పరాత్పరం వాసుదేవ మభీష్టఫలదం యజేత్
తతోదళచతుష్కేతు చేంద్రాదికృమయోగతః 21
శుద్ధస్పటికసంకాశం వాసుదేవం సమర్చయేత్
జాజ్వల్యమానవపుషం రక్తవర్ణం మహాజనమ్. 22
సంకర్షణం ద్వితీయేతు తృతీయేకనకప్రభమ్
జ్ఞానాదిగుణసామాన్యం ప్రద్యుమ్నం పీతవర్ణకమ్. 23
వ్యూహాంతర్వర్తినం శ్యామవర్ణం దేవం మహాప్రభమ్
అనిగుద్ధం సమశ్శార్పవ్య ఏవందళచతుష్టయే. 24
అష్టాక్షరం త్వష్టదళే తారకాక్షం తు షడ్దళే
తదూర్ధ్వం ద్వాదశదళే ద్వాదశాక్షంతు సః లిఖేత్. 25
కర్ణికావృత్తమారభ్య వృత్తరేఖాసు పంచశు
పృథివ్యాదీని భూతాని 5 సమావాహ్యతతోర్చయేత్

పాతాంతరాణి.

2. శ్యామకోమలకారీరం

3. శ్వంఖనక్రాదిభిర్యుతం

4. జగత్ప్రభుం

5 పంచచానిహ్యపూజయేత్

తద్దళాగ్నిస్థరేఖాను చతురావరణేష్వపి
 సాత్వికీం రాజనీం చైవ తామసీం త్రిగుణాత్మికాః. 27
 తద్దళాంతేషు భాగేషు ఋగాదీం శ్చ యథాక్రమమ్
 తదూర్ధ్వా పరణేచైవ బ్రహ్మాదీనర్చయేత్క్రిమాత్.
 బ్రహ్మవిష్ణు మహేశానాం రక్తపాండు రమేచక్షైః
 వజ్రైర్ద్రుణానుసారేణ చావాహ్నివరణత్రయే. 29
 ప్రథమావరణద్వార చక్కుషేషే పాలికాః న్యసేత్
 ద్వితీయావరణద్వార చక్కుషీచాప్తమంగళాః. 30
 తృతీయావరణద్వార చక్కుషే కుముదాస్తథా
 ఆవాహ్యగంధపుష్పద్వై రర్చయేచ్ఛ పృథక్పృథక్.
 మండలాంతస్థ దేవానాం తత్తద్వర్ణాను రూపతః
 సుగంధకుసుమై శ్చైవ పూజయేచ్ఛాస్త్రవర్జ్మనా. 32
 తస్మాదలేచోత్పవార్చాఽఽభ్యాత్వాభ్యర్చయథాక్రమం
 పుష్పయగేద్వాద శ్రీచైష్టవ సుచాయాగనామానం యాగముత్తమమ్. 33
 కారాధనవిధిః ఉపచారైష్టోడశభి ర్ద్వాదశావర్తి సంమితైః
 యజేచ్ఛైవం నిశాయాం తు వేదవాద్యపురస్కరమ్. 34
 పాయసాదీని చాన్నాని ఫలానామ్రాదికానిచ
 భక్ష్యేని ఘృతపక్వాని నివేద్యబహువిన్తరమ్. 35
 పానీయాచమనం దత్వా కర్పూరయూతముత్తమమ్
 తాంబూలంభక్తితోదద్యాత్ సాదాపుష్పాంజలింఽపి
 దేవం యానే సమారోష్య దేవ్యాశయసమంతుపే
 సర్వాటంగార సంయుక్తే ముక్తా జాలవిరాజితే. 37
 మణికాంచన దీపైశ్చ నర్వత్ర సమలంకృతే

6. మండలస్థితదేవానాం.

7. స్థాప్యాభ్యర్చయథావిధి

కస్తూర్యగురుధూపైశ్చ ధూపితేను మనోహరే. 38

శయ్యాసనోపకరణై స్సర్వైర్వస్తుభి ర్వైతే
పుష్పకయ్యాసమాయుక్తే సువితానేషు తోరణే. 39

సంస్థాస్థాభ్యర్చ్య యత్నేన దేవం యానేన దేశికః

సప్తపదక్షిణాని దేవాగారం పరికృమ్య సప్తధాత్వరితేనచ. 40

♦ ♦ ♦

యానాద్దేవం మండపస్య మధ్యభాగే మనోహరే

లక్ష్మీసంవాదోత్సవభద్రాపీతే నివేశ్యాధ దేవ్యోరభిముఖం యథా. 41

లక్ష్మీసంవాదనామాన ముత్సవం 1 పరికల్పయేత్
కవాటబంధనహిత ముత్సవం నటనం శరత్. 42

లక్ష్మీకటాక్షైరత్యంత మనుగృహ్లాంతమచ్యుతమ్
తత్ప్రవేశే యేదేవం దేవ్యోర్మధ్యే జగత్ప్రభుమ్. 43

దర్శణదర్శనం సంస్థాప్య దర్పణేచైక కాలేదేవం రమానఖమ్
దేవీభ్యాం నహఃశ్యంతి జనాన్స్వత్యంత హర్షితాః 44

తేషాం సాసాని సశ్యంతి సిద్ధ్యతే సర్వసంపదః
పాయసాన్నం నివేద్యాధ క్షీరం శర్కరాయాయుతమ్.

కర్పూరేణ లవంగేన యుక్తం తాంబూల ముత్తమమ్
నీరాజనం సమర్ప్యాధ పుష్పాంజలి సమర్పణమ్. 46

ప్రీణమ్యదండవద్భూమా భక్తియుక్తేన చేతసా
శయ్యోపచారవిహితా నువచారా నమాచరేత్.

అథకపాకాని.

♦ ♦ ♦

యద్వా ద్వాదశవారం వా నీత్యా ధామదక్షిణం

యేకైకవాద్యముపేక్షా ప్రతివారం ప్రదక్షిణే

పాతాంతరాని.

1. సమ్యగాచరేత్.

నర్వదుఃఖవినిర్ముక్తాభవంతి సుఖినోనరాః

♦ ♦ ♦

ఇత్యేవం పుష్పయాగాఖ్య ముత్సవం కమలానన. 66

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

పుష్పయాగవిధిర్నామ పంచవింశోధ్యాయః

(శ్రీశ్రీశ్రీ)

శ్రీమతాంచ్చరాత్ర దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమనః హితాయాం.

ప డ్వి ం శో ధ్యా యః

పవిత్రోత్సవవిధిః

పవిత్రోత్సవవిధాన బ్రహ్మ—

శ్రీవణేబ్రహ్మపక్షే భగవన్సుండరీ కాత్ పవిత్రారోః శోత్సవమ్

కదాకార్యం పవిత్రాణాం లక్షణం వదమేనఘ.

♦ ♦ ♦

భగవత్ప్రతివచనం శ్రీభగవాన్—

పవిత్రోత్సవకాల శృణుష్య పరమం గుహ్యం పవిత్రారోః శోత్సవమ్

నిర్ణయః

శ్రావణేవాధకార్తిక్యాం మానేచాశ్వ యుజే తథా. 2

మాసిభాద్రపదేవాపి పవిత్రారోపణం స్మృతం

ద్వాదశ్యాంవాదశమ్యాంవా పౌర్ణమాస్యాంయథావిధిః.

ద్వితీయాయాంత్రయోదశ్యాంపంచమ్యాంవాశుభేతిథౌ

శుక్లపక్షేశుభేలగ్నే నున తత్రేసుశోభనే.

సర్వితారోపణం కార్యం మంగళాంతుర పూర్వకమ్

పవిత్రోత్సవముః పాలికా ఘటికాజ్యైవ శరావం తు త్రిభేదతః. 6

ప్రత్యేకం ద్వాదశం గ్రాహ్యం మంగళాంతురకర్మణి

అధికపాఠాని.

♦ ♦ ♦ కిమధ్యమత్సవం ప్రోక్తం విధానం కిం జగద్విభో

తత్సర్వం విస్తరేణైవ బ్రూహిమేపురుషరథ

- అంకురాగోపణం కృత్వా యథావిధి తతఃపరమ్. 6
- పవిత్రమంటప మంటపం కారయేత్సూర్యం ప్రాసాదస్యా గ్రతశ్శుభం
లక్షణం త్రయోదశకరం సమ్యక్ సవహస్తాచ వేదికా. 7
- ఏకహస్తోద్ఘాతం మధ్యే కృత్వా లంకారభూషితం
ద్వారతోరణసంయుక్తం సతాకర్షణశోభితం. 8
- వితానాదిభిరాకర్ణం దర్శనాదిభిరన్వితం
ఆర్ధశాఖాసమాయుక్తం ఫలగుచ్ఛై స్సమన్వితం. 9
- క్రముకాదిఫలై శ్చైవ నారికేళఫలై స్సహ
నారంగలికుచ్ఛై శ్చైవ శోభయే స్మంటపం తతః. 10
- సవమ్యామేవ సంగృహ్య యాగద్రవ్యాణి 1 సర్వతః
పవిత్రనిర్మాణవిధిః ప్రధమం గర్భసూత్రం తు సప్తసూత్రమతఃపరం. 11
- సూత్రభేదాని ఘోమసూత్రం తృతీయం తు పద్మసూత్రం చతుర్థకం
కార్పాసం సూత్రమథవా కన్యాభిః కృతసూత్రకం. 12
- మలినం నీలసూత్రం చ ప్రయత్నేన విసర్జయేత్
బ్రాహ్మణీభిః కృతం సూత్రం త్రిగుణీకృత్య తంతుభిః.
2 పవిత్రం తేన కుర్వీత కనిష్ఠోత్తమచుధ్యమం
పవిత్రభేదః వనమాలాపవిత్రం తు పవిత్రం చాధివానకం. 14
- పరివారపవిత్రాణి పవిత్రం దీక్షితస్యతు

- ఉత్తమాదిభేదాని మూర్ధాదినాభిపర్యంతం పవిత్రం తు కనిష్ఠకం. 15

పాఠాంతరాణి—

1- దేశికః

2- పవిత్రాణి పృథుర్వీత.

అధికపాఠాని.

ఏవమాది విభేదైస్తు పవిత్రాణి చకారయేత్.

ఊరుమాత్రం తదారభ్య పవిత్రం మధ్యమం స్మృతం
ఉత్తమంజానుమాత్రంతం ప్రతీతాణాంక్రమాణకం.

వనమాలాపవిత్ర వనమాలాపవిత్రంతు ప్రతిమాయామ సంమితం

ప్రమాణాని కనిష్ఠికపవిత్రం తు పవిత్రమధివాసకం. 17

పవిత్రం దీక్షితమైవ నాభిమాత్రం పంచక్షతే
ఉపలిప్తేషు చోదేక్షే దర్శనాస్తీర్య భూతలే. 18

అసనే పౌజ్యభో విశ్వాన్ శిష్యై స్సర్వైస్సహృత్పవాన్
గాయత్రీం చ జపేదాదా సూత్రశం కూన్ పరీక్షయేత్
దేవాగురూపకం కుగ్యాత్ పవిత్రం తు ప్రమాణతః

సూత్రసంఖ్యానిర్ణయవిధిః కనిష్ఠంతం తు విజ్ఞేయ మష్టావింశతి తంతుభిః 20

చతుషచాశతుజ్ఞేయం తంతూనాం మధ్యమం పరం
ఉత్తమం చైవ తంతూనాం అష్టోత్తరశతం భవేత్. 21

అష్టోత్తరసహస్రంతు తంతూనాం పరిసంఖ్యయా
వనమాలాఖ్యయా విష్ణుర్దత్తానా ముక్తి దాయినీ. 22

సప్త వింశతికం జ్ఞేయం తంతూనా మధివాసకే
వనమాలా విశేషేణ చోత్తరనాథమ మధ్యమం. 23

తదర్థం స్థాపేనంచ తంతూనాం పరిసంఖ్యయా
తంతూనాం ద్వాదశం జ్ఞేయం పరివారపవిత్రకం. 25

సప్త వింశతి తంతూనా మాచారస్య పవిత్రకం
సంచవింశతి తంతూనాం ఘంటాయా శ్చ పవిత్రకం.

అష్టావింశతి తంతూనాం కుండస్య చపవిత్రకం
చతుశ్శతంతు తంతూనాం పౌనాదస్య పవిత్రకమ్. 26

చతుర్ద్వింశతి తంతూనాం ధూపదండపవిత్రకం
పంచత్రింశతి తంతూనాం దీపదండ పవిత్రకం. 27

అష్టావింశతి తంతూనాం అలయస్య పవిత్రకం

ఏకోనవింశ త్తంతూనాం గోపురస్య పవిత్రీకం. 28

నవతింశ చ్చ తంతూనాం బలపీఠపవిత్రీకం

ఉపపీఠపవిత్రం తు పంచవింశతి తంతుభిః. 29

సూత్రంతు త్రిగుణం కృత్వా ప్రాకారస్య పవిత్రీకం

పవిత్రగ్రంథిసంఖ్యావపం కృత్వా పవిత్రాణి । పునర్గ్రంథీంశ్చ బంధయేత్

అంగుష్ఠ మాత్రీమానంతు గ్రంథితానాం యథాతథం

కనిష్ఠాంగుళిమానం వా మధ్యమాంగుళి మానతః, 31

పనమాలా పవిత్రేతు శతమష్టోత్తరం శుభం

అధివాన పవిత్రేషు గ్రంథయోద్వాదశస్మృతాః. 32

గ్రంథయశ్చాష్ట విజ్ఞేయా పరివార పవిత్రీకే

గ్రంథయో ద్వాదశహోక్తాం జేమాయుశ్చవి వర్ధనం.

అన్యేషు చ పవిత్రేషు యథాసంధవ మాచరేత్

కుంకుమోశీరకర్పూర చందనాది విలేపయేత్. 34

ప్రథమేవరాత్రౌ పవిత్రాణి వినిర్మాయ శాస్త్రోక్తవిధినా తతః

సాయంకాలేతు సంప్రాప్తే ఋత్విగ్నిస్సహ దేశికః. 35

యజమానేన సహితో సంవిశే ద్భగవద్గృహం

భగవత్పూర్ణా తత్రోదేవం సమభ్యర్చ్య దండవత్ప్రణమేచ్ఛవై. 36

ఉద్ధాయ ప్రాంజలిర్భూత్యా గాథామేనా ముదీరయేత్

సంవత్సరోపచారేషు యత్కించిల్లోపసంభవే. 37

తద్దోషశమనార్థాయ భవత్ప్రీత్యై కరోమ్యహం

పవిత్రారోషణం దేవ తస్మాదనుగృహాణమాం. 38

పాఠాంతరాణి—

1. తతోగ్రంథీంశ్చ.

పరిత్యాగివాసః ఇతి విజ్ఞాస్య దేవేశం నిష్క్వక్నేనం తు పూజయేత్
 పూజ్యావాహచః కృత్వా పవిత్రాణిచ ప్రోక్షయేత్
 రాత్రౌ ప్రతినరంబద్ధ్వా దర్శనాం సంస్తరేన్వపేత్
 ద్వితీయదివసే ప్రాతరుద్ధాయని యతో దంతధావనపూర్వకం. 40
 స్నానం సంధ్యాదికం కృత్వా జప్త్యముత్రం యథావిధి
 భగవంతం సమభ్యర్చ్య కలశైస్సంసనం చరేత్. 41
 మహాహవిర్నివేద్యాథ వైష్ణవా భోజయేత్తతః
 రాత్రౌతు నిత్యపూజంతే చక్రాబ్జం వర్తయేద్ధుః. 42
 పూర్వోక్తేన క్రమేనైవ మండలే దేవతా యజేత్
 ఉపాస్య దేశికేంద్రిస్తు తూర్యఘోషే ప్రవర్తితే. 43
 పాత్రస్థాని పవిత్రాణి 1 ధాన్యరాశ్యే వినిషీషేత్
 గంధాదిభిస్సమభ్యర్చ్య పుష్పాణి వికిరేత్తతః. 44
 వస్త్రేణాచ్ఛాద్య పాత్రాణి మంత్రేణ స్తోత్రపూజయేత్
 ♦ ♦ ♦

శాలాయా శ్చ చతుర్దిక్షు 2 నిలమన్నేన కారయేత్. 45

పవిత్రాధివాస చతుస్థానార్చనం కృత్వా హోమం కుత్యాద్యథావిధి

పాతాంతరాణి.

1. ధాన్యరాశిం విస్యనేత్.
2. బలిం దత్వా యథాకృతం.

అధికపాతాని.

♦ ♦ ♦

అధివాసపరిత్యేషు దేవం వారాయణం యజేత్
 గాయత్ర్య విష్ణుమంత్రైశ్చ చాభి మంత్ర్య తతః పరం.
 దీక్షితానాం పరిత్యేషు హేతిరాజం ప్రపూజయేత్
 చక్రరాజస్య గాయత్ర్య చాభిమంత్ర్యమాచరక
 పరివారపరిత్యేషు సమావాహ్యఖగేశ్వరం
 తస్మంత్రేణ చ గాయత్ర్యా దేశికేంద్రిభిమంత్ర్యయేత్

- హోమః అధివాసః సత్యాని గృహీత్వా దేశికస్వయం. 46
కుంభేచ కర కేకుంజే మండలే చ యథాక్రమం
తద్విష్ణోరితి మంత్రేణ న్యసనీయాని పద్మజ. 47
- శృతీయదివసే పవి తత్కృతాతే దేవేశం చక్రాజ్ఞే ఘాత్య పూజయేత్
త్రాహోపణం అఘ్నాది ధూపదీపాంతం నైవేద్యం తు చతుర్విధం. 48
హోమగుతుపూర్వవశ్యత్వాహోమశేషం సమాపయేత్
తతోధ్వనాది బింబానాం కర్మార్చనాం యథాక్రమం
విప్వక్సేనాది భక్తానాం ఛండాదీనాం తద్దైవచ
దుర్గాదుద్రోగ దేవీనాం 1 గరుడస్త్యచభక్తితః. 50
ఘంటార్ఘ్యస్మన్మనాదీనాంపాత్యాణాంధూపదీపయోః
కుంభానాం తోరణానాం చ బలివీణాంతమేవహి. 51
ఏవం పవిత్రాన్యారోహ్య తూర్యఘోషే ప్రవర్తితే. 52
భక్తానాం ధారణార్థాయకన్యితాని యథాతథం
పవిత్రాహోపణం కార్యం విమానగోపురేశుచ
పవిత్రాని సమాదాయ న్యస్య దేవస్యపాదయోః 53
యజమానా యదాతవ్యం ధారయన్ దేశికః పురా
ఋత్విజాబ్రహ్మణాదీనాం భక్తానాంచైవ దాపయేత్.
పవిత్రాధారణభేదః బ్రాహ్మణాశ్శీత్రత్రయా శ్చైవ ధారయేయశ్చహారవత్
యజ్ఞోపవీత సద్ధార్యం వైశ్చైర్వైష్ణవలక్షణైః 55
♦ ♦ ♦
తతోదేవస్య పార్శ్వేతు స్థిత్యేదం ప్రార్థయే ద్దురుః

పాతాంతరాణి.

1. ఖగేశస్య తద్దైవచ.

అధికపాతాని.

- ♦ ♦ ♦ యోధక్త్యాధరతేచేదం పవిత్రం శ్రీధయన్వితః
తస్యతత్సం పత్సరకృతకర్మలోపావినస్యతి.
దదంతి సర్వకర్మాణి తస్యపూర్ణం మహాఫలం.

భగవత్స్మృతా భగవత్పుండరీకాక్ష భక్తాభీష్ట ప్రదాయకా
సంవత్సరస్య మధ్యేతు జ్ఞానతో జ్ఞానతో నీవా
మమూచ మదనుజ్ఞానై స్తథాన్యైః పరిచారకైః. 57
పూజాలోపాదకం యచ్ఛక్తతం తద్దోషశాంతయే
కర్మసంపూరణార్థాయ పవిత్రారోపణం మయా. 58
శృతంతదనుగృహ్ణాంస్వ 1 మదనుగ్రహ కామ్యయా
అస్వతంత్ర శ్చ కించిజ్ఞః కించత్కర్తు మశక్తవాన్. 59
తస్మాత్త్వత్పదవిస్యస్త భారోహం ప్రేరితస్త్వయాం
సర్వం కరోమి దేవేశ రక్షమాం శరణాగతం. 60
ఇతి సంపార్థ్యదేవేశం యానమారోప్యదేశికః
పవిత్రధారైకైర్భక్తైర్విశేషోత్సవ మాచరేత్. 61
ఉత్సవాంతో చిదిన్నాసం ముదిరే కారయే త్తతః
♦ ♦ ♦
ఆచార్యో దేవమభ్యర్చ్య ప్రవిశేద్యాగమటపం. 62
తత్రిమండలమధ్విసం కుండస్థం కుంభగంతథా

పాతా తం జి.

1. భక్తానుగ్రహ కామ్యయా.

అధికపాతాని.

♦ ♦ ♦

(సమీక్షధారణీఫలం)

నైవేద్యాంకిం సమభ్యర్చ్య దేవాగారేవిశేషయేత్
నవాహం సప్తపంచాహం త్ర్యంశమేకాహమేవవా.
యామం వాపృథక్యామం వా ముహూర్తమధవాగురుః
దేవదీపం సమభ్యర్చ్య సవిశేషం యథాతథా.
ఉత్సవాంతేతు దివసే సాయంకాలేతు దేశికః
యానమారోప్య దేవేశం గ్రాహం నీత్వా ప్రదక్షిణం.
సృష్టివాదిత్ర నిర్ణోమై రాలయంతు సమావిశేత్.
బ్రాహ్మణాన్కౌజయిత్వాను యథాః భవంతుం

పవిత్రావరోహణం దేయద్యాస్య విధిపన్నిత్య పూజాం సమాచరేత్. 63

ఏకవింశద్దినేనాపి చతుర్దశ దినేపివా

సప్తమీ దిననేనాపి త్రిరాత్రే వాకరోహణం. 64

పవిత్రాణి సర్వా తత్సన్నితాణి సంఘావా నాచార్యాః ప్రదాపయేత్

ణ్యపి ఆచార్యా తత్ప్రదానం హరేః ప్రీత్యై భవిష్యతిసంశయః. 65

యేవదద్యాత్ అన్యథా వినియంతే ద్రావరా రాష్ట్రం వినశ్యతి

ఆచార్యదక్షిణాది తత్కాలే యజనానస్తు ఆచార్యం తోషయేద్ధనైః.

ఇతి సమ్యక్సమాఖ్యాతం పవిత్రావరోహణం 1 పరం.

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహావనిపది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

పవిత్రావరోహణవిధిర్నామచద్వీశోధ్యాయః

(శ్రీశ్రీశ్రీ)

శ్రీమత్పంచరాత్ర దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాః.

సప్తవింశోధ్యాయః

సంవత్సరోత్సవవిధిః

వసంతోత్సవః శ్రీభగవాన్

• • •

ఐసంతదేవ తృప్త్యర్థం వర్షాదా పూజయేద్ధరిం
విధివత్సుషణం కృత్వా । సవాభరణ వస్త్రుకైః 1

నసంతఋతు సప్రాప్తైః పుష్పమాల్యై ర్మనోహరైః

అలంకృత్య తనోదేవం దక్షిణామఖ మర్చయేత్. 2

మందిరేవాపి చోద్యానే నక్షత్రే యథారుచి

దేవమభ్యర్చ్య గంధాద్యైః ఫలాదీని నివేదయేత్ 3

శ్రీరామనవమ్యుత్సవః చైత్రేమాసి సితేషణే నవమ్యా చ పుసర్వసా

శ్రీరామజన్మదినే దేవదేవం జగత్పతిమ్. 4

నకళిః కలశైస్సాస్పృహవిరంతం నమర్చయేత్

సీతాలక్ష్మణసంయుక్తం హనుమత్సహితం విభుమ్. 5

పాఠాంతరాణి.

1. నూతనాంబరధూషణేః

అధికపాఠాని.

• • •

అథాతస్సంప్రవక్ష్యేమి సంవత్సరవ్రతక్రమమ్.

- దమనోత్సవః
 శ్రీరామం ఊలికాదాతు విశ్వసోత్సవ మాచరేత్
 వైతమానేతు పార్ణమ్యాం కుర్యాద్దమనికోత్సవమ్. 6
- పుష్కెస్తు మటపం కృత్వా డమనీదళసంయుతైః
 అలంకుర్యాత్తతోదేపం పుష్పైర్దమనికాదళైః 7
- నంపూజ్య విధినాకుర్యాద్ధోమంద మనికాదళైః
 నృసింహజయంతీ వైతే శ్రవణేనైతే సాయం కాలే నృకేసరిః. 8
- భూమావావిరభూత్తస్మాదేవం తస్మిన్ విశేషతః
 అర్చయిత్వా విశేషేణ శీతలాదీన్ని నేదయేత్. 9
- నీరాజనం తతోదత్వా స్తోత్రోస్సూతోషయేద్ధరిమ్
 కల్పారకుసుమై రేవ దేవసోత్సవ మాచరేత్. 10
- వైశాఖే శుక్లపక్షేతు పార్ణమాస్యా యథావిధి
 చతుష్టానాచననం కృత్వా గ్రామోత్సవ మథాచరేత్.
 దివసే పూర్వభాగే పానధ్యేష్ణానచోపం హితత్
 నక్షత్రే శ్రవణేనైతే పూర్వాష్టమే త్రివిక్రమః 12
- ప్రాదురాశీత్తదాతస్య చోత్సవం కారయేద్ద్యుజః
 హనుమజ్జన్మనక్షత్రే సీతారాఘవసంయుతమ్. 1
- మాగతి విధివత్సూర్య విశేషోత్సవ మాచరేత్
 ఆషాఢేతు సితేపక్షే ద్వాదశ్యా దేవమర్చయేత్. 14
- శయనార్థం తు దేవస్య మానేషు చ చత్వర్షసి
 వివిక్తేభిమతే తేషే షర్మకం తత్రకారయేత్. 15
- దేవీభ్యాం సహదేవేకం శాయయిత్వాగృతేస్తతః
 ♦ ♦ ♦
 బోధనైకాదనీయావత్తా వత్కాలం ప్రపూజనం. 16

పాఠాంతరాదీ-

అధికపాఠాదీ.

1. షర్మకం కారయేద్దయః

♦ ♦ ♦ శయ్యాదేవేతు కుర్వీకస్వాపం కేశిక సత్తవం

(కృష్ణజన్మోత్సవః శాసితే కృష్ణపక్షేతు రోహిణ్యామృతమూతిభా

శ్రీకృష్ణభగవజ్జన్మ 1 దినశౌచం సమర్చయేత్. 17

న్నపనం తు యథాశక్తిః గ్రామే కుర్యాన్మహోత్సవమ్
యేతద్దినమారభ్యమాసం పక్షం సవాహకం. 18

సప్తాహం వాధపంచాహం త్ర్యహమేకాహమేవవా

శ్రీకృష్ణలీలాసతుకైః గ్రామోత్సవమథాచరేత్. 19

ప్రతినిత్యం విశేషార్చా మాచరేత్తు యథావసు

పరాహజయంతీ

మానే భాద్రపదేచైవ శ్రీవణ్మఘం గతేశః 20

ఆవిరాసీద్భావరాహో విశేషేణ కార్యయేచ్ఛతం

న్నపనం చోత్సవం చైవ పూర్వోక్తేన విధానతః. 21

వీరలక్ష్మీన్మఘవిధి, అధచాత్వయజ్ఞేమాసి వీరః క్షీర్మోత్సవం చరేత్

ప్రతిపద్దినమారభ్య సవాహోత్సవ మాచరేత్. 22

సంస్కార్య కలశైర్నిత్య ములంకృత్యతు దేశికః

చతుస్థానార్చనం కృత్వా హవిరంతం ప్రపూజ్యచ. 23

యానేదేవీ సమారోష్య దేవం గ్రామప్రదక్షిణం

ఏవం ప్రతిదినంకృత్వా సపమ్యాం కుంభతోయతః. 24

ప్రోక్షయేన్నిత్యపూజంతే దేవీ దేవేసపూజయేత్

విజయదశమి

దశమ్యా మశ్వమారోష్య దేవం గ్రామప్రదక్షిణం.

సీత్యాశునిం సమాసాద్య తన్ములేస్థాప్యయానకం

విష్వక్సేనం తు సంప్రూజ్య పుణ్యాహం వాచయేత్తతః

ప్రోక్ష్యపుణ్యాహతోయేన ధనుర్భాణౌ ప్రపూజయేత్

- పూర్వపద్భాగమోక్షతు కృత్వా నేవం చపూజయేత్
 శమీపత్రధారణ శమీపత్రాణి సంగృహ్య పూజయే ద్వేవపాదయోః
 ఫలం. దేవస్య పదవివృత్త శమీపత్రాణి మేవ రాః. 28
- శిరసాధారయ్యంతి తే ధృవం ముక్తకల్పిహః
 వై భవేనతతోదేశం నయే ద్వేవాలయం క్రితి. 29
- ఆస్థానమటపేభ్యర్చ్య స్నపనం కారయే తతః
 మందిరే సంప్రవిశ్యైవ నిత్యోత్సవ మధాచరేత్. 30
- దీపావళ్యుత్సవః మాసిచాశ్వయుజే కృష్ణేచతుర్దస్యాం హరిఃపురా
 నరకచతుర్దశీ నరకం సంహరత్ స్మాత్తస్మామ్నేత చ్చతుర్దశీ. 31
- ఏతస్యాం 1 దేవదేవంతు సతై లాభ్యం జనేతు
 సంస్నాప్య నూతనైర్వస్త్రై రలంకృత్య విభూషణైః. 32
- చతుర్విధాని చానాన్ని పానీయాని సమర్పయేత్
 అమూవాస్యాంతు సాయూషే నిత్యపూజాంవిధాయచ.
 దేవాలయేషు స్తంభేషు పాకాకే గోపురేషుచ
 దీపానాం పంక్తయస్సాప్తనానాకారైః పృథక్పృథక్.
 తతోదేవంతు దేవీభ్యా మారోఽగ్రజవాహనే
 ఛత్రచామరం వా ద్యైశ్చ భటసంఘైశ్చ సాయుధైః.
 ప్రాకారేవాపి గ్రామేవా కారయే దుత్సవం తతః
 దేవం ప్రవేశయేద్ధామ్ని మహతావిభవేనతు. 33
- శోధనోత్సవః కార్తికే శుక్లపక్షేతు ద్వాదస్యాం బోదయేద్దరిం.
 ఉత్తిష్ఠయితిమంత్రేణ వాద్యఘోషాపురస్సరం. 37
- తతోదేవంతు సంస్నాప్య పంచవింశతిర్భుజైః
 హోమంతు విధినాకృత్వా చా భ్యర్చ్యవిధిచోదితం.
 ఉత్సవం తుప్ర కుర్వీత యథావిధవవినీరైః
- కృత్తికాదీపావళ్యుత్సవః కార్తిక్యాం వహ్నిసక్షత్రే రోహిణ్యాం వాపరేహని.

పార్థమాస్యాం వృషేగ్నే దీపారోహణ మాచరేత్
 తదర్థం కౌతుకం బద్ధ్వా ధాన్యరాశౌ యథావిధి. 40
 దేవస్య తు పురోభాగే విపశ్రంతతు విన్యసేత్
 లోహజంమృణ్మయం వాధతత్ప్రాతేగోఘృతంఽపి.
 అభావేతిలం వా చాన్యథాదోష మాఘ్నయాత్
 ఋజవర్తింతతోన్యస్య జ్వాలయేద్ధోమనహ్నినా. 42
 అగ్నిమంత్రం తతోజప్త్వా దీపమభ్యర్చ్య భక్తిరః
 తద్దీపనైవసర్వాం శృ దీపనారోహణ ద్విజైః. 43
 పరిచారైశ్చ భక్తైశ్చ నానావాద్య పురస్కరమ్
 దేవయానే సమారోఽప్య దర్శయే ద్దీపమాలికాః. 44
 మహాహవిర్ని వేద్యాధచాపూషాః పృథుకానః
 నివేద్య గమయేద్దేవం మందిరాభ్యంతరం తతః. 45
 ధనుర్మాసాత్సవః ధనుర్మాసేతు సంప్రాప్తే దేవదేవం ప్రపూజయేత్
 అరుణోదయవేళాయాం ముద్గాన్నాదీన్ని వేదయేత్
 మాసాంతమేవం కృత్వాతు తస్మిన్వింశతద్దినేషుచ
 మంటపే దేవమాస్థాప్య కుర్యాదభ్య యనోత్సవమ్. 47
 ఋగ్వేదం పూర్వదిగ్భాగే యజుర్వేదంతు దక్షిణే
 శ్శిష్యే సామవేదంతు అధర్వ, చోత్తరేతథా. 48
 ఇతిహాసం చాగ్ని దేశే నైఋత్యాం స్తోత్రముచ్యతే
 ధర్మశాస్త్రంతు వాయువ్యే చైశాన్యాం మంత్రపాఠకం
 భక్తైర్విరచితైస్తోత్రై ర్దేశభాషానుసారిభిః
 ఏవమాదిభిరన్వైశ్చ కారయేదుత్సవం మహత్. 50
 మాఘశుక్లేతు సంచమ్యాం తిలపద్మోత్సవం భవేత్
 దేవస్య పురతోభాగే గోమయాలిప్తభూతరే. 51

ధనుర్మాసాత్సవః

తిలపద్మోత్సవః

రంగఃస్వాదికం కృత్వా 1 వస్త్రేణాచ్ఛాదయేత్తతః
 శృష్టాజనం తతోన్యస్య విష్ణుసూక్తం జన్మరూః. 52
 సుర్యస్త్రా సమాస్తీర్య తిలాన్ తస్యోఽరిన్యసేత్
 ద్వాభారంచైక భారం వా సమాస్తీర్యతిలోఽరి. 53
 ధాన్యపూర్ణాని పాత్యాశి ద్వే ద్వే ప్రతిదిశం న్యసేత్
 తైలఘృతదధ్యాదికుండలీణే వసితైలేన పూరితం కుంభ ముత్తరే. 54
 భావాగ్ధాపనం తస్మిన్మాణాజ్య సహితం కుంభమన్యో నివేశయేత్
 దద్వా ప్రస్థచతుష్కేన పూరితం కలశం న్యసేత్. 55
 పురోభాగేశతోగంధ పుష్పాద్యైః పూజయేత్తతః
 సన్మయధ్యే శ్చియోపేతంగరుడాదిసమన్వితమ్. 56

♦ ♦ ♦

తీలై స్సహస్రం జహు సూదాచార్యమూలవిద్యనూ
 తత్సన్మం భక్తితో దద్యాద్దేవాగే వారిపూర్వకమ్.
 ప్రియతాం భగవాన్ విష్ణురితిమంత్రం సముచ్చరన్
 ఏవమిక్త ప్రకారేణ తిలవద్భూ దదాతియః. 58
 ఆత్మనం చ పితౄనానర్వాన్ పురాతన పరావర్గా
 శ్చిహవలక్ష్మ్యుత్సపాల్కుణే శుక్లఫల్గుణ్యాం మహాలక్ష్మ్యైశ్చనం 2 హితమ్.
 తదర్థమటవం కుర్యా చతుర్ద్వార సమన్వితమ్
 తత్రాసీహిననే స్థాప్య పద్మేస్తదశసంయుతే. 60
 నీలమేఘ నిభం విష్ణుం సుఖాసీనం శ్చియాసహ
 ష సుదేవాదికాన్ దిక్షు పూజయే 3 త్కమలానన. 61

పాఠాంతరాణి—

1 వస్త్రేణాచ్ఛాద్యదేశికః.

2. చరేత్.

3. త్కమలాననాగతః.

అధికపాఠాని.

♦ ♦ ♦ దేవం సంపూజ్యవిధివద్దేశో క్షధ్యమన్వితః

విడియుహస్తిని శైవ సర్వజీవస్య పార్వయోః
పూజనీయశాః ధీతత్ర ఇంద్రాదీన్సరితో యజేత్. 62

ద్వారతోరణకుంభా దీనభ్యర్చ్య విధిపూర్వమ్
తతో గురుర్మహాలక్ష్మీం పూజయే ద్విష్ణునానహ
ః దృష్టిద్వైతాన్తైశ్చ చరుణాపాయసేనచ

ద్వాదశాక్షరమంత్రేణ శ్రీజేవ్యాహోమమ చ శేత్.

జపేముః ఋత్విజోదితు శ్రీసూక్తాని స ధాశ్రమమ్

లక్ష్మీస్తోత్రాన్ పఠేత్తత్ర భక్తియైకేన చేరినా. 65

ఇత్యేవం పూజయేద్దేవం వత్సరాంతం యథాభి

రాజారాష్ట్రాభివృద్ధిస్సా ద్దుర్భిక్షం హరతేధ్యనమ్. 66

ఇతి శ్రీరాంచరాత్రే మహాదేవది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

సంవత్సరగోస్సంసాధిర్నామ సప్తవింశోధ్యాయః

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీమత్పంచరాత్ర దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాః.

అష్టవింశోధ్యాయః

సాలగ్రామ లక్షణమ్.

సాలగ్రామలక్షణ బ్రహ్మ—

శ్రవణే బ్రహ్మ భగవద్దేవ దేవేశ సర్వసంపత్కరప్రభో

ప్రకృత్యః సాలగ్రామాదిమూర్తీనాం లక్షణం వక్తుమర్హసి. 1

భగవత్పతివచనం శ్రీభగవానువాచ—

సాలగ్రామలక్షణం శ్రుణ్వబ్రహ్మ ప్రవక్ష్యామి సాలగ్రామస్యలక్షణమ్
యస్త్యర్చనం సదాస్మకాం సర్వపాపక్షయం! శుభమ్.

సాలగ్రామస్య సాలగ్రామే సదాశౌరి స్తివృత్తేషనసంశయః

ప్రతిష్ఠావర్ణనం ప్రతిష్ఠాప్య సమాచీనం సదాపూజ్యోము ముక్షుభిః. 3
తేషాం తు లక్షణం 2 వత్ససమాసాచ్ఛ్రవణపాంపరీతమ్

కూర్మమూర్తిల కూర్మస్యాదున్నతః పృష్ఠో శ్వేతభాగోఽఖిరాం చితః. 4

లక్షణం ద్విచక్రో భూధరాఖ్యోయం మనోరథఫలప్రదః

మంధరధరకూర్మ బిందుద్వయాన్వితో చక్రశంఖద్వయము తోపితః. 5

క్షణం దీర్ఘదక్షిణా నామాస్యః భూగేవలయపంచకః

సామందరధరః కూర్మమూర్తిస్యా త్సర్వకామదః

పాతాంతరాణి.

1. భవేత్ స్మృతం

2. వక్ష్యే.

- అదికూర్మక్షుణ్ణం వృత్తాయతాకూర్మమూర్తిః కనకచ్చవి సంయుతః
 స్నుహిపుష్పాకృతిర్వాపి చక్రస్యో భయపార్శ్వతః. 7
- కూర్మక్షుణ్ణం అదికూర్మశ్చితి భ్యుతస్సర్వ కామఫలప్రదః
 వస్తులూమ కరాకారా ద్దీర్ఘ ద్వారాతు వైద్విజ. 8
 నాభిచక్రముతా సమ్యక్కూర్మాకారా తు పార్శ్వతః
 స్థిరాసనాచతత్స్మిన్మే ఉన్నతానీల లోహితా. 9
 కూర్మమూర్తి రితిఖ్యాతా పుత్రప్రాతాభివృద్ధిదా
 త్మత్రియాణాం 1 చహితథా సర్వశతువినాశినీ. 10
- లక్ష్మీవరాహలక్షణం ద్విద్రవ్యసంభవభస్మల శ్శీరేఖాలంభితస్పృశః
 దక్షిణేతు స్థితే చక్రే సమలగ్నే ప్రదేశతః 11
 వసమాలాయుతో లక్ష్మీవారాహస్పృశదస్సృతః
 అతసీకుసుమపృఖ్యా నీలోత్పల నిభస్తథా. 12
- భూవరాహలక్షణం ద్విద్రవ్యరయుతో ద్విద్రవ్యరయుక్త స్సగంహ్వరః
 ప్లవోన్నతస్తు ద్విహస్యో వామతచ్చక్ర మున్నతః. 13
 ప్లవరేఖా సమాయుక్తో వరాహకృతిరేవచ
 ఆస్యమాత్రం తు వా బ్రహ్మకాపాదలాంగూలకంఠధాః
 దృశ్యతేకాంస్తుభాకార రేఖాష్మప్తే చ పార్శ్వకే
 భూవరాహయితి పోక్తో రాజ్యలక్ష్మీప్రదానృణామ్.
- వరాహమూర్తి ప్రానిభః నానారత్న యుతశ్చాపి కాలవర్ణయుతోసి చ
 ద్విద్రవ్యరయుతస్సిద్ధో ద్వారమధ్యే ద్విచక్రయుత
 వసమాలా యుతశ్చాపి వరాహః పరికీర్తితః
 పుత్రప్రాత్ర ధనైశ్వర్య 2 భూప్రభురాన వర్ధనః. 17

పారాంతరాని

1. తదారాజ్ఞాం.

2. గోభూధాన్య వివర్ధనః

అధికపాలాని.

• • • ఏకాదశ్యాం విశేషేణ పూజనం మోక్షసిద్ధిం.

- లక్ష్మీనరసింహః హమేభాగే స్థితే చక్రే కృష్ణవర్ణ స్సవించుకః
 లక్ష్మీనృసింహవిఖ్యాతో భుక్తిముక్తిఘోషపదః
- వీరలక్ష్మీనృసింహః ద్విచక్రీస్తు బృహద్వక్త్రః కపిలః కనకప్రభః
 వీరలక్ష్మీనృసింహభ్యో బ్రహ్మచారిరర్చితః. 19
- విదారణనృసింహః కపిలో గ్రంథియూలాద్ధో శక్తిబిందు ఖురాశృతిః
 లక్షణం కరాశవదనో దేవః పృథుచక్ర స్సునంప్తః
 విదారణాభిధాన శ్చ నృసింహోద్భిర్లుకేనరః
 బ్రహ్మచర్యేథ పూజ్యశ్చ నాన్యథాపూజితో యతే.
- జ్వాలావిదారణ అంతశ్చక్రో బృహద్వీర్యః దీప్తిణోన్నత మస్తకః
 నారసింహః జ్వాలావిదారణోనార సింహశాదంప్తోఽశోభితః. 22
- నృసింహలక్షణం నారసింహస్త్రి బిందుశ్చ కపిలాభోబృహద్బిః. 23
- దంష్ట్రాకరాశవదనో బృహదాస్యోతి రూక్షః
 అథవానారసింహశ్చ ఉదరేవా చతుర్ముఖః 24
- యుమాకృతిర్వా చక్రస్య పార్శ్వేదంప్రాకృతేనా
 నారసింహాభిఖ్యాతో యతిభిః పూజ్యఉచ్యతే. 25
- కపిలనారసింహ స్థూలచక్రద్వయం మధ్యే గుంజాలాత్మకకర్తరః
 లక్షణం స్ఫుటితే విషమే చక్రే నారసింహస్తు కాపిః
 సంపూజ్య మక్తిమాప్నోతి సగ్రామే విజయూభవేత్
- సర్వతోముఖనార సప్తచక్రోబహుముఖః సమంతాత్స్వర్ణభూషితః. 27
- సింహః భూవర్గం క్రూక్షదోస్యా నృసింహోసర్వతోముఖః
 విలిక్తాస్యో వామచక్రే వర్తులః కపిలప్రభః. 28

పాఠాంతరాణి—

1. పూజితే.

- భీతాభ్యున్మసింహః నారసింహోగృహస్థానాం భీతిదో భీతినామకః
 పాతాళస్మసింహః తాద్రితయోదశాంతైస్తు చక్రైర్మృతం బహూదరం.
 లక్షణం బహువర్ణయుతం వాపి బహుద్వారసమన్వితమ్
 పాతాళనరసింహాభ్యం | భిక్షూణామమృత ప్రదమ్. 30
 తత్తన్మూర్త్యుక్త చిహ్నైస్తు రహిత శ్చేద్యై శేషతః
 పాతాళనరసింహోవా బహురూపాధవాధవేత్. 31
- కుక్షీనారసింహః అల్పిష్ఠ మల్పచక్రాధ్య మల్పభారం మహాదరమ్
 లక్షణం తత్కుక్షీనారసింహాభ్యం వనవాసి భిరర్చితమ్. 32
- రాక్షసస్మసింహః బహుచ్ఛిద్రం భిన్నవక్త్రం సువర్ణఘనకాంతిమత్
 ద్విచక్రం రాక్షసంజ్ఞేయం స్మసింహం గృహదాహకమ్.
 విద్యుజ్జిహ్వస్మ సింహః దూర్వాభోన్నతశీర్షం చ విద్యుజ్జిహ్వస్మసింహకః
 ద్విచక్ర తశ్శోభయతో ముఖోదారిద్ర్య దోర్భితః. 34
- అథోముఖస్మసింహఃముఖే పాశ్వ్యే చ పృష్ఠే చ త్రిచక్రైరుపశోభితః
 అథోముఖస్మసింహాభ్యం మర్చకానాం విముక్తిదం. 35
- బాలస్మసింహః సూక్ష్మగంధ్రంద్వి చక్రాధ్యం వనమాలావిభూషితమ్
 తద్బాలనరసింహాభ్యం స్మణాం సంసారమోచకమ్.
 విభీషణస్మసింహః దీర్ఘకారోదీర్ఘచక్రో ఋషకాస్యో బృహత్తరః
 విభీషణస్మసింహాభ్యో స్మణాం దుఃఖప్రదస్సదా. 37
- దధివామనలక్షణం అతిహ్రాస్వోచర్తులాస్యో వామనః పరికీర్తితః
 అతసీ కుసుమప్రభో బిందవః పరిశోభితః. 38
 చక్రద్వయ సమాయుక్త శ్చేతబిందుయుతేముఖే
 దధివామన సంజ్ఞాస్య ద్గోభూధాన్యధసప్రదః. 39
- అభీష్టవామనలక్షణంవర్తులం స్నిగ్ధమత్యంతం సప్తచక్ర సమన్వితమ్

పాతాళరాజి.

1. యతీనాం మోక్షసిద్ధిదం.

- హ్రస్వమున్నతమైవ దీర్ఘస్య మతి గంహ్వరే. 40
 స్ఫుగ్రదేహమలయుతం నాభిస్తన్యోన్నతా భవేత్
 కేసరాంధంచపై బ్రహ్మక దృన్యతే చక్రపార్శ్వతః.
 అభీష్టవామనం జ్ఞేయం సుఖసాభాగ్యదాయకమ్
 అన్నవృద్ధి ప్రజావృద్ధి భూలాభం దిశతిభృశమ్. 42
 వామనలక్షణం మధ్యచక్రమతిహ్రస్వ మతిస్నిగ్ధంతు కాన్యవత్
 స్పష్టచక్రంవామనం స్యాత్ సృణాయాప్సిత కామదమ్. 43
 బాలవామనలక్షణంతసీ కుసుమప్రఖ్యం కించిదున్నతమస్తకమ్
 కించిద స్పష్టచక్రం చ కామదం బాలవామనమ్. 44
 బృహత్కక్షవామనఃవర్తులం నీలమేఖాధం వనమాల విభూషితమ్
 సూక్ష్మరంధ్రం బృహత్కక్షీంవామనంచక్రయుక్త్యుభం
 పరకురామలక్షణం వీరకృష్ణానుజోపేతో దీర్ఘకారోబృహద్భిః
 భిత్తభాగగతం చక్రం వామేవా దక్షిణేపివా 46
 చక్రభాగే భవేద్బిందు పరశ్వాక్షృతిరేవవా
 పృష్ఠేవా పార్శ్వతోవాపి రేఖాద్యమౌక్ష్మతిగ్భవేత్. 47
 | జామదగ్నిస్తు తన్మూర్తిః | పూజ్యస్యాభూభృతామపి
 కాంతపరకురామః కేవలం లాంఛితం పృష్ఠే పరశ్వాక్షృతిరేఖయా. 48
 సచకో జామదగ్నిస్తు శాంతాఖ్యో శాంతిదోర్చితే
 వీరరామః బాణతూణీర చాపాద్యాః కుండలస్పృక్స్పవాన్వితః. 49
 సూక్ష్మకేసర చక్రాధ్యో వీరరామ శ్శ్రియానహ
 సీతారామః వదనే వ్యేకవదన శ్చ తు శ్చక్రం బరః ప్రభుః. 50
 చాపబాణాం కుశచ్ఛత్ర ధ్వజచామర సంయుతః
 వనమాలా ధరోదేవ స్సీతారామః ప్రకీర్తితః. 51

పారాంతరాణి,

1. జామదగ్ని ముఖేయో.

పట్టకృతీతారామః అస్త్రక్షతేన ధనుమానూపురేణ చనాంభితః

విలత్రీయ సమాయుక్త వృత్తుదగ్ధన సాయుతః 52

శ్యామలోన్నతపృష్ఠ శృఙ్ఖలజంబూభంగ యథా

సీతావిలసమాయుక్తో దీర్ఘజంబూశిరోపమః. 53

సీతారామస్సవిజ్ఞేయ స్తారకబ్రహ్మ సంజ్ఞకః

న ఏవమప్తచక్రిస్తు త్రిలోకేషుచ దుర్లభః. 54

దశకంఠకమతాంతక సచక్రః కుక్కుటాకార శ్యామలః పృష్ఠమున్నతః

రామః రేఖాద్వయ సమాయుక్తో ద్వారపార్శ్వేతు పద్మజ 55

ధనురాకృతి రేఖాచదృశ్యతే పార్శ్వతోధవా

పృష్ఠతో వాభవేద్రామో దశకంఠాంతకశ్శుభః 56

బాలరామః పృష్ఠభాగే పంచరేఖాః చాపబాణాచ పార్శ్వయోః

బాలరామోద్వి చక్రాధ్యః పుత్రదాయీనసంశయః.

విజయరామః దివ్యబాణేన సంయుక్తో చాపతూణీర సంయుతః

కరాళదనోరక్త బిందుయుక్తకృ శోభితః. 58

శ్రీదోవియరామాభ్యో కేశలీకృతచక్రిణః

హృష్టరామః మూర్ధ్నిమాలాధనుర్బాణః పార్శ్వేఖురయుతస్తథా. 59

హృష్టరామోద్వి చక్రాధ్యో భుక్తిముక్తిఫలప్రదః

కోదండరామః బాణతూణీర చాపాధ్యో వర్తులః కించిదాయతః 60

కోదండరామ శృఙ్ఖలక్రాధ్యో నీలాంబుదనిభశ్శుభః

కవిత్వరామ ఏకచక్రంతు పదనే శ్యామవర్ణ స్సుశోభనః. 61

సాగరామమూర్తీ విజ్ఞేయః పూజకస్య కవిత్వదా

యదువీరకృష్ణ కృష్ణాశిశ్మణ్ణాంధ్రమూలః చక్రశ్చాలిన శోభనః. 62

యదువీర ఇతిఖ్యాత శ్రీయశః పుష్టిదోషృణామ్

కృష్ణః పీతః కృతతనుః ఛిత్రిపార్శ్వేతు చక్రయుత 63

ద్వారతుల్యో భవేన్నాభిః కూర్మకారస్తు పృష్ఠతః

- పార్వ్య 1 శ్రావ్య కృష్ణాయం ధర్మదః పాపశనః
 గోవాకృష్ణలక్షణం 2 వనమాలా ముత్యక్షయ శశ్వీవత్సలాంఘనః
 దలవత్పూగముతః పార్వ్యే నేమరాశోభితే ముఖే. 65
- గోపాలకృష్ణమూర్తిస్త్యాత్ గోభూధాన్యధనవృదః
 మదనగోపాల శిరశ్శ్రవద్యయే నేమరః ష శ్వీవత్సలాంఘనః
 లక్షణం పాః ములామః క్షర్వభాగే తరుయుగ్మశ్చకల్పకమ్
 సస్యాన్మదగోపాల కృష్ణః కుండలశోభితః. 67
- సంతానగోపాల దీగ్ధాకారః కృష్ణనన్దోన్మదచంద్రాన్యచక్రయుత్. 68
- మూర్తిలక్షణం కృష్ణస్సూతానగోపాలః శ్రీత్రపాత్రాభివృద్ధిగః
 బాలకృష్ణః ఉన్నతోమూర్ధ్ని కృష్ణాభోనిమోషధస్తాత్త్రిబిందుకః
 శ్రీకృష్ణః సఖాః కృష్ణాద్యే చ కేదీగ్ధాస్యోభుతభాగ్యదః
 సమచక్రం ద్వారదేశే కృష్ణనన్దస్సశోధనః. 70
- పార్వ్యమూర్తి విజ్ఞేయః పూజితాసాఖ్యదాయనీ
 పార్వ్యమూర్తిలక్షణం అంబర్దంహ్వారసంయుక్తా చక్రహీనాయథాభవేత్. 71
- బుద్ధమూర్తిరితిఖ్యాతా దదాతివరమం సదమ్
 కలిమూర్తిలక్షణం అతిరక్త స్సూక్ష్మబిన్నస్థచక్రస్థిగాననః
 కృపాణాకృతిరేఖాచ ద్వారసోఽపరిష్కృతే
 మైచ్చన శోభవేత్కల్పి స్సర్వకీర్త్యచనాశనాశనీ. 73
- చుత్స్యమూర్తిః దీగ్ధాకారో శ్యామకర్ణః వనమాలానిభూషితః
 అర్చనే సర్వసంసిద్ధిః పుత్రీపాత్రప్రవర్ధనమ్
 కేశవమూర్తిలక్షణం రేఖాత్రయం ద్వారదేశే పృష్ఠేచద్మస్యలాభనం. 75

పాతాంతరాణి

1 పార్వ్యచక్రయుతోన్మదః ధర్మదః పాపనాశకృత్.

శ్రీ పురుషోత్తమ చక్రయుతః శ్రీవత్సేన చ లాంఛనః

॥ అధికపాతాణి ॥

- సాభాగ్యః కేశవోదద్యా చ్చ తుష్కాణద్విచక్రియత్
శ్యామనారాయణః శ్యామపర్ణయుతో వక్త్రేనాభిచక్రస్తథోన్నతః. 76
- లక్షణం దీర్ఘిరేఖాత్రియోపేతో దక్షిణే నుషిరం పృథక్
శ్యామనారాయణః ప్రోక్తో భుక్తిమక్తిఫలప్రదః 77
- లక్ష్మీనారాయణః ఏకవక్త్రశ్చ తు క్షృణో వర్జులశ్యామవర్ణకః
ధ్వజవజ్రాం శుశోపేతో మాలాయుక్త స్సబిందుకః 78
- నాత్రిహస్వినాతి దీర్ఘః లక్ష్మీనారాయణస్మృతః
తస్యదర్శన మూత్రేణ చాభీష్ట ఫలమాపున్నయాత్. 79
- సూధవమూర్తి మధువర్ణో మధ్యచక్రస్నిగ్ధశ్చక్ర ధరస్తథా
లక్షణం మాధవస్పృశే విశ్లేయో య త్తేజః మోక్షదాయకః 80
- గోవిందమూర్తిః నాత్రినూటః పంచవక్త్రో గోవిందోదశచక్రకః
కృష్ణవర్ణసమాయుక్తో సర్వకామఫలప్రదః 81
- విష్ణుమూర్తి లక్షణం వామచక్రో బృహద్వార మున్నతో మధ్య నిమ్నః
సకాపిలస్నిగ్ధవర్ణో విష్ణుస్సర్వఫలప్రదః. 82
- మధుసూదనలక్షణం మధుసూదననామాస్యో దేశచక్రో మహాద్యుతిః
సర్వవర్ణసమామయక్తో మహాతేజఃప్రదశ్శుభః 83
- త్రివిక్రమః చక్రద్వయయుతో సక్త్రో ఏకచక్రంతు పార్శ్వతః
త్రివిక్రమత్రికోణాధ్యోక్తః పూజ్యస్తునేతరైః
కీధరః మాలవత్ప్రధరోదేవః కుహ్నోతో పనమాలాయా
కదంబకుసుమాశారో రేఖాపంచకసంయుతః 85
- చక్రద్వయశ్చ వదనే సర్వకామఫలప్రదః
హృషీకేశః అర్థచంద్రాకృతిర్దేవో హృషీకేశ ఉదాహృతః 86
- విలేచక్రియుతోదేవ స్సర్వాభీష్టప్రదాయకః
పద్మనాభః నిష్కేసరం తూర్థ్యచక్రే మధ్యచక్రం స కేశరమ్. 87
- పద్మనాభస్సవిశ్లేయ స్సర్వకామఫలప్రదః

- దామోదరః దామోదరస్తథాస్థూలో మధ్యచక్రః ప్రకీర్తితః. 88
 దూర్వాభోద్వార సంకీర్ణం పీఠరేఖాయుతశ్శుభః
- సంకర్షణమూర్తి ద్విచక్ర ఏకసంలగ్న ఏకభాగశ్చ పుష్కరః. 89
 లక్షణం సంకర్షణస్సవిజ్ఞేయో రక్తాభశ్శోభనప్రదః
- వాసుదేవమూర్తిః 1 ద్వారద్వేశే సమచక్రే దృశ్యతే చాతిశోభనే. 90
 వాసుదేఃస్సవిజ్ఞేయో శుక్లాభశ్చ శుభప్రదః
- పృథ్వీమ్నః మకరాభముఖేరేఖాపార్శ్వతః స్పృష్టతోపివా. 91
 నపృథ్వీమ్న స్సూక్ష్మచక్రః పీఠవర్ణశ్శుభప్రదః
- అనిరుద్ధ కృష్ణవర్ణస్సనుద్వారే చక్రభిత్తిసమీపగమ్. 92
 అల్పచక్రం భవేద్దూర్ధ్వం పార్శ్వేచణక పుష్పవత్
- అనిరుద్ధ ఇతిశ్చోత స్సర్వలోకముఖావహః. 93
- పురుషోత్తమమూర్తి మధ్యచక్రశ్శ్యామఃస్థో షస్త కేష్వధుచక్రకః
 లక్షణం పురుషోత్తమగామాసాపూజకస్య శుశోభనః. 94
- అధోక్షజః అధోక్షజోంకరేఖా వృత్తదేహస్తుచక్రవాన్
 కించిత్కపిలసంయక్తో సూక్ష్మోవాస్థూలవవహ. 95
- అధోక్షజోబిలయుతః పూజకస్య శుభప్రదః
- అమృతమూర్తిః చతుస్థిజోచాప్తచక్రైర్వామ దక్షిణ 2 పార్శ్వకైః. 96
 అధస్థిశోముఖేప్యేక చక్రః కుంఠితశోభితః
- శేఠఖనందకః ద్వాదశార్జ్జకౌమోదకీ ధరః. 97
 ముసోధ్వజ భృక్పేత్రిత చ్చత్రమభ్రాంకుతైర్నృతః
- సోమ్యః కథితో నామ్నా దుర్లభస్తస్యదర్శనమ్. 98

పాఠాంతరాదీ

1 సమచక్రద్వేశే

2 పార్శ్వతః

- జనార్ధనః పూర్వభాగైకవదనః పస్పాద్రోహ 2 స్యసంయుతా
జనార్దనశ్చ కృధరః స్త్రీప్రదోరినాశనః. 99
- ఉపేంద్రః ఉపేంద్రోమణివర్ణాభో హ్రస్వ చక్రాతికోమలః
మాయాయుతస్సూక్ష్మచిలస్సర్వ సౌఖ్యప్రదాయకః 100
- హరిః శ్యామలాకోమకభస్తు నచపార్శ్వేతు చక్రీయుత్
అల్పద్యారసమాయుక్తః హరిరిష్టప్రదాయకః. 101
- హయగ్రీవ హయగ్రీవో పి భగవాన్ రక్తపీతవి మిత్రితః
అంశుశాకృతి గోవక్త్రే చక్రద్వయ సమన్వితః. 102
- పద్మాకృతిస్తథా పార్శ్వే కుండలాకృతి రేవవా
జ్ఞానదోమోక్షదో లోకే భోగదోవాపి పద్మజ. 103
- ఆప్తభుజన్మసింహః చతుశ్చక్రోష్ట చక్రశ్చ ద్వీర్హస్త్యోహోన్నతాకృతిః
సోష్టబాహునృసి హస్త్యా ద్యుతిభిః పూజనీయకః. 104
- దివ్యవాసుదేవ పద్మిలోద్వాదశశ్చక్రః వనమాలావిభూషితః
మూర్తి వాసుదేవోతి దివ్యోయ మితిశాస్త్రేషు నిశ్చితః. 105
- సుదర్శననారసింహః ఆప్తవక్త్రోన్నత వపుః వివృతాస్త్యో భయప్రదః
షోడశైశ్చ క్రరాజాభిస్సంయుతో శత్రుమారకః. 106
- సుదర్శనన్మసింహోయం గృహార్బాయాం వినర్జయేత్
సాలగ్రామ ఇత్యేషం లక్షణాస్సర్వాః పరీత్యైర్వనమాచరేత్.
- పూజావిధిః సాలగ్రామశిలానాం తు భక్తి యుక్తేన చేతనా
దేవాలయేషు సర్వేషు తత్తన్మూర్త్యనుకూలినమ్. 108
- సాలగ్రామశిలాం తీర్థబేరార్థం పరికల్పయేత్
సాలగ్రామాభిషేకంనకదావిహితం రాత్రౌ సాలగ్రామాభిషేచనమ్. 109
- రాగినిషిద్ధః శంఖేవిన్యస్యయో భక్త్యా పూజతే తులనీదక్షైః

పాతాంతరాణి

2. సమన్వితతా

♦ పతదారభ్య ఆధ్యాయంతమధిపాతాయేవ

సాలగ్రామపూజావిసాలగ్రామంతు సస్సర్వ కామానాప్నోతి నిశ్చయః.

తీగ్ధఫలవిశేషః సాలగ్రామాభిషిక్తం యత్తోయం పి బతిమానవః

తస్య సర్వాణి పాపాని నన్యంత్రేవ ననంశయః. 111

ఇతిసంక్షేపతః ప్రాక్తౌ సాలగ్రామస్యలక్షణమ్

యస్యశ్రీవణమాత్రేణ ధూతపాపానరోధవేత్. 112

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిపది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

సాలగ్రామలక్షణం నామ అష్టవింశోధ్యాయః

(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ)

శ్రీమత్పంచరాత్ర దివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం.

వికోనత్రింశోధ్యాయః

స్వపనవిధిః

శ్రీభగవాన్ —

- స్వపనకాలనిర్ణయః స్వపనానాం విధింపయ్యై శృణుష్వ కమలాసన
 విషుజీచాయశ్చైవ గృహణేచంద్రీ నూర్యయోః 2
 రాజశ్చ జన్మశత్రే ఫల్గుణ్యా శ్రీవణేపి చ
 ఉత్పన్నానాం సమారంభే చాంతే చైవవిశేషతః
 దేశక్షోభేన చోత్పత్తే నిత్యపూజావిలోపనే
 ఛండాద్యైశ్చ సంస్కృత్యై దేవబింబాదికం తథా. 3
 ఉత్పాతాదిషు 1 సంప్రాప్తే బింబసంచలనాదిషు
 ఇత్యాదిషు నిమిత్తేషు స్వపనం శారయేద్గురుః. 4
 స్వపనమంటప నిర్మాణవిధి- కల్పయేత్స్వపనార్థంతు మంటపం లక్షణాన్వితమ్
 పొడవస్తంభసంయుక్తం ద్వాదశాష్టచతుస్తథా. 5
 స్తంభైరుత్తరం యథాశక్తి రలంకారై రలంకృతమ్
 మంటపం కల్పయిత్వా దాతస్య చోత్తరపార్శ్వతః. 6
 మండనిర్మాణ, జలహోమార్థం శారయేత్కుండ మిశాన్యాంజలభాజనం

పాతాంతరాశ్చి.

సర్వేభి.

భావజనస్థాపనాది కలశాన్తోహ జాన్వాపి మృణ్మయాన్వా యథావసు. 7

కలశావాహనవిధి- సంగృహ్యతాశయేత్త్వాయై ర్మ్యసేత్తాంశర్భచంస్తరే
అధోముఖా తదూర్ధ్వేతు పునర్దర్భాన్ పరిస్తరేత్. 8

సంప్రోక్ష్యబార్ష్యతోయేః కిరేత్తేషు చాక్షతా
ఉత్తానానితతః కృత్వాతో యైరాపూరయేత్తతః. 9

కలశానుగుణేనైవ సూత్రాణ్యాస్యాస్యదేశికః
కోషానివిభజేత్తేషు వీతాని పరికల్పయేత్. 10

శాలితండులపీఠోర్ధ్వం తిలైః వీరం పరికల్పయేత్
తదర్థార్థప్రమాణేన తత్ప్రీతకలశాన్మ్యసేత్. 11

ఏకాశీతిస్తధైకోస పంచాశదశ సప్తచ
జఘన్యన్నవనే చోక్తముత్తమాదివిభేదతః. 12

శతద్వయ సమాయుక్త స్సప్తతిసప్త రేవచ
పంచాశీతితథాచైక వింశతిర్మధ్యమే త్రిధా. 13

తినిస్త త్సుత్తరేయక్త చ్చతుశ్చతమతః పరమ్
ఏకాశీత్సుత్తరేయక్త ద్విశతం పంచవింశతి. 14

ఉత్తమన్నవనే చోక్త ముత్తమాదివిభేదతః
1 ఏవం విజ్ఞాయ తద్భేదాన్ యత్కర్మణి యదుచ్యతే

తదేవన్నవనం కార్యం జఘన్యేతు కనిష్ఠికమ్
ఉచ్యతే న్నవనం బ్రహ్మన్ మధ్యమే కలశే ఘృతమ్

కలశేఘృతవ్య నిర్ణయః ఉష్ణోదకం తు పూర్వస్యాం అగ్నేయే రత్నముచ్యతే

ఫలంయూమ్యే చ నైరుత్యాం లోహం భద్రంచవాహణే

పారాంతరాణి,

1 ఏవం జ్ఞాత్వాకుభేదాని

కృష్ణాగరుం చ వాయుశ్యే చోత్తరే తండులం స్ఫుతమ్
 ధాన్యమీశాన కుంభే చ బహిః ప్రాచీనకుంభకో. 18
 తులనీం చ వినిక్షిప్య చాగ్నేయే దధివిన్యసేత్
 యామ్యే సిద్ధార్థకం వైవ నైరుత్యాం క్షీరముచ్యతే. 19
 పశ్చిమేఘసారం చ వాయుశ్యే మధునిక్షిపేత్
 ఉత్తరే పంచగవ్యం స్యా దీశాన్యేభాది రత్వచమ్. 20
 ఏవం నిక్షిప్య కుంభేషు కూర్వానపి వినిక్షిపేత్

♦ ♦

1 నవేనవాససాచ్ఛాద్య తత్రహోమం నమారభేత్.

కలశావాసనహోమఃప్రప్తాక్షరేణ మంత్రేణ సమిధాజ్య చర్మా హునేత్
 అష్టోత్తరసహస్రం వాశతమష్టోత్తరం తువా. 22

తతఃపూర్ణాహుతిం హుత్వా సంపాతాజ్యేన నేచయేత్

కలశాధిదేవతావా కలశేషు యజేదేవా వాసుదేవం ఘృతేతథా 23

హనవిధిః ప్రాచ్ఛాదిషు కృమేనైవ పురుషం నత్యమమృతమ్
 అనంతం చ విధిక్నేషు కేశవాదీన్ యజేత్తతః 24

బాహ్యేంద్రాదిచతుర్దిక్షుష్ట్యాదీన్పుజయేత్కృమాత్
 విధిక్నేషుచ కుంభేషు శ్రీధరాదీన్సపూజయేత్. 25

స్పృశనవిధిః దేవమర్ఘైస్సమభ్యర్చ్య రహస్యత్రయం తు బంధయేత్
 దంతశాస్త్రం సుగంధం చ తైలమామలకం తతః

పాతాంతరాజ్ఞః,

1. ఏవం జ్ఞాత్వాతు భేదాని

2. అగ్నిప్రతిష్ఠాంకృత్యాధ

♦ ♦ అధికపాఠాని

చూతపల్లవరత్నాది ధాతుబీజాన్యధాకృమమ్

ఫలాని (పరిమాన్యస్య సవపస్తేశ్చ కేవలైవ)

పుష్కర ధూపం తథాదీపం సమర్చకలతైః పృథక్
 దేవస్య స్మరణం కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాకూం యథోదతమ్.
 హరిద్రాచూర్ణపూర్ణం తు కుంభమదాయ దేశికః
 శ్రీసూక్తేనైవ దేవంతు స్నాపయిత్వా 1 తతఃపరమ్.
 సహస్రధారాస్నానం నృసూక్తేన తు కారయేత్
 భగవదారాధనం ప్లోతశాట్య తు సుమృజ్య పైసైరాధరణై 2 స్పృశ.
 గంధమాల్యై రలంకృత్య పాయసాదీన్ని వేదయేత్
 తాంబూలం చ తతో దత్వా దండవత్ప్రణమేత్ 30
 భగవత్స్పృశం సమనుద్దిశ్య స్నాపనం తు కృతం మయా
 తస్మిం సంప్రీయచ్చ స్వ నారాయణ నమోస్తుతే 31
 ఇతి సంప్రార్థ్య దేవేశం యథాపూర్వం నివేశ్యచ
 ఆరాధనాదికం సర్వం యథాఃధి సమాచరేత్. 32

ఇతి శ్రీవంచరాతే మహాపనిపది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 స్నానవిధానం నామ ఏకోనత్రింశోధ్యాయః

(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ)

పాఠాంతరాది.

1. యథావిధి.

2. స్వీభం

శ్రీమత్సాంఘికరాత్ర దివ్యాగమ శ్రీపురుషోత్తమ సంహితాయాః.

త్రింశోధ్యాయః

ప్రాయశ్చిత్తవిధిః

ప్రాయశ్చిత్తవిధి బ్రహ్మసావాచ—

శ్రీవరాధం బ్రహ్మ శోతుమిచ్ఛామి భగవన్ ప్రాయశ్చిత్తావ్యశేషతః
ప్రశ్నః తత్సర్వం నిస్తరేణైవ బ్రూహి దేవదయానిధే. 1

భగవత్ప్రతివచనం శ్రీభగవానువాచ—

ప్రాయశ్చిత్తావసర ప్రాయశ్చిత్తవిధిం వక్ష్యే శుశ్రూష్య కమలానన
నిరూపణం దేవయశ్శుశ్రూసదాద్వైరైరస్తైః పారాణికైస్తథా. 2

దేవయశ్శాపితిప్రీతిప్రీతి తేతు బింబేతు యదంగంభంగమవ్యతి
తదింశేషు ఆంగభం తదంగంసంధయేద్యత్నాత్ సువర్ణేనైవ నాన్యథా. 3

గోక్షరే భగ్నేశిలామయే బింబే దేవవనన్యాది కల్పితే
తదంగం రుక్మజం క్షత్వా తత్సంధేయం యథాపురమ్.
దేవాదిస్థాపితే బింబే హీనాంగే మృణ్మయేనతి.

నకదాచిత్సరిత్యాజ్యం తత్సంధేయం యథావిధి. 4

ఏవం భంగేచ జీర్ణేచ ఆంగం సంధేయ మావరాత్

మహాంగాదిభంగే మహాంగోపాంగవృత్త్యంగ భంగశ్చేద్యై ప్రమాదతః

బింబం జీర్ణేచ తత్తదూపానుసారేణ సంధేయం పూర్వవదృశః

ఉత్తమాంగ ఏహీనేతు తద్బింబం వదివర్జయేత్. 7

♦ ♦ ♦

హివాంగాని తు బింబాని తానిహిత్యా పునస్పృశేత్
అంగమాత్రా శమాధానే శృణో నర్వాత్మనాపిచ. 8

మంభావాహనవిధిః సా ర్థం రాజిత తామ్రం పంచలోహమయంతువా
శత్రుద్రాపాశసారేణ మశ్రతాని చ కారయేత్. 9

తౌళయేచ్ఛద్ధతోయేన ధూపయేద్ధంధచూర్ణకైః
సంప్రోక్ష్య పుణ్యతోయేన పంచగవ్యేన సేచయేత్. 10

ధాన్యాద్విత్రితయేనైవ పీతం కుర్వాత్తదగ్రతః
శస్త్రధ్యే విలిఖేత్పద్మ మప్టపత్రం సకర్ణికమ్. 11

అచ్ఛాద్య సవవస్త్రేణ ప్రోక్షయే మ్మాంబిద్యయా
గంధపుష్పాక్షతకుశైః పల్లవైః పూరయేత్క్రమాత్
తత్తద్బింబసమీపేతు స్థాపయేత్కుంభ ముత్తమమ్
తతశ్శక్తిస్సమాకృప్య స్వస్వమంత్రేస్తు దేశికః. 13

దేవం సంపూజ్యవిధిన త్కాలం విజ్ఞాపయేత్సుధీః
దర్శయిత్వా మహామండ్రాం చక్రణ్డ్రాం ప్రదర్శయ.
స్థానేవిక్తే భినుతే స్థాపయే త్కుంభముత్తమమ్
మూంబేరేతు సంప్రాప్తేస్థానయే త్పూర్వపశ్చమాత్.

అన్యథాకాతుకే వాపి విద్యమానేక్య చిద్భుజేత్
పూజాలోహన కర్తవ్యః కదాచిచ్చ ససంశయః. 16

గోవాలరజ్జభిర్యద్వా జీర్ణబింబం సముద్ధరేత్
వ్యాహృత్యావాధనలిలే నిక్షిపే ద్దేశికోత్తమః. 17

దూర్వాభిర్మధుయుక్తాభి స్వస్వమంత్రేణహోమయేత్

అభిషేకాని

♦ ♦ యః పూజయతి తద్బింబం లోభమోహాది హేతుభిః

తద్ద్రామనాశనం సిద్ధం రాజారాష్ట్రం స నశ్యతి.

నిర్మాయపూర్వవద్బింబం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి. 18

కుంభమధ్యగతాంశక్తిం బ్రహ్మరంధ్రేణమార్గతః

యథోక్తవిధినాచైవ బింబస్యాం తః ప్రవేశయేత్. 19

ప్రణవేన బ్రహ్మరంధ్రం సిధాయ పరమేష్ఠినా

తత్తస్థానేషు సత్తాప్య పూజాం కుర్యా 1 గ్రియసీమ్

అంగజీర్ణేకుకర్తవ్య బ్రహ్మ—

విధాబ్రహ్మప్రత్నః సమస్తే దేవదేవేశ సర్వభూతాంతరాత్మనే.

జీర్ణబింబస్య చోద్ధారం శ్రుతం పూర్వం మయాసఘ

అంగమాత్రంతు జీర్ణేతు విధానం కిం ప్రచక్ష్యతే. 22

భగవత్ప్రతిపచనం శ్రీభగవాన్ —

అంగజీర్ణకర్తవ్యవిధిః శ్రుణువత్సప్రవక్ష్యామి గుహ్యోద్ఘాత్యతరంపురా

దేవాదిస్థాపితే బింబే జీర్ణాంగే సముపస్థితే. 23

తత్తద్బింబగతాశక్తి గ్రహణంతు సమాచరేత్

లోహజే నృణ్మయేవాపి కలశేనప్రసంయుతే. 24

రత్నపల్లవ. కూర్చైశ్చ ద్రోణగంధాంబుపూరితే

జీర్ణాంగ బింబాత్తచ్ఛక్తిం సమాశ్మష్య నివేశయేత్.

జీర్ణాంగం తిష్ఠశస్త్రేణ ఛేద యిత్వాతు శిల్పినా

లోహం చేద్రావయిత్వాతు శైలం చేదన్ శిక్షిషేత్.

పునస్సంధానితే బింబే ప్రోక్షయేద్గంధవారిణా

పురాయద్యత్ప్రతిష్ఠాయాం 1 కర్మసర్వం సమాచరేత్.

జలాధివాసరహితం సేతోన్మీనావజ్జనమ్

తత్ప్రసంహరన్యాసాదీన్ హిత్యా సర్వం సమాచరేత్

కుంభమధ్యగతాం శక్తిం ప్రతిమాయాం చపూర్వవత్

పాఠాంతరాదీ

1. విశేషతః

- నివేశ్య దేవదేవేశం పూర్వవత్పూజయేద్గురుః. 29
- అంగభేదనిరూపణం అంగంచతుర్వధం జ్ఞేయం శుభాంగాదివిభేదతః
 మహాంగాని శిరఃకంఠమురఃకుక్షిర్మలాటః బాహుకూర్మకమ్. 30
- అంగాని కటివోరూజాను పాదౌ మహాంగాని ప్రకీర్తితాః
 చతుష్పదాశి కాక్ష్మణౌ ఓత్తమంగులయస్త్పతాః. 31
- ఉపాంగాని ఇమాన్యం గాని ప్రోక్తాః శత్రవశాస్త్రేషు నిశ్చితాః
 దంతాశ్చ కింఠిరోమాణి కేశసారాదికం చ యత్. 32
- ప్రత్యంగాని ఉపాంగానీతి దేవస్య ప్రోక్తం తంత్రేషు నిశ్చితమ్
 శిరశ్చక్రం కంఠచక్రా ద్దాయుధానిచ భూషణాః. 33
- చ్యుతచామరపీఠాని పాదపీఠం ప్రభాతథా
 ఏతే ప్రత్యంగ సంజ్ఞాస్య దేవదేవస్య శాస్త్రిణః. 34

♦ ♦ ♦

సంప్రోక్షణవిధాన నిర్మాణ—

- శ్రీవజ్రేబ్రహ్మప్రశ్న సంప్రోక్షణవిధానం తు కథ్యతాం భగవన్సమ
 కేషుక కేషు తత్కుర్యాద్విధిస్తస్య తు కీర్తయః 35
- భగవత్ప్రతిపదనం శ్రీభగవాన్—

- సంప్రోక్షణావసర స్పృహబ్రహ్మక ప్రకట్యామి ప్రాసాదే చాంగభంగకే
 సమయనిరూపణం ధ్వజే ప్రభాయాం పీఠేచ గోవురే చాయుధేపిచ. 36
- వింశేచైవాంగ భంగాది సంధానేతు సవీక్యతే
 నిత్యపూజా విహీనేచ నిత్యదీపాది నాశనే. 37

పాతాంతరాణి

1. సర్వకర్మసమాచరేత్

ఆధికపాఠాని

ఏతాన్యం గానివిజ్ఞాయ పూర్వోక్తేనైవ పర్వవా

మూర్ఖాలమూషికాగారీ మరణే మందిరాంగణే
చండాల శాబరాద్యైశ్చ స్మృప్తైః బింబే తదైవచ. 38

స్వేనకుక్కుటాకాకాది జననే మరణేపిచ
మందిరే మలమూత్రాది స్పర్శాదోషస్తుసంభవే.
కింఽపి కీటాది దుష్టస్య హవిషోవిని వేదనే
దేవస్య హసనేచైవ చలనే రోదనే తథా. 40

వల్మీకాది సముత్పన్నే మందిరేమంటపే పివా
అజ్ఞాతచోర సంస్మృష్టైః ఖిద్యోతస్సర్వే తథా. 41

ఛత్రచామరవస్త్రాణాం దహనే జ్వలితాగ్నినా
దేవస్య చాస్య దేవస్య అన్యోన్యభిముఖేపివా. 42

ఽర్హోదకైస్తు సంస్మృష్టైః బింబే పాదుకయోస్తథా
అలయే మధుసంప్రాప్తే వజ్రపాతేపి వా గురుః 43

బింబస్య చలనేచైవ చలనే దహనే పిచ.
ఏవమాదినిఃసంప్రేక్ష్య సంప్రోక్షణమథాచరేత్. 44

సంప్రోక్షణమకృ సంప్రోక్షణమకృత్వాతు అర్చనం కురుతేఽది
తేనోత్పాదయః కర్తాచ మందిరం గ్రామం రాజారాష్ట్రం చనశ్యతి
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సంప్రోక్షణ మథాచరేత్

సంప్రోక్షణవిధిః విష్వక్సేనం ప్రపూజ్యాదా పుణ్యాహం వా చయేత్తతః
♦ ♦ ♦

దేవస్య తు పురోభాగే ధాన్యపీఠం ప్రకల్ప్యచ
మహాకుంభాతు సంస్థాప్య సర్వలక్షణసంయుతమ్. 47

అధికపాఠాని.

♦ ♦ ఆంధ్రరానర్పయిత్యాతు యథాశాస్త్రవిధానతః

కుంభార్చనం ప్రకుర్వీత హోమాంతం చయథావిధి
 మూలమగ్రతేణ జహుయాచ్ఛాంతిహోమపురస్కరమ్,
 ఉత్తమత్రితయేనాపి మధ్యమ త్రితయేనవా
 తతోదేవస్య హస్తేతు కంకణం బంధయే ద్విజః
 దోషప్రాబల్యకం దృష్ట్వా స్పృశనం కారయేద్గురుః.
 మహాకుంభం సమాదాయ“వేదవాదిత్ర నిస్సవైః 50
 మందిరం త్రిః పరిక్రమ్య దేవస్య పురలోభువి.
 ధాన్యపీతేతు సంస్థాప్య విష్ణుసూక్తైశ్చ వారుణైః
 అఘమన్తసూక్తైశ్చ శాంతిసూక్తైశ్చ ప్రోక్షయేత్
 భోజయే ద్భౌతికాం చాపి దక్షిణాం చ యథావసు.
 ఆచార్య దక్షిణదేయా యథావిభవ విస్తరమ్
 యఃకరోతి విధానోయం సోశ్వమేధఫలం వ్రజేత్.

శాంతిహోమ

బ్రహ్మ—

విధానశ్రీవజ్రార్థం

భగవత్ దేవదేవేశ శంఖచక్రగదాధరః

బ్రహ్మపశ్యః

శాంతిహోమవిధానం చ బ్రూహిమే పురుషోత్తమ. 53

కిమర్థం విహితం శాంతి స్తత్సర్వం పదవిస్తరాత్

భగవత్ప్రతిపదనమ్

శ్రీభగవాన్—

ప్రతిష్ఠాచోత్సవేచైవ మహోత్సవవిధానకే.

54

సంవత్సరోత్సవేచాపి నిత్యోత్సవవిధానవా

దుస్స్వప్నసంభవేచైవ అభావే శకునస్య చ.

55

మంత్రలోపే క్రియాలోపే ద్రవ్యలోపే తు సంభవే

కాలాతితే భక్తిలోపే శ్రద్ధాలోపేతు శీఘ్రతః.

56

అశ్వోన్య ద్రవ్యసంస్పర్శే కుర్యాచ్ఛాంతిం విధానతః
 శాంతిహామవిధిః కుండే వాస్థండితేవాపి అగ్నిమాసాద్యదేశికః. 59
 మూర్తిమంతేణ దేవస్య మూలమంత్రేణ తత్పునః
 శాంతిమంత్రైశ్చ సూక్తైశ్చ అష్టోత్తరసహస్రకమ్. 59
 అష్టోత్తరశతం వాపి సమిధాజ్య చరూణా క్రమాత్
 జాహుయాచ్ఛాంతి సిద్ధ్యర్థం ప్రత్యేకం చ పృథక్పృథక్
 తిలైశ్చ నర్సవైశ్చైవ శమిషత్తైశ్చ హోమయేత్
 పూర్ణాహుతిం తతో హుత్వా దేవం విజాబయేదిదమ్
 అశన విధినావిశాశాంతిం యఃకురుతే సదా
 కర్మపూర్తిర్భవేత్తేవ ఫలసిద్ధిర్భవిష్యతి

ఇతి శ్రీపాంచరాత్యే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 పాయశ్చిత్త సంప్రదాయ శాంతిహామ విధిర్నామ త్రింశోధ్యాయః
 (శ్రీశ్రీశ్రీ)

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం
 ౧౦

ఏ క త్రిం శో ధ్యాయః

అగ్ని కార్యవిధిః

శ్రీభగవాన్

అగ్ని కార్యసగర అథాతస్సం ప్రవక్ష్యామి వహ్ని కార్య మనుత్త మమ్
 కాలరూపణం ప్రాయశ్చిత్తేషు స ర్వేషు దీక్షాయాం ప్రోక్షణేపిచ. 1
 ఉత్సవేషు ప్రతిష్ఠాయాం యథాతదవధారయ

అగ్ని కార్యక్రమః పచనాలయ మాసాద్య ద్వారస్థానరచయే త్రుమాత్.
 కుండస్య పశ్చిమేభాగే ప్రాజ్ఞుభో వాప్యదజ్ఞుభః
 కూర్మాసనేచో పవిశ్య ప్రాణాయామత్రాయం చరేత్
 ఆత్మనో దక్షిణే పార్శ్వేక్షి పేత్సుష్పాక్షతాదికమ్
 వామేతు హోమద్రవ్యాణి నిక్షిప్య న్యాసమాచరేత్.

కుండసంస్కారాది ఋచావషహి దేవేతి సాక్షతోదకపాణినా
 ఆగ్నేఃపురస్తాన్నిక్షిప్య చాత్మనోభిరుభా స్మరేత్
 సుముఖః స్సుచీనస్సశ్చ వరతో భవనర్వదా
 ఇతి సంప్రార్థ్యమతిర్మా అగ్ని కుండం చప్రోక్షయేత్

♦ ♦ ♦

అక్షతై రర్చయే ద్దిక్షు విదిక్షు చ యథాక్రమమ్

అధికపాఠాని.

♦ ♦ కుండమధ్యే క్రియం ధ్యాత్వా ఋతుస్నాతాం విధానతః

అగ్ని మధ్య మహావిష్ణుం ధ్యాయేద్దేహి సత్తమః

1 అహవనీయ్యేతి పదం గార్హపత్యమనంతరమ్.

దక్షిణాగ్నిం చ సభ్యం చ అవసధ్యాగ్ని మేవచ
రత్నాగ్నిం ధైవదావాగ్నిం ద్విశీర్షకమితి బృహత్.

ప్రణవాదినమోం తైశ్చ యజేచనమాచరేత్

దర్భైరగ్నిం పరిస్తీర్య అగ్నేరుత్తరపార్వతః

ద్విధాదర్భా సుమాస్తీర్య 2 పాత్రాసాదవమాచరేత్

పాత్రాసాదనం ద్వాదశం వాప్తపాత్రం వాషట్ పాత్రం వాచతుష్టయం

ఏతేష్యేకం ప్రకుర్వీత యథాకర్మాను సారతః

పాత్రసంస్కారః కృత్వాపవిత్రం దర్భాభ్యాం ప్రోక్షణ్యంజలమావపేత్

తీరుత్పూర్వ పవిత్రేణ పాత్రాణాం ప్రోక్షణంచరేత్

ప్రణీతాసంస్కారః ఉత్తానాని తతః కృత్వా ప్రణీతాయాం జలంక్షిపేత్.

ఉత్పూర్వ పూర్వవన్నీరం ఉద్ధరేన్నృఖసమ్మితమ్

అగ్నేరుత్తరదర్భేషు ప్రణీతాం విశ్యసేత్తతః. 13

దర్భైఃప్రచ్ఛాద్య తత్పాత్రంబ్రహ్మణందక్షిణేర్పయేత్

అజ్యసంస్కారః అజ్యపాత్రం విలాప్యాగ్నో స్థాల్యామాజ్యం నిరూప్యచ

అంగానానుత్తరస్థాన్వై నిరూహ్యా యవిన్యసేత్

అజ్యస్థాలీం తతోత్పూర్వ పరిత్రేణ యథావిధి 15

అంగుఙ్ఘోపక విష్టాభ్యాం గ్రంథిం విసస్య త్తాళయేత్

సృక్స్పవసంస్కారః ప్రాగ్రమగ్నో ప్రహరేత్ సృక్స్పవాత్తాళయేత్తతః

1 సుక్స్పవా మార్జయే దర్భైః చతుర్భిర్భవజ్జైః

త్తాళయిత్వా తతో దర్భానగ్నో విన్యస్య దేశికః. 17

పాతాంతరాజీ

ద్వాదశం దేవయాగేషు సర్వదాకారయేర్బుధః

1 అదోచాహ వసీయం చ

2. పాత్రానాసాద యేత్కృమాత్

1: ఉష్ణోదశేవతదను మార్జయేత్సంచభిః కుశైః

- అంగుష్ఠాగ్రనమస్థౌల్యంపాదేత్రయనమ్మితమ్
 పరిధిః పరిధిః ప్రతిపేత్సత్సాదుదగగ్రిం యథాభవేత్. 18
 తర్జన్యాగ్రీ నమస్థౌల్యం న్యూనప్రాదేర్దిక్మమ్
 పరిధిః విన్యసేద్యామ్యే ప్రాగగ్రంతు యథాభవేత్. 19
 మధ్యాంగుళి నమస్థౌల్యం న్యూనప్రాదేశకత్రయమ్
 పరిధిః విన్యసేత్సేమ్యే చాగ్రిం పూర్వపదివ్యతే. 20
 కనిష్ఠాగ్రనమస్థౌల్యే ద్వాదశాంగుళ నమ్మితౌ
 ఆహారా నిత్యే పేథూర్థ్య ముఖావగ్నీ శకోణయోః. 21
 ఇద్మహోమం ఇద్మహోమం చాగ్ని కృత్యాత్పూర్వపురస్సరం
 స్పృశేదాజ్యం సమాదాయ స్పృశం సంపూర్వదేశికః. 22
 ఆహారహోమః వాయువ్య కోణమారభ్య వైశ్వానరది గంతకమ్
 హునేత్ప్రజాపతిం ధ్యాయేత్ ప్రథమాహారహోమకే.
 నైరుతేర్దిశమారభ్య రాద్రీకోణం తమేవహి
 ఇంద్రంధ్యాయేత్ తతః పశ్చాత్ ద్వితీయాహారహోమకే.
 చతుర్థ్యహోమం కృత్యాజ్యం చతుర్హోమం సమాచరేత్
 మధ్యేవ్యాపృతీభిష్ట త్యా ధ్యాయేదగ్ని మనుత్తమం.
 సప్త దివ్యాహోమః మధ్యమే విశ్వరూపాచ కాలీతత్పూర్వభో హునేత్
 కరాలీయామ్య తత్రైవ పశ్చిమేతు మనోజవా. 26
 సులోహితా చోత్తరేతు దూష్టాతాచాగ్ని కోణకే
 నైరుత్యాం విస్ఫులింగాచజహ్వస్వేతాసుహోమయేత్.

గాయత్ర్యా సోధమంహుత్వా ద్వితీయం విష్ణుమంత్రీకం

అధికపాఠాని

• • • జైష్ఠవాగ్నిం ప్రకర్తవ్యం సంస్కారైశ్చతుషోదశైః
 తద్దోమం చ ప్రకర్తవ్యత సమిధాజ్యచరు కృమాత్.

తృతీయం మూలమంత్రేణ సమిధాజ్యచరూం హునేత్ .
 తతోన పాయినాన్తుత్వా హుత్వాభాగవతాన్ప్రతి
 దిగీశాన్ప్రమం ప్రోక్తం నిత్యహోమే విధీయతే. 29

పరివారాదిదేవతా ఉత్సవే పరివారం శ్చ సప్తావరణ దేవతాః
 హూమః తిథ్యాది ఋషి దేవాం శ్చ తథా వైకుంఠస్వాదిదాః 30
 చతుర్వింశతి మూర్తి శ్చ మండలస్థాస్యథావిధి
 ఉద్దిశ్య తత్తద్దేవాం శ్చ సమిధాజ్య చరూం హునేత్
 చరుం పురుషసూక్తేన జోషితాహుతి భిర్హునేత్

ప్రాయశ్చిత్తహో ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హుత్వా పూర్ణాహుతి మథాచశత్
 మః పూర్ణాహుతి ప్రణీతిమార్జనం శ్చత్వా సృచం సంపూర్ణవారిణా
 ప్రణీతిమార్జనం ఈశానకోణ మారభ్య బహిఃకోణా త్ప్రదక్షిణమ్. 33
 అగ్నిప్రదక్షిణం భారాభిసేచ యిత్వాతు స్వశిరః ప్రోక్షయేద్ద్విజః
 ధారాహుతిః శిలం సమర్చ్య దేవాయ ప్రార్థయేద్భక్తి సంయుతః .
 భగవత్సమర్చనం ఇతిసంక్షేపతః ప్రోక్తో అగ్ని శార్యధిధిః పరః
 ఇతి శ్రీపంచరాత్రే మహాపవిత్రది శ్రీపురఃపూర్తమసంహితాయాం
 అగ్ని శార్యధిధిర్నామ ఏకత్రింశోధ్యా యః

(శ్రి శ్రి శ్రి)

శ్రీమత్పంచరాత్రదివ్యాగమే శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాః

దాత్రీంశోధాయః

నిత్యోత్సవవిధిః

నిత్యోత్సవవిధాన బ్రహ్మ—

శ్రీవిణ్ణేబ్రహ్మపూర్ణాభగవత్ దేవదేవేత సర్వేశ్వర జగన్మయ

నిత్యోత్సవవిధిః కీర్త్యక్తదా కార్యం హి కిం ఫలం

తత్సర్వం విస్తరేణైవ సంప్రకాశయమేవభో

భగవత్ప్రతివచనం శ్రీభగవాన్—

ఉత్సవశబ్దనిర్వచనంఉద్భుత్యుత్కృష్టవచనం సవోయజ్ఞమితిస్మృతమ్. 2

ఉత్కృష్టస్ససవోయస్మా దుత్సవః పరిచక్ష్యతే

నిత్యం తత్క్రియమాణత్వాన్నిత్యోత్సవమితీర్యతే

నిత్యోత్సవమహిమాపావనంసర్వభూతానాం తోషణం శాంతికారణమ్

నిత్యోత్సవశ్చేదాః నిత్యోత్సవం తు త్రివిధముత్తమాది విభేదతః. 4

ఉత్తమం శ్రీసంధ్యాసుశృతం యత్త దుత్తమం సముదాహృతమ్

మధ్యమం ద్వీకాలానుష్ఠితం యత్త నృధ్యమం పరికిర్తితం

అధమం ఏకకాలేతు మధ్యాహ్నే శృతం తదధమం భవేత్

బలిప్రదానావసరః బలిదానం హి నేన నోత్సవోఽభ్యుదయావహః. 6

1 తస్మాద్బలి ప్రదానేన కారయే దుత్సవం పరమ్

బలిద్రవ్యశేదః వాగ్రీతస్తు తండునై రేవ బలిం దద్యాద్యథాక్రమమ్. 7

అన్నేనైవతు మధ్యాహ్నే సాయాహ్నే కుసుమైశ్చభైః

బలిప్రదానవిధిః తదర్థం బలిపాత్రంతు స్వర్ణాదిద్రవ్య నిర్మితమ్. 8

పాతాంతరాణి.

1. తస్మాద్బలిప్రదానం తు ప్రశస్యం కారయేద్విజ

సమీదాయ బలిద్రవ్యైః పూరయేద్దేశికోత్తమః
 దేవస్యాగ్రేతు తత్పాత్రం 2 వివ్యస్యావాహయేచ్ఛుచిః
 పాత్రస్థం దేవమహ్యైర్దైవైః పూజయిత్వా యథోద్ధితైః
 పాత్రస్థ దళమధ్యేతు విష్ణ్వాదీనర్చయే త్రమాకా. 10
 పరిచారకస్య శిరసి తత్పాత్రం స్యస్యమంగళైః
 భద్రం కర్ణేతి మంత్రేణ బలిభేగం గురుస్వయమ్. 11
 శిదికాయాం సమాలోప్యవేద ఘోషపురస్సరమ్
 ఛత్రోచామరభేర్యాది సృత్రవాదిత్రనిస్వనైః 12
 పృథ్వీణక్రమేణైవ ఆలయం తు పరిభ్రమేత్
 బలిం దత్వాతోయపూర్వం తోయోత్తరమపిక్రమాత్
 తత్ప్రథం తు పరికృమ్య దర్శయేద్దప్తమం గళాకా. 14
 ఏవముక్తప్రకారేణ సర్వేషామనరశేష్యపి
 యథాక్రమం బలిం దత్వా 1 పృథివీదర్శనమంగిరమ్.
 మూలమంత్రేణ దత్వార్చ్యం మూలభేరేని యోజయేత్
 2 వివ్యక్తేనస్య శిరసి బలిశేషం క్షిపేత్తతః 16
 బలిప్రదానకాలే సృత్రం తు బహుధాజ్ఞేయం పరివారాదితోషణమ్
 సృత్రగీతాదిభేదాః గీతం మధ్యమసంయుక్తం గరుడస్య తు శస్యతే. 7
 గౌడరాగం తథాసృత్రం విష్ణుకాగ్నితమితి స్మృతమ్
 సృత్రమబ్జభవస్యాపి స్వస్తి కావ్వాయ ముచ్యతే. 18
 స్వరం గాంధారమిత్యుక్తం ముఖారిరాగమేవచ

పాతాంతరాణి

1. వివ్యస్యా వాహయేద్ధరిం
2. చాలయం సంప్రవేశయేత్.
3. బలిపీఠోపరిగురు ర్బలిశేషం సమాశయేత్
4. గౌరీరాగం

- ఇంద్రియ సర్వతోభద్రం ఆగ్నేః ఘోటకముచ్యతే: 19
 కుట్టిమం వరుణస్యాపి వాయోశ్చ పృథ కుట్టిమమ్.
 యమస్య చక్రిన్పత్తస్యాత్ కాంతారం నైరుతేస్తథా
 వామజానుః కుబేరస్య ఈశాసస్యోర్ధ్వన్పత్త కమ్
 స్వరభేదః ఇంద్రస్య సమతాళంస్యా కి వగ్నేర్భృ. ధావతాళకం
 యమస్య భృంగీణీ తాళం నైరుతేర్మల్లతాళకమ్
 మంగళం వరుణస్యాపి వాయోశ్చ జయతాళకమ్. 24
 భద్రీతాళం కుబేరస్య 1 ధక్కరీ శూలితోభవేత్
 ఇంద్రియ నాదనామంతు వహ్నిస్తు లలితంభవేత్. 25
 యమస్య మలయం రాగం నైరుతేర్భైరవీస్పృతా
 మేఘరం జీ చ వారుణ్యాం వాయోత్పైవ వసంతకమ్
 కుబేరస్య తు శ్రీ రాగం శంకరస్య తు శాంకరమ్
 ఏవమూక్త ప్రకారేణ స్మత్త గీతాదికం చరేత్. 27

♦ ♦ ♦

బలిప్రదానఫలం ఏవం బలిప్రదానం తు కారయే ద్వేషికోత్తమః

పాతాంతరాణి.

4. ద్రివికృమమగ్నయే

1. రాద్రేస్యాన్నం చి తాళకం

అథికపాతాని.

♦ ♦ ♦ అన్యేషం దేవతానాం తు భద్రీతాళం ప్రకస్యతే

గాంధారరాగమితి చ విష్ణుత్రాంతం చ స్మత్తకం

గుభ్యమం స్వరమిత్యాదు నిర్మాత్రునిర్మయః

రక్షణార్థాయ గ్రామస్య దేవానాం తోషణాయ చ.

. రాక్షసానాం వినాశాయ శత్రుణాం హననాయ చ

సర్వసంపత్సమృద్ధ్యం బలిదానం సమాచరేత్

ఇతి శ్రీహంచరాతే, మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాః

నిత్యోత్సవ విధిర్నామ ద్వాత్రింశోధ్యాయః

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీమత్స్వామిరాజాంతర్గత శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాం

త్రయ త్రిం శో ధ్యాయః

మద్రాలక్షణం.

మద్రాలక్షణక్రమణే బ్రహ్మ—

బ్రహ్మశ్రేణిః ముద్రాణాం లక్షణం బూహి దేవదేవదయానిధే
ముద్రాకదాప్రకర్తవ్యా తస్యాః కిం తు ప్రయోజనమ్.

భగవత్స్వతివచనం శ్రీభగవాన్—

ముద్రాశబ్దార్థ ముదం సమస్తతత్త్వానాం తక్షణద్వావయిష్యతి
నిర్వచనం తస్మాదస్వర్థనామా భూదేవా గోప్యా చతుర్ముఖ. 2

నబహిర్దర్శయే శ్శుద్ధాం శీఘ్రం దేవప్రసాదినీమ్
గంధలిప్తి కరాకృత్వా ముద్రాబాధన మాచరేత్. 3

శంఖముద్రా ముష్టివావామహస్తస్య సవ్యాం గుప్తం నిబధ్య చ
అంగుళతర్జ్వణి యోగశ్చంఖ ముద్రేతి కీర్తితా. 4

చక్రముద్రా అధోముఖం కరం కృత్వా దక్షిణం వామహస్తశ్చ
ఉత్తానేమణి బాధేతు మణిబంధం తు యోజయేత్. 5

చక్రవద్రుమణాదేవం చక్రముద్రేతికీర్తితా

గదాముద్రా ముష్టిం బధ్యాతు హస్తాభ్యాం సంక్లిప్తే శుద్ధమాంగుళీః
ఘోర్పరాతు సహకృత్వా గదాముద్రేయ విధిత్తా

- శార్ఙ్గముద్రా అగ్రేణమధ్యమాంగుళ్యా నైర్జ్యగ్రం స్పృశేద్యత్. 7
శార్ఙ్గముద్రేతి కథితా నర్వజుప్తభయంకరీ
- మసలముద్రా సోర్ధ్వాంగుష్ఠం వామముష్టి దక్షిణేనతు ముష్టినా. 8
అబధ్యాంగుష్ఠ మూర్ధ్వంతు న్యసాచేన్ముసలం భవేత్
- ఖడ్గముద్రా తర్జనీమధ్యమాహీనా ముష్టిః ఖడ్గేతికీర్తితా.
- పద్మముద్రా అంగుళీవిరళాః కృత్వా కరయోరుభయో రపి
సంశ్లిష్టకూర్పరాయత్త త్పద్మముద్రాని గద్యతే. 10
- పసమలాముద్రా సంశ్లిష్టశ్చాంగుళీః కృత్వా కరయో రుభయోరపి
లంబయే ద్వనమాలాస్యా త్కథ్యతేనంతముద్రితా. 11
- అనంతముద్రా పర్వాంగుళీభిరాకుం చ్య ఫణఃక్రియతేయది
- గరుడముద్రా హస్తరుభయో స్పృష్టా సంశ్లిష్టా చ కనిష్ఠికా. 12
తథాచతర్జనీముగ్ధం బధ్యాంగుష్ఠే సమా కృతౌ
- పక్షవచ్చలనం కుర్యా దితరాంగుళిస్తథా. 13
- విష్వక్సేనముద్రా) విముక్తతర్జనీ మ స్త్విన్ద్యక్సేనస్య ప్రీతిదా.
- బ్రహ్మముద్రా సర్వాంగుళీనాం సంస్పృష్టే రుభయోః కరయోరపి
బ్రహ్మముద్రేతి కథితా విష్ణుమ్నాదాని గద్యతే. 15
- విష్ణుముద్రా అనామికామధ్యమాభ్యాం విముక్తానైవఃద్భజ
- రుద్రదామ అంగుష్ఠద్వయ సంస్పృష్టేః రుద్రముద్రానికీర్తితా. 16
- ముష్టిముద్రేతి ముష్టిముద్రేతి కథితా ముష్టిః బధ్యా బలి క్షిప్తే
- గంఢముద్రా కనిష్ఠానామికాముక్తా ముష్టిస్యాద్గంధమాద్రితా.
- పుష్పముద్రా సర్వాంగుళీనాం సంకోచః విముక్తామధ్యమాచసా
పుష్పముద్రేతి కథితా పుష్పాణాం చ సమర్పణే. 18
- యజ్ఞోపవీతముద్రా అంగుష్ఠస్యాగ్ర పర్వంతు మధ్యమాంగుళీన స్పృశేత్

- యజ్ఞోపవీతముద్రాస్యా దేవదేవస్య ప్రీతిదా. 19
- అభరణముద్రా కనిష్ఠికాగ్రీపర్వంతు స్పృశేదం గుప్తకేసతు
ముద్రాచాభరణం క్షేయం అలంకారాసనేమతమ్. 20
- ధూపముద్రా సచ్చిద్రమంగుళీనాం తు సమాజ్ఞిష్టాగ్రబంధనమ్
ఉర్ధ్వంగుష్ఠే తథాకృత్వా ధూపముద్రా¹ ప్రకీర్తితా.
- దీపముద్రా సర్వాంగుళీశ్చ సంహృత్య మధ్యక్షేద్యే ప్రదర్శయేత్
హస్తయో రుభయో శ్చాపి దీపముద్రా¹ ప్రకీర్తితా.
- గ్రాసముద్రా అంగుళీనాం తు పంచానాం అగ్రంసంయోజ్యయత్నతః
దక్షిణేన కరేనైవ ముద్రాసాగ్రీససంజికా. 23
- ప్రతిహముద్రా సోర్ధ్వంగుష్ఠేతు యాముష్టీ ముద్రాసాప్రతిహాస్థతా
స్వాగతముద్రా ఉత్తానాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం కింబదాకుం చచాంగుళీః
పృథక్కృత్వాతథాంగుష్ఠే క్షేయాస్త్వాగతముద్రికా
దహనముద్రా నామహస్తే శ్రికోణాగ్నిం ధ్యాత్వాద్రవ్యోపరిస్యనేత్
ఏషాదహనముద్రాస్యా త్సర్వ ద్రవ్య విశోధనీ
- అప్యాయనముద్రా సస్యహస్తే తథానద్యం షోడశచ్ఛక సంయుతమ్. 27
- అమృతముద్రా తస్మిన్ చంద్రస్థిత ధ్యాత్వాపీమూషప్రావిసంతథా
అవాఙ్ముఖే హస్తేన ద్రవ్యాణాము పరిస్యనేత్.
అప్యాయనస్య హస్తైషా ద్రవ్యపావన కారిణీ
- సురభిముద్రా అరామికా మధ్యమయోః కనిష్ఠాతర్జనీః క్రీమాత్. 28
- సంస్పృష్టిశ్చేత్త ధాన్యోస్య కరయోరుభయోరపి
మంద్రైహసురభి శ్చేయా సర్వకామార్థ సిద్ధిదా. 89
- అవాహనముద్రా విరళాంజలి బంధస్త ముద్రాచావాహనాఖ్యికా
కిరీటముద్రా అంగుష్ఠాభ్యాం చకరయో స్సంఘటికృత్య దేశికః

- అనామికేచ తర్జన్యా సంకోచ్యశిరసిన్యసేత్. 31
- త్రీవత్సముద్రా కిరీటేకథితాముద్రా శ్రీవత్సం కథ్యతే ధునా
ఉత్తానం వామహస్తం చ కృత్వాంగుష్ఠేన సంస్పృశేత్
కాంస్తుభముద్రా దక్షిణస్య చ హస్తస్య తర్జన్యాతు కనిష్ఠికం
సవ్యహస్త కనిష్ఠేన బధ్వా తత్తర్జనీం వయేత్. 34
- పూర్వాంగుళిత్రయం దేశం కాంస్తుభం సరికిర్తితం
జ్ఞానముద్రా తర్జన్యం గుప్తయోరేవ సంయోగోజ్ఞానముద్రికా, 35
తత్త్వముద్రా సైవశ్రీవత్సముద్రాస్యా తత్త్వముద్రా ప్రకీర్తితా
అగ్నిప్రాకారముద్రా అంగుష్ఠాగ్రేన సంస్పృశ్య తర్జనీ మధ్యఃపర్వకం.
సంహారముద్రా మధ్యమామూర్ధ్వతః కృత్వా తర్జన్యావేష్యయేత్కమాత్
అనామికాంకశ్చ మృచ తథాంగుష్ఠేన దేశికః
సంహారముద్రాభిహితా తత్త్వసంహారణేమతా. 38
- సృష్టిముద్రా తర్జనీమూర్ధ్వతః కృత్వా అంగుళీనాం చ సంగతిః
సృష్టిముద్రేతి కథితా తత్త్వన్యాసాదికేమతా.
- శిఖాముద్రా అంగుష్ఠం మధ్యతః కృత్వా మష్టిబధ్వాహ్వాదిన్యసేత్
తర్జన్యం గుప్తయోగేన శిరిసిన్యసనం భవేత్. 40
- కవచముద్రా పశ్చాచ్ఛిఖాయాం సంస్పృశ్యేదూర్ధ్వాంగుష్ఠేన మష్టినా
కరయో రుభయోంగుష్ఠా సంకుచ్యాంగుళిభిస్తథా
భుజప్రభృతిపాదాంతం న్యసేత్కవచముద్రికా
నేత్రముద్రా శిఖాముద్రా మధః కృతా భృహార్కధ్యే నివేశయేత్
నేత్రముద్రేతి కథితా తర్జన్యంగుప్తయోస్తథా
అస్త్రముద్రా స్ఫోటనం చైవ సర్వత్ర అస్త్రముద్రేతి కీర్తితా. 43

వడంగన్యాపముద్రాణాం వినియోగః పృథగ్విశః

♦ ♦ ♦

ఇతినంతే పః ప్రోక్తం ముద్రాణాం లక్షణంవరం

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహాపనిషది శ్రీపురుషోత్తమసంహితాయాః

ముద్రాలక్షణింన్నమత్రయత్రింశోధ్యాయః

శ్రీశ్రీశ్రీ

సంపూర్ణం

♦ ♦ ♦

అధికపాఠాని.

పసిష్టః—

ఇత్యేవం పరిణాశ్చత్వా పురాకవలసంభవః
 హృష్టచేతో జగన్నాథం ప్రణివద్యముముగ్ధహః
 జగత్సృష్టిం సమారేభే చాజ్ఞయాతు జగత్పతేః
 మనుశ్చతం యథాపూర్వం మత్ప్రతా బ్రహ్మణాద్వికాః
 తత్సర్వం సంగ్రహేనైవతుభ్యమద్య సుబోధితం
 లోకానుగ్రహకామేన నిగూఢం భగవత్ప్రియం
 మహాశాస్త్రం పాంచరాత్ర నామకం పరమోత్తమం.
 శ్లోః పూయన భక్తాయన వైష్ణవ ఋధాయచ
 నకదాపి పృవక్తవ్యం గోవ్యం గోవ్యం మనీషీభిః
 యస్యశ్రవణమాత్రేణ అఘనాశోభవేద్భవం.
 పఠనం మననంచైవ జన్మరాహిత్యహేతుకం
 దుగ్ధభం సర్వలోకానాం దేవానాంచ సదాప్రియం॥
 ఋషయః మహాశాస్త్రవిదంశ్చత్వా పశ్యేనమహాత్మనా
 ఋషయోహృష్టమనసా స్త్రైస్తువంతావభూవుః

